

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRK AİLESİNDE EŞLER ARASI MUTLULUK ALGISI
VE BEKLENTİLERİ: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Yadigar ALUŞ

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sami ŞENER

AĞUSTOS - 2016

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

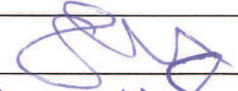
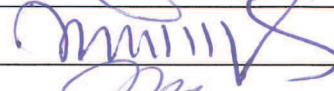
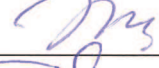
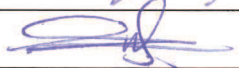
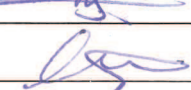
**TÜRK AİLESİNDE EŞLER ARASI MUTLULUK ALGISI
VE BEKLENTİLERİ: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Yadigar ALUŞ

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

Bu tez 01/08/2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Sami ŞENER	Başarılı	
Doç. Dr. Mustafa Kemal ŞAN	Başarılı	
Doç. Dr. Zeynelabidin KILINÇ	Başarılı	
Doç. Dr. Ömer SAY	Başarılı	
Prof. Dr. Cihangir DOĞAN	Başarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversitede veya başka üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Yadigar ALUŞ

01/08/2016

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın planlanması, araştırılması, yürütülmesi ve tamamlanmasında baştan beri ilgi, sabır ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren danışman hocam sayın Prof. Dr. Sami ŞENER'e değerli katkıları ve emekleri için teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Bu süreç boyunca çalışmalarımı değerlendiren ve yönlendiren sayın hocam Doç. Dr. Mustafa Kemal ŞAN'a ve Doç. Dr. Zeynelabidin KILINÇ'a ayrıca teşekkürü borç bilirim. Savunma sınavı esnasında çalışmamın son haline gelmesine, jüri üyeleri Prof. Dr. Cihangir DOĞAN ve Doç. Dr. Ömer SAY'ın katkıları büyüktür.

Yardımlarından dolayı Doç. Dr. Sezer AYAN'a, Doç. Dr. Mehmet Ali BALKANLIOĞLU'na ve değerli öğrencim Gülay DEMİRCAN'a teşekkür ederim. Tezimin düzenlemesi ve basımı için çok kısa bir sürede büyük emek harcayarak iyi iş çıkaran Murat DAĞLI'ya minnettarım.

Son olarak, bu tezin konusunu belirlememe ve bu çalışmayı yürütmeme en büyük ilham kaynağı olan ve her aşamada motivasyonunu esirgemeyen sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Onların teşviki olmadan bugün geldiğim noktada olamazdım. Özellikle annem Fikriye ALUŞ ve babam Feyzi ALUŞ'u şükranla anarken, ablalarım Suzan ALUŞ, Nuran ALUŞ ve Ayşe ALUŞ, abilerim Şeyhmus ALUŞ ve Hıdır ALUŞ'a akademik hayatım boyunca sağladıkları katkılar, gösterdikleri sabır, verdikleri maddi ve manevi destek ve yaptıkları fedakârlıklardan dolayı ne kadar teşekkür etsem azdır. Bu mükemmel ailenin bir parçası olmanın haklı gururunu yaşıyorum. Ayrıca alan çalışması süresince yaptıkları önemli katkılar için yengelerim Aysun ALUŞ ve Gülden ALUŞ'a çok teşekkür ederim.

Yadigar ALUŞ

01.08.2016

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	x
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
TABLO LİSTESİ	xvii
ÖZET.....	xviii
SUMMARY	xix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: YÖNTEM	8
1.1. Araştırmanın Tasarımı	8
1.2. Araştırmada Kullanılan Yöntem ve Veri Toplama Araçları	9
1.3. Veri Analizi ve Çalışmanın Sınırlılıkları	14
BÖLÜM 2: LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	17
BÖLÜM 3: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	23
3.1. Aile.....	23
3.2. Evlilik.....	29
3.3. Mutluluk.....	35
3.4. Aile İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar.....	42
3.4.1. Yapısalcı-İşlevselci Yaklaşım.....	42
3.4.2. Çatışmacı Yaklaşım	46
3.4.3. Ekolojik Yaklaşım	48
3.4.4. Aile Sistemleri Yaklaşımı	51
3.4.5. Simgesel Etkileşim Yaklaşımı	53
3.5. İslam’da Aile Anlayışı	54
3.6. Aile Anlayışlarının Kültürel ve Toplumsal Gerçekliğimiz Açısından Değerlendirilmesi.....	62
3.7. Aile İçi İlişkiler	70
3.7.1. Eşler Arası İlişkiler	72
3.7.2. Ebeveyn ve Çocuk İlişkileri.....	77

3.7.3. Kardeşler Arası İlişkiler	81
3.7.4. Büyüklerle Olan İlişkiler.....	84
BÖLÜM 4: ARAŞTIRMA BULGULARI VE VERİ ANALİZİ.....	86
4.1. Nitel Araştırma Bulguları ve Veri Analizi	86
4.1.1. Aile, Evlilik ve Mutluluk Algısı	87
4.1.2. Evlenme Şekli ve İçinde Bulunulan Aile Türünün Mutluluğa Etkisi	99
4.1.3. Evliliklerde Karşılaşılan Sorunların Kaynakları	104
4.1.4. Evlilik Sonrasında Eşlerin Birbirlerinden ve Evlilikten Beklentilerinde Meydana Gelen Değişiklikler Ve Nedenleri	107
4.1.5. Geleneksel ve Modern Aileye Ait Değerlerin Mutluluk Açısından Kıyaslaması	110
4.1.6. Eski Geleneksel Ailenin Günümüz Modern Ailesinden Farklılıkları.....	113
4.1.7. Kadının Dışarıda Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Evdeki Sorumlulukların Kadın ve Erkek Arasında Paylaşımı	119
4.1.8. Ailede Otoritenin Eşler Arasındaki Paylaşımı	120
4.1.9. Teknolojinin Aile Üzerindeki Olumlu ve Olumsuz Etkileri.....	122
4.1.10. Yabancı Değerlerin Aileye Olan Olumlu ve Olumsuz Etkileri	123
4.1.11. Aile İçi Şiddet ve Anlaşmazlıkların Kaynağı, Bunun Medyada Sık Yansıtılmasının Aileye Olan Etkileri	125
4.1.12. Ailenin Devamı ve Mutluluğu İle İlgili Görüşler ve Öneriler	128
4.2. Nicel Araştırma Bulguları ve Veri Analizi	131
4.2.1. Demografik Veriler	131
4.2.1.1. Cinsiyetiniz.....	131
4.2.1.2. Yaşınız	131
4.2.1.3. Doğum Yeriniz	132
4.2.1.4. Eğitim Durumunuz	133
4.2.1.5. Evlilik Süreniz (Yıl Olarak)	134
4.2.1.6. Çocuk Sayısı	135
4.2.1.7. Mesleğiniz	136
4.2.1.8. Eşinizin Mesleği	138
4.2.1.9. Aylık Gelir.....	141

4.2.1.10. Dini Mezhep Tercihiniz.....	143
4.2.1.11. Eşinizin Dini Mezhep Tercihi	144
4.2.1.12. Evde Yaşayan Kişi Sayısı Kaçtır?	145
4.2.1.13. Evde Kimler Yaşamaktadır?.....	146
4.2.2. Evlilik Öncesi Eşler Arası İlişkiler	147
4.2.2.1. Evlenmeden Önce Eşinizle Tanışıyor muydunuz?	147
4.2.2.2. Evlenmeden Önce Eşinizle Aranızda Özel Anlamda Duygusal Bir Bağ Var Mıydı?.....	148
4.2.2.3. Evlilik Öncesi Birbirinizi Tanıma (Flört) Dönemi Yaşadınız mı? ..	148
4.2.2.4. Evliliğiniz Hangi Yolla Gerçekleşti?.....	149
4.2.2.5. Evlendiğinizde Siz ve Eşiniz Kaç Yaşındaydınız?.....	150
4.2.2.6. Evliliğinize Kim Karar Verdi?	151
4.2.2.7. Evlenmeye Karar Vermenize Yol Açan En Önemli Sebepler Nelerdir?.....	152
4.2.2.8. Genel Anlamda, Evlenmek İsteddiğiniz Kişide Hangi Özelliklerin Var Olmasını İstediniz?.....	153
4.2.2.9. Evlenmeden Önce Aradığınız Özelliklerden Hangilerinin Eşinizde Var Olduğuna İnandınız?	154
4.2.2.10. Evlenmeden Önce Eşiniz Evlilik İçin Seçeceği Eşte En Çok Hangi Özelliklere Önem Verirdi?.....	156
4.2.2.11. Eş Seçimini Eşinizin Hangi Özelliklerine Bakarak Yaptınız?	157
4.2.2.12. Daha Önce Evlilik Yaptınız mı?.....	158
4.2.2.13. Eşiniz Daha Önce Evlilik Yaptı mı?.....	158
4.2.2.14. Evliliğinizin ilk Yıllarında Eşinizden ve Evlilikten Beklentileriniz Nelerdi?	159
4.2.2.15. Evliliğinizin İlk Yıllarında Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Nelerdi?	160
4.2.3. Eşlerin Mutluluk Algısı ve Mutluluk Beklentisi.....	161
4.2.3.1. Size Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir?	161
4.2.3.2. Eşinize Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir?	162
4.2.3.3. Size Göre Aile Nedir?	163
4.2.3.4. Eşinize Göre Aile Nedir?.....	164

4.2.3.5. Size Göre Ailenin En Önemli Görevi Nedir? Tek Bir Seçenek İşaretleyiniz	165
4.2.3.6. Eşinize Göre Ailenin En Önemli Görevi Nedir? Tek Bir Seçenek İşaretleyiniz.	166
4.2.3.7. Size Göre Bir Ailede Mutluluk Nasıl Gerçekleşir?	167
4.2.3.8. Eşinize Göre Bir Ailede Mutluluk Nasıl Gerçekleşir?	168
4.2.3.9. Evlenmeden Önce mi Daha Mutluydunuz Evlendikten Sonra mı Daha Mutlu Oldunuz? Neden?	169
4.2.3.10. Sizce Eşiniz Evlenmeden Önce mi Daha Mutluydu Yoksa Evlendikten Sonra mı Daha Mutlu Oldu?	172
4.2.3.11. Evli Olduğunuz Süre İçinde Mutlu Olduğunuz Durumu Yüzde İle İfade Edecek Olursak, Hangi Dönemlerde Yüzde Kaç Mutluydunuz?	175
4.2.3.12. Evli Olduğunuz Süre İçinde Eşinizin Mutluluk Durumunu Yüzde İle İfade Edecek Olursak, Eşiniz Hangi Dönemlerde Yüzde Kaç Mutluydu?	178
4.2.3.13. Evlendikten Sonra Eşinizden ve Evlilikten Beklentileriniz Değişti mi?	182
4.2.3.15. Beklentileriniz Neden Değişti?	184
4.2.3.16. Evlendikten Sonra Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Değişti mi?	185
4.2.3.17. Eşinizin Beklentileri Nasıl Değişti?	185
4.2.3.18. Eşinizin Beklentileri Neden Değişti?	187
4.2.3.19. Evlendikten Sonra Eşinizden Ve Evlilikten Olan Beklentilerinizin Karşılığını Bulabildiniz mi?	188
4.2.3.20. Evlendikten Sonra Eşiniz, Sizden ve Evlilikten Olan Beklentilerinin Karşılığını Bulabildi mi?	192
4.2.3.21. Eşinizi Ne Kadar Seviyorsunuz?	196
4.2.3.22. Eşiniz Sizi Ne Kadar Seviyor?	197
4.2.3.23. Genelde Ne Sıklıkta Eşinizle Aranızdaki İlişkinin İyi Gittiğini Düşünürsünüz?	198
4.2.3.24. İlişkinizdeki Sorunlar Ne Kadar Ciddidir?	199

4.2.3.25. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Evliliğinizde Ne Kadar Mutlusunuz?	200
4.2.3.26. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Eşiniz, Evliliğinizde Ne Kadar Mutlu?	201
4.2.3.27. Evliliğinizde Sizi En Çok Mutlu Eden Faktörler Nelerdir?	202
4.2.3.28. Evliliğinizde Sizi En Çok Mutsuz Eden Faktörler Nelerdir?	204
4.2.3.29. Eşinizi Evliliğinizde En Çok Mutlu Eden Faktörler Nelerdir?	206
4.2.3.30. Eşinizi Evliliğinizde En Çok Mutsuz Eden Faktörler Nelerdir? ...	207
4.2.3.31. Genelde, İlişkinize Ne Kadar Sadıksınız?	209
4.2.3.32. Genelde, Eşiniz İlişkinize Ne Kadar Sadıktır?	209
4.2.3.33. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Fikir Ayrılığı Yaşarsınız? ..	210
4.2.3.34. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Uzlaşırsınız?	212
4.2.4. Mutluluk Anketi Çapraz İlişkiler	218
4.2.4.1. Evlenmeden Önce Eşinizle Tanışıyor muydunuz? (Cinsiyete Göre)	218
4.2.4.2. Evlenmeden Önce Eşinizle Aranızda Özel Anlamda Duygusal Bir Bağ Var mıydı? (Cinsiyete Göre)	219
4.2.4.3. Evliliğiniz Hangi Yolla Gerçekleşti? (Cinsiyete Göre)	220
4.2.4.4. Evlendiğinizde Siz ve Eşiniz Kaç Yaşındaydınız? (Cinsiyete Göre)	223
4.2.4.5. Evliliğinize Kim Karar Verdi? (Cinsiyete Göre)	225
4.2.4.6. Evliliğinize Kim Karar Verdi? (Yaşa Göre)	226
4.2.4.7. Evliliğinize Kim Karar Verdi? (Eğitime Göre)	229
4.2.4.8. Evliliğinize Kim Karar Verdi? (Yıl Olarak Evlilik Süresine Göre)	230
4.2.4.9. Evliliğe Karar Vermenize Yol Açan Önemli Sebepler Nelerdi? (Cinsiyete Göre)	232
4.2.4.10. Evliliğe Karar Vermenize Yol Açan Önemli Sebepler Nelerdi? (Yaşa Göre)	234
4.2.4.11. Evlenmeye Karar Vermenize Yol Açan Önemli Sebepler Nelerdi? (Eğitime Göre)	236
4.2.4.12. Genel Anlamda, Evlenmek İsteddiğiniz Kişide Hangi Özelliklerin Var Olmasını İstediniz? (Cinsiyete Göre)	238

4.2.4.13. Genel Anlamda, Evlenmek İstedığınız Kişide Hangi Özelliklerin Var Olmasını İstediniz?(Yaşa Göre).....	240
4.2.4.14. Genel Anlamda, Evlenmek İsteddiğiniz Kişide Hangi Özelliklerin Var Olmasını İstediniz?(Eğitime Göre).....	243
4.2.4.15. Evlenmeden Önce Aradığınız Özelliklerden Hangilerinin Eşinizde Var Olduğuna İmandınız? (Cinsiyete Göre).....	245
4.2.4.16. Evlenmeden Önce Aradığınız Özelliklerden Hangilerinin Eşinizde Var Olduğuna İmandınız?(Yaşa Göre).....	247
4.2.4.17. Evlenmeden Önce Aradığınız Özelliklerden Hangilerinin Eşinizde Var Olduğuna İmandınız? (Eğitime Göre)	251
4.2.4.18. Eş Seçimini Eşinizin Hangi Özelliklerine Bakarak Yaptınız? (Cinsiyete Göre)	253
4.2.4.19. Eş Seçimini Eşinizin Hangi Özelliklerine Bakarak Yaptınız? (Yaşa Göre)	255
4.2.4.20. Eş Seçimini Eşinizin Hangi Özelliklerine Bakarak Yaptınız? (Eğitime Göre)	258
4.2.4.21. Daha Önce Evlilik Yaptınız mı?(Eğitime Göre)	260
4.2.4.22. Daha Önce Evlilik Yaptınız mı?(Aylık Gelire Göre).....	261
4.2.4.23. Evliliğinizin İlk Yıllarında Eşinizden ve Evlilikten Beklentileriniz Nelerdi? (Cinsiyete Göre)	263
4.2.4.24. Evliliğinizin İlk Yıllarında Eşinizden Ve Evlilikten Beklentileriniz Nelerdi?(Yaşa Göre).....	264
4.2.4.25. Evliliğinizin İlk Yıllarında Eşinizden ve Evlilikten Beklentileriniz Nelerdi? (Eğitime Göre).....	267
4.2.4.26. Size Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir?(Cinsiyete Göre).....	269
4.2.4.27. Size Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir?(Yaşa Göre).....	271
4.2.4.28. Size Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir?(Aylık Gelire Göre)..	274
4.2.4.29. Eşinize Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir?(Eğitime Göre)	277
4.2.4.30. Eşinize Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir? (Çocuk Sayısına Göre)	279
4.2.4.31. Size Göre Aile Nedir?(Cinsiyete Göre).....	282
4.2.4.32. Size Göre Aile Nedir?(Yaşa Göre).....	284

4.2.4.33. Size Göre Aile Nedir? (Eğitime Göre)	288
4.2.4.34. Size Göre Aile Nedir? (Evlilik Süresine Göre)	290
4.2.4.35. Size göre bir ailede mutluluk nasıl gerçekleşir? (Cinsiyete Göre)	293
4.2.4.36. Size Göre Bir Ailede Mutluluk Nasıl Gerçekleşir? (Yaşa Göre) ..	295
4.2.4.37. Evlenmeden Önce mi Daha Mutluydunuz Evlendikten Sonra mı Daha Mutlu Oldunuz? (Cinsiyete Göre)	298
4.2.4.38. Evlendikten Sonra Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Değişti mi? (Yaşa Göre).....	299
4.2.4.39. Evlendikten Sonra Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Değişti mi? (Eğitime Göre).....	301
4.2.4.40. Evlendikten Sonra Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Değişti mi? (Evlilik Süresine Göre).....	302
4.2.4.41. Evlendikten Sonra Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Değişti mi? (Çocuk Sayısına Göre).....	304
4.2.4.42. Evlendikten Sonra Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Değişti mi?(Gelir Durumuna Göre)	306
4.2.4.43. Eşinizi ne Kadar Seviyorsunuz?(Cinsiyete Göre)	308
4.2.4.44. Eşinizi Ne Kadar Seviyorsunuz? (Yaşa Göre)	309
4.2.4.45. Eşinizi Ne Kadar Seviyorsunuz? (Eğitime Göre).....	311
4.2.4.46. Eşinizi Ne Kadar Seviyorsunuz? (Evlilik Süresine Göre).....	313
4.2.4.47. Eşinizi Ne Kadar Seviyorsunuz? (Çocuk Sayısına Göre)	315
4.2.4.48. İlişkinizdeki Sorunlar Ne Kadar Ciddidir?(Yaşa Göre)	317
4.2.4.49. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Evliliğinizde Ne Kadar Mutlusunuz? (Cinsiyete Göre)	320
4.2.4.50. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Evliliğinizde Ne Kadar Mutlusunuz? (Eğitime Göre).....	322
4.2.4.51. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Evliliğinizde Ne Kadar Mutlusunuz? (Evlilik Süresine Göre).....	324
4.2.4.52. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Evliliğinizde Ne Kadar Mutlusunuz? (Çocuk Sayısına Göre)	327
4.2.4.53. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Evliliğinizde Ne Kadar Mutlusunuz? (Gelir Durumuna Göre).....	329

4.2.4.54. Genelde, İlişkinize Ne Kadar Sadıksınız? (Cinsiyete Göre)	332
4.2.4.55. Genelde, İlişkinize Ne Kadar Sadıksınız? (Yaşa Göre)	333
4.2.4.56. Genelde, İlişkinize Ne Kadar Sadıksınız? (Eğitime Göre).....	335
4.2.4.57. Genelde, İlişkinize Ne Kadar Sadıksınız? (Evlilik Süresine Göre)	336
4.2.4.58. Genelde, İlişkinize Ne Kadar Sadıksınız? (Çocuk Sayısına Göre)	338
4.2.4.59. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Fikir Ayrılığı Yaşarsınız? (Cinsiyete Göre).....	340
4.2.4.60. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Fikir Ayrılığı Yaşarsınız? (Yaşa Göre).....	342
4.2.4.61. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Fikir Ayrılığı Yaşarsınız? (Eğitime Göre)	345
4.2.4.62. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Fikir Ayrılığı Yaşarsınız? (Gelir Durumuna Göre).....	348
4.2.4.63. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Fikir Ayrılığı Yaşarsınız? (Evlilik Süresine Göre)	351
4.2.4.64. Size Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör Nedir? (Cinsiyete Göre).....	354
4.2.4.65. Size Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör Nedir? (Evlilik Süresine Göre)	356
4.2.4.66. Size Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör Nedir? (Eğitime Göre)	359
4.2.4.67. Size Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör Nedir? (Çocuk Sayısına Göre).....	362
4.2.4.68. Size Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör Nedir? (Cinsiyete Göre).....	365
4.2.4.69. Size Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör Nedir? (Yaşa Göre).....	367
4.2.4.70. Size Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör Nedir? (Eğitime Göre)	370

4.2.4.71. Size Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör Nedir? (Evlilik Süresine Göre)	373
4.2.4.72. Size Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör Nedir? (Çocuk Sayısına Göre)	375
4.3. Nicel ve Nitel Çalışmalarda Ortak Temalar ile İlgili Verilerin Karşılaştırması	378
4.3.1.Aile.....	378
4.3.2. Evlilik.....	379
4.3.3. Mutluluk.....	380
4.3.4. Evlilik Şeklinin Mutluluk ile Bağlantısı	381
4.3.5. Evliliklerde Karşılaşılan Sorunların Kaynakları	382
4.3.6. Evlilik Sonrası Beklentilerde Meydana Gelen Değişiklikler ve Nedenleri .	383
4.3.7. Geleneksel ve Modern Aile Kıyaslaması.....	384
4.3.8. Ailenin Devamı ve Mutluluğu	386
4.4. Hipotezlerin Sınanması	387
4.4.1. Alt Hipotezlerin Sınanması.....	387
4.4.2. Ana Hipotezin Sınanması.....	390
SONUÇ.....	391
ÖNERİLER	393
KAYNAKÇA	397
EKLER.....	416
ÖZGEÇMİŞ.....	424

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BASAGM	: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
BM	: Birleşmiş Milletler
Çev.	: Çeviren
EU	: European Union
HPI	: The Happy Planet Index (Mutlu Gezegen Endeksi)
INSEE	: Institut National de la Statistique et des Études Économiques
NEF	: The New Economics Foundation (Yeni Ekonomi Vakfı)
NGLS	: Non-governmental liaison service
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
s.	: sayfa
SPSS	: Sosyal Bilimlerde İstatistiksel Veri Analizi Programı
T.C.A.	: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
T.D.K.	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRK-İŞ	: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
UN	: United Nations
Vd.	: Ve Diğerleri

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1	: Ankete Katılanların Cinsiyet Dağılımı(Baz; 200)	131
Şekil 2	: Ankete Katılanların Yaş Dağılımı(Baz; 200)	131
Şekil 3	: Ankete Katılanların Doğum Yerlerine Göre Dağılımı(Baz; 200).....	132
Şekil 4	: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı(Baz; 200).....	133
Şekil 5	: Evlilik Sürelerine Göre Katılımcı Grupları(Baz; 200).....	134
Şekil 6	: Çocuk Sayısına Göre Katılımcı Grupları(Baz; 200).....	135
Şekil 7	: Kadın Deneklerin Meslek Dağılımları (Baz;100).....	136
Şekil 8	: Erkek Deneklerin Meslek Dağılımları (Baz; 100).....	137
Şekil 9	: Bayan Deneklerin Eşlerinin Meslek Dağılımı (Baz; 100).....	138
Şekil 10	: Erkek Deneklerin Eşlerinin Meslek Dağılımı (Baz; 100).....	140
Şekil 11	: Deneklerin ve Eşlerinin Aylık Gelir Durumu Baz; 200 (Geliri belirtmeyenler ortalamaya dâhil edilmemiştir)	141
Şekil 12	: Deneklerin Dini Mezhep Tercihleri (Baz; 200)	143
Şekil 13	: Deneklerin Eşlerinin Dini Mezhep Tercihi (Baz; 200).....	144
Şekil 14	: Evde Yaşayan Kişi Sayısı (Baz; 200)	145
Şekil 15	: Evde Yaşayan Kişiler Baz; 200	146
Şekil 16	: Evlenmeden Önce Eşlerin Tanışma Durumu (Baz; 200).....	147
Şekil 17	: Evlilik Öncesi Eşler Arası Duygusal Bağın Varlığı Durumu (Baz; 200)	148
Şekil 18	: Evlilik Öncesi Eşlerin Birbirlerini Tanıma Dönemi Yaşayıp Yaşamama Durumları (Baz; 200)	148
Şekil 19	: Evliliklerin Gerçekleşme Şekli (Baz; 200)	149
Şekil 20	: Çiftlerin Evlenirkenki Yaşları (Baz; 200).....	150
Şekil 21	: Eşlerin Evliliklerine Karar Verenler (Baz; 200)	151
Şekil 22	: Evlenme Kararına Yol Açan Sebepler (Baz; 200).....	152
Şekil 23	: Evlenilecek Kişide Aranılan Özellikler (Baz; 200)	153
Şekil 24	: Evlilik Öncesi Eşte Olduğuna İnanılan Özellikler (Baz; 200),.....	154
Şekil 25	: Evlilik Öncesi, Denek Eşlerinin Evlenecekleri Kişide Aradıkları Özellikler.....	156
Şekil 26	: Eş Seçiminde Dikkate Alınan Özellikler (Baz; 200)	157
Şekil 27	: Deneklerin Daha Önce Evli Olma Durumları (Baz; 200).....	158

Şekil 28	: Denek Eşlerinin Daha Önce Evli Olma Durumları (Baz; 200).....	158
Şekil 29	: Deneklerin İlk Yıllarında Eşlerinden ve Evliliklerinden Beklentileri	159
Şekil 30	: Evliliğin İlk Yıllarında Eşlerin Deneklerden ve Evliliklerinden Beklentileri	160
Şekil 31	: Deneklere Göre Mutluluğun Anlamı	161
Şekil 32	: Deneklerin Eşlerine Göre Mutluluğun Anlamı.....	162
Şekil 33	: Deneklere Göre Ailenin Anlamı	163
Şekil 34	: Deneklerin Eşlerine Göre Ailenin Anlamı.....	164
Şekil 35	: Ailenin En Önemli Görevi ile İlgili Görüşler	165
Şekil 36	: Denek Eşlerinin Ailenin En Önemli Görevi İle İlgili Görüşleri.....	166
Şekil 37	: Deneklere Göre Ailede Mutluluğun Gerçekleşme Yolları	167
Şekil 38	: Denek Eşlerine Göre Ailede Mutluluğu Gerçekleştirmenin Yolları.....	168
Şekil 39	: Deneklerin Evlilik Öncesi ve Sonrası Mutluluk Durumu.....	169
Şekil 40	: Deneklerin Evlilik Öncesi Daha Mutlu Olmalarının Nedenleri	170
Şekil 41	: Deneklerin Evlendikten Sonra Daha Mutlu Olmalarının Nedenleri.....	171
Şekil 42	: Denek Eşlerinin Evlilik Öncesi ve Sonrası Mutluluk Kıyaslaması	172
Şekil 43	: Deneklerin Eşlerinin Evlenmeden Önce Daha Mutlu Olmalarının Nedenleri	173
Şekil 44	: Deneklerin Eşlerinin Evlendikten Sonra Daha Mutlu Olmalarının Nedenleri	174
Şekil 45	: Deneklerin Evlilik Süresine Göre Mutluluk Oranları.....	175
Şekil 46	: Denek Eşlerinin Evlilik Süresine Göre Mutluluk Oranları.....	178
Şekil 47	: Evlilik Sonrası Deneklerin Eşlerinden ve Evliliklerinden Olan Beklenti Değişimleri (Baz; 200)	182
Şekil 48	: Evlilik Sonrası Deneklerin Beklentilerinin Değişme Şekli	182
Şekil 49	: Deneklerin Beklentilerinin Değişme Nedenleri.....	184
Şekil 50	: Deneklere Göre Eşlerinin Kendilerinden Beklentilerinin Değişip Değişmediği (Baz; 200)	185
Şekil 51	: Denek Eşlerinin Beklentilerinin Değişme Şekli	185
Şekil 52	: Denek Eşlerinin Beklentilerinin Değişme Nedenleri.....	187
Şekil 53	: Evlendikten Sonra Deneklerin Beklentilerinin Karşılığını Bulma Durumu.....	188

Şekil 54	: Deneklerin Evlilikten Beklentilerinin Gerçekleşme Durumu.....	189
Şekil 55	: Deneklerin Evlilikten Beklentilerinin Gerçekleşmemesi Durumu	190
Şekil 56	: Deneklerin Eşlerinin Evlilikten Beklentilerinin Gerçekleşmesi	192
Şekil 57	: Deneklerin Eşlerinin Evlilik İle Gerçekleşen Beklentileri.....	193
Şekil 58	: Denek Eşlerinin Evlilik İle Gerçekleşmeyen Beklentileri	194
Şekil 59	: Deneklerin Eşlerini Sevme Durumları.....	196
Şekil 60	: Eşlerin Denekleri Sevme Durumları	197
Şekil 61	: İlişkinin İyi Gitme Durumu	198
Şekil 62	: İlişkide Yaşanan Sorunların Ciddiyet Derecesi	199
Şekil 63	: Evlilikte Mutluluk Durumu	200
Şekil 64	: Eşlerin Evlilikte Mutluluk Durumu (Baz; 200)	201
Şekil 65	: Evlilikte Mutluluk Faktörleri	202
Şekil 66	: Evlilikte Mutsuzluk Faktörleri.....	204
Şekil 67	: Eşleri Evlilikte Mutlu Eden Faktörler.....	206
Şekil 68	: Eşleri Evlilikte Mutlu Eden Faktörler.....	207
Şekil 69	: Deneklerin İlişkilerine Sadakat Durumları	209
Şekil 70	: Eşlerin İlişkilerine Sadakat Durumları.....	209
Şekil 71	: Evlilikte Eşler Arası Fikir Ayrılığı Yaşanan Hususlar	210
Şekil 72	: Evlilikte Eşler Arası Uzlaşım Alanları	212
Şekil 73	: Deneklere Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör.....	213
Şekil 74	: Deneklere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör	214
Şekil 75	: Eşlere Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör	216
Şekil 76	: Eşlere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör	217
Şekil 77	: Evlilik Öncesi Eşlerin Tanışma Durumu (Cinsiyete Göre)	218
Şekil 78	: Evlilik Öncesi, Eşler Arası Duygusal Bir Bağın Varlığı (Cinsiyete Göre)	219
Şekil 79	: Evliliklerin Gerçekleşme Şekli (Cinsiyete Göre)	220
Şekil 80	: Evlilik Esnasında Eşlerin Yaşları (Cinsiyete Göre).....	223
Şekil 81	: Çiftlerin Evliliklerine Karar Verenler (Cinsiyete Göre)	225
Şekil 82	: Çiftlerin Evliliğine Karar Verenler (Yaşa Göre)	226
Şekil 83	: Çiftlerin Eğitime Karar Verenler (Eğitime Göre).....	229
Şekil 84	: Çiftlerin Evliliğine Karar Verenler (Yıl Olarak Evlilik Süresine Göre)..	230

Şekil 85	: Çiftlerin Evliliklerine Yol Açan En Önemli Sebepler (Cinsiyete Göre) .	232
Şekil 86	: Çiftlerin Evliliğine Yol Açan En Önemli Sebepler (Yaşa Göre).....	234
Şekil 87	: Çiftlerin Evliliğine Yol Açan En Önemli Sebepler (Eğitime Göre).....	236
Şekil 88	: Evlilik Öncesi Adaylarda Aranılan Özellikler (Cinsiyete Göre)	238
Şekil 89	: Evlilik Öncesi Adaylarda Aranılan Özellikler (Yaşa Göre)	240
Şekil 90	: Evlilik Öncesi Adaylarda Aranılan Özellikler (Eğitime Göre).....	243
Şekil 91	: Evlilik Öncesi Eşlerde Var Olduğuna İnanılan Özellikler (Cinsiyete Göre)	245
Şekil 92	: Evlilik Öncesi Eşlerde Var Olduğuna İnanılan Özellikler (Yaşa Göre) ..	247
Şekil 93	: Evlilik Öncesi Eşlerde Var Olduğuna İnanılan Özellikler (Eğitime Göre).....	251
Şekil 94	: Eşlerin Seçiminde Dikkate Alınan Özellikler (Cinsiyete Göre)	253
Şekil 95	: Eşlerin Seçiminde Dikkate Alınan Özellikleri (Yaşa Göre).....	255
Şekil 96	: Eşlerin Seçiminde Dikkate Alınan Özellikleri (Eğitime Göre)	258
Şekil 97	: Deneklerin Daha Önce Evlilik Yapmış Olma Durumu (Eğitime Göre) ..	260
Şekil 98	: Deneklerin Daha Önce Evlenmiş Olma Durumları (Aylık Gelire Göre)	261
Şekil 99	: Evliliğin İlk Yıllarında Deneklerin Evlilikten Beklentileri (Cinsiyete Göre).....	263
Şekil 100	: Evliliğin İlk Yıllarında Deneklerin Beklentileri (Yaşa Göre).....	264
Şekil 101	: Evliliğin İlk Yıllarında Deneklerin Beklentileri (Eğitime Göre).....	267
Şekil 102	: Deneklere Göre Mutluluğun Genel Anlamı (Cinsiyete Göre).....	269
Şekil 103	: Deneklere Göre Mutluluğun Genel Anlamı (Yaşa Göre).....	271
Şekil 104	: Deneklere Göre Mutluluğun Genel Anlamı (Aylık Gelire Göre).....	274
Şekil 105	: Eşlere Göre Mutluluğun Genel Anlamı (Eğitime Göre).....	277
Şekil 106	: Eşlere Göre Mutluluğun Genel Anlamı (Çocuk Sayısına Göre)	279
Şekil 107	: Deneklere Göre Ailenin Genel Anlamı (Cinsiyete Göre).....	282
Şekil 108	: Deneklere Göre Ailenin Genel Anlamı (Yaşa Göre).....	284
Şekil 109	: Deneklere Göre Ailenin Genel Anlamı (Eğitime Göre)	288
Şekil 110	: Deneklere Göre Ailenin Genel Tanımı (Evlilik Süresine Göre).....	290
Şekil 111	: Deneklere Göre Mutluluğun Gerçekleşme Yolları (Cinsiyete Göre)	293
Şekil 112	: Deneklere Göre Mutluluğun Gerçekleşme Yolları (Yaşa Göre)	295
Şekil 113	: Deneklerin Evlilik Öncesi ve Sonrası Mutluluk Kıyaslaması	298

Şekil 114	: Evlilik Sonrası, Eşlerin Beklentilerindeki Değişim Durumu (Yaşa Göre).....	299
Şekil 115	: Evlilik Sonrası, Eşlerin Beklentilerindeki Değişim Durumu (Eğitime Göre).....	301
Şekil 116	: Evlilik Sonrası, Eşlerin Beklentilerindeki Değişim Durumu (Evlilik Süresine Göre).....	302
Şekil 117	: Evlilik Sonrası, Eşlerin Beklentilerindeki Değişim Durumu (Çocuk Sayısına Göre).....	304
Şekil 118	: Evlilik Sonrası, Eşlerin Beklentilerindeki Değişim Durumu (Eğitime Göre).....	306
Şekil 119	: Deneklerin Eşlerini Sevme Durumu (Cinsiyete Göre)	308
Şekil 120	: Deneklerin Eşlerini Sevme Durumu (Yaşa Göre)	309
Şekil 121	: Deneklerin Eşlerini Sevme Durumu (Eğitime Göre).....	311
Şekil 122	: Deneklerin Eşlerini Sevme Durumu (Evlilik Süresine Göre).....	313
Şekil 123	: Deneklerin Eşlerini Sevme Durumu (Çocuk Sayısına Göre)	315
Şekil 124	: İlişkide Yaşanan Sorunların Ciddiyet Derecesi (Yaşa Göre)	317
Şekil 125	: Evlilikte Deneklerin Mutluluk Durumu (Cinsiyete Göre).....	320
Şekil 126	: Evlilikte Deneklerin Mutluluk Durumu (Eğitime Göre)	322
Şekil 127	: Evlilikte Deneklerin Mutluluk Durumu (Evlilik Süresine Göre)	324
Şekil 128	: Evlilikte Deneklerin Mutluluk Durumu (Çocuk Sayısına Göre)	327
Şekil 129	: Evlilikte Deneklerin Mutluluk Durumu (Gelir Durumuna Göre).....	329
Şekil 130	: Deneklerin İlişkilerindeki Sadakat Durumu (Cinsiyete Göre).....	332
Şekil 131	: Deneklerin İlişkilerindeki Sadakat Durumu (Yaşa Göre).....	333
Şekil 132	: Deneklerin İlişkilerindeki Sadakat Durumu (Eğitime Göre).....	335
Şekil 133	: Deneklerin İlişkilerindeki Sadakat Durumu (Evlilik Süresine Göre).....	336
Şekil 134	: Deneklerin İlişkilerindeki Sadakat Durumu (Çocuk Sayısına Göre).....	338
Şekil 135	: Deneklerin Eşleriyle Fikir Ayrılığı Yaşadığı Konular (Cinsiyete Göre) .	340
Şekil 136	: Deneklerin Eşleriyle Fikir Ayrılığı Yaşadığı Konular (Yaşa Göre)	342
Şekil 137	: Deneklerin Eşleriyle Fikir Ayrılığı Yaşadığı Konular (Eğitime Göre) ...	345
Şekil 138	: Deneklerin Eşleriyle Fikir Ayrılığı Yaşadığı Konular (Gelir Durumuna Göre)	348

Şekil 139	: Deneklerin Eşleriyle Fikir Ayrılığı Yaşadığı Konular (Evlilik Süresine Göre).....	351
Şekil 140	: Deneklere Göre Bir Evliliği Sürdüren En Önemli Faktör (Cinsiyete Göre).....	354
Şekil 141	: Deneklere Göre Bir Evliliği Sürdüren En Önemli Faktör (Evlilik Süresine Göre).....	356
Şekil 142	: Göre Bir Evliliği Sürdüren En Önemli Faktör (Eğitime Göre).....	359
Şekil 143	: Deneklere Göre Bir Evliliği Sürdüren En Önemli Faktör (Çocuk Sayısına Göre).....	362
Şekil 144	: Deneklere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör (Cinsiyete Göre).....	365
Şekil 145	: Deneklere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör (Yaşa Göre)	367
Şekil 146	: Deneklere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör (Eğitime Göre)..	370
Şekil 147	: Deneklere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör (Evlilik Süresine Göre).....	373
Şekil 148	: Deneklere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör (Çocuk Sayısına Göre).....	375

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Türkiye’de Muhafazakârlığın Dağılımı	68

Tezin Başlığı: Türk Ailesinde Eşler Arası Mutluluk Algısı ve Beklentileri: Sakarya İli Örneği

Tezin Yazarı: Yadigar ALUŞ

Danışman: Prof. Dr. Sami ŞENER

Kabul Tarihi: 01 Ağustos 2013

Sayfa Sayısı: xix (ön kısım) + 416 (tez) + 8(ek)

Anabilimdalı: Sosyoloji

Bilimdalı: Sosyoloji

Bu çalışmada, Türk ailesinde, eşler arasında mutluluk algısı, mutluluk değerleri ve evlilikte beklentilerin değişme durumları incelenmiştir. Hızlı değişen dünya değerlerinin ve kültürün aile üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmanın bir yolu olarak, ailenin olumlu değerlerini mutluluk çerçevesi içinde, ön plana çıkarmak ve daha mutlu, çağdaş ama aynı zamanda geleneksel Türk aile yapısına uygun tecrübeler ve uygulamalardan oluşan bir aile modeli ortaya koyabilmek amaçlanmaktadır. Araştırmada, nicel ve nitel çalışmalardan oluşan karma bir yöntem kullanılmıştır. Nicel araştırmada evli yüz çifte anket uygulanmış ve elde edilen veriler SPSS bilgisayar programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Nitel çalışmada ise evli on erkek ve on kadınla, mülakat formu kullanılarak, bire bir görüşme yapılmış ve gömülü teori metodu uygulanmıştır. Veriler betimsel analiz yöntemine göre analiz edilmiştir. Nicel ve nitel çalışmalarda örneklem sayısına kartopu yöntemi ile ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, Türk ailesinde eşler mutluluğu, sevilen insanlarla beraber yaşamak şeklinde algılamaktadır. Aile mutluluk için en önemli değerdir. Ailenin en önemli fonksiyonu sevgi, mutluluk ve huzur ortamını sağlayan bir sığınak görevi görmesidir. Geleneksel yollarla yapılan evliliklerde ve birbirini tanıma süreci yaşayarak evlenenlerde, evlilikten beklentiler değişmezken, bunun dışında farklı yollarla yapılan evliliklerde az da olsa beklentilerde farklılıklar oluşmaktadır. Sonuç olarak, Türk ailesi geleneksel yapı ile modern yapı arasında sıkışmış bir ailedir. Bu tip ailede yozlaşma, bireyselleşme, yalnızlaşma ve bencillik fazlaca yer almaktadır. Bu olumsuzluklar aile içi ilişkilere de yansımaktadır. Mutlu olmak adına, geleneksel aileye duyulan bir özlem ve geleneksel değerlere doğru bir yönelim görülmekte, Türk ailesinde muhafazakârlaşma gittikçe artmaktadır. Türk ailesinde mutluluğu ve işlevselliği arttırmanın önemli yollarından biri kaybolmaya başlayan geleneksel, yerli ve insani değerleri tekrar canlandırmak ve Türk aile yapısına uyarlanabilen çağdaş tecrübe ve uygulamaları dikkate almak olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Aile Yapısı, Türk Ailesi, Mutluluk Algısı, Mutluluk Değerleri, Evlilikte Beklentiler, Geleneksel ve Modern Aile

Title of the Thesis: Perceptions and Expectations of Happiness Among Married Couples in Turkish Families: City of Sakarya Sample

Author: Yadigar ALUŞ

Supervisor: Professor Dr. Sami ŞENER

Date: 01 August 2016

Nu. of pages : xix (pre text) + 416 (main body) +8 (app.)

Department: Sociology

Subfield: Sociology

In this study, perceptions of happiness between spouses in Turkish families, the values of happiness, and changes of expectations in marriage were examined. It is aimed to put forward the positive values of family within the framework of happiness as a way of reducing the negative impact of rapidly changing values and cultural influences from the outside world on the Turkish family institution, and to form a new family model which is happier, and based on a combination of contemporary experience and practices that is suitable to the traditional Turkish family structure. In the study, a mixed method, comprising quantitative and qualitative research was used. In the quantitative research one hundred married couples were given one-to-one questionnaires. The obtained data was then analysed by SPSS software. The qualitative research was conducted using one-to-one interview forms. Ten married men and ten married women were interviewed. The grounded theory method was applied. The data was analysed by descriptive analysis. In the quantitative and qualitative studies, the sample number was reached with the snowball method.

According to the findings, spouses in Turkish families perceive happiness as coming from living with people they love. Family is the most important happiness value, and its first function is to shelter individuals with love, joy and peace. The expectations in marriage are clear in a marriage made in a traditional way, and by those who marry via a premarital dating process. Apart from that, in marriages made in different ways to a lesser extent, differences occur in expectations. The results of the study brought out that the Turkish family is a family caught between a modern and traditional structure. In this type of family, corruption, individualism, isolation and selfishness can predominate. These difficulties are reflected in the intra family relationships. To be happy, there is a longing for the conventional family and a shift towards traditional values. The conservatism in Turkish families is increasing. One of the important ways to enhance happiness and the functioning in the Turkish family is to revitalize what is traditional and starting to disappear, those indigenous and humanitarian values, but also to take account of contemporary experience and practices that are adaptable to the Turkish family structure.

Keywords: Turkish Family Structure, Turkish Family, Perception of Happiness, Values of Happiness, Expectations in Marriage, Traditional and Modern Family

GİRİŞ

İnsanlığın var oluşundan itibaren günümüze kadar sürekliliğini ve işlevselliğini devam ettiren ve toplumun temel yapı taşlarından biri olan aile kurumu, süreç içerisinde diğer kurumlarda olduğu gibi, değişimin etkilerini hem içerik hem de şekil bakımından farklı yapılanmalara giderek yaşamaktadır.

Hızla değişen dünya dengelerine, teknolojiye ve küreselleşmenin etkilerinden biri olan sosyokültürel bütünleşmeye uyum sağlama çabası içerisinde aile kurumu, mevcut yapısını korumakta zorlanmış ve önce Batı ülkelerinde görülen ailesel çözülme, daha sonra Türkiye’de de önemli toplumsal sorunların başında yer almaya başlamıştır. Bu nedenle hem yurtiçinde hem de yurtdışında birçok disiplin aileye odaklanma ihtiyacı duymuştur.

Türkiye’de Sosyoloji, hem teorik hem de pratik çalışmaları açısından çok yönlü bir gelişim içinde olmasına rağmen, alt dalı olan Aile Sosyolojisinin aileyi anlama, çözümleme ve güçlendirme görevini yerine getirmek konusunda yetersiz kaldığı görülmektedir. Bunun önemli sebeplerinden bazıları, aile ile ilgili yapılan bilimsel çalışmaların oldukça sınırlı, yetersiz ve bu çalışmaların hem maddi hem de manevi açıdan yeterince destek görmüyor olmalarıdır.

Türkiye’nin bugünkü mevcut sosyokültürel koşulları, bu tür çalışmalara esin kaynağı oluşturacak konular açısından oldukça zengin bir dönemi yaşamaktadır. Özellikle Türkiye’de aile içi şiddet, kadın ölüm oranlarında meydana gelen artış ve çocuk gelinlerin sayısının hızlı bir şekilde artması gibi olaylar, büyük bir endişe kaynağı oluşturmaları açısından ivedilikle ele alınması ve araştırılması gereken konuların başında yer almaktadır.

Medyada, neredeyse her gün, yukarıda ifade edilen sorunların sıradan bir habermiş gibi yer alması, toplumun bu sorunlara karşı duyarsızlaşma ve duyarsızlaştırma sürecine sokulması çabaları ve karşılaşılan bu sorunların çözümüne yönelik yetersiz politikalar ve uygulamalar, artan aile çöküntülerinin önüne geçilmesi konusunda sosyal anlamda yeterince sorumluluk taşınmadığının işaretleri olmaktadır. Bu nedenle toplumun yapısal işlevini korumada mihenk taşı olan aile kurumu ile ilgili daha fazla alan araştırmasının

yapılması ve bu çalışmaların teşvik edilmesi, yaygınlaştırılması zorunluluk haline gelmiştir.

Yabancılaşan bir dünyada baş döndürücü bir hızla ilerleyen teknoloji bir taraftan bilgiyi ve rahatlığı insanların hizmetine sunarken diğer yandan insanları birbirlerinden uzaklaştırarak ve paylaşımlarını sınırlandırarak, insanları bireyselliğin yalnızlığına itmekte ve hem maddi hem de manevi değerlerin günden güne daha hızlı bir şekilde tüketilmesine zemin oluşturmaktadır.

Modern dünyanın tükettiği bu değerlere dikkat edilmez ise yaşamın hızlı değişen döngüsü içerisinde yitirilecek olanların sadece değerler değil, bununla beraber çocuklar, gençler, aileler ve mutluluk olacağı da görülecektir. Teknoloji aracılığıyla yayılmaya çalışılan çağımızın tüketim hastalığı, sadece maddi dünyayı değil, ama aynı zamanda insan ilişkilerini, manevi değerleri ve insanın iç dünyasını da yok edebilecek bir tehdit oluşturmaktadır.

Toplumsal varlığın teminatı olan çocuklara ve gençlere sunulacak olan sıcak, samimi ve güven ilişkilerine dayalı bir aile ortamı, gelecekte sağlıklı bir toplumsal yapıya sahip olmanın temel şartı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yetişmekte olan neslin ihtiyaç duyduğu sağlıklı, mutlu ve huzurlu bir dünya ancak bahsedilen, aile içi anlaşmazlıkların kaynağının tespiti ve çözümü ile kurulabilir.

Yapıcı olma bilinci ve sorumluluğuyla yapılan bu çalışmada aile içi ilişkileri sorgulamak, ilişkilerde tikanıklığa neden olan durumları ortaya koymak ve elde edilecek bulgulardan hareketle, akıl ve mantık çerçevesi içerisinde, çağdaş ama aynı zamanda geleneksel kültürümüze uygun bir sentezi oluşturabilecek çözüm yollarını belirlemek hedeflenmiştir.

Türk ailesinin geçmişten gelen ve bunca yıla rağmen işlevini yitirmeyen geleneksel birçok özelliği bulunmaktadır. Aynı zamanda evrensel değerleri de barındıran bir yapıya sahip olması onu diğer toplumlardaki ailelerden farklı bir konuma oturtmaktadır. Ailede eski ve yeni değerlerin bir arada olması çoğunlukla harmoni ve zenginlik yaratsa da, farklılıkların çatışmasından kaynaklanan sorunların önüne geçilememektedir.

Değer çatışmalarının yaratacağı olumsuz sonuçları azaltmanın en etkili yolu toplumda her kesimin üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmesidir. Aileyi daha iyi

yapılandırma konusunda neler yapılabileceğinin tespiti için disiplinler arası ortak çalışmalar, araştırmalar ve yayınların yapılması önemli olmaktadır.

Bu çalışmanın sonunda, günümüz Türk ailesinin karakteristik özellikleri ile beraber eşlerin mutluluk algısı ortaya konmaya çalışılmıştır. “*Ailenin mutluluğu eşlerin mutluluğundan geçer*” ilkesinden hareketle, eşlerin evlilik sürecinde birbirlerinden beklentilerinin neler olduğu, bu beklentilerin nasıl ve neden değiştiği, bu değişikliklerin aile mutluluğunu nasıl etkilediği ile ilgili verileri ortaya koymak ve günümüz ailesini daha mutlu edecek ‘*iyi bir aile modeli*’ oluşturmak amaçlanmaktadır.

Çalışma genel olarak dört bölümden oluşmaktadır.

I. bölümde çalışmanın yöntemi ile ilgili bilgiler, araştırmanın tasarımı, evreni ve örneklemini, araştırmada kullanılan teknikler, mülakat süreci, verilerin toplanması, analizi ve araştırmanın sınırlılıkları yer almaktadır.

II. bölümde araştırma ile ilgili yerli ve yabancı literatür taraması yer almış, aile ve mutluluk ile ilgili yapılan çalışmalar özetlenmiştir.

III. bölümde araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi yer almaktadır. Kavramsal çerçevede ‘aile’, ‘evlilik’ ve ‘mutluluk’ kavramları farklı açılardan ele alınmıştır. Kuramsal çerçeve kısmında ise aile olgusunu ele alan, öne çıkan kuramların bazılarında değinilmiş, bu kuramlara göre ailenin yapısı, işleyişi, fonksiyonları ve dış faktörlerle olan etkileşimi ele alınmıştır. Ayrıca aile anlayışlarının kültürel ve toplumsal gerçekliğimiz açısından değerlendirmesi yapılmış ve aile içi ilişkiler anne-baba, çocuklar ve aile büyükleri açısından ele alınmıştır.

IV. bölümde nitel ve nicel araştırma sonucu elde edilen bulgular analiz edilmiş ve her iki çalışmada yer alan ortak temalar ile ilgili veriler karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın sonunda, elde edilen verilerden hareketle oluşturulan hipotezler sınanarak doğrulukları test edilmiştir. Sonuç kısmında ise çalışmadan elde edilen bulguların genel bir değerlendirmesi yapılarak aile ile ilgili sorunların çözümü için toplumun farklı kesimlerine önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, Sakarya ili örneğinde Türkiye’de yaşayan Türk ailelerde, evli eşlere göre mutluluk olgusunun ne şekilde algılandığını, evlilik süreci içerisinde eşlerin mutluluk beklentilerinin neler olduğunu, süreç içerisinde bu beklentilerin değişme durumlarını, sebeplerini ve yönlerini belirleyerek, bunun sonuçlarının bireylere, ailelere ve topluma yansımalarını ortaya koyabilmektir. Bu çalışmada, evliliğin eşler açısından ne anlama geldiğinin ve nasıl bir öneme sahip olduğunun anlaşılması amacıyla evlilik, aile ve mutluluk konuları irdelenmektedir. Evlilik öncesi eşler arası ilişkiler, evlilik nedenleri, evlilik şekli, içinde yaşanılan aile yapısı, evlilik öncesi ve evlilik sonrası mutluluk durumları ve ölçütleri belirlenmeye çalışılırken, aynı zamanda bu durum ve ölçütlerin evlilik sürecine paralel olarak bir değişim gösterip göstermediği, eğer göstermişse nasıl bir boyut kazandığı gibi bilgilere ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Çalışmadaki bulgulardan hareketle aile kurumunda karşılaşılan problemlerin teşhisi ve çözümüne yönelik stratejiler geliştirebilmek, *iyi bir aile modelinin* ortaya konulmasının yanı sıra, ileride yapılacak aile çalışmalarına veri kaynağı oluşturmak bu çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Araştırmanın Hipotezleri

Ana Hipotez

Türk ailesi, geleneksel kültürde yer alan güçlü manevi değerlerle donanmış bir yapıya sahip olduğu halde modernleşme süreciyle beraber, biçim olarak gittikçe çekirdek aileye doğru değişim göstermektedir. Günümüz ailesinde geleneksel ve yerli değerlerin yerine küreselleşmenin getirdiği değişim değerleri yerleşmeye başlamıştır. Ancak, dayatılmaya çalışılan bu yeni değerlerin çoğu Türk toplum yapısıyla, özellikle Türk aile yapısıyla uyum göstermediği için ailenin işleyişinde ve fonksiyonlarında bozulmalara yol açmakta ve aileyi mutsuzlaştırmaktadır. Güçlü bir toplum iyi bir aile sisteminin varlığıyla mümkündür. Türk aile yapısının mutluluğu ve işleyişi, kaybolmaya başlayan geleneksel, milli ve insani değerlerimizi tekrar canlandırmakla ve Türk aile yapısına uyarlanabilen çağdaş tecrübe ve uygulamaları dikkate almakla mümkündür. Bunun gerçekleşmesi için sosyoekonomik koşullarla destekli bir takım düzenlemelerin ve siyasi alandaki sosyal refah politikalarının oluşturulmasına ihtiyaç vardır.

Alt Hipotezler

1. Türk ailesinde eşlerin mutluluk algısı ile aile algısı iç içedir ve özdeştir. Mutluluk ailenin varlığıyla anlam bulur ve mutluluk değerlerinin başında çocuklar, eş, sevilen insanlarla birliktelik yani aile gelir. Aile ise sevgi, mutluluk ve huzurun yaşandığı ortamdır. Eşler kendilerine ait sevgi dolu bir yuvaları, çocukları ve eşleri olduğu için genel olarak mutludurlar.
2. Türk ailesi gittikçe küçülen ve çoğunlukla anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan çekirdek aileye dönüşmektedir.
3. Türk ailesinde evliliklerin önemli bir oranı görücü usulle yapılıyor olsa bile çoğunluk eş seçimini kendisi yapıyor ve ailenin rızasını alıyor. Bu tür evlilikler sevgi temelli olduğundan ikili ilişkiler bazında doyum sağlar ama sosyal destek açısından zorluklara karşı fazla dirençli olmuyor.
4. Geleneksel aile çekirdek aileden sosyalleşme ve dayanışma açısından daha şanslı ve daha mutludur. Bu eksiklikten dolayı günümüz ailesi geleneksel aileye ve sahip olduğu değerlere özlem duymakta ve gittikçe muhafazakârlaşmaktadır.
5. Modernleşme ile beraber Türk ailesinin kültürel yapısı daha çok sosyoekonomik değişim süreçlerinden etkilenmektedir.
6. Bireyler evlilik yoluyla edindikleri psikososyal getiriler nedeniyle evlendikten sonra daha mutlu olmaktadır.
7. Türk ailesinde mutluluk, evliliğin ilk beş yılında en yüksek seviyededir. Daha sonraki dönemlerde mutluluk, evlilik hayatının alışkanlığa dönüşmesi, monotonlaşması ve çocuklar ile ilgili sorumlulukların ve yaşam koşullarının yıpratıcı olması nedeniyle gittikçe azalır.
8. Manevi değerler üzerine inşa edilen Türk ailesinde eşlerin evlilikten beklentileri, toplumun sosyokültürel ve ahlaki değerleri doğrultusunda olmaktadır.
9. Geleneksel yollarla yapılmış evliliklerde verilen taahhütler, aileler ve tanıdıklar vasıtasıyla belirlendiği ve sorumluluklar yerine getirildiği için evlendikten sonra beklentilerde pek değişiklik olmaz.

Araştırmanın Önemi

Yapılan bu çalışma birçok yönden öneme sahiptir. Her şeyden önce aile ile ilgili yapılmış olan alan çalışmalarının az olması sebebiyle bu çalışma önemli bir veri kaynağı niteliği taşımaktadır.

Aile, evlilik ve mutluluk gibi konularda derinlemesine analizler yapılarak, aile kurumunda sıkça karşılaşılan sorunların anlaşılmasına ve bu sorunların giderilmesine yönelik çözüm yollarının üretilmesinde faydalı olacağı düşünülmektedir. Nitekim çalışmanın sonunda bireylere, sivil toplum kuruluşlarına, hükümete ve toplumun bazı kesimlerine önemli önerilerin sunulmuş olması, ‘kültürel değerlerin yitirilmesi’, ‘ailelerin parçalanması ve boşanma’ gibi toplumsal yaraların sarılmasında oluşturulacak aile politikalarına ve aile danışmanlıklarına katkı sağlaması açısından önemlidir.

Bu çalışmayı önemli kılan bir diğer unsur, beşeri bilimlerle ilgili yapılan saha çalışmalarında pek sık rastlanmayan fakat bu çalışmada kullanılmış olan karma yöntemidir. Araştırmada birbirini destekleyici nitel ve nicel çalışma yöntemlerinin bir arada kullanılmış olması, araştırmayı hem betimleyici hem de istatistikî verilerle temellendirici bir özelliğe sahip kılmaktadır

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nicel ve nitel olmak üzere iki tür çalışma yer almış ve karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın nicel kısmında “*kartopu*” yöntemi ile ulaşılan örneklem grubuna anket uygulanmış ve elde edilen sayısal verilerin analizinde SPSS bilgisayar programından yararlanılmıştır.

Nitel araştırmada katılımcılarla görüşme yapılmış ve görüşmeler esnasında mülakat formu kullanılmıştır. Mülakat formunda, yedi kategoride yer alan yarı yapılandırılmış sorular sorulmuştur. Görüşmeler katılımcılarla birebir ve yüz yüze yapılmış, görüşme esnasında not tutulmuştur. Daha sonra elde edilen veriler sınırlandırılarak tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Çalışmanın sonunda tümevarım yöntemiyle genellemeler yapılmıştır.

Bu aşamada herhangi bir teoriyle yola çıkmak ve o teoriyi ispatlamaktan ziyade verilerin ortaya koyduğu teoriye ulaşmak amaçlanmıştır ve bunun için ‘*gömülü teori*’

yöntemi kullanılmıştır. Karma yöntemle yapılan çalışma sonunda nitel ve nicel araştırma verileri değerlendirilerek, iki çalışmadan elde edilen ortak temalar ile ilgili verilerin sonuçları karşılaştırılmıştır.

BÖLÜM 1: YÖNTEM

Araştırmalarda yöntem, tasarım, veri toplama ve veri çözümleme sürecidir. Yöntem bir bütün olarak araştırmanın nasıl yürütüldüğü üzerinde duran uğraş alanıdır (Punch, 2011: 29). Bu araştırmada, Sakarya ili örneğinde, Türk ailesinde, eşler arasında mutluluk olgusunun nasıl algılandığı, mutluluk bağlamında beklentilerin neler olduğu, nasıl değiştiği ve neden değiştiği ile ilgili veriler, nitel, nicel ve karma araştırma yöntemleri ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.1. Araştırmanın Tasarımı

Bu araştırmada nicel ve nitel olmak üzere iki farklı metot kullanılmıştır. Her iki araştırma için araştırma bölgesi ve evreni olarak Sakarya ili seçilmiştir. Sakarya ilinin araştırma evreni olarak seçilme nedenleri;

- Sakarya’da daha önce “aile ve mutluluk” ile ilgili benzer bir çalışmanın yapılmamış olması
- Sakarya’nın farklı semtlerinde oturan farklı sosyoekonomik ve demografik özelliklere sahip, yeterli sayıda evli çiftlerin olması
- Uygulama açısından araştırmacının örnekleme kolay ulaşacağı bir bölge olmasıdır.

Araştırmanın örnekleme seçilirken “kartopu örnekleme tekniği” kullanılmıştır. Kartopu örnekleme tekniğine göre öncelikle evrene ait birimlerden biri ile iletişime geçilir. Daha sonra iletişim kurulan birim yardımıyla ikinci birime, ikinci birimin yardımıyla da üçüncü birime ulaşılır. Süreç bu şekilde devam eder (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004, s.45). Bir birim ile ulaşılan diğer birim bir zincir halkası görür. Bu tekniğe zincirleme teknik demek de mümkündür. Ulaşılan kişilerin yardımıyla daha fazla kişi listeye dâhil edilerek liste kartopu gibi büyütülür (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.112).

Kartopu örnekleme yöntemi, genellikle üyelerinin hepsinin bilinmediği veya nadir bilinen bir grup için kullanılan bir yöntemdir. Bu tür gruplarda üyelerin tümü daha önce belirlenmemiş olduğu için, üyelerin yerini tespit etmek veya onlarla temasa geçmek oldukça zordur (Coleman, 1958: 28-36; Goodman, 1961: 148-170).

Ana kütle sınırlarının ve ana kütleyle dâhil olan bireylerin tam olarak bilinmemesi durumunda kartopu yönteminin kullanılması avantajlıdır. Hedef kitleye resmi olmayan yollarla ulaşmanın kolay yollarından biridir. Ayrıca açıklayıcı ve betimleyici çalışmalarda pratik faydalar sağlamaktadır.

Kartopu yöntemini kullanmanın bir takım sakıncaları olabilmektedir. Her şeyden önce temsil gücü düşüktür. Alt birim, genellikle kendi koşullarıyla benzer özelliklere sahip tanıdıkları önereceğinden, elde edilecek veriler birbirine benzer olacak ve farklı özellikleri taşıyan kişiler araştırmanın dışında kalacaktır.

Araştırmanın nitel çalışması için örneklem olarak Sakarya ilinde yaşayan, evli olan 10 erkek ve 10 kadın olmak üzere toplam 20 kişi seçilmiştir. Araştırmanın nicel boyutu için yine, Sakarya’da yaşayan, evli olan 100 çift yani toplam 200 kişi seçilmiştir. Uygulama öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı ve önemi konusunda bilgi verilmiş ve soruları içtenlikle yanıtlamaları istenmiştir.

1.2. Araştırmada Kullanılan Yöntem ve Veri Toplama Araçları

Araştırma üç aşamada yürütülmüştür. İlk aşamada nicel çalışma, ikinci aşamada nitel çalışma, üçüncü aşamada ise nitel ve nicel çalışmalar sonucu elde edilen ortak temalarla ilgili bulguların karşılaştırılmasına yönelik metot kullanımı yer almaktadır. Çalışma bu özellikleri dolayısıyla karma yöntem özelliği taşımaktadır.

Karma yöntem araştırmaları genel olarak, araştırmacının bir çalışma veya birbirini izleyen çalışmalar içerisinde nitel ve nicel yöntem, yaklaşım ve kavramları birleştirmesi olarak tanımlanır (Creswell, 2003; Tashakkori ve Teddlie, 1998; Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Karma yöntem özellikle 1990’ların başından itibaren sosyal bilimlerde önemli bir araştırma konusu olmaya ve sıkça kullanılmaya başlanmıştır (Baki, Gökçek, 2012: 2). Araştırmalarda karma yöntemin kullanılmasının farklı amaçlarını vurgulayan görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilki, karma yöntemin nitel ve nicel araştırmaları birleştirmek görevini yerine getirdiğini yani iki araştırma türü arasında bir köprü oluşturduğunu belirtmektedir (Onwuegbuzie ve Leech, 2004: 770-792). Creswell ise araştırmalarda birden fazla veri toplama yöntemi ve analiz şeklinin kullanılmasının bazı karmaşıklıklara yol açtığını, bu karmaşıklıkların ortadan kaldırılması amacıyla karma yönteme gerek duyulduğunu ifade etmiştir(2003: 209-240).

Greene'e göre karma yöntemler, araştırmacının daha anlaşılır bir tasarım yapabilmesine olanak vermesi açısından önemlidir (Greene, 2005: 207-211).

Karma yöntem araştırmacılara seçenekleri açısından çoklu yaklaşımları kullanma olanağı sunar. Bu tür araştırmalarda bir görüşü doğrulamak veya desteklemek amacı yoktur, daha ziyade konu ile ilgili araştırmacının perspektifini geliştirmek amaçlanmaktadır. Johnson ve Onwuegbuzie karma yöntemi kullanmanın kolaylıklarını ve zorluklarını şu şekilde özetlemişlerdir (2004: 21): Karma yöntemle bir yöntemin zayıf yanını diğer yöntem ile kapatmak mümkündür. Daha fazla genelleme yapma imkânı vardır. Geniş çaplı ve karmaşık sorulara cevaplar aramak için daha uygun bir yöntemdir. Nitel ve nicel araştırmaların birlikte kullanımı, teori ve uygulamaya ilişkin daha net bilgiler üretir. Karma yöntemin uygulanması bir takım zorlukları beraberinde getirebilmektedir. İki yöntemin bir arada kullanılması hem zordur hem de takım çalışması gerektirebilir. Her iki yöntemin birleştirilmesi için daha fazla bilgi ve tecrübeye ihtiyaç vardır. Ekonomik açıdan maliyetli ve çok zaman gerektiren bir uygulamadır.

Bu araştırmada karma yöntemin kullanılmasının nedeni, nicel ve nitel araştırma yöntemlerin birbirlerini tamamlayacağı düşüncesidir. Nicel araştırmada yapılandırılmış soruların sunduğu sınırlı ve yüzeysel veriler, daha geniş ve detaylı bir şekilde nitel araştırmada ele alınmış ve nicel araştırmada ihmal edilen konular nitel çalışmada tamamlanmıştır. Detaylı bilgiler araştırılan problemlerin teşhisinde ve çözüm önerilerinin sunulmasında önemli bir işlev görmüştür.

Bu çalışmada, karma yöntemde araştırma tasarımı yapılırken eş zamanlı dönüşümsel tasarıma başvurulmuştur. Bu tasarım şekli Creswell'in (2003) kitabında yer alan altı temel tasarımdan biridir. Bu bağlamda, nitel ve nicel veriler aynı zamanda toplanarak her bir çalışmanın analizi ayrı ayrı yapılmış ve veriler yorumlandıktan sonra ortak temalarla ilgili bilgiler birleştirilmiştir. İki araştırmada ortak konularla ilgili benzer ve farklı sonuçlar karşılaştırılmıştır. Eş zamanlı dönüşümsel tasarım geniş çaplı veya alternatif bakış açısı sunması ve araştırılan olguları daha iyi anlama imkânı sağlaması açısından faydalıdır (Baki ve Gökçek, 2012: 10).

Araştırmanın ilk aşamasını nicel çalışma oluşturmaktadır. Nicel çalışmaya başvurma sebepleri arasında, araştırmada yer alan katılımcılarla ilgili sayısal verilere ulaşmak, bu

verilerden hareketle hipotezlerin doğruluğunu sınamak ve doğrulanan tez ile genel tümevarımsal ifadelerle ulaşmak yer alır.

Nesnel ve genellenebilir bilgilere ulaşmak amacıyla pozitivist paradigma kapsamında yapılan çalışmalar, nicel araştırmalar olarak tanımlanır (Kuş, 2009: 105). Araştırmacılar nicel çalışmaları genellikle sayısal verileri gerektiren, yeni anlam ve bilgilere ulaştıracak araştırma soruları için seçerler. Mevcut teoriler üzerine inşa olan her nicel araştırma, içerdiği deney ve ölçümlerle özgül bir konuma sahiptir. Nicel araştırmalarda bağımlı ve bağımsız değişkenler nesnelleştirilerek deney ve gözlem için uygun hale getirilir. Bu şekilde doğru ölçümler ve dikkatli sayısallaştırmalar yoluyla gerçeğin tanımlanabileceği ve anlaşılabilmesi varsayılır (Erdoğan, 2003: 27).

Bu çalışmanın başlangıç aşamasında ana hipotez oluşturulmuş ve ana hipotezin doğruluğunu sınamaya ve desteklemeye yardımcı olacak 10 alt hipoteze yer verilmiştir. Araştırma konusu ile ilgili verilere ulaşmak için, araştırmacı tarafından “Ailede Mutluluk Ölçeği” hazırlanmıştır. Ailede Mutluluk Ölçeği üç ayrı kategoride sınıflandırılmış toplam 62 sorudan oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların demografik verilerini toplamaya yönelik sorular sorulmuş, çalışmaya katılanların cinsiyeti, yaşı, doğum yeri, eğitim durumu, mesleği, aylık geliri, çocuk sayısı, hane halkı sayısı, mezhep tercihi gibi bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde evlilik öncesi eşler arası ilişkilere yönelik sorular sorulmuştur. Bu soruların bazıları, eşlerin evlilik öncesi birbirlerini tanıma durumu, aralarında özel bir bağın var olup olmaması durumu, evliliklerine kimin karar verdiği, evlilikte karşı tarafta aranılan özellikler, eşlerin daha önce evlilik yapmış olma durumu, eşlerin birbirlerinden ve evlilikten beklenti durumlarını tespiti yönelik sorular yer almıştır. Üçüncü bölümde ise eşlerin mutluluk algısı ve mutluluk beklentisi ile ilgili sorular sorulmuştur. Ölçek maddelerine verilen cevapların bazıları yapılandırılmış, bazıları yarı yapılandırılmış ve bir kısmı açık uçlu seçeneklerden oluşmaktadır.

Kendilerine ulaşılan 100 çiftin (kendilerine ve eşlerine)evlerine ve işyerlerine gitmek suretiyle katılımcılara araştırma ile ilgili bilgi verilmiş ve araştırmanın önemi anlatılmıştır. Gönüllülük ilkesine dayalı olarak soruları objektif ve içten cevaplamaları istenmiştir. Daha sonra katılımcılara tek tek ve yüz yüze bu anketler uygulanmıştır.

Nitel araştırma bu çalışmanın ikinci aşamasını oluşturur. Bu çalışmada nitel çalışmaya yer verilmesinin nedeni, istatistiksel çalışmanın, katılımcıların konuyla ilgili öznel görüşlerini ortaya koyma görevini tamamen yerine getiremeyeceği kaygısıdır. Nitel çalışma nicel bulguları daha derinlemesine araştırmak ve nicel çalışmalarda ortaya çıkan görüşlerin temel sebeplerine ulaşabilmek için gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma ile denekler, konu ile ilgili olarak kendi özgün düşüncelerini belirtme şansı yakalamışlardır.

Yıldırım ve Şimşek nitel araştırmayı, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” şeklinde tanımlamıştır (2008: 39). Nitel araştırmada esas unsur araştırılan konunun yorumlayıcı bir yaklaşımla ele alınmasıdır (Altunışık ve Diğerleri, 2010: 302).

Nitel araştırmalar toplumun sosyal yönüyle ilgilenirler. Bu tür araştırmalar çoğunlukla insanların neden belirli davranış kalıpları sergilediklerini, insanlardaki algıların ve eylemlerin neye göre şekillendiğini, insanların çevreleriyle olan etkileşimlerini, sosyokültürel yapıların nasıl oluştuğunu, toplumdaki sosyal grupların kendi içlerinde ve diğer sosyal gruplarla aralarındaki ilişkilerin ne şekilde geliştiğini anlamaya ve ortaya koymaya çalışırlar.

Nitel araştırmalarda birey ve çevre etkileşimi önemlidir. Bu nedenle insan doğasına uygundur. Nitel araştırmada sonuçlar sübjektiftir ve açık seçik değildir. Araştırmaya katılan birey sayısı az ama raporlar uzundur. Analitik genelleme benimsenir. Yani genellemeler evrene değil kurama yöneliktir. Kuram oluşturma süreci verilerden hareketle konuyu açıklama, yorumlama ve anlam kazandırma şeklinde işler. Tümevarımcı analiz hâkimdir. Veriler sayılara indirgenmez. Esneklik, açık görüşlülük, doğal ortama duyarlılık, katılımcılık, bütünsellik, öznellik ve tümevarımcı analiz nitel yöntemlerin başlıca özellikleridir (M. Ilgar ve S. Ilgar, 2013: 199-200).

Nitel araştırma süreci birkaç aşamada gerçekleşir. Bu aşamalar:

- Problemin belirlenmesi
- Kavramsal ve kuramsal çerçevenin oluşturulması
- Araştırma sorularının ve örneklemin belirlenmesi

- Veri toplama yönteminin (görüşme, gözlem, dokümanların incelenmesi, odak grup görüşmesi) seçilmesi
- Verilerin analiz edilmesi
- Bulguların betimlenmesi ve yorumlanması
- Sonuçların sınırlandırılarak analitik genellemelere ulaşılması ve sonuçlara ulaşılması şeklindedir(M. Ilgar ve S. Ilgar, 2013: 200).

Bir araştırmada kullanılacak desen o araştırmada izlenecek yaklaşımın seçiminde ve stratejisinde önemli bir rol oynar. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan başlıca desenler etnografi (kültür analizi), fenomenoloji (olgu bilimi), durum incelemesi (örnek vaka), eylem araştırması ve gömülü (temellendirici) teoridir.

Bu çalışmaya başlarken herhangi bir teoriden hareket edilmemiş veya herhangi bir teorinin ispatına gidilmemiş, kuram doğrulamak yerine kuram geliştirmeye çalışılmıştır. Diğer bir deyişle “temellendirilmiş (gömülü) teori” kullanılmıştır.

Temellendirilmiş teori ile ilgili ilk çalışmalar Glaser ve Straus tarafından, 1967 yılında “The Discovery of Grounded Theory” adlı kitabı yayınlanmasıyla başlar. Strauss ve Corbin kitabın belli başlı amaçlarını temellendirme ilkesini açıklamak, temellendirilmiş kuramların özellikleri ve mantığını göstermek ve nitel araştırmayı meşrulaştırmak şeklinde açıklarlar (1994: 275). Glaser ve Straus, Amerikan sosyolojisinde yaygın olan, kuramları doğrulamaya yönelik araştırmalara bir tepki olarak, gömülü teori kuramını gündeme getirmişlerdir (Punch, 2011: 157).

Gömülü teorinin savunucularına göre, mevcut teorilerin test edilebilir hipotezlere indirgenmesi yeni teorilerinin oluşumuna ket vurmakta ve verilerin anlamlandırılmasını kısıtlamaktadır. Bu nedenle veriler öncül bir teoriden bağımsız olarak sistemli bir şekilde sentezlenmeli, analiz edilmeli ve kavramsallaştırılmalıdır (Tanyaş, 2014: 29-30). Gömülü teoriyi savunanların kökenleri sembolik etkileşimciliğe dayanır. Pozitivist unsurların yanında yoruma dayalı geleneği de temsil eder (Charmaz, 2003: 81-110; Heath ve Cowley, 2004: 141-150).

Nitel araştırmada yer alan bulgular analiz edildikten sonra yeni kavram ve kuramlara ulaşmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın nitel çalışma sürecinde, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinden görüşmeye başvurulmuş ve veri toplama tekniği olarak “mülakat formu” kullanılmıştır. Görüşme, bireyleri anlamak için kullanılan güçlü yöntemlerden biridir. Görüşmenin farklı yolları bulunmaktadır. Görüşmeler genel olarak Fielding tarafından, standartlaştırılmış, yarı standartlaştırılmış ve standartlaştırılmamış olarak gruplandırıldığı gibi, Fontana ve Frey görüşmeleri; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış şeklinde sınıflandırmaktadır (Akt. Punch, 2011: 166).

Bu çalışmanın mülakat sürecinde, evli on erkek ve on kadından oluşan katılımcılarla tek tek ve yüz yüze yarı yapılandırılmış sorular sorularak görüşme yapılmış, birebir yapılan görüşmelerde katılımcıların, daha önceden kavramsal çerçevesi oluşturulan, yedi kategoride toplanan temalar ile ilgili görüşleri değerlendirilmiştir. Bu temalar, aile, evlilik ve mutluluk ile ilgili algılar, evlenme şeklinin ve içinde yaşanan ailenin mutluluk ile ilişkisi, evlilikte beklentiler ve bunların değişimi, yabancı kültürel değerlerin aileye olan etkileri ve ailede karşılaşılan sorunların kaynağı ve sorunların önlenmesine yönelik öneriler olmaktadır. Görüşmeler esnasında katılımcıların görüşleri not edilmiştir.

1.3. Veri Analizi ve Çalışmanın Sınırlılıkları

Nicel ve nitel çalışmalarda veri; çalışmaya konu olan kişi, olay, durum, nesne ve koşullara ait, elde edilen değerleri ve özellikleri ifade eder. Punch’a göre araştırma bağlamında veri, kanıt ve bilgiyi tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Nicel veriler, sayılarla açıklanan dünya bilgisidir. Nitel veriler ise sayısal olmayan görgül dünya bilgisidir (Punch, 2011: 28). Veri analizi, nitel veya nicel yolla elde edilen bilgilerin ve kanıtların çözümlenmesi anlamına gelir.

Nicel araştırmalarda veri analizi, elde edilen bilgilerin, olguların ve verilerin sayısal açıdan çözümlenmesi ve değerlendirilmesi yoluyla gerçekleşir. Bir durumun tanımlanması için bağımlı ve bağımsız değişkenler ve bunlar arasındaki ilişkiler dikkate alınır. Oluşturulan hipotezler, değişkenler arası ilişkilerden elde edilen sonuçların sınanmasıyla doğrulanır veya doğrulanmadığı takdirde o hipotezler terk edilerek başka hipotezler oluşturulur.

Nicel çalışmada yer alan anketlerin veri girişleri ve veri analizi için “*Sosyal Bilimlerde İstatistiksel Veri Analizi Programı (SPSS)*” kullanılmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait verilerin girişi yapıldıktan sonra bu veriler arasındaki korelasyonu gösteren sonuçlar için tablolar ve grafikler oluşturulmuş, çapraz ilişkiler kurulmuş ve sayısal değerler açıklanmış ve yorumlanmıştır. Hipotezler bu veriler ışığında sınanarak doğrulukları ispatlanan hipotezlerden genel ifadelere gidilmiş, doğruluğu ispatlanamayan hipotezler ise terk edilmiştir.

Nitel veri analizi yapılırken, elde edilen veriler düzenlenir, birimlere ayrılır veya sınırlandırılır, betimlenir, sonuçlar çıkarılır ve yorumlanır. Böylece elde edilen verilerde gizli olan bilgi ve teori ortaya çıkarılmaya çalışılır.

Bu çalışmada nitel veri analizi yapılırken betimsel analiz yöntemine başvurulmuştur. Betimsel analiz dört aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada araştırılacak olan konu ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulmuş ve bu kavramlardan hareketle sorular hazırlanmıştır. İkinci aşamada, katılımcılardan elde edilen veriler, daha önce oluşturulan tematik çerçeveye göre işlenmiş ve görüşme esnasında notlar alınmıştır. Üçüncü aşamada görüşmeye katılanlardan elde edilen bulgular tanımlanmış, açıklanmış ve sonuçlar çıkarılmıştır. Bu aşamada katılımcıların ifadelerinden alıntılara yer verilmiştir. Son aşamada ise bulgular yorumlanarak genel ve kısmi genel ifadelere gidilmiştir.

Çalışma süresince hem nitel hem de nicel çalışma esnasında bir takım sınırlılıklar ve zorluklar tespit edilmiştir. Bu sınırlılıkların bazıları şu şekildedir; aile ve mutluluk ile ilgili yapılan çalışmaya katılımcı bulmak aile mahremiyetini ortaya çıkardığı gerekçesiyle zor olmuştur ve katılımcılarda konu ile ilgili kaygılar hissedilmiştir. Anket uygulanan eşler anketi beraber doldurmak konusunda ısrarcı bir davranış içine girmiştir. Ancak veriler cevaplarda eşler birbirlerinden etkileneceği gerekçesiyle bu talep reddedilmiştir. Standartlaştırılmış ve yarı standartlaştırılmış sorular araştırılan problemin öngörülmemiş boyutlarını ortaya çıkarması ve yorumlaması açısından zayıf kalmaktadır. Ayrıca görüşmelerden elde edilen verilerin, katılımcıların psikososyal yapılarına bağlı olarak değişiklik göstermesi ve sübjektif olması genellemelere ulaşmayı zorlaştırdığından kısmi genellemelere yer verilmiştir.

Araştırmanın evreni, Türkiye toplumu ailesinin Sakarya ili örneği ile sınırlandırılmış olup, örneklem sayısı bu evreni temsil etmeye yetecek sayıdaki bir sınırlılığa sahiptir.

Ancak çalışmaya dâhil olmayan diğer ailelerin yapıları, bu çalışma sonucu ortaya konacak olan yapıdan farklılık gösterebilir. Ayrıca bazı katılımcılar çeşitli kaygılardan dolayı duygu ve düşüncelerini olduğu gibi yansıtmama eğiliminde bulunabilmektedirler. Bu durum objektiflik ilkesinin önünde bir engel teşkil etmektedir. Çalışmada yer alan ana kitleye kartopu yöntemi ile ulaşmak, araştırmacıların evreni temsil etme gücünü düşürmektedir. Çünkü görüşülen kişiler genellikle kendileriyle benzer özelliklere sahip tanıdıkları önermektedirler. Bu tür kaygılar çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Çalışmaya dâhil olan örneklemeler ile ilgili veriler gizlilik ve mahremiyet ilkesi ile korunmuş ve hiçbir şahıs veya kurumla paylaşılmamıştır.

BÖLÜM 2: LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de meydana gelen sosyoekonomik ve kültürel değişmelerin bir yansıması olarak aile içi ilişkilerin değiştiği, farklılaştığı ve yaşanan sorunların önemli bir boyuta ulaştığı görülür. Ailede uyum, ailede doyum, ailede mutluluk, başarılı evlilik, evlilikte memnuniyet ve sağlıklı aile gibi konular dünya literatüründe büyük ilgi gördüğü halde ülkemizde aile ve mutluluk ile ilgili yapılan teorik ve pratik çalışmalar oldukça sınırlıdır (Bilen, 1983; Şener ve Terzioğlu, 2008; Çağ ve Yıldırım, 2013). Bu bölümde öncelikle, aile ve mutluluk değerleri ile ilgili yapılan yerli sonra da yabancı çalışmalar değerlendirilmiştir.

Evlilikte mutluluk ölçütleri olarak uyum, başarı, denge ve doyum gibi kavramlar kullanıldığı halde çoğu araştırmada bu kavramlar iç içe geçmiş ve birbirini yerine kullanılmış durumdadır. Ancak hepsinin ortak özelliği olumlu bir değere vurgu yapmalarıdır. Bu nedenle yapılan literatür taramasında sadece mutluluk motifi değil, aynı zamanda yukarıda bahsedilen ve olumluluk belirten diğer temaların işlendiği araştırmalar da dikkate alınmıştır.

Evliliklerin sürmesi, aralarındaki farklılıklara rağmen eşlerin ilişkilerini bir uyum içerisinde sürdürmelerine bağlıdır. Evlilikte uyum, farklı kişiliğe sahip eşlerin mutlu olmak ve ortak hedeflere ulaşmak için bir bütün olarak birbirlerini tamamlamasıdır (Akt. Şener ve Terzioğlu, 2008, :8). Evlilikte uyumu etkileyen iç ve dış birçok faktör bulunmaktadır. Evli eşlerin başka kişilerle olan ilişkileri ve kendi evlilik yaşamındaki mutluluk, mutsuzluk ve doyum gibi duyguları evlilikte uyumu etkiler (Sinha, 1989: 633-639).

Şener ve Terzioğlu'nun yapmış olduğu "Bazı Sosyo-Ekonomik ve Demografik Değişkenler ile İletişimin Eşler Arası Uyuma Etkisinin Araştırılması" adlı çalışmada eşlerin evlilikte uyum süreci sosyoekonomik, yönetsel ve psikososyal faaliyetler, evlilik süresi, evlilik yaşı, öğrenim düzeyi ve ailenin gelir miktarına göre ölçülmüştür. Bu çalışmanın sonunda, erkeklerin evlilikte uyum puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Bunun sebepleri toplumumuzda aile içi ilişkilerin yapısına, kadınların aile içindeki statüsüne, kadınların evlilikteki beklentilerinin erkeklerden farklı olmasına ve kadınların evlilikteki sorunları erkeklere göre daha fazla

önemsemesine dayandırılmıştır (2008: 11). Ayrıca, hem kadınlarda hem de erkeklerde artan öğrenim düzeyine, gelir miktarına, duygu ve düşüncelerin paylaşımına ve memnuniyet derecesine paralel bir şekilde evlilikte uyum puanının arttığı da tespit edilmiştir. Aynı çalışmada dikkati çeken bir başka sonuç evlilik uyum puanlarının en yüksek “0-5” yıl evli olanlarda görülmesidir. “6-10” yıllık evli olan gruptan itibaren uyum puanının azalmaya başlamasının nedenleri ailelerin genişleme dönemine girmesi ile ekonomik ve psikososyal sorumlulukların artması, eşlerin birbirlerine daha az zaman ayırması veya evliliğin monotonlaşmasıdır (2008: 13).

Sağlıklı iletişim evliliklerde eşler arası uyum ve eşlerin mutluluğu açısından vaz geçilmez bir unsur olmaktadır. Eşlerin anlayışlı ve uysal oluşu aile içinde karşılaşılan sorunların çözümü için, eşlere öfkelerini kontrol etme ve karşılıklı konuşup, sakin bir şekilde fikir üretme imkânı vermektedir. Problem çözümüne ilişkin beceriler, çiftlerin ortak karar almalarını kolaylaştırmakta ve iletişim becerilerini geliştirerek birbirlerine karşı anlayışlı, yardımsever olmalarına katkı sağlamakta ve böylece çiftlerin kendilerine, birbirlerine ve ilişkilerine olan olumlu duyguları artmaktadır (Akt. Hünler ve Gençöz, 2003: 103).

Aile mutluluğunu olumsuz yönde etkileyen ve boşanmalara neden olan unsurların belirlenmesine yönelik T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü’nün 2009’da yürüttüğü “Boşanma Nedenleri Araştırması” Türk ailesinde sağlıklı ilişkilerin kökeninde yatan nedenleri ortaya koyması açısından önemli bir çalışmadır. Çalışmada elde edilen bulgular kısaca şu şekilde özetlenmiştir (2009; 106-107); Boşanmalara neden olan çok sayıda sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik faktörler bulunmaktadır. Ailelerin evlilikleri onaylamamaları, çiftlerin ailelerinin birbirleriyle uyumlu ilişkiler kuramamaları, evlilik öncesi eşlerde görülen olumsuz özelliklerin ileride değişeceğine ilişkin beklentileri ve ailelerin çiftlere baskıya varan müdahaleleri önemli boşanma sebeplerinin başında gelmektedir. Evliliğin sonraki yıllarında ortaya çıkan problemler eşler arası iletişimsizlik, ekonomik sorunlar ve eşlerin farklı karakteristik özelliklerinden doğan çatışmalardır. Çalışan kadının artan sorumlulukları, aile içinde rol çatışmasının yaşanması ve eşlerinin çalışması durumunda erkeklerin ev içi rollerini aksatması ailede yer alan diğer sorunlar olmaktadır. Erkek egemen anlayışının uzantısı olarak erkeğin halen kadın üzerindeki baskın rolünün

devam etmesi kadınların mutsuzluk sebeplerinden biridir. Bunun dışında, küreselleşmenin ve ilerleyen teknolojinin tüketim kültürü, bireyleşme, değerlerde yozlaşma gibi sonuçları, sorun çözen bir yapıda olması gereken aileyi sorun üreten bir birime dönüştürmüştür. Beklentilerine cevap bulamayan eşler sık bir şekilde gerginlikler ve çatışmalar yaşamaktadırlar. Bu olumsuzluklar aileyi boşanma sürecine sürüklemektedir.

Yapılan bazı araştırmalar evlilikte doyumu sağlayan farklı göstergeler olduğunu ortaya koymuştur. Bu göstergelerin bazıları gelir düzeyi, eğitim düzeyi, evlilik süresi, eşler arasındaki yaş farkı, cinsel yaşam, ev içi sorumlulukların paylaşımı gibi özelliklerdir. “Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler” adlı çalışmada Çağ ve Yıldırım evlilikte doyumu önemli derecede belirleyen değişkenlerin eş desteği, cinsel yaşam memnuniyeti ve eğitim düzeyi olduğunu belirtmiştir. Bunun aksine, cinsiyet, çocuk sayısı, evlilik süresi, eşler arası yaş farkı, ailenin gelir düzeyi ve ev içi sorumlulukların paylaşımı gibi değişkenler doyumu önemli derecede belirlememektedir (2013: 13).

Bir başka çalışma ailenin doyumu ile iş doyumu arasındaki ilişkinin önemini ortaya koymaktadır (Tezer, 1992: 24). Eşlerin çalışma saatleri ve iş ortamı, yapılan işin niteliği, iş temposu, iş arkadaşları ve üstlerle olan ilişkiler bireylerin psikolojilerini etkiler. Zamanının çoğunu çalışarak geçiren bireyler işyerinden ayrıldıklarında bile gün boyunca taşıdıkları psikolojiyi sürdürürler ve eve yansıtırlar. Bu durum ailenin mutluluğuna direk etki etmektedir.

İş ve aile yaşamı arasındaki etkileşim genellikle bu iki olgu arasındaki çatışmalara sahne olur. Bu çatışmalar çoğunlukla aile üzerinde büyük stres kaynağı olmaktadır. Hablemitoğlu (2009: 67) kadının çalışma yaşamına etkin biçimde katılmasıyla modern endüstri toplumlarında, kadınlar için ikili rol ideolojisinin yaygınlaştığını, hem kadınların hem de erkeklerin iş ve aile rollerinin giderek karmaşıklaştığını belirtir. Her iki rol arasında yaşanan çatışma nedeniyle eşlerin rol ve statülerinin yeniden ele alınması ve buna bağlı olarak farklı tür çalışma şartları ve modellerinin gözden geçirilmesi gerektiğini ifade eder.

Modernleşmenin sonucu olarak kadının rol ve sorumluluklarının artması onu, kaldırabileceğinden daha fazla bir yük altına sokmuş ve hem kendisi hem de ailesi

açısından olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Balcıoğlu’na göre iyi bir anne ve iyi bir eş olmak zorunda olan kadın çocuklarına bakmaya, onların eğitimi ve sağlığıyla ilgilenmeye kendini mecbur hisseder. Evde iőinin bir hayli yüklü olması, işini bitirdikten sonra çalıőacaęı işe gitmesi, işyerinde alının evinde, eşinde ve çocuklarında olması kendisinde sıkıőma hissi, kaygı, anksiyete oluőturacaktır. Bu durum bir anlamda onu tükenmiőlik içine sokacaktır. Sonuç olarak kadın şiddete baővuracak ve suç iőleyecek ya da suçlu muamelesi görecektir (Balcıoğlu, 2011: 23).

Evliliklerde eşler arası cinsel uyumun önemine dikkat çeken Abalı ve Kömürcü, zaman içerisinde eşlerin cinsel anlamda birbirlerini mutlu edememelerinin onlarda gerginlik yarattığını ve moral bozukluğuna yol açtığını, bu nedenle aile içi ilişkileri olumsuz yönde etkilediğini “Evlilikte Cinsel Sorunlar Boşanma Nedeni midir?” adlı çalışmada belirtmişlerdir (2008: 270-272).

Aile içinde eşler arasında farklılıkların olması ve bu farklılıklardan kaynaklanan çatışmaların yaşanması doğal bir durumdur. nemli olan yaşanan çatışmalar karşısında takınılan tutum ve başvurulan çözüm stratejileridir. Eşlerin birbiriyle sağlıklı iletişim kurmaları, sorunları olgunlukla karőılayıp objektif bir şekilde ele almaları ve bir noktada uzlaőıma gitmeleri evliliğin mutluluğunda önemli bir rol oynar. Ancak çiftlerin problem çözme becerilerinde boyun eğici tutuma baővurulduęunda bu durum önemli sorunlara kaynaklık etmektedir. Hünler ve Gençöz boyun eğici davranışları sergileyen bireyin, içinde bulunduğu sorunları çözümsüz gördüğünü, çözüm üretme becerisi olmadığına inandığını ki bu da evliliğin doyumunda düşmeye neden olabileceğini ifade ederler (2003: 103).

Ailenin mutluluğunda önemli rol oynayan ailenin tüketim eğilimleri ve beğenileri, ekonomik hayatta meydana gelen deęiőmeler, hızlı kentleşme, kitle iletişim araçlarının kullanımlarının yaygınlaşması ile deęiőmiőtir. BASAGM’nin (2010: 32) yaptığı ”Aile Yapısı Araştırması 2006” çalışmasında, modern dünyanın bireyi önceleyen, haz ve tüketim ekseninde kurgulanan hayat tarzlarının aile üzerinde hem kadın hem de cinsiyet rolleri açısından önemli etkilere sahip olduğu belirtilmiştir. Buna göre ocuk sahibi olmak, bireysel talepler ve kariyer beklentileri karşısında ikinci planda kalabilmektedir. Ancak aile bir değer olarak önemini sürdürmektedir.

Yabancı literatüre bakıldığında, ailenin mutluluğu, uyumu ve doyumu ile ilgili yapılan çalışmaların çokluğu ve çeşitliliği dikkatleri çekmektedir. Bu çalışmalardan biri Lewis ve Spanier tarafından yapılmış ve ailede mutluluğun evlilikte elde edilen kazanımlara göre belirlendiği ifade edilmiştir. Buna göre eşlerin kişisel ve sosyal kaynakları, eşlerin yaşam tarzından aldıkları doyum ve evlilik ilişkisinden aldıkları ödüller evlilik doyumunu yordayan faktörlerdir (1979, 268-294).

Evlilikte doyum ailede mutluluğun sürdürülebilirliği için gerekli unsurlardan biridir. Sokolsi ve Hendrick eşlerin evlilikteki doyumlarının kişisel boyutlardan ve çevresel boyutlardan elde edilen psikolojik tatmine dayandığını belirtirler. Kişisel boyuttaki doyumlar eşlerin birbirlerine karşı olan sevgisi, iletişim şekli ve cinsel doyum olurken çevresel boyuttaki doyumlar kararların eşit bir şekilde alınması, kazanç ve çalışma şekli, problemlerin paylaşımı olmaktadır (1999: 39-49).

Aile içi ilişkilerin geleneksel ve eşitlikçi olmalarına göre mutluluk düzeyini ölçmeye çalışan bir çalışma, birbirini eşit gören çiftlerin, geleneksel çiftlerden daha mutlu olduklarını ortaya koymuştur (Aida ve Falbo: 1991: 43-56). Bu görüşün tersi bir bulguya Lye ve Biblarz'ın (1993: 157-188) çalışmasında rastlanır. Bu çalışmaya göre, geleneksel eşler geleneksel olmayanlara göre evliliklerinde daha fazla mutludurlar, eşler arasındaki farklılıklar daha fazla anlaşmazlıklara neden olmaktadır.

Evliliklerde yaşanan sorunların çözümüne yönelik başvuru stratejiler evlilik doyumunun ve aile mutluluğunun belirlenmesinde önemlidir. Blum ve Mehrabian iyi huyluluğun ve uyumluluğun evlilik doyumunun önemli unsurları olduğunu belirtirler (1999: 93-125).

Sevgi, değer görme gibi duygusal ihtiyaçlar en iyi, aile ortamında giderilir. Yapılan bir çalışma, evli insanların daha çok yakın duygusal destek derecelerine sahip olduklarını ve evli olmayan insanlara göre daha düşük depresyon seviyelerine eğilimli olduklarını ortaya koymuştur (Stack ve Eshleman, 1998: 527-536). Eş desteğinin, ihtiyaç duyulduğu anda karşılanması eşlerin hem duygusal hem de bilişsel anlamda birbirlerine bağlanmalarına ve sorunlarla daha iyi baş etmelerine yardımcı olur. Eş desteği ilişkide çatışmayı, gerilimi ve çözümsüzlüğü önler (Cutrona, 1996: 173-194). Ross ve Mirowsky'nin (2002: 469-489) yaptığı bir çalışmada evliliklerin bireylerde hastalık ve

ölüm oranlarını düşürdüğü belirtilmiştir. Evlilik ve aile kurma, insanların hayatlarını daha anlamlı kılmakta ve yaşam sevinçlerini arttırmaktadır.

BÖLÜM 3: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırma konusunun merkezini oluşturan “*aile*”, “*evlilik*”, ve “*mutluluk*” gibi olgular, evrensel olmakla beraber, tarihsel süreç içerisinde yüklenmiş oldukları anlam, değer ve işlevlerine göre dünyanın farklı yerlerinde farklı şekillerde algılanmakta ve tanımlanmaktadırlar. Bu nedenle, herkesin bu kavramlar üzerinde uzlaşacağı tek tip bir tanımlama yapmak oldukça zordur.

3.1. Aile

Aile evrensel bir olgu olmakla beraber, yapısı ve işlevi açısından gösterdiği sosyal, ekonomik ve coğrafik farklılıklardan dolayı tek bir tanıma sahip olmayıp, zamandan zamana, toplumdaki topluma, hatta aynı toplum içinde farklı anlamlar kazanmıştır.

Genel hatlarıyla bakıldığında aile, bireyin içinde yetiştiği, sevgi, saygı, güven, yardımlaşma, dayanışma ve işbölümü gibi birincil ilişkilerin yer aldığı, anne, baba, kardeşler ve diğer aile üyeleriyle (hane halkıyla) sosyalleşmenin ilk adımının atıldığı, cinsel ve toplumsal kimliğin ilk kazanıldığı bir yapı olarak karşımıza çıkar.

Aile, sosyolojide üzerinde en çok durulan temel kurumlardan biridir. Aile, bireye yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli bakım ve desteğin sunulduğu sosyal bir ortamdır (Bayer, 2013: 102).

Aile ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunda aile kavramının farklı özellikleri vurgulanmış ve bu özellikler doğrultusunda ailenin sınırları belirlenmeye çalışılmıştır. Ailenin biçimsel özellikleri, üye sayısı, fonksiyonları, eşlerin evlilik şekli hatta eşler arası ilişkiler gibi farklı ölçütler ailenin göstergelerini oluşturmuştur. Bu nedenle yapılan her tanımda aile farklı bir motif olarak ortaya çıkar.

Aileyi toplumsal bir kurum olarak tanımlayan İçli'ye göre aile, hane halkı ve kompozisyonu, otorite, mülkiyet, akrabalık ilişkileri çerçevesinde şekil alır, evrensel bir nitelik taşıdığı halde zaman ve mekân boyutlarında farklılık gösterir (İçli, 1997: 59).

Aileyi içerdiği değerler ve kurallar açısından ele alan Sayın'a göre aile toplumun değer yargılarının, normatif kuralların ve sosyalleşmenin en ciddi ve yoğun yaşandığı toplumsal yapıdır (Sayın, 1990: 2).

Aile ve hane halkı çoğunlukla aynı anlamda kullanılıyor olsa bile birbirlerinden farklı bir anlama sahip olmaktadır. TÜİK (2016) raporunda aile evlilik, kan bağı ve yasal yollarla birbirine bağlı, karşılıklı hak ve yükümlülüklerle bir arada yaşayan bireyler topluluğu olarak tanımlanırken, hane halkı, aralarında kan bağı veya akrabalık bağının varlığına bakılmaksızın aynı adreste yaşayan topluluk şeklinde ifade edilmiştir.

Aziz'in yaptığı tanıma göre birey, ilk olarak toplumun temel yapısı olan aile ortamı içinde doğar, büyür, gelişir ve ilk tutum ve davranışlarıyla ilgili ilk deneyimlerini aile ortamında yaşar (1982: 17-18).

Sosyolojik anlamda yapılan tanımların bazılarında ailenin, üyeleri arasındaki biyolojik ve akrabalık bağı ön plana çıkmakta ve aile tanımı bu ölçütlere göre ifade bulunmaktadır. Bu bağlamda, Şener ailenin kan, süt ve evlilik bağlarıyla birbirine bağlanmış fertlerden meydana geldiğini, ailenin, fertlerin ilk sosyalleşme sürecinin başladığı ortam olduğunu, aile üyeleri arasındaki ilişkiler içerisinde, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla bir hukuk sistemini bünyesinde barındırdığını belirtir (Şener, 2009: 285).

Gökçe'ye göre aile, anne-baba-çocuklarla beraber, tarafların kan akrabalarından oluşur, ekonomik ve toplumsal birlik olma özelliği gösterir (1991: 206-216).

Aileyi oluşturan kan ve akrabalık bağlarının yanı sıra, cinsel ilişkilerin düzenlenmiş olmasına ve aile bireyleri arasındaki sıcak ve samimi ilişkilere vurgu yapan Ozankaya, ailenin birçok fonksiyona sahip olduğunu belirtir. İnsan türünü üretmek, bireyleri topluma hazırlamak, üyelerine sıcak, samimi ve güven duygularına dayalı birincil ilişkilerin yer aldığı bir ortam sağlamak, cinsel ilişkileri belirlemek ve ekonomik etkinlikleri yerine getirmek ailenin yerine getirdiği fonksiyonlar arasında yer almaktadır (Ozankaya, 1979: 233).

Yapılan başka bir çalışmada sosyalleşme görevini yerine getirmesi açısından tanımlanan ailenin, toplumu oluşturan bireylerin kişilik yapısının gelişmesinde ve bireylerin sosyalleşme sürecinde ilk ve temel bir etkiye sahip olduğu vurgulanır (Cansel, 1991: 53).

Kişiyi birey haline getiren, toplumla bütünleştiren ve ferdin topluma uyumunu sağlayan değerler öncelikle aile içinde çocuklara verilir. Aile kültürel yapıya ve toplumsal değerlere zarar verebilecek davranışları önler ve çocuklara erken yaşlardan itibaren bu

değerler doğrultusunda hareket etme alışkanlığı kazandırır. Bu sebeple neredeyse bütün toplumlarda aile, ahlakın ve toplumsal değerlerin kaynağı olarak kabul edilir. Bu nedenle, Fındıkoğlu'na göre aile tesadüf olarak bir araya gelen ve keyfi birliktelik yaşayan bireylerden oluşmamaktadır ve kan bağı ailenin doğması için yeterli değildir (Fındıkoğlu, 1950: 190).

Aile toplumun hemen her alanında meydana gelen değişimden kolay etkilenen bir özelliğe sahiptir. Modern hayatla beraber azalan dini kontrol ve geleneksel değerler aile değerlerini de etkilemiş, eskiden boşanmaları kısıtlayıcı bir role sahip olan dini ve geleneksel değerler bu etkilerini yitirmeye başlamıştır. TÜİK'in 2014 ve 2015 araştırma raporları boşanma sonuçlarının gittikçe arttığını ortaya koymuştur. Boşanma oranında görülen hızlı artışın en büyük nedeni şiddetli geçimsizlik gözükmemektedir. Ancak bunun kökeninde yatan sosyokültürel, ekonomik ve psikolojik farklı birçok neden olduğu yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur (BASGM, 2009: 12)

Toplumun devamının sağlanması ailenin üreme işlevi ile gerçekleşmektedir. Bu nedenle devletler bir takım yasal düzenlemelerle aile kurumunu koruma altına almışlardır. Bu özellik bir toplumun siyasal yapısı ile o toplumun aile yapısı arasında sıkı bir ilişkinin varlığını doğurmuştur. Kendi hukuk sistemimize baktığımızda, aile kurumu ve aile üyeleri ile ilgili düzenlemelerin Anayasa, Medeni Hukuk ve Ceza Hukuku tarafından ilgili yasalarla yapıldığı görülür. 1982 Anayasasının 2709 sayılı kanununun 41. Maddesinde belirtildiği gibi; “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar” (T.C.A., 1982).

Medeni Kanun'da aile hacimsel özelliklerine göre üç şekilde tanımlanmıştır. Bu tanımlara göre, “dar anlamda aile; sadece eşlerden oluşan birlikten meydana gelir ki; bu birliğe ayrıca “evlilik birliği” de denilmektedir. Bu birliğin tüzel kişiliği olmamasına karşın birliği meydana getiren eşlere bir takım sorumluluklar yüklenmiştir. Geniş anlamda aile; dar anlamda aileye çocukların dâhil olması ile meydana gelir ki; ayrıca geniş anlamda aileye “velayet ailesi” de denilmektedir. Ana, baba ve çocukların birbirlerine karşı olan hak ve sorumlulukları hüküm altına alınmıştır. En geniş anlamda aile; eşler ve çocuklardan başka gerek kayın hısımları gerekse sözleşme ilişkisi nedeni

ile işçi, çırak, hizmetçi veya benzeri sebeplerle ev halkı olarak bir çatı altında yaşayanlardan meydana gelir” (Köneoğlu, 2006: 4-6).

Aile insan yetiştirme merkezli bir sosyal kurumdur. Kendini ve üyelerini koruyucu ve eğitici bir yapıya ve davranış sistemine sahip olduğu halde, medya ve diğer kitle iletişim araçlarının tahribatıyla, ailenin bu özellikleri işlevlerini yerine getirememektedirler. Dolayısıyla ailenin varlığı ve etkinliği sadece kendisinden kaynaklanan eksikliklerden dolayı değil, ama aynı zamanda ekonomik ve siyasi etkilerin yanı sıra medyanın yeni bir insan tipi oluşturmaya yönelik planlı ve yıpratıcı rolüyle de azalmaktadır. Böyle önemli bir kurumun korunması, ona yönelik yıkıcı ve bozucu faaliyetlerin önlenmesi gerekirken, böyle bir çaba nedense gösterilmemektedir (Şener, 2013: ders notları).

Yabancı literatürde de aile ile ilgili farklı tanımlara rastlanır. Amerikan Sayım Bürosu 1940’lardan beri benimsediği aile tanımını birçok demografik araştırmalarda kullanmıştır. Geleneksel olan bu tanım, doğumla, evlilikle veya evlat edinme yoluyla bir arada yaşayan, iki veya daha fazla kişinin oluşturduğu gruba aile olarak kabul etmiş ve bu gruba dâhil olan bireyleri de ailenin üyeleri olarak dikkate almıştır (Casper ve O’Connell, 2000: 210-213; Fields ve Casper, 2001:4-6).

Dünya üzerinde bulunan ve farklı yaşam düzenlemelerine göre ailenin tanımını yapan birçok ülkede, Birleşmiş Milletlerin aileye ilişkin yönergeleri dikkate alınmıştır. Bu yönergelere göre; çocukları olmayan evli bir çift, bir veya birden fazla bekâr çocukları olan evli bir çift, bir veya birden fazla bekâr çocukları olan bir baba, bir veya birden fazla bekâr çocukları olan bir anne, çekirdek aile türlerine girmektedir.

Birleşmiş Milletlere göre, kendi rızasıyla beraber yaşayan çiftler de evli olarak kabul edilmelidirler. Çekirdek aile tüm aile tiplerini içermez. Örneğin, ebeveynleri veya çocukları olmadan beraber yaşayan kardeşler veya çocuğu olmayan bir teyze veya halanın kendi yeğeniyle yaşaması gibi durumlar çekirdek aile kapsamına girmez. Ayrıca, dul bir ebeveynin evli bir oğluyla veya oğlunun ailesiyle yaşaması da bu tanımın dışında yer almaktadır (United Nations, 1997: 67).

İnternet kaynaklarından elde edilen veriler, farklı ülkelerin nüfus sayımlarının ve aile tanımlarının kimleri çift kabul ettiklerine dair farklı ölçütleri ortaya koymaktadır. Ayrıca bu ölçütlerin Birleşmiş Milletlerin aile tanımı ile ilgili yönergeleri kabul ve takip

seviyesi farklılıklar göstermektedir. Örneğin, Birleşmiş Milletler, kendi rızasıyla beraber olan, nikâhsız ve birlikte yaşayan kişileri çift olarak kabul ederken, ABD, Arjantin, Nikaragua, bazı Doğu Avrupa ülkeleri ve çoğu İslam ülkeleri bunu kabul etmemektedirler (U.N.-NGLS, 2002). Birçok ülkede rızaya dayalı beraber yaşayan heteroseksüeller evli kabul edilirken aynı şekilde İngiltere, Fransa, Avustralya gibi ülkeler eşcinsel çiftlerin evliliğini onaylamamaktadır. (INSEE, 1999, National Statistics, 2001, Stratton, 2002). Ancak bu kısıtlamalar son yıllarda değişme göstermeye başlamış, özellikle Kanada'da ve Avrupa Birliği'nde yer alan bazı ülkelerde, birlikte yaşama ve eşcinsel evlilik daha normatif ve kabul edilen uygulamalar haline gelmeye başlamıştır (NGLS, 2002; Statistics Canada, 2006).

Kanada'nın nüfus sayımlarında iki tip aile kavramı kullanılmıştır. İlki *normal nüfus sayım ailesi*, ikincisi ise *ekonomik aile* olmaktadır. Evli ve varsa çocuklu çiftler, çiftlerin her ikisinin ya da birinin çocukları, örf ve adet hukukuna göre beraber yaşayan çiftler ve çocukları, en az tek çocuklu ebeveyn ve beraber yaşadığı çocukları, aynı hanede yaşayan bütün aile üyeleri, aynı veya farklı cinsten çiftler nüfus sayımı ailesinin içeriğini oluşturmaktadır. Bunun yanında, yaşlarına bakılmaksızın evlilikten doğan veya evlat edinilen ve aynı hanede yaşayan çocuklar bu gruba dâhil olmaktadır, ancak çocukların (kendileriyle beraber yaşayan) çocukları ve eşleri olmamalıdır. Aynı şekilde büyük anne ve babalarıyla beraber yaşayan ama ebeveynleri olmayan torunlar da nüfus sayımı ailesini teşkil ederler. Ekonomik aile şu şekilde tanımlanmıştır: aynı konutta yaşayan iki veya daha fazla kişiden oluşan ve birbirine kan, evlilik, örf ve adet hukuku veya evlatlık edinme yoluyla bağlı olan bireylerden oluşmuş bir gruptur. Bir çift aynı veya farklı cinsten olabilir. Bir nüfus sayımı ailesinin üyeleri aynı zamanda ekonomik ailenin üyeleridir. Birbiriyle ilişkili iki eş-yerleşik sayım ailesi tek bir ekonomik aile olarak kabul edilir, bir nüfus sayımı ailesinin üyeleri olmayan eş-yerleşik kardeşler bir ekonomik aile kabul edilir (Statistics Canada, 2006).

Murdock, ailenin evrensel bir sosyal grup olduğunu, cinsellik, üyeler arası ekonomik işbirliği, üreme ve bebekler ile çocukların sosyalleşmesi gibi dört önemli fonksiyonu yerine getirdiğini vurgular (1949: 23).

Aileyi kan ve akrabalık bağıyla tanımlayan bir diğer isim Giddens'tir. Ona göre aile, akraba bağlarıyla birbirine bağlanır ve ailenin yetişkin üyelerinin çocuklara bakma

sorumluluğu vardır. Akrabalık bağları bireyler arasında evlilik yoluyla ya da kan bağlarının oluşturduğu soy dizileri yoluyla oluşur (2012: 246-248).

Aile tanımı yapılırken farklı özelliklere göre sınıflandırma yapıldığı halde birçok tanımın ortak bir noktada buluştuğu ve aileyi aynı hanede yaşayan bireylerle sınırladığı görülmektedir. Genel olarak aile üyeleri arasındaki ekonomik ve sosyal kaynakların alışverişi için hane halkından olmak temel şart olarak kabul edilmektedir. Ailenin birer üyesi olduğu halde başka bir yerde yaşayanlar, lojistik ve ekonomik nedenlerden dolayı nüfus sayımlarında aile birimi içine dâhil edilmemektedirler (Taeuber, & Taeuber, 1972: 234-235).

Aile tanımı yapılırken genellikle, içinde yaşanan toplumca kabul gören özellikler göz önünde bulundurulur. Oysa yeryüzünde farklı kültürel yapıya sahip çeşitli toplumlar ve bu toplumların sahip oldukları farklı yapıda aileler mevcuttur. Çekirdek aile, geleneksel geniş aile, ataerkil aile, anaerkil aile, tekeşli aileler, çokeşli aileler, ayrıca aileye alternatif yaşam biçimleri olan yeni aile türlerinden tek ebeveynli aile, babasız aile, annesiz aile, üvey aileler, birlikte yaşama ve eşcinsellerin resmen evlilik yaparak, evlat edinerek sahip olduğu yaşam biçimi gibi farklı aile çeşitleri bulunmaktadır.

En geniş anlamıyla aile, doğum, evlilik, evlatlık edinme veya tercih yoluyla bir ilişkisi olan ve bir hanede birlikte yaşayan iki veya daha fazla kişinin oluşturduğu kümedir (Cohen, 2005: 6).

Birçok araştırmacı aile yapılarını sınıflandırırken genellikle geleneksel geniş aile ve modern çekirdek aile ayrımı yapar. Bu ayrımı yapanlardan biri Horwitz'dir. O, geleneksel ailenin ana fonksiyonlarının toplumun ihtiyaçlarına ve amaçlarına hizmet etmek olduğunu belirtmiş ve Batı'da çekirdek ailenin, geleneksel ailenin yerini ne şekilde aldığını nedenleriyle beraber açıklamaya çalışmıştır. Horwitz'e göre (2007: 9-12)kadınların artan işgücüne katılımları, evdeki üretimin yanı sıra dışarıda da bir gelir kaynağı oluşturmaları, eşcinsellerin aile kavramına dâhil edilme talepleri, piyasa kapitalizminin ilerlemesi gibi sonuçlar son birkaç yüzyılı karakterize etmiştir. Ailelerin ve üyelerinin toplumun beklentilerini karşılama yönündeki başarısızlığı toplumun hem hukuksal hem de hukuk dışı müdahaleleri ve ağır yaptırımları modern dönemde yeni aile yapısına zemin hazırlamıştır. Zamanla, eşlerin aileler tarafından değil de bireyler tarafından seçilmesi, evlilik birliklerinin sevgi temelinde kurulması, evlilik ilişkilerinin

arkadaşça ve genel eşitlik ilkesi çerçevesine oturtulması, cinselliğin evlilikte önemli rol oynaması, yeni aile (çekirdek) tipinin karakteristik özelliklerini oluşturdu. Anne-baba ve bekâr çocuklardan oluşan çekirdek aile, hem toplumun hem de diğer aile üyelerinin güçlerinden yalıttı. Çocuklar yeni aile yapısında, bir üretim aracı olmaktan ziyade duygusal olarak daha değerli görüldü ve çocukluklarını yaşama şansına daha fazla sahip hale geldi. Erkeklerle ve kadınlara yasal eşitlik getirildi, kadınlar ekonomik açıdan kendilerine daha çok yetmeye ve erkekler gibi boşanma haklarına sahip oldular.

Aile ile ilgili yapılan farklı tanımlar değerlendirildiğinde, aile kurumunun tüm toplumlarda kendine özgü ortak karakteristik özellikleri olduğu görülür. Bu özelliklerin başında evrensellik gelir. Aile her toplumda ve her çağda kendini devam ettirme özelliğine sahip bir kurumdur. Aile bireyleri arasındaki ilişkiler samimiyet ve duygusallık temeline dayalı birincil ilişkilerdir. Aile üyeleri arasında işbirliği, işbölümü ve sorumluluk üstlenme görülür. Bireyin diğer bireylerle ilk etkileşim yeri olması nedeniyle sosyalleşmenin ilk gerçekleştiği ortamdır. Aile rastgele oluşmuş bir birlik değil, sosyal, ahlaki ve hukuki kurallarla belirlenmiş bir kurumdur. Bu nedenle neslin devamının sağlanması, çocukların yetiştirilmesi ve topluma kazandırılması gibi önemli fonksiyonları yerine getirir. Güvenli bir toplum ve huzurlu bir barış ortamı için sağlıklı ailelerin varlığı önemlidir.

3.2. Evlilik

Evlilik, çok eskilere dayanan toplumsal ve kültürel bir kurum olup aşk, sevgi, cinsellik, ekonomik işbirliği ve üreme gibi ihtiyaçları gidermek amacıyla bir arada yaşamaya karar vermiş olan kişilerin birlikteliklerinin toplum tarafından onaylanması ve hukuki bağlayıcılık kazanması sonucu ortaya çıkan bir ilişkiler ağıdır.

Evlilik, genel itibarıyla karşı cinsten iki insan arasında gerçekleşir ama bazı ülkelerde eşcinsel evliliklere de izin verilmektedir. Fakat bu tür birliktelikler evlilik adıyla kabul edilse bile, çoğu toplumlarda, evliliğin manası ve rolüyle ilişkisi olmadığı, insanların bir arada ve herhangi bir ahlaki değer ile bağdaşmayan birlikteliğinden ibaret bir anlaşma durumunda olduğu düşünülür.

Evlilik olgusunun her dönemde ve her toplumda görülmesi ve önemsenmesi onun birçok toplumsal işlevi yerine getirmesinden kaynaklanmaktadır. Bu işlevler dikkate

alınarak farklı evlilik tanımları yapılmıştır. Bu tanımlara göre evlilik, cinsel yaşam ve akrabalık temelinde ortaya çıkan, iki yetişkin birey arasında olan ve toplumca onaylanan bir cinsel birleşimdir ve kan bağı dışında hısımlar dizisini birbirine bağlar (Giddens, 2012: 246-248).

Russell, evliliği her ne kadar kadın ve erkek arasındaki ilişki olarak ele alsa da evliliğin yasal bir kurum olması nedeniyle cinsel ilişkilerden farklı bir boyuta sahip olduğunu vurgular. Aynı zamanda evlilik ilişkilerinin içgüdüsel, ekonomik ve dinsel olmak üzere üç etkenin karışımından oluştuğunu belirtir (1993: 89). Russell'ın evlilik tanımında Freud'un ve Marks'ın öğretilerinin bir sentezini görmek mümkündür.

Malinowski'nin *Kültür Teorisi*'nde evlilik, ihtiyaç mekanizmasının bir parçası olarak ele alınmıştır. Kültürün önce biyolojik ihtiyaçları karşılama temelinde ortaya çıktığını ve zamanla karmaşık bir yapı kazandığını belirtmiştir. Diğer işlevselci kuramcılar gibi Malinowski de evliliğin toplumda önemli bir fonksiyona sahip olduğunu ve fonksiyonu olmayan bir şeyin toplum hayatından silineceğini vurgular. Cinsellik olmadan sadece kültürel yapı gereği çiftleşmenin olamayacağını belirten Malinowski, buna rağmen evliliğin sadece biyolojik bir gereksinimle ortaya çıkmadığını, fizyolojik, psikolojik ve kültürel bir takım unsurların etkileriyle de şekillenen karmaşık bir süreç olduğunu belirtir (Akt.Aman, 2012: 151).

Evlilik bireylerin yaşam kalitesini, iyi olma durumlarını ve yaşam doyumlarını direkt etkilemektedir (Williams, 2003: 470-487). Hayward ve Zhang'ın çalışmasında da evliliğin bireylerin genel sağlık durumunu iyileştiren ve yaşamlarından doyum almalarını destekleyen bir sosyal kurum olduğu ifade edilmiştir (2006: 639-657).

Geleneksel toplumlarda evlilik dışı birliktelikler hoş karşılanmazken modern toplumlarda evlilik ve nikâh gibi kavramların önemini yitirmesi, evlilik dışı beraberliklerin, hatta evlilik dışı çocuk sahibi olma sayısının artması Malinowski'nin görüşünü destekler niteliktedir. Özellikle, Batı toplumlarında bireysel yaşamın önem kazanması, ekonomik kaygıların azalması ve tek ebeveynli ailelere tanınan sosyal haklar evliliğin ve nikâhın gerekliliğini neredeyse ortadan kaldırmıştır. Haviland'ın "çiftleşme biyolojik iken, evlilik kültürelidir" (2002: 272) ifadesinden anlaşılabileceği üzere çiftleşme cinsellik içgüdüüne dayanırken evlilik, aile kurumunun bir sembolü olarak dini, ahlaki, hukuki ve sosyal unsurlarla belirlenmiş ve desteklenmiştir. Evliliklerde

kültürel yapı belirleyicidir ve cinsel dürtünün etkisini önemli ölçüde sınırlayan kültürel yasaklar düzeni vardır (Krich, 1995: 18).

Aile, aynı mekânda yaşamaya karar veren ve birliktelikleri toplum tarafından onay gören iki kişinin, dini ve yasal törenle evlilik akdinin gerçekleşmesiyle kurulur. Akit, nikâh denilen sözleşmeyle sağlanır. Geleneksel toplumlarda dine dayalı nikâh evliliği geçerli kılıyor olsa da, gelişmiş toplumlarda hukuki anlamda bir evliliğin geçerli olması resmi nikâha bağlıdır. Buradaki amaç, eşlerin karşılıklı vaatlerine resmi bir nitelik kazandırmak ve doğacak olan çocukların sorumluluklarını üstlenmektir. Bu bağlamda üreme ve çoğalma işlevini vurgulayan Güvenç'e göre evlilik doğuma izin veren bir geçiştir. Nikâhın asıl amacı doğacak olan çocukların babalarının önceden bilinmesi ve çocuğun bakımının yasal bir güvenceye bağlanmasıdır (Güvenç, 1984: 275).

Evrensel bir olgu olmakla beraber evliliğin farklı çeşitleri bulunmaktadır. Grup esasına dayalı evlilikler ikiye ayrılır. *Grup içi evlenme/endogami*, Yunanca bir kelime olan ve 'içinde' anlamına gelen '*endon*'dan türemiş bir kavram olup, evlenilecek eşin aynı grup içinden seçilmesini gerektiren ve diğer gruplarla evliliği yasaklanmış olan özel grupları ifade eder. Endogamiyi uygulayan kültürler, belirli sosyal gruplar, sınıflar ve etnisiteler arasında evliliği şart kılmaktadır (Akt. Dzimiri, 2014: 114).

Barnard ve Burgess'e göre endogami, bireylerin aynı akrabalık grubu içinden birileriyle evlenmeleri ile oluşan bir evlilik sistemidir (Barnard& Burgess, 1997: 475). Genel olarak bireylerin eşlerini kendi sosyal tabakalarından, dinlerinden, mezheplerinden, milletlerinden ve ırklarından seçmeleri sonucu ortaya çıkan evliliğe verilen addır (Canatan ve Yıldırım, 2013: 67). Bu tür evlilikler daha çok geleneksel toplumlarda görülür. Hindistan'da kast sistemindeki evlilikler buna örnek gösterilebilir.

Aynı toplumsal grup içindeki kızların yabancılarla evlenmemesi, mirasın farklı soydan gelenlerle paylaşılmaması, benzer gelenek, görenek ve alışkanlıkların sürdürülmesi arzusu, farklı kültürlere ve farklı alışkanlıklara karşı kapalı olma isteği grup içi evliliklerin nedenleri arasında yer almaktadır. Bir zamanlar kapalı grup içerisinde görülen ensest ilişkiler daha sonra hem hukuksal hem de dinsel anlamda yasaklanmıştır. Genel olarak bu tür evliliklerde aile içinde anne, baba, kardeş, hala ve teyze, amca, dayı vs. gibi birinci dereceden yakın olan bireylerle evliliğe izin verilmemektedir.

Grup dışı evlenme/egzogami genel anlamda kişinin, içinde bulunduğu veya parçası olduğu dini, bölgesel, ırksal, sınıfsal, sosyal tabaka, kent, köy, aşiret vs. gibi grubun dışından biriyle evlenmesini ifade eder (Canatan ve Yıldırım, 2013: 67).

Dzimiri yaptığı bir çalışmada, evliliği grup içinde şart koşan, eş olarak kimin kabul ve tercih edileceğini belirten endogaminin aksine, egzogaminin kiminle evlenilmemesi gerektiğini belirlediğini ve sosyal mesafeyi önemli bir faktör olarak gördüğünü dile getirmiştir. Aynı çalışmada ABD gibi bazı ülkelerde etnik ve dini grupların, üyelerinin grup içinde kalmalarını sağlamak için onlar üzerinde baskı kurduğu, bu normların özellikle kadınlar için güçlü olma eğiliminde olduğu belirtilmiştir (Dzimiri, 2014: 114-118).

Kentsel bölgelerde, farklı grupların artması sonucu homojen yapının çözülmesi, geleneksel otoritenin gücünü kaybetmesi, kültürler arası iletişimin ve etkileşimin yaygın olması, toplumda farklı kesimler arası evlilikleri kolaylaştırmış ve artırmıştır. Küreselleşmenin ve teknolojik gelişmenin etkileri, evliliklere de yansımış, çok kültürlü evlilikler bir hayli yaygınlık kazanmıştır. Almanya’da görülen Alman-Türk evlilikleri çok kültürlü evliliklerin yaygın örneklerinden biridir. Nüfus Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün 2002 verileri, Almanya’da yaşayan 24 bin 840 Türk’ten yaklaşık 10 bin kişinin Almanlarla evlilik yaptığını göstermektedir. Bir gazetenin kaynağına göre, Almanlarla evlenen Türk erkeği sayısı 5 bin 721, Türk kadını sayısı ise 4 bin 470’tir (Uyur ve Eroğlu, 2004). Çok kültürlü evliliklerle ilgili olarak başka bir gazetede, Suriye’den savaş nedeniyle kaçıp gelenlerin Türklerle yaptıkları evliliklerin yaygınlığı yer almıştır (Emin, 2014).

İslam dini ekseninde egzogamiye bakıldığında Bakara ve Maide surelerinde farklı dinden kadınlarla evlenmeye izin verildiği ancak bunun, kadının inançlı, hür ve iffetli olması, ona mehir verilmesi gibi bazı şartlara bağlandığı görülür (Yazır, 2007: 37, 106). Diğer dinlerden erkeklerle değil de kadınlarla evliliğe izin verilmesinin sebebi, kadının Müslüman biriyle evlenmesi sonucu iman etmesi, doğacak olan çocukların baba tarafının dinine mensup olması geleneğidir. Müslüman bir kadının gayri Müslim bir erkekle evlenmesine izin verilmemesinin nedeni kadının eşinin dinine geçeceği ya da eşinin etkisi altında kalacağı düşüncesidir.

Eş sayısı açısından bakıldığında iki tür evlilikten söz edilir. *Çok eşli evlilik/poligami*, kadın veya erkeklerin birden fazla kişiyle evli olması şeklinde ortaya çıkar. Bir kadının birden fazla erkekle evli olması *poliandri*, bir erkeğin birden fazla kadınla evli olması ise *polijini* diye adlandırılır. Bu tür evlilikler batı toplumlarında yasaklanmış olsa dahi, Giddens, Murdock'un farklı toplumları karşılaştırdığı çalışmasında bir kocanın ya da karının birden fazla eşinin olmasına olanak veren çokeşliliğe bazı toplumların yüzde 80'inden fazlasında izin verildiğini belirtmiştir (Giddens, 2012: 248).

İslam medeniyetlerine bakıldığında cahiliye devrinde istenildiği sayıda kadınla evlenmek serbest iken daha sonra bu dört kadınla sınırlandırılmış ve bazı sosyal, ekonomik, biyolojik ve medeni şartlara bağlanmıştır. Kur'an'da yer alan Nisa suresinde yer aldığı gibi, birden fazla kadınla evliliğe izin verildiği halde bu izin yetim haklarının gözetilmesi, eşler arası adaletin sağlanması gibi şartlara bağlanmıştır (Yazır, 2007: 76).

O zamanın koşulları değerlendirildiğinde, birden fazla kadınla evlilik, süren savaşlar sebebiyle erkek nüfusunun azalmasının ve geçim sıkıntısından dolayı kadınların fuhşa sürüklenmesinin engellenmesinde etkili olmuştur. Bugün koşullar değiştiği halde bazı Müslüman toplumlarda bu tür evlilikler devam etmektedir. Bunun nedenlerinden biri, Müslüman toplumlarda çok kadınla evliliğin bir prestij olarak algılandı Anderson ve Taylor tarafından belirtilmiştir (2002: 417-418). Genel çerçeveye bakıldığında günümüzde birçok toplumda tek kadınla evlilik türünün hâkim olduğu görülür.

İslam'ın kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim'de idealize edilen evlilik monogamidir (Vergin, 1990: 313-314). Buna rağmen, İslam'ın koyduğu kuralları yerine getirebileceğini düşünen insanlar, yukarıda belirttiğimiz gerekçelere ek olarak eşlerinin doğurgan olmaması sebebiyle, (üç veya dört değil) ikinci bir kadın ile dini evlilik yaparak, din ve ahlakın yasakladığı tutum ve ilişkiler içine girmeme tercihinde bulunmaktadırlar. Fakat bu durum günümüzde çeşitli sebeplerin varlığı ile son derece azalmıştır. Ülkemizin belirli bölgeleri dışında, geçerli bir sebeple ikinci evliliği yapanlar bile çevrenin kınaması ve protestosu ile karşılaşmaktadırlar.

Tek eşli evlilik/monogami, kadının ya da erkeğin tek bir eşle yapmış olduğu evliliktir. Bugün gelişmiş toplumlarda benimsenen ve hukuken geçerli kabul edilen evlilik türü olup çoğunluk tarafından benimsenmektedir. Buna rağmen monogamiye alternatif olarak evlilik dışı birlikte yaşama tarzı da görülmektedir. Gelişmiş toplumlarda

monogami en yaygın evlilik biçimi olmasına rağmen farklı kültürlerde zorunlu bir norm olmamaktadır. Boşanma ve evlilik dışı yaşama pratiği arttığından dolayı katı bir norm olarak monogami düşük bir oranda benimsenmektedir (Andersen ve Taylor, 2002: 419). Kadının ekonomik açıdan kendine yetmesi, devlet politikalarının tek ebeveynli ailelere tanıdığı sosyoekonomik haklar ve sağladığı destekler, bireyselleşmenin getirdiği rahatlık ve daha az sorumluluk duygusu, uzun bir süre tek bir eşle yaşamının getirdiği monotonluk ve uyumsuzluklar evlilik dışı birlikteliğin en büyük nedenleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle boşanmalar ve eşler arası aldatmalar sıkça yaşanmaktadır. Yoğun boşanma ve evlilik dışı birlikte yaşama tarzı, kişilerin yaşamında çok eşliliğe dayanan bir tarz geliştirmiş ve bu durum ailenin çöküşü olarak yorumlanmıştır (Canatan ve Yıldırım, 2013: 70).

Türk Medeni Kanununa göre kişiler sadece tek eşle evlenebilirler. Türkiye'nin çoğu bölgesinde tek eşli evlilik görülürken Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde *poligami* türlerinden *polijini* (birden fazla kadınla) evliliklerin olduğu görülür. Ayrıca bu bölgelerde başlık sorununa çözüm amacıyla *levirat* ve *sorarat* tarzında evliliklerin varlığından bahsedilebilir. Levirat (yenge evliliği), kocası ölen kadının, kocasının erkek kardeşiyle evlenmesidir. Sorarat (baldızla evlilik) ise, karısı ölen kocanın, karısının kız kardeşiyle evlenmesidir. Bu evliliklerde bir yandan mirasın bölünmesi engellenir, diğer taraftan da babasız veya annesiz kalan çocuklara sahip çıkılır ve yabancı ellerde büyümeleri engellenir (Gökçe, 1978: 7-21).

Bir toplumun kültürel yapısından doğan normlar o toplum içindeki bireylerin yaşam biçimlerini, evlenme şekillerini ve aile yapılarını belirlemektedir. Hatta evlilik ve aile ile ilgili kararlar bireylerin kontrolü dışında, başkaları tarafından verilebilmekte ve uygulanabilmektedir. Ülkemizin kırsal kesimlerinde eş seçimine genellikle aile büyükleri karar verir. Evliliklerin çoğu görücü usulü ile gerçekleşir ve evlilikler çoğunlukla aynı sosyal grup içerisinde yapılır. Hatta doğduktan hemen sonra çocuğun ileride kimin evleneceğinin belirlendiği ve aileler arası sözlerin verildiği “*beşik kertmesi*” bile oldukça sık karşılaşılan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Birbirlerine yakın iki aile samimiyetlerini ve sevgilerini pekiştirmek için karşı cinsten olan çocuklarını daha beşikte iken nişanlarlar. Böylece aile dostluğu akrabalığa dönüşür (Örnek, 1979: 203).

Kentleşmenin daha fazla yaşandığı illere doğru gidildikçe sosyal çevreden kaynaklanan denetim mekanizmalarının etkisi azalır. Bu tür topluluklarda çoğu zaman kişiler evlenecekleri kişileri kendileri seçerler ve ne zaman evleneceklerine kendileri karar verirler. Görücü usulü evliliğin yerini aşk evliliği alır. Okul, iş ve arkadaş çevresinde tanışmalara ek olarak sosyal paylaşım siteleri aracılığıyla gerçekleşen evliliklerin yaygınlaşması dikkati çeken bir diğer unsurdur.

Uzun bir süredir bazı ulusal ve uluslararası ücretli evlendirme siteleri ciddi anlamda bu işin ticaretini yapmaktadırlar. Bütün bunlardan farklı olarak ülkemizde de yayında bulunan bazı televizyon kanallarının evlilik programlarını sunması ve bu yolla insanları evlendirmesi de farklı bir evlilik olgusu yaratmıştır. Elbette ki her yenilik beraberinde bir takım riskleri getirmektedir. Yeni tarz olan sanal âlem veya evlenme programları aracılığıyla evlenmeye karar veren kişilerin karşılaştıkları sorunlar ve tehlikelerin ciddiyeti son zamanlarda toplumbilimcilerin araştırmalarına konu olmuştur. Dolayısıyla, evlilik gibi çok önemli bir olayın; evlilik tecrübesine sahip olmayan gençler tarafından sıradan bir davranış gibi gerçekleştirilmeye çalışılması, geleneksel sistemdeki mahzurlardan çok daha fazla ve derin problemler getirdiğini de toplumda yaşadığımız olaylar çerçevesinde anlayabiliyoruz. Aslında bu konunun bile, özel bir araştırma olarak detaylarına inilmesi gerekmektedir.

3.3. Mutluluk

Mutluluk, göreceli bir kavram olup, bütün bireylerin yaşamları boyunca içinde olmak istedikleri ve ulaşmak için çaba gösterdikleri, maddi ve manevi açıdan kendilerinde meydana gelen doyuma bağlı olarak hoşnutluk yaratan biyolojik ve psikolojik bir durumdur.

Mutluluğun farklı çeşitleri, dereceleri ve nedenleri olması nedeniyle herkesin üzerinde uzlaşabileceği bir tanımını yapmak oldukça zordur. Mutluluk anlamını herkesin bildiği ama tanımını kimsenin tam olarak veremediği bir kavramdır. Buna rağmen mutluluk çok eskilerden beri birçok düşünür, araştırmacı, psikolog, sosyolog ve akademisyen tarafından ele alınmış ve incelenmiştir.

Mutluluk yaş, aile, meslek, başarı, ekonomik tatmin, sağlık, gelecek ile ilgili planlar, sosyal çevre ile ilgili beklentiler, fizyolojik ve psikolojik dinginlik gibi farklı birçok ölçüte bağlıdır.

Selim'e göre mutluluk, bireyin bir bütün olarak kendi yaşam kalitesini değerlendirme derecesidir. Mutluluğa kaynaklık eden değerlerin bazıları güç, başarı, iş, sağlık, sevgi ve paradır (Selim, 2008: 346). Mutluluğu belirleyen diğer değişkenler gelir durumu, işyeri ortamı, sağlık durumu, aile, sosyal ilişkiler, güvenlik, özgürlük ve ahlaki değerlerdir (Ahn vd. 2004: 29). Bu değişkenlerin önem derecesi kişiden kişiye farklılık göstermektedir.

Kimin mutlu olduğu hakkında kişinin yaşının, cinsiyetinin, ırkının ve gelirinin bilinmesi pek önemli değildir. Daha iyi ipucu elde etmek için o kişinin, destekleyici yakın ilişkiler ağına sahip olup olmadığına bakılır. Kişinin kültürünün, çoğu günlük etkinlikler için olumlu anlamlandırmalar sunup sunmadığı, kişinin iş ve eğlence ile iştigal edip etmediği ve kişinin inancının sosyal destek, amaç ve umuda yol açıp açmadığı gibi özelliklerine bakmak gerekir (Myers& Diener, 1995: 17).

Mutluluk ile ilgili yapılan tanımların bir derlemesi Tüyen tarafından bir gazetenin blogunda şu şekilde verilmiştir; “Freud, mutluluğu daha çok anlık ve geçici bir doyum hali olarak görür. O'na göre mutluluk denen şey en dar anlamıyla yüksek gerilim düzeyine ulaşan ihtiyaçların, çoğu kez ani olarak doyuma ulaşmasından kaynaklanır ve doğası gereği yalnızca geçici bir dönem için yaşanan olay olarak ortaya çıkar. Sosyologlara göre, mutluluk insanın yaşam kalitesini bir bütün olarak, olumlu yönde geliştirme düzeyine erişmesidir. Başka bir deyişle, mutluluk insanın sürdürdüğü yaşama olan sevgisinin ölçüsünü ifade eder. Kant'a göre, mutluluk rasyonel ve her türlü kişisel eğilimden kopuk olmalıdır. Marks ise onun çalışmayla erişilen gelişme olduğunu ileri sürer. Gandhi'ye göre mutluluk ve özgürlük, ulaşılacak olan dış özgürlük ve iç özgürlüğün derecesine bağlıdır (Tüyen, 2013).

Türk ailesinin değişimler karşısında varlığını korumasında, sahip olduğu değerler önemli rol oynamaktadır. Türk-İslam sentezine dayalı Türk aile yapısını anlamak için İslam'a geçiş dönemi mutluluk felsefesini oluşturan değerleri bilmek gerekir.

İslam filozoflarından Farabi’de mutluluk, insanın bir maddeye ihtiyaç duymayacağı bir mükemmellik derecesine ulaşmasıdır. Yani karşılıksız yapılan iyiliktir (Farabi, 1977: 9). Farabi mutluluğun insanların peşine düştüğü bir genel amaç olduğunu belirtir. O’na göre mutluluğun yolu bilgidен geçer ve hangi yolla olursa olsun önemli olan bilgiye ulaşmaktır (Farabi, 1993: 24-27).

Gazali’ye göre mutluluğa ancak güzel ahlak ile ulaşılır. İnsanlarda bulunan ahlakın iyi ve kötü yanları bulunur. İlmi sevmek, kötülükten, çirkinlikten, cehaletten ve bilgisizlikten kaçınmak ahlakın güzel yanlarını oluşturur ve insanlar bunlar sayesinde mutluluğu yakalar (2000: 20-22).

İslam ahlakçısı olan Kınalızade’ye göre erdemler kazanıldıktan ve kişide davranış haline geldikten sonra mutluluğa ulaşılmış olur (Akt.Ocak, 2012: 130). İnsanlar erdemli olmayı aileden aldıkları terbiye ve ahlak değerleriyle öğrenirler.

Ömer Ferid Kam’da mutluluk, ahlak ve fazilet kavramlarında varlık bulur. İnsanların doğal yapıları ile sahip oldukları ahlak arasında sıkı bir ilişki olduğunu ve bu ilişkinin onların mutluluk durumlarını belirlediğini vurgular (Akt. Bolay, 2001: 272-273).

Mutluluğu ahlak olgusu içerisinde ele alan bir diğer önemli düşünür Nurettin Topçu’dur. Ahlakın akla değil imana dayandığını, imanın ise duyguları barındırdığını ifade eder. Aşk, merhamet, adalet, kutsallık gibi değerler ahlakın temel unsurları ve insanı mutluluğa ulaştıran niteliklerdir (Kaçmazoğlu, 2008: 815-817). Anlaşılacağı üzere, İslamiyet’in etkisiyle şekillenen Türk aile yapısının erdem, bilgi, iyilik, iman, adalet, kutsallık ve ahlak gibi manevi değerlerle donanmış olduğu görülmektedir.

Aile mutluluğu günümüzde aile doyumu, aile uyumu, memnuniyet, sağlıklı aile ve başarılı aile gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun Yaşam Memnuniyeti Araştırması Haber Bülteni’nde mutluluk ve memnuniyete dair yapmış olduğu tanımlama şöyledir: “acı, keder ve ıstırapın yokluğu ve bunların yerine sevinç, neşe ve tatmin duygularının varlığıyla karakterize edilen durum; hayattan genel olarak memnun olma halidir. Memnuniyet: ihtiyaçların ve isteklerin karşılanmasından doğan tatmin duygusudur” (TÜİK, 2012).

TÜİK’in 2014 Yaşam Memnuniyeti Araştırması’na göre, Türkiye’de mutlu olduğunu beyan eden bireylerin oranı 2013 yılında yüzde 59 iken 2014 yılında yüzde

56,3'egerilemiştir. Mutsuz olduğunu beyan eden fertlerin oranı ise yüzde 10,8'den yüzde 11,7'ye yükselmiştir. Kadınlarda mutluluk oranı 2013 yılında yüzde 61,9 iken 2014 yılında yüzde 60,4'e düşmüş, erkeklerde ise yüzde 56,1'den yüzde 52'ye düşmüştür. Evlilerin, evlenmemiş olanlara nazaran daha mutlu oldukları görülmektedir. 2014 yılında evli bireylerin yüzde 58,9'u mutlu iken bu oran evli olmayanlarda yüzde 50'dir. Yaş gruplarına göre mutluluk düzeyine bakıldığında en yüksek mutluluk oranı yüzde 62,8 ile 65 yaş ve üstünde, en düşük mutluluk oranı ise yüzde 51,5 ile 45-54 yaş grubunda görülür (TÜİK, 2015).

Mutluluk ile ilgili yapılan uluslararası ve yerli araştırmaların bazıları, farklı ölçütler kullanarak toplumların mutluluk seviyesini belirlemeye çalışmışlardır. Bu araştırmalardan biri NEF (The New Economics Foundation) tarafından yapılmış olan "The Happy Planet Index, (HPI)", "Mutlu Gezegen Endeksi"dir. 2012'de hazırlanan "Mutlu Gezegen Endeksi"ne göre 151 ülkeyi kapsayan, bu ülkelerin sürdürülebilir refah seviyelerini ölçmek için üç ölçüt kullanılmış ve bu ölçütlere göre mutluluk seviyeleri belirlenmiştir. Kullanılan ölçütlerden ilki, ülkelerin hayat beklentisidir. Bunun için ülkelerin 2012'ye ait bilgileri kullanılmıştır. İkinci ölçüt, sahip olunan refah olup 2006 ile 2012 tarihleri arasındaki verilere başvurulmuştur. Üçüncü ölçüt ise çevrebilimle ilgili aktiviteler, yani insanların ekolojik sistem üzerinde yapmış oldukları faaliyetler olup, 2008-2011 tarihli veriler baz alınmıştır. Bu ölçütlere göre elde edilen sonuçlar oldukça şaşırtıcıdır. Bu sonuçlara göre; mutlu bir gezegende yaşamamaktayız. Hiçbir ülke yüksek ve sürdürülebilir bir refah seviyesine ulaşmış değil, sadece dokuz ülke bunu yapmaya ancak yaklaşmıştır. Bu dokuz ülkenin sekizi Latin Amerika ve Karayip'tir. Batı Avrupa'nın refah seviyesi en yüksek olan Norveç bile 28. sırada yer alan Yeni Zelanda'dan sonra 29. sırada yerini bulmaktadır. 151 ülke içerisinde ABD 105. pozisyonda yer alıyor. Türkiye ise 44. sırayla orta seviyede mutlu sayılan bir konuma sahip görünmektedir (NEF, 2012: 1-26).

Genel anlamda mutluluk, beklentilerin doyuma ulaşması ile ilişkilendirilir. Bu nedenle beklentiler gerçekleştikçe mutluluk duygusunun yaşandığı gibi yaygın bir kanı bulunmaktadır. Ancak, Veenhoven beklentilerin karşılık bulması ile mutluluk arasında her zaman doğrusal bir ilişki bulunmadığını, artan yaşam kalitesinin yaşam standartlarını da artıracak ve bu standartların bireyin beklentilerinden ziyade

toplumun beklentileri yönünde olacağından kişiyi mutlu edemeyeceğini vurgulamıştır. O'na göre birey kendisi için olması gereken yaşam standartları ile sahip olduğu hayat arasında uyum bulduğu sürece mutludur. Mutluluk büyük ölçüde doğuştan gelen, koşullara göre ayarlanamayan ama insanın uyum sınırlarına işaret eden gereksinimlerinin doyumuna bağlıdır (Veenhoven, 1991: 29-32). “Hayat standartları” kavramının göreceli oluşu mutluluk olgusunun farklı faktörlerce belirlenmesi anlamına gelmektedir. Örneğin kişinin satın alma gücü, yararlandığı ve sahip olduğu kamu hizmetleri, kullanılan eşyalar, beslenme ve barınma imkânları, ortalama yaşam süresi ve sağlıklı yaşam koşulları, hayat standartlarını belirleyen farklı etkenlerdir.

Ülkelerin sosyoekonomik yapıları ile mutluluk beklentileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik bir diğer çalışma Sotgiu tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada İtalya ve Küba arasındaki mutluluğun öznel bileşenleri ve kazanımları karşılaştırmalı bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda her iki ülkenin sağlık, aile, sevgi ve para gibi ortak bileşenleri olduğu, ancak bunların kazanım derecelerinde iki ülkenin farklı bir tutum sergiledikleri, İtalyanların daha bireyci, Kübalıların ise kolektivist oldukları tespit edilmiş ve Kübalıların kendilerini İtalyalılarından daha mutlu hissettikleri ifade edilmiştir. Sonuç olarak daha az kaynağa ve maddi ürüne sahip kişilerin daha mutlu ve tatminkâr olacağı belirtilmiştir (Sotgiu, 2011: 353-371).

Toplumsal gelenek ve görenekler hızlı değişim karşısında, ailede mevcut durumun korunmasına ve iç huzurun devamına katkıda bulunurlar. Her ne kadar uygarlık, ilerleme, teknoloji gibi dış faktörler mutsuzluğun kaynağı gibi görünse de kişiler arası ilişkiler, iletişim, hoşgörü, özveri, güven, sadakat ve paylaşım gibi geleneksel yapıya ait birincil ilişkilerin yer aldığı üst yapı unsurları kısmen bahsedilen mutsuzlukların önüne geçmektedirler.

Gelişmekte olan toplumlarda kadınların ekonomik hayata dâhil olmalarıyla beraber daha çok bağımsız hareket etme fırsatını elde etmeleri evliliği daha da güçleştirmiştir. Çocuğun bakımının ve yetiştirilmesinin büyük ölçüde annenin ilgisi ile gerçekleştiğini belirten Şener, günümüz modern dünyada başka iş ve görevleri yerine getirmek mecburiyetinde olan annenin artık çocuğuna gereken ilgiyi veremediğini ve toplumsal sistemi organize eden iktidarların bunu çözmeleri gereken önemli bir mesele olduğunu vurgulamıştır (Şener, 2014a: 116-131).

Evlilikte eşler arasında güç dengesinin eşit olmaması, bir tarafa daha fazla etkili olma imkânı sağlarken diğer tarafın pasif kalması sonucu mutsuzluğuna yol açar. Bazı araştırmalar, bir eşin diğeri üzerindeki hâkimiyetin fiziksel şiddetin artış hızı ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Amerikan Psikoloji Derneği yıllık toplantısında Hamby ve Sugarman yaptıkları çalışmalarla bu ilişkiyi dile getirmiştir. (Hamby ve Sugarman 1996). Benzer sonuçlar Straus ve diğerlerince de yapılan bir çalışmada ortaya konmuştur (Straus ve diğ. 2009).

Çalışan eşler arasında ev ile ilgili sorumlulukların paylaşımı ile mutluluk arasındaki korelasyonu ortaya koyan çalışmalar son zamanlarda artmıştır. Bu çalışmaların bazıları, ekonomik hayatta yer almasına rağmen kadınların ev ile ilgili işlerde erkeklere nazaran iki kat daha fazla zaman harcadıkları, aile ve çocuklar ile ilgili sorumlulukları daha fazla üstlendikleri görülür (Maret, ve Finlay, 1984: 357-364; Spitze, 1986: 689-701).

Ross, Mirowsky ve Huber (1983: 809-823) yaptıkları çalışmalarda, evin dışında çalışmıyor olsa bile, ev işi ile ilgili sorumlulukların tümünü üstlenen kadınların, ev işlerini eşleriyle paylaşan kadınlara kıyasla daha depresif olduklarını fakat evin işlerini paylaşan erkeklerde böyle bir etkinin görülmediğini ortaya koymuşlardır. Onlara göre, ev işi vasıf gerektirmeyen iş grubundandır ve eşlerden statüsü düşük olanın statüce yüksek olan diğer eş için yaptığı hizmettir. Erkeklerin az da olsa ev işlerine yardım etmelerinin eşleriyle aralarındaki statü farklılığını azaltacağına vurgu yaparlar.

White (1983: 511-519), Yogev ve Brett (1985: 609-618) adalet algısı içinde yürütülen ev işleri ve çocuk bakımı ile ilgili işbölümünün, evlilik hayatında mutluluk ve memnuniyetin önemli bir belirleyicisi olduğunu belirtmişlerdir.

Aile içinde yaşanan iletişim eksikliği mutluluğu olumsuz etkileyen önemli bir faktör olmaktadır. Kadınlar sözel olmayan şekilde beden diliyle kendilerini ifade etmede ve diğer kişilerin bu tür davranışlarını anlamada erkeklere nazaran daha iyidirler. Kadınlar ev işlerini yaparken bir şeyleri çarparak, kırarak, iç çekerek veya farklı işaretler kullanarak hoşnutsuzluklarını belli ederek tartışırlar. Ancak eşleri bunların yada bir şeylerin yanlış gittiğinin farkına bile varmıyorlardır. Erkekler daha etkin olmak için sosyalleşirler ve tavırlarını net koyarlar. Oysa kadınlar sosyalleşirken belirsiz ve dolaylı olurlar (Doyle, 1985: 190-193).

Çok güçlü olmamakla beraber çocuk sahibi olamama, evliliklerde görülen bir diğer mutsuzluk nedenidir. Biyolojik anneliği engelleyen kısırlık kadınlar üzerinde sosyal bir baskıya neden olur. Bu durum daha çok geleneksel toplumlarda özellikle kadınlar için ciddi bir sorun haline gelmektedir. Çünkü bu tür toplumlarda çocuk, soyun sürmesi ve mutluluğun koşulu olarak kabul edilmektedir. Evlenen bir kadının gittiği hanede saygınlık görmesi, sevilmesi ve annelik zevkini tatması için doğurması gerekmektedir ve bunu yerine getiremeyen kadın horlanmakta, ezilmekte ve aşağılanmaktadır (Örnek, 2000: 132-133). Böylelikle kadın için, toplumdan dışlanmak, itilmek ve ötekileştirilmek kaçınılmaz bir tehdit haline gelmektedir.

Yasalara uygun olmadığı halde gebe kalamayan kadının kocası özellikle köylerde yaygın olarak karısının üzerine kuma getirebilmektedir (Acıpayamlı, 1974: 136). Yapılan bir çalışmada araştırma verileri göstermiştir ki çocuğu olmayan kadınların gördüğü sosyal baskının ilk adımı ne zaman çocuk yapılacağı ile ilgili sorular olmaktadır. Kadınlar bu tür soruların kendilerini yıprattığını, suçlu hissettirdiğini, yaşlılarının çocuk sahibi olmalarından rahatsızlık duyduklarını, horlandıklarını, dışlandıklarını, boşanma ve kuma ile tehdit edildiklerini, toplum tarafından “kuruyan ağaç”, “verimsiz toprak” olarak görüldüklerini belirtmiş ve toplumun onları toplumsal rollerini yerine getiremedikleri için “verimsiz” olarak nitelediklerini belirtmişlerdir (Koçyiğit, 2012: 30-31).

Çocuk sahibi olma ile ilgili sorunlar hem kadından hem de erkekten kaynaklanabildiği halde kadın sosyal baskıya daha fazla maruz kalmaktadır. Çünkü erkeğin kısırlığını örtme görevi kadına düşmektedir (Koçyiğit, 2012: 36). Çocuklu ailelerde ebeveynler sorunlarını çözümler bile evliliklerini sürdürmeye meyilli olmaktadır ama çocuksuz evliliklerin bozulması daha kolay ve sık olmaktadır.

Kişilerin içinde bulundukları yaşam koşulları ve sosyoekonomik durumları onların mutluluklarını belirlemede önemli bir rol oynar. Bülbül ve Giray en temel şekilde kişinin mutluluk düzeyinin, bir kişinin genel olarak hayatının toplam kalitesini ne kadar olumlu değerlendirdiğiyle belirlendiğini vurgulamaktadırlar (2011,114).

Genel olarak çağdaş evliliklerde mutluluk bir takım değerlerle sağlanabilir ve korunabilir. Bu değerler, adalet, eşitlik, hoşgörü, özveri, paylaşım, saygı, güven, sevgi, bağlılık ve sorumluluktur. Tümünüyle mükemmelleştirilmiş bir mutluluk ütopye olmaktan

öteye gitmeyeceği için bunu gerçekleştirmeye çalışmak yerine sahip olunan mutlulukların tadına varılması daha olumlu bir sonuç verecektir. Evlilik ile beraber bireysel yaşamın bazı yönleri terk edilmek zorunda kalırsa bile evlilik özgürlüğün sonu gibi algılanmamalı ve aile içinde herkesin kendi özgürlüğünü yaşayabileceği bir alan bırakılmalıdır. Ancak bu, özgürlük, saygı çerçevesi içinde yasalarla, mevcut koşullarla ve sağlık imkânlarıyla uyumlu bir şekilde yaşanmalıdır.

3.4. Aile İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Sosyal bilimlerde kuramlar düşüncelerin ve olayların akıl ve mantık ilkeleri doğrultusunda açıklanmalarına yardımcı olurlar. Olay ve olguların neden ve nasıl var olduklarını aralarındaki sebep sonuç ilişkisi içinde ele alan kuramlar, benzer olabileceği gibi birbirinden farklı hatta birbirine zıt düşünce sistemlerinden oluşabilmektedirler. Kuram sistemli bir biçimde düzenlenmiş birçok olayı açıklayan ve bir bilime temel olan kurallar, yasalar bütünü, nazariye, teori anlamına gelmektedir. Teori ise alışılmış kalıpların çok dışında, yeni fikir akımları anlamına gelmektedir (TDK, Güncel Türkçe Sözlük). Kuram ve teori çoğunlukla birbiri yerine kullanılır ve anlamca aralarında bir fark bulunmamaktadır. Bu çalışmada da her iki terim eş anlamlı olarak kullanılmıştır.

Bilimsel teori evrenin nasıl işlediğini açıklamaya çalışan önermelerden oluşur. Bu bağlamda bilimsel sosyolojik teori toplumsal eylem, etkileşim ve organizasyon evreninin nasıl işlediğini açıklamaya çalışır (Turner ve diğ. 2012: 56).

Sosyolojide aile ile ilgili birçok kuram geliştirilmiş ve halen kendini var etme sürecini başlatan yeni akımlar bulunmaktadır. Bu çalışmada, sosyoloji tarihinde öne çıkan önemli birkaç kurama yer verilmiştir.

3.4.1. Yapısalcı-İşlevselci Yaklaşım

Yapısalcı-İşlevselci yaklaşım sosyolojide en yaygın olarak kullanılan makro yaklaşımlardan biridir. Sosyal fonksiyon, organik ve mekanik işbölümü, sosyolojik yöntem, sosyal statik ve sosyal dinamik, anomi gibi önemli terimleri sosyolojiye kazandıran ilk yaklaşım olması açısından önemlidir. Bunun yanı sıra, sosyal faaliyetin gizli fonksiyonları olacağı, sosyal faaliyetin toplumsal sistemin istikrarını sürdürmeye yardımcı olacağı ve sosyal faaliyetin toplumun ihtiyaçlarını karşılamaya katkıda

bulunacağına dair üç önemli unsura temas etmesi sosyolojinin gelişimi açısından oldukça önemlidir.

Yapısal-işlevselci yaklaşım toplumdaki yapıları ve birbirleriyle olan ilişkilerini karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde ele alırken aile kurumunun fonksiyonları, aile içindeki dayanışma, işbölümü ve istikrarı ile ilgili önemli bilgiler vermektedir.

Sosyolojide yapısal-işlevselci kuram temelini H. Spencer ve E. Durkheim'den alır. Organizmacı sistem modelinden hareketle geliştirilen bu kuram toplumu bütünsel bir sistem ve onun parçalarını da sistemi oluşturan birer organ olarak kabul eder. Sistemin işleyişi ve devamı alt sistemler arasındaki uyum, dayanışma, istikrar ve düzene bağlıdır. Bütünün herhangi bir bölümündeki değişim sistemin diğer bölümlerinde bir miktar dengesizliğe ve bozulmaya sebep olduktan sonra bir bütün olarak sistemin yeniden düzenlenmesine yol açar (Theodorson, ve Theodorson, 1969: 167). İlerleyen zamanlarda Parsons ve Merton tarafından “*yapısal işlevselcilik*” adıyla geliştirilen kuram bir toplumsal sistemin ayakta kalabilmesi için karşılanması gereken işlevsel zorunluluklar veya gereksinimler ile bu gereksinimleri karşılama durumunda olan yapılar üzerine odaklanır (Wallace ve Wolf, 2012: 42).

İşlevselci kuramcılar aileyi incelerken ailenin yapısını ve işlevlerini, içinde bulunduğu toplumun diğer alt sistem ve kurumlarıyla karşılıklı ilişkileri çerçevesinde açıklamaya çalışır ve aileyi iki şekliyle ele alır. Makro düzeyde aile toplumun alt sistemlerinden biridir ve toplumun bazı fonksiyonlarını yerine getirerek toplumsal istikrarın dengeli bir şekilde sağlanmasında görev alır. Koşar’a göre her toplum kendi varlığını sürdürmek için aile yapısının güçlü olmasını ister, bu nedenle aileyi korumak, desteklemek ve aile yapısını teşvik etmek için çeşitli önlemler alır (Koşar, 1989: 171).

Mikro düzeyde ise aile grup-üye ilişkisi içerisinde ele alınarak, üyelerin birbirlerine karşı görev ve sorumlulukları, sevgi ve saygı ilişkileri irdelenir. Bu bağlamda ailenin temel işlevi bireyin psikolojik gelişimini ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaktır (Yıldırım, 2005: 93). Psikolojik ihtiyaçları karşılamada ve bireye kimlik oluşturmada yardımcı olduğu gibi ona öğrettiği rol ile hem aile içinde hem de toplumda bir statü kazandırır (Küçük Kurt, 1990: 83-94). İşlevselcilere göre düzensizlik ve değişim karışıklık yaratacağı için çok arzu edilen bir durum olmamaktadır. Bu nedenle aile

kurumunu, aile üyelerini, aile kültürünü ve geleneğini toplumun devamının güvencesi olarak görmektedirler.

Farley'in, aile üyelerinin işlevlerini yerine getirebilmeleri için aralarında koordinasyonun olması gerektiğine vurgu yaptığı Canatan ve Yıldırım tarafından aktarılmıştır (2013: 39). O'na göre aile üyelerinden biri görevini yerine getirmediğinde aile kurumu tehlikeye girer. Bu nedenle aile üyelerinin görev ve sorumluluklarının bilincinde olup bu bilinçle davranmaları ve üyeler arası güçlü bir işbirliğinin var olması gerektiğini, aile içi dayanışma ve istikrarın ancak bu şekilde güçlenebileceğini belirtir. İşlevselci kuram “karşılıklı ilişki”, “denge”, “düzen” ve “değer” gibi bazı ana olgular üzerinde odaklanır. Neal, toplumsal sistemlerin dengeyi nasıl koruduklarını ve yeniden dengeyi nasıl kurduklarını çözümlemeye çalışırken işlevselcilerin ana kavram olarak paylaşılan değerleri ve toplumca kabul edilen standartları kullanma eğiliminde olduklarını belirtir (Neal, 1965: 9-10).

İşlevselci kuram kısaca aile ile toplum, aile ile diğer kurumlar ve aile içindeki bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini ele alır, inceler. Bu ilişkiler karşılıklı bağlara, işbirliğine ve dayanışmaya dayalıdır. Her parça üstüne düşen görevi yerine getirmekle yükümlüdür. Bu yükümlülükler yerine getirildiği müddetçe, toplum düzenini ve varlığını devam ettirir. Görev ve sorumluluklarda aksamalar yaşandığında önce aile içi düzen bozulur/bozularak ailevi bağlarda çözümler meydana gelir. Daha sonra diğer parçalar da bundan etkilenir ve bir bütün olan toplumun ahenginde sorun yaşanır. Bozulmalara ve düzensizliklere yer vermemek için, toplumun standartlarını oluşturan değerler korunmalıdır. Bir toplumun ahlaki değerleri ve normları sosyal sistemini bütünüyle kapsayan ve koruyan en önemli faktörlerdir. O halde ahlaki yapının korunması ve sürdürülmesi temel amaçlardan biri olmalıdır.

Merton'un işlevselci analizinin üç temel özelliği dikkat çekicidir. Merton'a göre ilk özellik toplumun işlevsel bütünlüğünün olmamasıdır. Toplumsal sistemin parçalarının tamamı yeterli derecede işlemeyebilir. Din çatışmaları buna örnek verilebilir. İkinci özelliğe göre Merton evrensel işlevselcilik yaklaşımını kabul etmez. O'na göre bütün standartlaşmış sosyal ve kültürel formlar her zaman pozitif işleve sahip değildir. Son olarak Merton, işlevsel zorunluluk anlayışını eleştirir. Örneğin işlevselciler aile kurumu

ile nüfusun artacağını belirtirken, Merton nüfus artışının aile olmadan da gerçekleşebileceğini savunmuştur (Akt. Bahar, 2009: 14).

İşlevselci kuramın eleştirildiği bazı noktalar olmuştur. Bunlardan ilki, düzen ve istikrarın korunması adına değişimi başlarda kargaşa yarattığı gerekçesiyle reddetmesi ve karışıklığa sebep olan bir unsur olarak görmesidir. Bilinmektedir ki ilkel toplumlardan çağdaş toplumlara kadar her kesim yavaş veya hızlı bir değişim süreci yaşamaktadır. Ahlaki yapı ve değerler içinde bazı parçalar zamanın gereklerine bağlı olarak fonksiyonlarını yitirirler veya mutasyona uğrayarak ortadan kalkarlar/kalkabilirler. Ancak onların yerini yeni değerler alır. Yeni değerleri tümünden reddetmek veya görmezden gelmek, onları dikkate almamak kuşaklar arası çatışmalara sebep olacağından yeni bir soruna kaynaklık edecektir. Yerli Sosyal Bilim Anlayışı Konferansında, değerlerin birbirleriyle bütünlük oluşturduğu ve birbirlerini tamamladığı organik bir özelliğe sahip olduklarını vurgulayan Şener, ahlaki veya kültürel yapıda meydana gelen değer kayıplarının mekanik bir değişiklik ile giderilmek yerine değerlerin yeniden idraki ve benimsenmesi yoluyla canlandırılabilirliğini belirtir (Şener, 2014b).

Eleştirilmesi gereken bir diğer konu, parçalardan birinin işlevini yitirmesi sonucu bütünde meydana gelebilecek olan bozulma ile ilgili görüştür. Aile üyelerinin ve kurum olarak ailenin işbölümüne dayalı fonksiyonel önemi yadsınamaz ancak hayati önem arz eden fonksiyonlar dışında bu işbölümünde meydana gelebilecek herhangi bir sorunu giderecek başka tampon mekanizmalar harekete geçeceğinden sonucun her zaman olumsuz olması beklenmemelidir. Örneğin, çocuğun sosyalleşmesini ailenin yanı sıra üstlenen okullar ve kuruluşlar, eğitim süreci içerisinde çeşitli etkinlikler aracılığıyla çocuğun kişisel gelişimine ve sosyalleşmesine katkıda bulunur. Yapısal işlevselci kuram çevreyi ve çevredeki değişikliklerin toplumsal yapı üzerindeki etkilerini ve çevre ile enerji alışverişini ihmal etmektedir (Katz ve Kahn, 1978: 3-23).

Fonksiyonalist yaklaşım kadın ile erkek arasındaki ayrımın toplumsal yapı içinde işlevsel bir role sahip olduğunu ve erkek egemenliğinin iki sebepten dolayı evrensel olduğunu savunur (Can, 2013: 203-216). İlk sebep, erkek ile kadının fiziksel yapısındaki farklılıkları yansıtan biyolojik özelliktir. İkincisi ise kadının doğurgan ve çocuğa bakmak zorunda oluşudur. Bu özellikler onun erkeklerle rekabet gücünü azaltmış, erkekler daha çok ev dışında çalışırken kadınlar ev işlerini ve çocuk bakımını üstlenmek

durumunda kalarak temeli biyolojik olan bir işbölümüne neden olmuşlardır. Modern toplumun gereklerini yerine getirmek zorunda olan kadının ekonomik hayatta aktif bir rol edinmiş olması, erkeklerin evin içinde kadına yardım etmeye ve işi paylaşmaya başlaması işlevselcilerin biyolojik işbölümü diye niteledikleri ayrımın genel geçer olmadığını göstermektedir.

3.4.2. Çatışmacı Yaklaşım

Çatışmacı yaklaşımı önemli kılan özelliklerin başında, toplumun görünenden ziyade görünenin ardında yatan toplumsal dinamikleri açığa çıkarmayı amaçlayan eleştirel bir yaklaşıma sahip olması gelir. Sosyolojiyi eleştirel bir bilim olarak temellendiren ve ekonominin önemini vurgulayan bir kuram olarak toplumsal düzenin dinamikleri hakkında güçlü ilkeler ve yasalar koyması açısından önemlidir. Aile kurumunu çözümlerken hem kendi içindeki yapılanmasını karşılıklı çıkar ilişkileri açısından ele almakta hem de toplumun dinamiklerinden ne şekilde etkilendiğini ortaya koymaktadır.

İşlevselci kuramın karşılıklı bağımlılık, birlik, dayanışma ve işbölümü gibi görüşlerinin aksine çatışmacı kuram paradigmasını, “güç”, “mücadele”, “çatışma”, “rekabet”, ve “pazarlık” gibi kavramlara dayandırarak temellendirmeye ve rekabet eden topluluklar ile bunlar arasındaki güç dengesini açıklamaya çalışır. Kuramın önemli temsilcileri Karl Marx, Ralf Dahrendorf ve Lewis Coser’dir.

Çatışmacı kuramcılara göre toplumsal sınıflar arasında sürekli bir mücadele ve rekabet vardır. Toplumu oluşturan gruplar arasında bir bütünlükten ziyade çıkarlara dayalı bir çatışma vardır ve çatışmacı kuram bu çatışmaların ve dengesizliklerin kaynaklarını bulmaya çalışır (Tezcan, 1993: 17-31). İnsanlar birbirlerine sorumluluk ve güç bağlarıyla bağlıdır. En yakın bireyler arasındaki ilişkiler bile bu bağlara ve karşılıklı çıkarlara göre şekil alır. Çatışmacı kuram toplumdaki mikro yapılardan çok makro etmenlerle ilgilenir ve yapılar arasındaki ilişkiyi bu düzeyde ele alır (Blackledge, 1985: 2-5). Murphy’e göre çatışma toplumsal değişimin motor gücünü oluşturur (1979: 85). Bu kurama göre topluma uygun değerlerin benimsetilmesi yoluyla mevcut düzen desteklenir ve fırsat eşitliği gibi aldatmacalar ayrıcalıklı kesimlerin üstünlüklerini gizlemeye yarar (Tan, 1990: 565).

Çatışmacı kuramın savunucularının üç temel kabulü vardır. Bunların ilki, toplumdaki herkesin ortak bazı temel çıkarlara sahip olduğudur. İkincisi, toplumsal ilişkilerin çekirdeği olarak otoriteye verilen ağırlıktır. Üçüncüsü ise, değerlerin ve düşüncelerin bütün toplumun kimliğini ve hedeflerini belirleyen araçlar olmaktan çok, farklı toplulukların kendi amaçlarını gerçekleştirmek üzere kullandıkları silahlar olarak görülmesidir (Wallace, R.A & Wolf, A., 2012: 108-109).

Çatışmacı kuram, toplumun diğer yapılarında olduğu gibi aileyi de güç, otorite ve çatışma çerçevesinde ele alır. Ailenin yapısını, dinamizmini açıklarken aile içindeki ortak çıkarları, çatışmaları, uzlaşmaları, otoritenin dağılımını, güç unsurlarının neler olduğunu, eşler arası karar verme, şiddet ve boşanma gibi durumları ortaya koymaya çalışır (İçli, 1997: 63). Aynı zamanda aile içi ilişkilerin çıkarlara dayandığını ve bu çıkarların çatışmalarla dolu olduğunu, aile ile ilgili mevcut kurumsal düzenlemelerin aile içindeki kaynakların eşitliğini sağlayıcı yönde değiştirilmesi gerektiğini vurgular (Sayın, 1987: 80). Bu kuramın savunucularına göre aile, toplumsal eşitsizliğe maruz kalan ve bunun sonucu olan sorunlarla baş etmeye çalışan bir gruptur.

Çatışmacı kuram şu sorulara cevap bulmaya çalışır; kıt kaynaklar karşısında verilen mücadelede hangi aileler veya aile üyeleri kazançlı çıkar ve kimler kaybederler? Aileler ne şekilde kendi varlıklarını korur ve sürdürürler? Aile içi ilişkiler ve otorite dağılımı neye göre belirlenir? Çatışma kuramı sosyal çatışmayı kaynak dağılımındaki eşitsizliklerle açıklamaya çalışır. Gruplar arasındaki çatışma kaynakların dağılımına ve yarışmacı sosyal yapıya, grup içindeki çatışma bireyler arası kaynakların eşitsiz paylaşımına dayanır. Pazarlık, bir çatışma yönetim biçimi olup daha çok eşitlikçi otorite yapılarında görülür (Klein ve White, 1996: 98).

Pazarlık kaynaklara sahip olan veya kaynakları elinde bulunduranlarca yapılır. Doğal olarak bir uzlaşma ortamında en fazla kaynağa sahip olan en fazla ödülü elde etme beklentisi içinde olur. Grup içinde koalisyon oluşturma en fazla demokratik otorite yapılarında görülür. Demokratik gruplarda sadece maddi kaynaklar ailevi koalisyonu ve bunların sonuçlarını tayin etmez. Bunun yanı sıra kültürel ve manevi unsurlar da önemli bir etkiye sahiptirler. Çatışmacı kuramın sadece maddi kaynakları dikkate alması kuramın zayıf yönünü ortaya koymaktadır. Çatışma kuramına göre, aile içinde erkekler kadınlara göre gücü daha fazla ellerinde bulundurlar. Aile bireyleri gücün dağılımına

göre çeşitli roller üstlenirler. Ancak zaman içerisinde rollerin değişmesi güç dengesini etkileyeceğinden bu durum çatışmaya neden olacaktır. Örneğin, daha önce dışarıda çalışmayan kadınların ekonomik hayata dâhil olması ile kadın ve erkeğin rollerinde değişiklik meydana gelmesi veya erkeğin otoritesinin bölünmesi gibi. Bu öngörü, özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaşanan sorunlarda açıkça görülebilmektedir.

Çatışmacı kuram günümüzde dahi birçok araştırmacı tarafından popüler bir yaklaşım olarak nitelendirildiği halde, önemli eleştirilere uğramıştır. Bu eleştirilerden ilki, kuramın gerek gruplar arası gerekse grup içi üyeler arası ilişkileri sürekli bir çatışmanın ürünü olarak görmesi toplumsal düzen ve istikrar gibi olguları açıklamada yetersiz kalmasıdır. İşlevselci kuramda görülen tek yönlü dinamizm açığı çatışmacı kuramda da söz konusudur. İşlevselci kuram daha çok uyum ve denge kavramlarının üzerinde yoğunlaştığı, değişmeyi ihmal ettiği ve statik ilişkilerle sınırlı olduğu için eleştirilirken (İçli, 1997: 63), çatışmacı kuram da ilişkilerin durağan olamayacağını, çıkar ilişkisine dayalı olarak çatışmanın ve diyalektiğin kaçınılmaz olacağını savunarak benzer eleştirilere maruz kalmıştır. İkinci olarak bu kuramın eleştirilecek yanı, toplumsal olay ve olguları açıklarken nedenleri sadece ekonomik kaynak ve faaliyetlere indirgemesidir. Oysaki toplumsal sistemin işleyişinde sosyal, kültürel, psikolojik, ekolojik faktörler de en az ekonomik faktör kadar etkilidir. Üçüncü eleştiri noktası, çatışmacı kuramın aile ilişkilerini açıklarken bu ilişkileri tamamen materyalist ve kişisel çıkarlara dayandırmasıdır. Aile kurumu içinde bireylerin birbirini tamamlayan çıkarlarının olduğu gerçeği yadsınamaz, ancak bunun dışında aile, birincil ilişkileri, samimiyeti, sevgiyi, özveriyi, sadakati ve gönüllülüğü barındıran bir kurumdur. Bunların etkilerinin göz ardı edilmemesi gerekir.

3.4.3. Ekolojik Yaklaşım

Ekolojik kuram Chicago Okulu tarafından kentlerin sosyolojik anlamda analizini gerçekleştiren ilk kuram olması açısından önemlidir. İlk kez kentsel mekân ile sosyal süreçler arasında ilişki kurarak kent mekânının sosyal yapıyı nasıl etkilediği ele alınmıştır. Kenti, kentleşmeyi, kentsel büyümeyi ve mekânsal ayrılaşmayı sistemli bir şekilde inceleyen ekolojik kuram insan topluluklarının çevreye uyumunu, bireylerin ve kurumların fiziksel dağılımını, yerleşim ve örgütlenme biçimlerini analiz eden ilk

kuram olma özelliği taşımaktadır. Bu yönüyle ailenin kendi içinde ve toplumsal sistem içinde uyumunu ve örgütsel yapısını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Ekolojik kuram insan ve çevresi arasındaki ilişkileri ele alarak bu çevresel faktörlerin aileyi ve aile üyelerini ne şekilde etkilediğini açıklamaya çalışır. Ekolojik kuramın önemli temsilcilerinden biri Bronfenbrenner'dir. O'na göre, bir çocuk sosyal ve kültürel bir düzenekte doğar ve büyür. Her sosyal ve kültürel düzenek, diğer sosyal ve kültürel düzeneklerin etkisi altındadır. Örneğin; çocuk bir ailede doğar ve her ailenin kendi sosyal normları, kültürü, tarihi, değerleri ve kuralları bulunmaktadır. Aile, okul, cemiyet ve diğer kurumlarla bağlantı içindedir. Bağlantıdaki bütün öğelerin çocuğun ailesi üzerinde sonra da çocuk üzerinde büyük etkisi bulunmaktadır (Akt. Obalar ve Ada, 2010: 142).

Aile kurumu, içinde bulunduğu sosyokültürel çevreye uyum süreci içerisinde birçok kurum ve kuruluş ile etkileşimde bulunur ve birçok düzeneğin parçası haline gelir. Bu düzenekte yer alan sosyal, kültürel ve ekonomik gruplara göre şekillenir. Direk veya dolaylı bir şekilde içinde yer aldığı bu çevrelerde meydana gelen sorunlarla yüzleşir. Bahsedilen grup ve cemiyetlerin üyeleri ile kurulan ilişkiler, karşılaşılan problemlerin çözümü konusunda faydalı olmaktadır. Bu durum toplum bilimciler tarafından sosyal sermaye şeklinde tanımlanır. Bourdieu'a göre sosyal sermaye, herhangi biri toplumsal açıdan önemli konumlara, örneğin siyasi bir kariyer gibi aynı zamanda para değeri de olan konumlara, sahip olan müşterilerinin ilgisini çekmek istediğinde çoğu zaman vazgeçilmez olan saygınlığın ve onurluluğun sermayesidir (Bourdieu, 1977: 503).

Ekolojik kuramın vurgu yaptığı en önemli noktalardan biri aileyi ve aile içi ilişkileri sadece ekonomik faktörlerin değil ama aynı zamanda sosyal ilişkilerin de belirlediği yönündedir. Ancak Bourdieu sosyal ilişkilerin ürünü olan sosyal sermayenin toplumda bir hiyerarşik yapı oluşturduğunu ve bunun eşitsizlikler doğurduğunu, bu nedenle sosyal sermayenin özellikle elit kesime hizmet ettiğini belirtir (Bourdieu, 1986: 241-258). Bourdieu daha çok bireysel ilişkilerin ağırlıklı olduğu bir aile görüşüne sahip olmakla beraber kolektif aktörlere az yer verir. Field, Bourdieu'nun aile içi ilişkilerin temelinde bireylerin üstünlüklerini korumak ve geliştirmek olduğunu ve örgütlü yaşamın böyle bir hedefe ulaşmak için başvurulan bir araç olduğunu savunduğunu belirtir (Field, 2008: 26-29).

Sosyal sermayenin önemine vurgu yapan bir diğer önemli isim Coleman'dır. Coleman Bourdieu'a karşı çıkarak sosyal sermayenin sadece güçlülerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda fakirlere ve kenarda kalmış topluluklara da ciddi yararlar sağladığını gösterebilmiştir. Toplumsal normların, sosyal iletişim ağlarının ve yetişkinlerle çocuklar arasındaki ilişkilerin çocukların gelişimindeki önemine vurgu yaparak sosyal sermayenin sadece aile içinde değil, aile dışındaki topluluk içinde de var olabileceğini belirtmiştir (Coleman, 1990: 334-337).

Kuramın genel bir değerlendirmesi yapılacak olursa; birey ilk etkileşimini aile üyeleriyle yaşar, ancak daha sonra ailenin dışında yer alan arkadaş, oyun, okul ve iş çevresi ile kişisel gelişimini devam ettirir. Bunun yanı sıra dini kurumlar, kulüpler, dernekler ve vakıf gibi kuruluşlar ile toplumdaki statüsünü belirlemeye ve pekiştirmeye devam eder. O halde ekonomik yapı tek başına ailenin şeklini ve fonksiyonunu belirleyici unsur olmamaktadır. Canatan ve Yıldırım kuramın iki temel varsayımının olduğunu belirterek ilkinin, İlki, organizma ve sosyal varlık olarak insanın kendi çevresiyle etkileşim içinde olduğunu ve ikincisinin ise insanın yaşam ve çevre kalitesinin karşılıklı olarak birbirlerini etkilediklerini vurgularlar (Canatan ve Yıldırım, 2013: 36). Örnek verilecek olursa, bir çocuk ailesi içinde büyür ve daha sonra diğer çevreler içinde yer alarak farklı roller edinir. Bu durum bireyin sahip olduğu ekosistemde de değişiklik yaratır. Böylelikle çevre ve birey sürekli karşılıklı bir etkileşim sürecinde bulunur. Çocuk sosyal rollerini yerine getirme konusunda geliştikçe ve daha fazla karşılıklı bağımlılık içine girdikçe ailedeki normatif sistemi takip etmeye yönelir ve böylelikle ailevi sistemi belirli kısıtlılıklar içinde yeniden üretir (Canatan ve Yıldırım, 2013: 37).

Ekolojik kurama birkaç noktaya yönelik eksiklikleri dikkat çekmektedir. Aile ile ilgili değişim ve gelişim, ilerleme gibi kavramlar sosyal sermaye ile direk ilişkilendirildiği halde boşanma, çözülme veya parçalanma gibi süreçler yeterince ele alınmamış, bunlar sosyal sermaye ile ilişkili bir şekilde değerlendirilmemiştir. Bir diğer problem ise bireysel özelliklerin geri planda bırakılıp sosyal etkilerin temel belirleyiciler olarak görülmesidir. Oysaki dışsal gelişme kadar içsel gelişme de aile içi ilişkileri belirler. Ayrıca çevre ve sosyal ilişkiler etkileşimi ile açıklanmaya çalışılan bu kuram toplumun kabul gördüğü değerlerle varlığını ortaya koymaktadır.

Değerlerle yüklü bir yaklaşım; olanı ortaya koymaktan ziyade; olması gerekeni hedef alacağından, bilimsel açıklamalara dayalı nedensellik ilkesi ile farklı hedefleri yerine getirme durumunda yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla olay ve olgular arasındaki ilişkiler nedensellik ilkesi doğrultusunda ele alınıp aynı zamanda toplumsal değerler bazında da değerlendirilmesi gerekir. İlmi çalışmalar, hem olanı hem de olması gerekenleri ortaya koymak durumundadırlar. Bu yapılmadığı takdirde bu alandaki ihtiyaç, toplumda veya çeşitli kurumlardaki ilmi donanımdan yoksun bazı fertlerin ilim adamı gibi hareket etmelerine ve istismarlara zemin hazırlayacaktır. Değerlerin ilmi açıklaması; bazı değerleri zorla başkalarına kabul ettirme tavrı değil, tutum ve davranışların belirli inanç ve ahlak değerleri doğrultusunda gerçekleşmesidir.

3.4.4. Aile Sistemleri Yaklaşımı

Aile sistemleri yaklaşımı genel bir aile kuramı olması, aileye odaklanması ve aileyi tüm yönleriyle etkileşimsel örüntüler bütünü olarak ele alması açısından önemli bir konuma sahiptir. Aileyi çözümlerken alt sistemler, sınırlar ve hiyerarşik yapı üçlemesine başvurması onun diğer kuramlardan farklı yanını ortaya koymaktadır.

Aile sistemleri yaklaşımı, aileyi uyum, denge ve değişme özellikleri taşıyan, başlı başına açık bir sistem olarak ele alır (İçli, 1997: 63) ve diğer sistemler gibi varlığını devam ettirmek için kendine özgü kurallara dayalı olması gerektiğini savunur.

Genel anlamda sistem; belli bir amaca yönelik olan ve aralarında ilişki bulunan bileşenlerden oluşan bir bütündür, genel ilişkileri açıklamak için sistematik ve kuramsal bir çerçeve geliştirmeye çalışır (Sarıaslan, 1984: 51-52) . Bu kurama göre ailenin bir takım karakteristik özellikleri bulunmaktadır. Bu özelliklerin bazıları, aile üyelerinin birbirleriyle içsel bağlılığı olan değişik konumlara sahip olmaları, ailenin denge arayışında olması ve ailenin hem kendi içinde hem de toplumda işlevsel bir birim olmasıdır (Hill, 1971: 11-12).

Aile sistemi kuramının amacı, sistemi oluşturan bileşenleri birbirleriyle ilişkilendirmek ve her bileşenin bir sistem olan örgütün amaçlarını gerçekleştirmede katkısını belirlemektir (Johnson ve diğ., 1964: 367-370). Bu kuramın üzerinde durduğu önemli kavramlar hiyerarşi, alt sistem ve üst sistemdir. Aile içinde bireylerin birbirlerine karşı yüklendiği ve yerine getirmesi gereken sorumlulukların oluşturduğu düzenli yapı

hiyerarşiyi oluşturur. Hiyerarşik sistem düzeninde her bir sistem kendisini çevreleyen diğer sistemlerle ilişki içinde olmak zorundadır (Ruble ve Turner, 2000: 120-121). Bu tanımlamaya göre aile içinde ebeveynler lider ve yönetici konumundayken çocuklar alt sistemin birer parçaları olmaktadır. Liderlik rolü içinde aile üyelerinin güvenliğini etkileyecek kararları alma ve uygulama sorumluluğu vardır. Çocuklar ise iyi birer birey olma yolunda ebeveynlerinin kendilerine sundukları imkânları hak edici ve toplum tarafından onaylanmış davranışları sergilemek gibi rollere sahiptirler.

Bir sistemin içerisinde yer alan birden çok alt sistem bulunur. *Alt sistem*, temel sistemden daha küçük olan ve bu sistemin içinde yer alan, onun bir parçası olan sistemdir. Başka bir deyişle, bir sistemi oluşturan bileşenler başka parçalardan oluşabilirler. Bu tür parçalardan oluşan bütüne alt sistem denir (Sarıaslan, 1984: 52). Bireyler arası ilişkiler göz önünde bulundurulduğunda ailede üç alt sistemden bahsedilebilir, eşler arası ilişkiler, ebeveynler ile çocuklar arası ilişkiler ve kardeşler arası ilişkiler. Bütün sistemler *üst sistemler* adı verilen daha büyük sistemlerin içinde gömülüdür (Ruble ve Turner, 2000: 121-122).

Bu yaklaşıma göre, ailede üyeler birbirine bağlı ve sürekli birbirlerini karşılıklı olarak etkilerler. Aile üyelerinin karşılıklı etkileşimde bulunduğu karmaşık bir bütündür. Belsky (1981: 3-23) evlilik ilişkisinin, eşlerin nasıl anne-baba olacağı üzerinde rol oynadığını ve çocuğun davranışlarını ve gelişimini etkilediğini belirtmiştir. Yazara göre, eşlerin birbirleri arasındaki destekleyici ilişki, ebeveynliğin kalitesini arttıracak gibi, kocanın eşini eleştirmesi ya da suçlaması, annenin çocuğa yönelik olumsuz tutumlarını arttırabilir.

Aile sistemleri kuramının cevabını bulmaya çalıştığı temel sorular, aile nasıl bir ilişkiye sahiptir, ailenin sahip olduğu ilişkiler işlevsel mi yoksa işlev bozucu mu, aile içi ilişkiler nasıl daha iyi bir seviyeye getirilebilir gibi sorulardır. Aşırı statükocu tavrı ile dinamik aile yapılarını açıklamada kuramın yetersiz kaldığı görülür. Oysa aile kurumu da diğer toplumsal kurumlar gibi sürekli bir değişim yaşamaktadır ve her değişimi bir olumsuzluk olarak kabul etmek yanlış bir saptama olacaktır.

Toplumsal sistemin bir alt sistemi olarak işlev gören aile, genellikle kendisini çevreleyen topluluklar ile sosyokültürel açıdan benzerlik gösterir. Bu yönüyle aile sistemi kuramı ekolojik kuram ile ortak bir zeminde birleşmektedir. Ancak ondan

ayrıldığı önemli bir nokta, çevresel unsurlardan ziyade burada odak noktasının aile olmasıdır. Aile sisteminin diğer sistemlere karşı çok açık veya çok kapalı bir sistem gibi hareket etmesi düzensizlik, uyumsuzluk ve parçalanma gibi riskleri beraberinde getirebilir. Ayrıca aile sistemindeki sorumluluk paylaşımında görülen eksiklik ailenin işleyişinde aksamalara yol açabilir. Bu durumda görev ve sorumlulukların ihmali aileye zarar verecektir. O nedenle bir sistem olarak ailenin varlığı ve işleyişi bünyesindeki alt sistemlerin varlığına ve işleyişine bağlıdır.

3.4.5. Simgesel Etkileşim Yaklaşımı

Weber gibi toplumsal eyleme, toplumsal etkileşime, simgesel anlamlandırmalara ve yoruma önem veren mikro sosyolojik yönelimli bir yaklaşım olması ve diğer yaklaşımlardan farklı olarak bireyi daha aktif bir şekilde değerlendirmesi simgesel etkileşim kuramını öne çıkaran özellikler olmaktadır.

Simgesel etkileşim yaklaşımının temelleri Max Weber ile başlamış, Cooley ve Thomas'ın çalışmalarıyla devam etmiş, ancak gerçek anlamda simgesel etkileşimin kurucusu George Herbert Mead kabul edilmiştir. Öğrencisi olan Herbert Blumer, Mead'ın görüşlerini geliştirerek yöntem haline getirir (Demirdalıcı, 2015). Simgesel etkileşim ile ilgili düşünceler ilk defa Chicago Okulu tarafından ortaya atıldığı ve birçok bilim adamı tarafından kuram savunulduğu için ayrı bir öneme sahiptir. Kuram, yapısalcı-işlevselci ve çatışmacı kuramlardan farklı olarak, toplumda yer alan mikro düzeydeki sosyal etkileşimlerle ilgilenir. Bu kurama göre, bireylerin davranışları, düşünceleri, değerleri, kullanılan dil ve semboller önemlidir. Bireyler arası ilişkiler bu semboller doğrultusunda anlam bulur ve şekil alır. İçli, yaptığı bir çalışmada Burgess'in aile yaşamının, karı, koca, ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişkiyi sürdürmeyi sağlayan etkileşimlerden kurulu olduğunu belirttiğini ifade eder (Akt. İçli, 1997: 62).

Simgesel etkileşim kuramı, bireyin dış dünyası gibi, kendi özgün dünyasının da davranışları üzerinde etkili olduğunu ve çoğu yaklaşımın bunu göz ardı ettiğini savunur. Aile içinde bireyin rol, kimlik, sorumluluk ve statü algısı, karşılıklı beklentiler, tutum ve diğer aile bireyleriyle ilişkileri onun davranışlarına yön veren unsurlardır. Simgesel yaklaşıma göre bir durumu anlamak, olaylara içinde bulunan insanların bakış açılarıyla yaklaşmak ve bu şekilde değerlendirmekle mümkündür. Toplumu anlamak için aile içindeki bireylerin öznel dünyasını, değerlerini, o değerlere yükledikleri anlamları,

bireylerin gerçekleri algılama, açıklama ve yorumlama şeklini, birbirleriyle iletişimlerini ve etkileşimlerini iyi gözlemlemek gerekir.

Mead'ın üzerinde durduğu kavramlardan biri benliktir. Mead benliği bir dürtüye maruz kalan ve yanıt veren edilgin bir alıcı olarak değil, hareket eden bir organizma olarak görür. O'na göre benlik toplumsal bir etkileşim sürecidir, birey içinde bulunduğu durum ve olayları kendisi belirler ve yorumlamalarıyla hareketlerini düzenler. Benlik, doğuştan gelen bir özellik değil, sosyal deneyimin bir sonucudur ve kişilerle iletişime geçtikçe gelişir (Demirdalıcı, 2015). Blumer'in birey ile ilgili görüşlerine bakıldığında davranışı bireyin sahip olduğu değerler, normlar, roller ve statüler olarak değil de bireyin bu değer, norm, rol ve statülerle etkileşimi sonucu onları yorumlayarak eylemde bulunması şeklinde açıkladığı görülür (Wallace ve Wolf, 2012: 275-278).

Simgesel etkileşim yaklaşımı ekolojik ve işlevsel yaklaşımla ortak özellikler sergiliyor olsa bile ayrıldığı en önemli nokta, aileyi bir kurum olarak değil de bireyler arası ilişkiler ağı olarak ele alıp dar bir çerçeveye oturtuyor olmasıdır. Ayrıca, temellendirmelerini bireyin özgün dünyasına odaklanarak yapması, nesnellilik ilkesinin yok sayılması ve gerçekliğin göreceli bir özelliğe indirgenmesi kuramın zayıf yönlerini ortaya koymaktadır.

Kuram, bireyin içsel düşünce, duygu ve davranışlarına odaklanarak toplum ile etkileşimini açıklamaya çalışır. Bu yönüyle sosyal psikolojiye yakın durur. Bireye aşırı odaklı olup, diğer sosyal olguların ve kurumların önemini ihmal etmesi onun zayıf yönünü oluşturmaktadır. Oysaki bireylerin davranışları sadece dış dünyayı yorumlamalarına dayanmaz ama aynı zamanda dış çevrede yer alan olguların etkisiyle de şekil alır. Kuram ile ilgili yapılan araştırmalar bireye yönelik olacağından mikro düzeyde kalmakta ve genellemelere ulaşmayı zorlaştırmaktadır.

3.5. İslam'da Aile Anlayışı

Din aile kurumunu destekleyen ve varlığını sürdürmesine yardımcı olan bir role sahip olması açısından önemli bir işlev görmektedir. Bu nedenle din ve aile arasında sürekli dinamik bir ilişki vardır. İslami inanca göre insanlığın üremesinin temel kuralı olan aile hayatı bir erkek ve bir dişiden başlamakta, insanın psikolojik ve biyolojik anlamda rahatlaması için gerekli olan eşle birlikte olma olayı Allah tarafından bildirilmektedir

(Yazır, 2007: 516). İslam'da evlilik ve aile kurma görevi sorumluluğu birlikte taşıyabilecek insanlara verilmiştir. Bu nedenle evlenmeye karar vermiş olan her iki tarafın evliliğe iyi hazırlanmaları şart görülür. Bu noktada aile üyelerine düşen görev evlenecek olan kişileri İslami değerlere ve terbiyeye göre hazırlamaktır. İslamiyet evlilik yapacaklar için bazı şartlar koşar. Örneğin, evlilikler zora dayalı değil gönül rızasına dayanmalı, ayrıca sorumluluk alacak insanlarla evlilik yapılmalıdır (Aydın, 1998: 28). İslam dininde evlilik ve aile kurmak oldukça ciddiyet gerektiren bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aile dini bilgilerin pratiğe dönüştüğü ilk alandır ve dinin sahip olduğu değerler ilk önce ailede yerleşir ve gerçekleşir. Din sosyolojisi alanında yapılan birçok çalışma, din faktörünün aile yapısında ve aile içi ilişkilerin belirlenmesinde etkili olduğunu göstermiştir. Dinde bulunan bir takım normlar aileyi korumaya yöneliktir. Örneğin nikâh, zinanın yasaklanması, ebeveynlere saygı gibi emirler ailenin korunması ve sürdürülmesi ile ilgili dini kurallardan bazılarıdır. Dindarlığın boyutuna ve derinliğine göre evlilik şekli, evlilikte dini pratiklerin uygulanması, çocukların dini gereklere göre yetiştirilmesi, erken yaşta evlilik, boşanma veya evliliklerin sürdürülmesi, aile içi ilişkiler ve doğurganlık gibi konular dinin etkisiyle şekil bulan olgulardan bir kaçıdır. İslam ailesinin en büyük özelliklerinden biri de bilgi ve görgüye oldukça önem vermesi ve cehaleti aileye zarar veren en büyük faktörlerden biri olarak görmesidir. Bu nedenle İslamiyet bilim ve öğrenmeyi hem kadına hem de erkeğe aynı oranda farz kılmıştır. Cehalet aileye zarar veren bir unsurdur (Aydın, 1998: 28).

Aile bireyin ilk sosyalleştiği yer olması ve ilk tecrübeleri edinmesi açısından önemli bir ortamdır. Şener, çocukların sosyalleşmesinde ailenin vereceği ahlaki eğitimin çocuklar açısından önemine vurgu yapar. O'na göre ahlaki nitelikli ahlaki eğitimin çocuğun idealist yapısına uygun olması ve insan ruhuna uygun bir yaklaşım tarzını barındırması bilgilerin daha kolay aktarılmasını mümkün kılmaktadır (Şener, 2009: 285-287).

Kadı sicillerinin, vakfiyelerdeki arşiv, kaynak ve krokilerin yetersizliği nedeniyle İslamiyet öncesinde ve İslamiyet zamanında tam olarak bir aile tanımlamasıyla karşılaşılmasa da eski abideler, kitabeler, mahkeme zabıtları ve fetva bürolarından alınan fetvalar o dönemdeki toplumsal hayatın birçok yönünü aydınlayabilecek ve bilgi verebilecek materyallere sahip bulunmaktadır.

İslam öncesi ilkel toplayıcılık ve avcılık dönemlerinde aile yapısına baktığımızda, Türklerde şamanlık kurumu hem aile içi hem de aile dışı ilişkilerde kadını fazlasıyla etkin kılmıştır. Hatta kadın şamanlığın bu dönemlerde daha etkili olduğu ve şamanlık kurumunun kadınlarla temsil edildiği düşünülür. Eski Türk toplumunun en önemli özelliklerinden biri kadına verilen önemdi. Gökalp hiçbir kavimin Türkler kadar kadına hak vermediklerini ve saygı göstermediklerini “*Türkçülüğün Esasları*” eserinde belirtmiştir (Gökalp, 2005: 67). Eski Türk gelenekleri çocuğu olmama veya hastalık durumları haricinde çok eşliliğe izin vermezdi. Toplumsal ve ekonomik alanda kadın eşi ile eşit söz hakkına sahipti (Avcı, 2010: 86-110).

Daha sonraki dönemlerde, eşitlikçi sistemin yerini kadınlarla erkeklerin farklı işlerle uğraştıkları ve birbirlerine ihtiyaç duydukları dayanışma gerektiren yeni bir sistem almış oldu. Bu dönemlerde erkek egemenli geleneksel ve geniş aile yapısı yaygınlaşmaya başlar. İslamiyet öncesi Türk ailesinin hiyerarşik yapısına bakıldığında baba, gücü ve otoriteyi elinde bulundurandır (Eröz, 1991: 3-6). Gökalp’ın eserinde anlatıldığı üzere, tökün adı verilen baba ocağı oldukça önemliydi. Ocağın ateşinin söndürülmemesi için büyük ve ortanca kardeş evlenip ocaktan ayrılrsa bile küçük kardeşin ocağı terk etmemesi gerekirdi. Belirli aralıklarla kardeşler aileleriyle birlikte baba ocağında toplanarak ataya (babaya) saygılarını ve bağlılıklarını yaptıkları törenlerle gösterirlerdi (Gökalp, 2001: 178).

Eski Türk kültüründe devletin ve toplumsal hayatın temelini aile oluştururdu. Aile üyeleri arasındaki ilişkiler toplumsal ilişkiler için de belirleyici olurdu (Onay, 2012: 355). Türklerin, dünyanın dört bir yanına dağılmalarına rağmen varlıklarını korumaları aile yapısına ve akrabalığa verdikleri önemden kaynaklanmaktadır (Kafesoğlu, 1997: 226-228). Eröz, eski Türklerde aile fertleri arasında sosyal ve hukuki bir dengenin varlığının, toplumu oluşturan bireyler arasında da siyasi, hukuki ve sosyal bir dengenin var olması anlamına geldiğini belirtir (1977: 17).

Türklerin İslam dinine geçişleri X. yüzyıldan itibarenidir. Bu dönemde Türkler arasında İslam dininin yaygınlaştığı ve aynı zamanda siyasi hâkimiyetlerin bağımsız devletlere dönüştüğü bir dönem olmuştur (Danişmend, 1994: 222). Türklerin İslamiyet’i çoğulcu bir şekilde kabul etmelerinin sebebi Abbasilerin uyguladıkları olumlu politikanın yanı

sıra Türklerin tek tanrı (Gök-Tanrı) inancının (Tümer ve Küçük, 1988: 60)) İslamiyet’le benzeşiyor olmasıdır.

İslamiyet sonrası Türk ailesinin dünyayı algılama ve yaşam biçimi değişikliğe uğramış, göçebe hayattan yerleşik hayata geçiş başlamıştır. Özellikle Osmanlı aile yapısındaki değişiklikler din, dil ve etnik yapıya bağlı olmaksızın ailenin korunmasına yönelik olmuş ve bu nedenle boşanma hoş karşılanmamıştır (Doğan, 2001: 57-58). Ortaylı’nın belirttiği gibi, Osmanlı ailesi denildiği zaman sadece Orta Asya’dan gelen Müslümanları değil, aynı zamanda Hristiyan, Yahudi, Rum, Ermeni ve diğer ırklardan gelenleri de kapsayan, imparatorluk sınırları içerisinde çoğu yerde birlikte yaşayan farklı dindeki haneyi anlamak gerekir (Ortaylı, 2009: 17-19).

Şener, sağlam bir aile yapısı sayesinde ahlak ve milli varlığın devam edeceğini belirterek örf, adet, anane gibi değerlerin muhafazasında ve gelecek nesillere nakledilmesinde en büyük rolü aile kurumunun oynayacağını altını çizer. Buna ek olarak ailenin, fertlerin sosyalleşme sürecine girmeleri için en uygun ortam olduğunu, toplumsal kurallar, sevgi, saygı ve dostluk ilişkileri gibi kavramların bu ortamda öğrenildiğini, bu değerlere yönelik uygulamalı bir bilginin alındığını ve bilgilerin doğal bir şekilde aktarıldığını sözlerine ekler (Şener, 2009: 290-294). İslam da aileye büyük önem vermiş ve aile ilişkilerini belirleyen, aileyi ve kadını koruyan hükümler koymuştur (Karaman, 1984: 233). Buna benzer olarak İslam dininde aile reisliği her ne kadar erkeğe verilmişse de ailede kadının yeri ve önemi korunmuştur. İslam’da ayrıca çocukların yetiştirilmesi konusunda anne ve babaya düşen görevler ve çocuğun aile açısından önemi gibi birçok ailevi değer ile ilgili bilgilere ulaşmak mümkündür.

Türk örf ve adetleri, Türk ahlaki değerleri İslami değerlerle birçok noktada paralellik gösterir. İslam iyi ve yararlı bir fert olmanın gereklerini emrederken aile de üyelerine topluma, millete karşı sorumluluk bilincini aşılayarak topluma iyi bir birey yetiştirmeyi amaçlar. Fertler büyüklere saygıyı ve itaati, küçüklere sevgi ve şefkati, insanlara karşı sorumlu bir birey olmayı, Yaratıcı’ya ve yaratılanlara karşı görevlerini yerine getirmeyi hep ailede öğrenirler (Akseki, 1989: 262).

İslamiyet sonrası Osmanlı ailesinin önemli özelliklerinden bir diğeri cemaat yapısına ve yaşam şekline sahip olmasıdır. Bireyler içinde yaşadıkları cemaatin belirlediği kurallar doğrultusunda yaşamlarını sürdürmek hatta eşlerini de cemaat içinden seçmek

durumundadırlar. Farklı dinler arası evlilikler tasvip edilmemekle birlikte bu tür evlilikler cemaatler arasında gerilime neden olmaktadır (Bilgin, 2003: 92).

İslam'ın kabulünden sonra Türk ailesinde ve evliliklerde İslam gelenekleri takip edilmeye başlandı. . Kur'an, İncil ve Tevrat'ta belirtilen ilk aile Hz. Âdem ile Havva'dan meydana gelen ailedir. Bakıldığında diğer dinlerde geleneksel aile yapısının değişmesine rağmen İslam ailesinin genel özelliklerini koruduğu görülür. İslam'da aile, evlilik ve onun gereği olan dini nikâh yoluyla kurulur. Nikâh, eşler arasında yapılan bir sözleşme niteliği taşımaktadır. Bu sözleşmenin geçerli olması için nikâhın şahitler huzurunda kılınması gerekir. İslam dininde erkek Müslüman olmak zorundadır. Kadın ise farklı bir dine sahip olsa bile, iman ettiği takdirde kendisiyle evlenilebilir (Yazır, 2007: 34). Evlilik esnasında kadına verilecek olan “*mehirin*”, yani erkeğin kadına vereceği veya vermeyi taahhüt ettiği para veya mal ile ilgili şartların belirlenmesi gerekmektedir (Yazır, 2007: 76). Nur suresinde belirtildiği üzere, İslamiyet nikâh dışında cinsel yaşama izin vermez ve bunu zina olarak kabul eder. Kur'an'da belirtildiği gibi zina yapanlar cezalandırılır, ayrıca zina yapan kadın veya erkeğin zina yaptıkları kişi dışında başka bir kimseyle nikâhlanmaları yasaktır (Yazır, 2007: 349). Birden fazla evlilik bazı toplumlarda olduğu gibi İslam toplumlarında da görülmektedir. Ancak İslam dininin bu konudaki hükmünün “emir değil, ruhsat” (Şener, 2009: 293-294) olduğu yani bu tür evliliğin belli şartlarda ve durumlarda yapılabileceği Kur'an'da yer alır. Anlaşılacağı üzere bu durum herkesin başvurması gereken bir durum olmamaktadır. Birden fazla kadınla evlenen erkeklerin ise bu kadınların aralarında adaletin sağlanması ve onlara haksızlık edilmemesi koşuluyla evlenmelerine müsaade edilir. Bu sorumluluğu alamayacakların birden fazla kadınla evlenmelerine izin verilmez. Ancak kadınlar tek bir erkekle evlenebilirler. Boşanma hakkı erkeğe verilmiş olup, kadının bu konuda karar verme ve söz hakkına sahip olma durumu kısıtlıdır. Hucurat (13) suresinde belirtildiği üzere, aile iki farklı cinsin birlikteliğiyle oluşmakta olup eş cinsel birliktelikler İslamiyet'te yasaklanmıştır (Yazır, 2007: 516).

İslamiyet, aralarında birinci dereceden kan, süt ve nikâh bağı olanların evliliklerini de yasaklamaktadır. Bununla ilgili Nisa suresinin 23. ve 24.ayetinde evlilikleri yasaklananlar şöyle belirtilmiştir: “ sizlere şunlarla evlenmek haram kılındı: analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşlerinizin kızları, kız

kardeşlerinizin kızları ve sizi emziren süt analarınızla süt kız kardeşleriniz ve eşlerinizin anaları ve kendileriyle zifafa girdiğiniz eşlerinizden ellerinizde bulunan üvey kızlarınız-şayet analarıyla zifafa girmemiş iseniz beis yok- ve kendi sulbünüzden gelmiş oğullarınızın hanımları ve iki kız kardeş arasını (nikâhınız altında) birleştirmeniz. Bir de harp esiri olarak ellerinizde cariye olarak bulunanlar müstesna olmak üzere evli kadınlar, işte bütün bunlarla evlenmek size Allah yazısı olarak haram kılındı”(Yazır, 2007: 80-81).

Genel anlamda aile, yetişmekte olan çocuklar için özgüvenin, sevginin ve toplumsal kimliğin kazanıldığı önemli bir yerdir. Aynı zamanda, bireyi parçası olduğu toplumsal yaşama hazırlaması açısından norm ve değerleri aktaran, kendisine yetebilen bir birey olarak ona toplumsal bilinç ve sorumluluk duygusunu aşılayan ve topluma faydalı olması yolunda ihtiyaç duyduğu maddi ve manevi desteği sağlayan en önemli yapıdır.

Belli bir tarih ve gelenek birikimine sahip Türk ailesi İslam dininin benzer normlarından aldığı destekle bu geleneksel yapısını uzun bir süre devam ettirmiştir. Ancak tüm dünyada olduğu gibi Türk ailesi de çeşitli sebepler yüzünden bir değişim süreci içine girmiştir. Ailede başlayan bu değişim, hem aileyi ve hem de toplumu, tedavisi güç problemlerle karşı karşıya getirmiştir. Kırdan kente yapılan göçler sonucu aile üyeleri arasındaki sosyal ve ekonomik ilişkiler azalmış, bireysel yaşama tarzı aile üyelerince tercih edilir olmuş, geleneksel Türk aile tipi yerine geleneksel ve hiyerarşik ilişkiler açısından daha esnek bir aile yapısı oluşmaya başlamıştır (Gürbüz, 2007: 1-2). Göçün dışında yoksulluk ailede önemli bir değişim yaratan Türkiye gerçeklerinden biridir. Aile içinde çalışabilecek birey sayısının artması ve aile bütçesine katkı sağlamak amacıyla sosyal hayatın aile dışına taşınması ve bireylerin çalışma zorlukları nedeniyle aileden kopması bu problemlerin kaynakları arasında yer almaktadır (Ekici, 2014: 209-224). Köyde ekonomik sıkıntı çeken ailelerin çocuklarını kente gönderdikleri ve orda çalışmaya başlayan çocukların köye tekrar dönmedikleri, ailelerinden uzakta bir hayat kurdukları Düzenli'nin bir çalışmasında ortaya konulmuştur (Düzenli, 2011: 61).

Modernleşme olgusuyla beraber görülen sanayileşme ve kentleşme sonucu bütün kurumlarda olduğu gibi topluma ait manevi ve kültürel değerlerin, sosyal normların ilk öğretildiği, örf ve adetlerin hâkim olduğu yer olan aile kurumu da değerler açısından da önemli değişikliklere uğramıştır.

T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünce yapılan "Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması", Türk ailesinde değerlerle ilgili önemli bulguları ortaya koymuştur. Buna göre bazı değerler varlığını devam ettirirken bazı değerler değişime uğramış görünmektedir. Araştırma sonuçlarına göre; Türk ailesinde “aile” olgusu ve “biz” bilinci hala önemli değerlerin başında yer almaktadır. Araştırmaya katılanların çoğu, aile ile ilgili sorunların eşler tarafından çözülmesi gerektiğini ve aile mahremiyetini savunurken diğer önemli bir kesim, Türk ailesi ve aile büyüklerine saygı duyduğunu ve onların aile içinde sözlerinin dinlenmesi gerektiğini belirtilmiştir. Bu durum modern kent ailesinin hem çağdaş hem de geleneksel özelliklerini beraber devam ettirdiğini göstermektedir. Araştırma sonuçları, Türk toplumunun bazı değerleri koruduğunu ve devam ettirdiğini de ortaya koymuştur. Evlilikte sadakat, aile reisinin erkek olması gerekliliği, anlaşmazlık durumunda boşanmanın arzu edilen bir durum olmaması, evlilik ve nikâh dışı cinsel ilişkinin ve çocuk sahibi olmanın hoş karşılanmaması gibi özellikler bu değerleri oluşturmaktadır. Buna ek olarak yaşlıların aile içinde bakılması gerektiği, aile bireylerine güven, çocukların önemsenmesi ve ailenin dini ve manevi değerlere sahip olması gerekliliği gibi unsurlar da yer almaktadır(2010: 301-303).

Geleneksel ailelerde çocukların evleneceği eş aile büyükleri tarafından seçilirken kent ailesinde çocukların evlenecekleri eşin kendileri tarafından seçilmesi ve çocukların kendi ayakları üzerinde duracak şekilde yetiştirilmesi gerektiği yönünde bir eğilim ortaya çıkmaktadır. Ayrıca erkek çocuk sahibi olmanın artık itibar kazandırmadığı önemli bir oranca belirtilmiştir. Kadının geleneksel rolleri, çalışması ve işbölümü ile ilgili düşüncelerin farklılaşmaya doğru gittiği görülür. Bir kadının asıl görevinin çocuk bakımı ve ev işleri olmadığını, erkeğin de ev işlerinde kadın kadar sorumlu olması gerektiğini önemli bir katılımcı oranı savunmuştur. Şiddetin, özellikle aile içinde kadına karşı şiddetin desteklenmediği ve yakın sosyal çevreye güvenin düşük olduğu araştırmanın verilerinden elde edilen diğer sonuçlar olmaktadır (2010: 303-305).

Aile yapısında ve değerlerde değişime etki eden önemli bir faktör teknoloji ve onun ürünleridir (İnternet, bilgisayar, cep telefonu, oyunlar, televizyon, radyo, gazete, dergiler vb.). Teknoloji kullanımı artık küçük yaştaki çocukların bile içinde yer aldığı ve çağımızın bağımlılık yapan yeni hastalığı haline gelmiştir. RTÜK'ün 2013'te yaptığı

“Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması” öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun teknolojiyi ve ürünlerini sık ve uzun süreli kullandığını ortaya koymuştur.

Özetle, topraktan kopma, şehirleşme, kadın ve çocuk haklarının artması, kadının ekonomik hayatta daha aktif rol almaya başlaması ve dış evliliklerin artması ailenin yapısal olarak değişimine etki eden önemli faktörlerdir. Bu değişimle beraber bireysel hak ve özgürlüğe dayalı bazı rasyonel değerler daha çok önem kazanırken geleneksel yapının bir parçası olan örfler, adetler, töreler ve dinsel unsurların etkilerinde azalma olduğu görülür.

Sonuç olarak ortaya çıkan yeni Türk ailesi baş edemeyeceği yeni bir takım sorunlarla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Aile bireyleri arasında kopukluk ve çözülme, aşırı bireyselleşme, çocukların ve gençlerin kendilerine ve içinde yaşadıkları sosyal çevreye yabancılaşmasına neden olmuştur. Toplumun koruyucu değerlerinin aktarılamaması ve değer kaybının yaşanması, yabancı kültürel unsurların bireyler üzerinde olumsuz etki yaratması, çocukların yetiştirilmesi ve korunması ile ilgili kontrol kaybı gibi temel problemler acil çözüm bekleyen sorunlar arasında yer almaktadır. Günümüzde batı aile modeline doğru ilerleyen Türk ailesi, her geçen gün kendi kültürel değerlerinden uzaklaşarak kendisine uygun olmayan bazı değer kalıplarına girmeye zorlanmaktadır. Bu durum toplumda ve ailede kültürel yozlaşmaya ve kültürel yabancılaşmaya neden olmaktadır.

İslam ailesine yöneltilen eleştirilerin başında İslamiyet’in, kadının önemini ikinci dereceye indirgediği iddiası yer alır. İslamiyet, kadını daha çok ev içi fonksiyonlara yöneltmiştir, ancak büyük bir önem arz eden ailenin yönetimini ve çocuğun eğitimini tamamen kadına bırakmıştır. Bu durum aile sisteminde, nesiller arası sürekliliği sağlayan kutsal bir görevin kadına verildiğinin göstergesidir. Hatta kadın sadece anne veya eş olmakla kalmamakta aynı zamanda ailenin toplum içindeki saygınlığının ve duruşunun simgesi olarak kabul edilmektedir. İslamiyet’te kadın ailenin namusunu ve dışa karşı itibarını temsil eder, çocukları esas itibarıyla anne yetiştirir, eğitir, sabır ve tahammül kaynağıdır, evin idaresi ona aittir, evin iktisadiyatına ve üretimine doğrudan katılır (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1992: 17).

Genel olarak değerlendirdiğimizde, İslam aileye önem veren bir dindir ve koymuş olduğu kurallarla aileyi korumakta ve varlığını devam ettirmektedir. Sevginin, şefkatin, dayanışmanın ve her türlü paylaşımın yaşandığı yuva olan aile, sağlıklı bir toplum için vazgeçilmez bir kurumdur. İslam da sağlıklı bir toplum için nikâh ile evliliği şart koşmuştur. Aynı şekilde yetişecek olan neslin sağlıklı ve mutlu olması için nikhi kıyılacak eşlere bazı koşulları şart kılmıştır. Evlendikten sonra da aileyi oluşturan bireylere kurdukları yuvada sevgiyi, saygıyı ve mutluluğu sürdürmeleri için hem tek tek birey olarak hem de toplum içinde sosyal yapının bir parçası olarak onlara görevler yüklemiştir. Bu görevlerin amacı, aile bireyleri arasındaki bağları sıklaştırmak, ailede yaşanacak çatışmaları önlemek, iyi ve ahlaklı bir nesil yetiştirmek olmaktadır. İslam dininin terbiye metodu, anne ve babalara sadece dünyaya ocuk getirmelerini değil, ama aynı zamanda çocukları ait oldukları cemiyete ve bütün insanlığa faydalı birer birey olarak yetiştirmelerini de şart koşmaktadır (şener, 2009: 294).

3.6. Aile Anlayışlarının Kültürel ve Toplumsal Gerçekliğimiz Açısından Değerlendirilmesi

Her hangi bir kuramın tek başına bize olayları tüm boyutlarıyla açıklaması ve bizi mutlak doğrulara ya da gerçeklere götürmesi neredeyse imkânsızdır. Bu nedenle kuramları, gerçekliğin farklı yönlerini ortaya koyan bir bütün şeklinde düşünmemiz gerekir. Bu felsefeyle hareket edildiğinde, kuramların araştırmacılar için birer amaç ya da ispatlanması gereken iddialar değil, gerçeği elde etmeye yarayan birer araç oldukları görülür. Üç farklı süreç içerisinde değerlendirdiğimizde “İslam ncesi Türk dönemi”, “İslami dönem” ve “modern zaman” da Türk ailesinin hem statik hem de dinamik özellikler sergilediğini görüyoruz. Böylelikle toplumsal ve kültürel değerler bazında Türk aile yapımızda sadece bir kuramın değil birçok kuramın etkilerinin bulunduğu kabul edilmektedir.

Tarihi süreç içerisinde aile yapılarını sınıflandırırken ailenin farklı özellikleri dikkate alınmıştır. Sahip olduğu otoriteye göre bakıldığında dört aile tipi görülmektedir. Bunlar, ‘klan ailesi’ ve ‘ana ailesi’, ‘bölünmez asaba’, ‘ataerkil aile’ ve ‘baba ailesi’dir. İlk tip ana ailesi olup ilk klanda rastlanır. lken’e göre klan, aynı soydan gelenleri kapsar, klan ailesinde bireyler totemizm inancı gereği bir hayvan, bitki veya eşyayı tanrı olarak benimserler ve aynı totem etrafında birleşenler akraba kabul edilirler. Ancak bunlar aynı

klan içinden kimseyle evlenemez, sadece totemi başka olan klandan eş seçebilirler (Ülken, 1991: 28). Göçebelikten yerleşik hayata geçmeyle beraber ana otoritesine dayalı aile ortaya çıkmıştır. Ana ailesinde annenin kardeşleri, çocukları ve diğer akrabaları aynı evde yaşar, aile reisi dayıdır, akrabalık ana tarafından sürdürüğü için çocukların babayla hukuki veya sosyal hiçbir ilişkisi yoktur ve aile dayı otoritesi altındadır (Gökçe, 1991: 215). Asaba ailesinde birçok aile tabakası bir arada aynı toprak etrafında yaşar. Ailenin en yaşlısı aile reisi olup ailenin korunmasından sorumludur ve asabanın mal varlığı aynı şekilde ailenin en yaşlısı tarafından idare edilir (Uçar, 2003: 26). Bölünmez asaba aile tipinde akrabalık baba tarafından geçer ve baba tarafından akraba ile evlenmek yasaktır (Gökçe, 1991: 216). Ataerkil aile de ise babanın mutlak otoritesi söz konusudur. Baba gücünü dinden alır ve gelenekleri sürdürmeye çalışır, bu aile tipinde kadının hiçbir söz hakkı yoktur ve erkeğin atalarının dinine bağlıdır (Şahinkaya, 1991: 38). Ataerkil aile yapısındaki babanın sınırsız hâkimiyetinin devlet müdahalesiyle sınırlandırılması sonucu ortaya çıkan aile tipi baba ailesidir (Fındıkoğlu, 1991: 5). Ataerkil aileye kıyasla baba ailesinde kadın hukuki anlamda bir değer taşımaktadır ve hem mallar hem de çocuklar üzerinde erkek ile ortaklaşa hak ve sorumluluklara sahiptir (Gökçe, 1991: 216).

Hane halkı sayısına göre aileler *büyük (geniş)* aile ve *küçük (çekirdek)* aile şeklinde sınıflandırılır. Büyük aileler de iki şekilde görülür. İlki, anne, baba, çocuklar ve evli tek oğul ile onun eşi ve çocuklarından oluşan *kök aile*'dir. Kök ailenin reisi babadır ama o öldükten sonra büyük oğlu onun yerine geçer, kardeşleri büyüüp evlenene kadar onlara bakmakla yükümlüdür (Şener, 1984: 3). Birleşik aile, anne, baba, erkek çocuklar, onların eşleri ve çocukları ile bekâr kızlardan oluşan aile tipidir. En yaşlı erkek otorite sahibi olup mülkiyet aile üyelerince ortaklaşa kullanılır (Kongar, 1991: 70-71). Küçük aile, en sade biçimde karı koca ve çocuklardan oluşan birlik olarak kabul edilir ve bu birlik "*çekirdek aile*" olarak tanımlanır (Timur, 1972: 3).

Monogami, bir erkeğin bir kadınla ve bir kadının da bir erkekle evli olması ve evli kalması anlamına gelir (Fındıkoğlu, 1991: 31). Çok eşli evlilikler de poligami olarak adlandırılır. Bir erkeğin aynı anda birden fazla kadınla evli olması durumuna polijini, bir kadının da birden çok erkekle aynı anda evli olmasına poliandri denir (Kurt, 1999: 183). Poliandri çok nadir karşılaşılan bir durum olmaktadır. Aile mülkünün korunması

amacıyla erkek kardeşlerin bir kadınla evlenmesi veya kız çocuklarının öldürülmesi sonucunda kadın nüfusunun azlığı nedeniyle erkeklerin bir kadını paylaşmak zorunda kaldıkları bir evlilik tipi olmaktadır (Erdentuğ, 1991: 343).

Dikkat edilmesi gereken bir husus geleneksel aile ile ataerkil ailenin birbiriyle karıştırılmaması gerekliliğidir. Geleneksel ailenin, genel bir sınıflama olan “*ataerkil*” aile yapısıyla birebir aynı olduğunu söylemek doğru değildir. Geleneksel aile, hem babanın kesin ve tartışılmaz bir otorite konumunu muhafaza etmemesi, hem de anne ve annenin ailesinin fonksiyonunu korumasından dolayı farklılık göstermesi sebebiyle kendine has bir yapı sergilemektedir. Bu tip ailede çocuklar evlense bile coğrafi yakınlıklarını korurlar. Birden fazla aile bir arada yaşar. Geleneksel geniş ailede nadir de olsa çok eşli evliliklere rastlandığı, eş seçiminde hem grup dışı hem de grup içi tercihlerin ön plana çıktığı, içe dönük ve biz duygusunun hâkim olduğu dayanışmacı bir aile modelini görürüz. Geniş aile bir takım kurumsal işlevleri kendisi yerine getirir ve bu işlevler açısından en çok sorumluluk sahibi olan aile türüdür (Canatan, ve Yıldırım, 2013: 71). Bu işlevler genel olarak, ekonomik, saygınlık, eğitim, koruyucu, eğlenme ve dinlenme, eşler ve ailenin diğer üyeleri arasında sevgi sağlama ve çocuk yapma fonksiyonları şeklinde sınıflandırılabilir (Kongar, 1970: 62-65).

Çekirdek aile sanayi toplumlarının bir ürünü olup, daha az sayıdaki üyelerden oluşur. Üyeler anne, baba ve çocuklardan oluşur. Bu tarz ailenin en önemli özelliği tüketim toplumuna uyarlanmış olması ve tüketici bir özellik taşımasıdır (Canatan ve Yıldırım, 2013: 74). Türkiye’nin birçok bölgesinde geleneksel geniş ailenin yerini alan çekirdek ailenin özelliklerine baktığımızda, işlevlerinde sınırlamalar ve aile üyelerinin rol ve statülerinde kısmen değişiklikler olduğunu görürüz. Bu tip ailelerde baba statü açısından hem evde hem de işte eskisi kadar güçlü değildir. Anne ise hem ev içinde hem de ev dışında görevler üstlenerek çok fonksiyonlu bir konuma ulaşmıştır. Çocuklar ise eskisi kadar aileye bağımlı değil, onların eğitiminde ve yetiştirilmesinde etkili olan aile büyüklerinin yerini kreşler, bakıcılar, bakımevleri ve okullar almaya başlamıştır. Aynı zamanda daha önce üretici bir güç olarak görülen çocuklar, bu özelliklerini kaybetmişlerdir.

Çekirdek aile akrabalık grubundan ayrılmış olsa bile onlarla olan ilişkilerini tamamen koparmamıştır. Bu tür ailelerde kararları genellikle eşler beraber verirler, evlilikler

çoğunlukla grup dışı eş seçimine dayanır. Tek eşlilik yaygındır. Eşlerin seçimi aile büyüklerinden ziyade evlenecek kişiler tarafından yapılır. Otorite kadın ve erkek arasında eşitliğe dayanır ve miras dağılımı bütün çocuklar arasında eşit bir şekilde yapılır.

Türk ailesi çekirdek aileye doğru ilerleme gösteriyor olsa bile, yurdumuzun birçok kesiminde hala geniş aile ve kentsel bölgelerde geleneksel özelliklerini ve uygulamalarını devam ettiren modern ailelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Türkiye’de her ne kadar çekirdek aile görüntüsü hâkim gibi görünüyorsa da, aslında uygulamada çekirdek-büyük aile yapısı özelliği devam etmektedir. Çalışan kadın, çocuğunu kendisinin veya eşinin annesine bırakmakta ve bazen onlarda kalmakta veya yemeğini onlarla beraber yiyerek bir çeşit iki evde süren bir hayatı yaşamaktadır. Ayrıca, önemli günler, hastalık, doğum veya benzeri durumlarda çekirdek aile, ailenin büyükleri ile bir araya gelip, gerekli görevleri üstlenmektedir. Türk ailesinin önemli özelliklerinden bir diğeri, aileyi ilgilendiren birçok konuda babanın karar veriyormuş gibi görünmesidir. Oysa çocuklara ilişkin kararlar da dâhil olmak üzere birçok konuda son sözü baba söylüyor olsa bile bu kararları belirleyen ve etkileyenin anne olduğu gerçektir.

Günümüzde aile hukuku 1926’da kabul edilen İsviçre medeni yasası ile düzenlenmiş, bu yasa ile gerek aile mallarının yönetiminde, gerekse ölümden sonra servetin paylaşılmasında, kadına erkekle eşit haklar tanınmıştır. Erkeğin çok eşli evliliği yasaklanmış ve evlilik anlaşması yasaların güvencesi altına alınmıştır (Kongar, 1985: 427).

Türk ailesi yaşadığı biçimsel değişim ile beraber içerik olarak da gittikçe aile üyeleri arasında artan anlaşmazlıklara ve büyüyen bir kuşak çatışmasına maruz kalmıştır. Yapısal-işlevselci yaklaşıma göre değerlendirdiğimizde kuşak çatışmasının nedeni yaş grubu ve toplum arasındaki zayıf bütünleşmenin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (Braungart, 1974: 31-54). Farklı kuşakların farklı zaman ve derecelerdeki olgunlaşmaları ve sosyalleşmeleri toplumsal bütünleşme ve uyum açısından sorun yaratmaktadır. Toplumsal normlar ve beklentiler sosyal uyumu ve bütünleşmeyi belirler.

Geleneksel toplumlarla aile bütçesine katkıda bulunan çocukların ve gençlerin, modern toplumlarda aileye ekonomik açıdan katkılarında azalma görülür. Ailenin değişmesiyle beraber üyelerinin rol ve sorumluluklarında da değişiklikler olmaktadır. Bu bağlamda, aile üyelerinin ve toplumun beklentileri farklılık gösterecektir. Toplumun beklentilerini karşılama kaygısı taşıyan birey, kendi beklentilerinden ya vazgeçmek durumunda kalacaktır ya da toplumdan bağımsız hareket ederek tepkileri üzerine çekmeyi göze alacaktır. Her iki durumda çelişki ve çatışmaların yaşanması kaçınılmazdır.

İşlevselci kuram, sistemlerin parçaları arasında sürekli bir denge ve statik bir ilişki arar. Bu nedenle yetişkinlerin tavırlarında bir sorun bulmazken gençleri sürekli hareketliliğe ve değişime neden oldukları için toplumsal uyumun dışında tutarak, onları sorunların kaynağına oturtur. Bu yaklaşıma göre gençlerin toplumla uyumları sağlanmalıdır. Uzlaşma ve uyum ancak toplumsal norm ve kabullerin uygulanmasıyla mümkün görülmektedir. Yapısalcı-fonksiyonel yaklaşım aileyi, belli yapıların belli fonksiyonları yerine getirdiği bir ünite şeklinde ele alması ve geniş ailenin çok fonksiyona, çekirdek ailenin ise az fonksiyona sahip olduğu ile ilgili savunması modern Türk ailesine uymamaktadır (Kongar, 1970: 62-65). Örneğin, Yasa'nın Ege bölgesinde bir köyde yaptığı araştırmada, çekirdek aile yapısı içinde geleneksel ailenin ilişkilerini görmüş ve bu aileyi “dar aile” diye nitelemiştir (Yasa, 1960: 59). Bu durum yapısalcı-işlevsel kuramca yeterince açıklanamamaktadır.

Bütüncül bir görüşü savunan kültür-kişilik modeli de toplumsal ve kültürel değişkenler arasında kurulan ilişkilerin toplumsal sistemi belirlediğini, kişiliğin ekonomik sistem ile değerler sisteminin etkileşimi sonucu oluştuğunu savunur. Bu şekilde gelişen kişilik ikincil kurumlar aracılığı ile temel kurumları etkileyerek kültürel değişimin gerçekleşmesine zemin hazırlamaktadır (Gökçe, 1971: 24). Bu görüş doğrultusunda görülmektedir ki, hem geleneksel hem de çekirdek ailede her bir üyenin, toplum ve ailenin kendisi tarafından belirlenmiş rol ve statüleri ve bu rollerin yüklendiği sorumlulukları bulunmaktadır. Aile kurumunun işleyişi ve varlığı bu sorumlulukların yerine getirilmesine bağlıdır. Üyelerin rolleri ve sorumlulukları değişmiş olsa bile aile kurumu hala işlevini ve önemini devam ettirmektedir. O halde aile geçirdiği değişim sürecine rağmen bütünsel yapı açısından işlevseldir ve üst sistem olan toplumun işleyişinde önemli bir fonksiyona sahiptir. Diğer bir deyişle, aile bir tampon mekanizma

olarak işlev görmektedir. Tampon mekanizmalar makro seviyede toplum için yeni bir bütünleşme ve denge olanağı ortaya koyarken yaptıkları en önemli fonksiyon değişen bir toplumun koşulları içinde güvenliği sağlamaktır (Kıray, 1968: 87-98). Bir tampon mekanizması olarak aile, toplumsal sistem içinde birincil ve ikincil gruplarla olan çok yönlü bir etkileşimi sonucu yapı ve fonksiyon değiştirerek, toplumun bütünlüğünü ve kişinin güvenliğini sağlayan bir kurumdur.

Çatışmacı kuramcılar sosyal yaşamın var olduğu yerde, çatışmanın, hayatın doğal bir parçası olarak karşımıza çıkacağını savunur. Çatışma gruplar arası, meslekler arası, kurumlar ve partiler arası olabileceği gibi, beşeri bir ilişki biçimi olarak, aile bireyleri ve kuşaklar arasında da görülmektedir. Bu haliyle çatışma, toplumda yaratacağı değişimden ziyade toplumun sürekliliğini sağlayan bir dinamizm şeklinde ele alınmıştır.

Çatışmanın işlevsel olduğu Simmel ve Coser tarafından ifade edilmiştir. Bu işlevler şu şekilde özetlenir: Toplumsal çatışma karşılıklı bir eylem, bir ilişki şeklidir. Çatışmanın gizli olarak olumlu görünümüleri bulunur. Çatışma birliği kurmaya ya da yeniden kurmaya yardım ettiği için yaratıcı bir güç olarak görülebilir. Mevcut bağları güçlendirdiği ya da yeniden kurduğu için grubu bütünleştirici bir özelliğe sahiptir. Çatışma değişmeyi uyarak yeni durumlar yaratabilir. Grupta çatışma mevcut normların yeniden canlanmasına yardım eder (Tezcan, 1997: 16-17).

Çatışmacı yaklaşım perspektifiyle ele alınacak olursa, ailenin işlevlerinde meydana gelen değişme her zaman bir sorun veya olumsuzluk olarak algılanmamalıdır. Örneğin, geniş aileye nazaran çekirdek ailenin “koruma”, “eğitme” ve “toplumsallaştırma” işlevlerinde meydana gelen daralma ve değişiklik, aile üyelerinin rol ve statülerinde görülen işlev kaybı farklı mekanizmaları ortaya çıkarmış ve ailenin devamını sağlamada bu mekanizmaları etkili kılmıştır.

Ailenin yapısal değişimlerinden bir diğeri aile üyeleri arasındaki ilişkilerde meydana gelen farklılaşmadır. Daha önce aile üyeleri arasında *hiyerarşik* bir yapı mevcut iken daha sonra bu ilişki daha *esnek ve eşitlikçi* bir şekil almıştır. Bunun önemli sebepleri arasında kadının eğitim seviyesinin artması, ekonomik olarak bağımsızlaşması, iş hayatına girmiş olması, hukuksal kazançlar elde etmiş olması, çocuk haklarının önem kazanması, bireyin özneleşmesi ve karşılıklı sorumluluk duygusunun azalması gibi nedenler yer almaktadır.

Son yılların Türk ailesi genel olarak değerlendirildiğinde şu özellik görülür. Aile kurumu ile ilgili birçok şey değişiyor olsa bile değişmeyen en büyük gerçek, ailenin ve evliliğin Türk toplumunda arzu edilen ve onaylanan bir durum olmasındaki istikrardır. 2012 yılında yapılan “Türkiye Değerler Atlası” Türkiye sonuçları ile ilgili yayınlanan rapora bakıldığında, elde edilen veriler, birçok değişime rağmen Türk ailesinin geleneksel ve muhafazakâr değerlerini devam ettirdiğini ortaya koymaktadır (Esmer, 2012). Dikkat çeken değer ve muhafazakârlık ile ilgili bazı tespitler şunlardır:

- Avrupa toplumlarından Türkiye’yi ayıran en önemli özelliklerden biri kadın-erkek eşitsizliği ve kadına biçilen toplumsal rol konusu olmaktadır. Kadınların %71’i “*aile reisi erkek olmalıdır*” demektedir.
- Kadınların % 59’u “*kadın her zaman kocasına itaat etmeli, onun sözünden çıkmamalı*” demektedir.
- İşsizliğin olduğu durumlarda işe alma konusunda *erkeğe öncelik verilmesi gerektiğini* söyleyenlerin oranı Türkiye’de % 60.
- “*Evlilik modası geçmiş bir kurumdur*” diyenlerin oranı %6’dır. Yani aileyi en önemli kurumların başında görenlerin oranı % 94.

Tablo 1
Türkiye’de Muhafazakârlığın Dağılımı

1990	60,34
2001	64,80
2011	63,00

Kaynak: Yılmaz Esmer, Bahçeşehir Üniversitesi ve Dünya Değerler Araştırması Derneği (WVSA), Türkiye Değerler Atlası, 2012, İstanbul

Türkiye’de 1990 ve 2011 yılları arası muhafazakârlık ölçeğine bakıldığında ise muhafazakârlığın artış gösterdiği görülmektedir. Bu iki tablodan hareketle aile yapısının fonksiyonel değişimi ile aktarmacı kültürel değişimin paralel yürümediğini söylemek mümkündür.

Araştırmadan elde ettiğimiz sonuçlara bakarak Türk toplumunda korunması ve sürdürülmesi gereken değerlerin başında “*aile*”, “*din*”, “*devlet*”ve“*millet*” gibi

kavramların yer aldığını söyleyebiliriz. Hızlı değişimlerin yaşandığı günümüzde kültürel değişim daha yavaş ilerlemektedir. Bu durumda, bir toplumda, değerlerin işlev gördükleri sürece varlıklarını her şart içinde devam ettirdiklerini söylemek yanlış olmayacaktır.

Kongar'a göre ailenin fonksiyonlarını kaçınılmaz olarak devralan üretim amaçlı bürokratik örgütlerin varlığı aileyi ortadan kaldırmaz, sadece yapısını değiştirir. Kadınların ekonomik bağımsızlığını kazanması, ailenin küçülmesine ve aile bağlarının zayıflamasına neden olur (Kongar, 1970: 61). Litwak ailenin fonksiyonlarının yerine getirilmesi açısından aile ve bürokratik örgütler arasındaki zıtlıklara dikkat çekmektedir. Aile üyeleri arasındaki kan bağı üyeleri birbirine bağlar, bu nedenle aile üyeleri sabittir. Bürokratik örgütlerdeki kişiler iş kapasitelerindeki başarılarına göre değerlendirilirler ve zaman zaman değişirler. Aile üyeleri arasındaki ilişkiler duygusaldır ama bürokratik örgütlerde ilişkiler kişilik ötesidir. Aile ilişkileri belli amaçlara yönelmezken bürokratik örgütlerde ilişkiler belli amaçların gerçekleşmesinde birer araç olarak kullanılır. Aile ilişkileri din, siyaset, çalışma ve sevgi gibi hayatın her alanına yayıldığı halde bürokratik örgütlerde ilişkiler sadece belli bir alanı kapsar ve uzmanlığı gerektirir. Aile üyeleri arasında ilişkiler birincil ve yüz yüzedir, bürokratik örgütlerde ise ilişkiler yazılı kurallara göre belirlenir ve resmi niteliktedir (Litwak, 1965: 313-314).

Bugün Avrupa ve Amerika'da aile kurumunda yaşanan çözümlerin sonuçları toplum açısından büyük sorunlara ve manevi boşluğa sebep olmaktadır. Bu sebeple gelişmiş ülkelerde Aile Sosyolojisi ve Aile ile ilgili yapılan çalışmalarda büyük bir artış görülmektedir.

Meydana gelen hızlı ve büyük değişimlere rağmen toplumlarda hiçbir kurum veya örgütün ailenin işlevlerini tam olarak yürütmesi mümkün görülmemektedir. Çünkü aile sadece hukuki bir yapı ve kurum değil, aynı zamanda bir takım içgüdüsel duyguları barındıran (annelik, babalık, sevgi, aşk, ilgi, şefkat, koruma gibi) duygusal bir temele dayanır. Bu duyguları aile dışında başka bir yapıda görmek neredeyse imkânsızdır.

Toplumumuzda her ne kadar ailenin bazı işlevlerini yerine getiren farklı kurumlar var olsa dahi aile, önemli bir kurum olma özelliğini yitirmemiştir ve yitireceğe de benzemiyor. Bunda en önemli faktör Türk ailesinin sıcak ilişkilere, sevgiye, şefkate, güvene, duygusal birliğe ve dayanışmaya dayalı tarihi köklerinin çok güçlü olması,

geleneksel yapısının devam etmesi ve bireyin bu ihtiyaçlarına cevap veren bir ortamı bulunduruyor olmasıdır. Buna aracılık eden önemli faktörler, gelenekler, görenekler, ahlaki ve dini inançlar ve kültürel yapımız olmaktadır.

3.7. Aile İçi İlişkiler

Aileyi genel bir sistem olarak düşündüğümüzde, ebeveynler, çocuklar (kardeşler) ve ailenin diğer büyüklerinden oluşan alt sistemlerde yer alan her birey birtakım rol ve sorumluluklara sahiptir. Üstlendikleri rol ve sorumlulukları yerine getirirken aile fertleri birbirleriyle karşılıklı iletişim ve etkileşim içinde bulunurlar. Brock ve Barnard (1999: 366) iletişimi, aile üyeleri arasında sözel ve sözel olmayan mesaj alma ve verme şeklinde açıklar ve iletişimin aile sistemi içerisinde bilgi alış verişini sağladığını belirtir.

Sağlıklı bir aile yapısı, aile üyeleri arasındaki ilişkilerin sağlıklı olmasına dayanır. Cutler ve Radford, sağlıklı bir ailenin tipik bazı karakteristik özellikler taşıdığını savunurlar. Aile, varlığını sürdürmek için toplumsal değişime ve gelişime uyum sağlamalıdır. Bunu gerçekleştirirken bireylerin rollerini ve statülerini belirleyici uygun sınırlar koymalıdır. Karşılıklı ilişkilerin sağlıklı olması için üyeleri arasında açık bir iletişim olmalı, bireyler sorumluluk almalı ve sorumluluk vermelidir ki paylaşıma ve dayanışmaya dayalı bir ortam sağlanabilsin. Ebeveynler hem kendilerine hem de çocuklarına ilişkin bir güven ortamını yaratmalı ve gelecekleri hakkında iyimser olmalıdırlar (Cutler ve Radford, 1999: 148-153). Bu söylemlere dair altı çizilmesi gereken önemli bir husus bulunmaktadır. Aile gibi, köklü bir kurumun, nedeni belli olmayan bir değişim moduna tabi tutulması ve “değişim” kavramının belirleyici ve zorlayıcı bir rol olarak dayatılması doğru değildir. Unutulmaması gereken nokta, toplumun diğer kurumlarında olduğu gibi aile kurumunda da değişimin ihtiyaçtan kaynaklanıyor olması ve doğal bir şekilde gerçekleşmesi gerektiğidir.

Yukarıda belirtilen özellikler toplumsal ve ailenin içinde bulunduğu kültürel yapıya göre değişiklik gösterir. Ancak, genel olarak diyebiliriz ki aileleri sağlıklı kılan faktörler, aile bireyleri arasındaki ilişkilerde görülen *başarı*, *mutluluk* ve *dengedir*. Bu üç unsuru bünyesinde bulunduran ailelerde karşılaşılan sorunlarla nasıl baş edileceği, sorunların ne şekilde çözüme kavuşabileceği bilinir ve ona göre çözümleyici stratejiler üretilerek bu süreçler takip edilir. Aile üyelerinin aralarındaki ilişkiyi sağlıklı veya sağlıklı olarak nitelerken beş temel unsura bakılır. Problem çözme, aile içi iletişim,

roller, duygulara dâhil olabilme ve karşılık verebilme, davranış kontrolü (T.C. MEB, 2011: 28-29).

Sağlıklı bir ailenin benzer özellikleri bir başka araştırmada şu şekilde verilmiştir:

- Aile fertlerine ve aileye bağlılık
- Karşılıklı kıymet bilme, yakınlık
- Etkili iletişim örüntüleri
- Yüksek düzeyde dini/tinsel oryantasyon
- Kriz durumlarıyla olumlu bir şekilde baş edebilme yetisi (örneğin, uyum sağlayabilirlik)
- Aile bireylerini destekleme/cesaretlendirme
- Açık-seçik roller (McCoy, C.W, 1996: 243-256).

Varlığını sürdürmesinin bir şartı olarak ailenin, toplumsal değişime ve gelişime uyum sağlaması zorunluluğu, her toplumun değer açısının bir yansı üzerinde bulunduğu ve mutlaka değişmek zorunda olduğu gibi bir inanişa bizi götürmemelidir. Bundan ziyade, sahip olunan toplumsal değerlerin zaman içerisinde daha fonksiyonel olması açısından farklı yorumlamalara tabi olması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır. Hatta toplumun, gerçekliğini tespit ettiği değerlerin uygulanış tarzındaki sapmalara karşı uyanık olma zorunluluğuna dikkat çeken Şener, her doğru ve gerçeğin çeşitli etkenler altında asıl hedefinden saptırılabilirliğini ve amacından uzaklaştırılabilirliğini vurgular (Şener, 2009: 301-302). Bu nedenle bir değişim gerekli ve zorunlu ise kaçınılmazdır ama keyfi veya dayatma olduğu zaman topluma faydasından ziyade zararı dokunur. Toplumda farklı gelenek ve göreneklere dayalı olarak farklı ahlaki anlayışlar, inançlar ve dünya görüşleri olabilmektedir.

Bir toplumda ahlaki değerlerde meydana gelen değişim o toplumun köklü anlayışlarındaki ve pratiklerindeki ve sonuç olarak o toplumun inanç ve değerler açısından da farklılaşmasının bir sonucudur. Bu farklılaşmaya karşı durmak, onu inkâr etmek ve görmezden gelmek uyumsuzluk, yabancılaşma ve yozlaşma gibi sorunlara sebep olacaktır. Ayrıca yaşanan yerin adetlerini körü körüne benimsemek ve yaşanan

çevreye uyum mecburiyeti, kişileri gerçek ahlak prensiplerini bulmaktan uzaklaştırıp onları bilinçsiz birer varlık haline getirebilir (Şener, 2009: 301).

Toplumun maddi unsurları manevi unsurlarına göre çok daha çabuk değişir, eskir ve aşınır. Ama manevi değerler öyle değildirler. Onların değeri çok daha uzun ve kalıcıdır. Bu sebeple manevi değerler topluma ve bireye fayda ve huzur verdiği sürece varlığını devam ettirir ama fonksiyonlarını kaybetmeye başladıklarında varlıkları da yavaş yavaş ortadan kalkarak yerini daha güçlü ve faydalı olan yeni değerlere bırakırlar.

Aile, hem ahlaki hem de hukuki açıdan bireylerin birbirlerine karşı sevgi ve şefkat gösterdikleri, birbirlerinin kişilik değerlerine saygı duydukları, birbirlerini korumakla yükümlü oldukları samimi ve fedakârlığa dayalı, aile üyelerinin birbirlerine çıkarsız ve karşılıksız bir bağla bağlı oldukları sosyal bir kurumdur. Ailenin korunması açısından aile içi ilişkiler hem dini hem ahlaki hem de hukuki hükümlerle belirlenmiştir. Aile içi şiddet, istismar ve haksızlıklar mümkün derecede bir takım önlemlerle engellenmeye çalışılmıştır.

Aile bir bütündür ve ailenin her bir üyesi o bütünün vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu bütünlüğün korunması için bireyler arası ilişkilerin yukarıda anlatılan değerleri kapsayıcı duygulara dayanması, aile içinde herkesin birbirine iyi bir model oluşturacağı davranış kalıplarını sergilemesi ve çocukları yanlış yöne sevk edecek tutum ve davranışların aile ortamından uzaklaştırılması gerekmektedir.

3.7.1. Eşler Arası İlişkiler

Aile kurumu, birbirlerinden farklı bir yetişme tarzı ve hayat anlayışı olan iki insanın nikâh akdi ile beraber yaşamaya başlamasıyla kurulur. Sevgi, saygı, güven ve özveri temeline dayanan ilişki huzurlu ve mutlu bir aile ortamını doğuracaktır. Çocukların böyle bir ortamda büyüyor olmaları onların hem kişisel hem de sosyal gelişimleri açısından önemlidir. Eşlerin, aralarındaki farklılıklar sebebiyle ilişkilerinde sıkıntı ve çatışma yaşamaları doğal bir olaydır. Önemli olan, eşler arasında sorunları ortadan kaldıracabilecek veya azaltacak bir iletişimin ve sorun çözme becerisinin olması gerektiğidir.

Eşlerin gelecek ile ilgili istekleri ve hedefleri yönünde benzer duyguları ve istekleri taşımaları veya farklı düşünmeleri durumunda birbirine anlayışla yaklaşmaları evliliğin

uyum içinde sürmesine yardımcı olur. Eşler birçok konuda ortak hareket etmek durumundadırlar. Paylaşılan ve çocuklara aktarılan değerler, inançlar, terbiye ve ahlaki tutum, çocukların bakımının ve sorumluluklarının paylaşılması, çocukların sosyalleştirilmesi ve yetiştirilmesi sürecinde ideal kabul edilen davranışların veya hoş karşılanması gereken durumların neler olduğu açık ve net bir şekilde ortaya konulmalı ve o doğrultuda tutarlı hareketler sergilenmelidir. Bunun dışında ekonomik konular, mali kaynakların kullanımı, ortak aktiviteler, akraba ve dost ziyaretleri, evin içindeki ve dışındaki işlerin yürütülmesi ve idare ile ilgili sorumlulukların paylaşımı gibi konular da üzerinde uzlaşılması gereken konulardır. Değişen koşullara bağlı olarak davranış değişikliği ve olaylara farklı yaklaşım tarzını geliştirmek ayrıca eşler arası anlaşmazlıkları asgariye indirmeye yardımcı olacaktır.

Evlilik öncesi, arkadaşlık ve nişanlılık dönemleri eşlerin birbirlerini tanımaları, evlilikte karşılaşılabilecek sorunları tartışmaları ve bu sorunları gidermeleri açısından önemlidir. Evlilik bilinci ve sorumluluğuyla hareket eden çiftler her aile ortamında sorunların yaşanacağını ve bunun normal hayatın bir parçası olacağını farkında olup ona göre hareket etmelidirler. Örneğin, eşler, farklı kişiliklere ve görüşlere sahip olduklarını bilmeli ve ortak noktalarda uzlaşmanın yollarını aramalıdırlar.

Evlilik süresince üstü örtülen, konuşulmayan ve çözümlenmeyen sorunlar bir şekilde birikir ve evliliğe zarar verir. Eski tartışmaların sürekli gündeme getirilmesi, konuşurken eşlerin birbirlerini suçlayıcı bir tavırla konuşmaları, empati kuramamak, tartışma konularının saptırılması gibi iletişim eksiklikleri evliliğe ve çocuklara zarar verir. Eşler sorunlarla karşılaştıklarında konuşup sorunlarını çözemiyorlarsa ve aralarında duygu eksikliği de yaşıyorsa bu eksikliklerini gidermek için üçüncü kişiye yönelim gösterebilirler. Örneğin, eşinden yeterli ilgiyi, anlayışı ve sıcaklığı göremeyen bir kadın, çocuklarına daha fazla yönelecek ve onlarla daha fazla zaman geçirecektir. Bu durum hem çocuğunu kendisine daha bağımlı hale getirecek, hem de eşiyle arasındaki mesafeyi arttıracaktır (Canatan ve Yıldırım, 2013: 144-147). Bahsedilen üçüncü kişi, bazen çocuk dışında başkası da olabilir. Böyle bir durum eşlerin birbirlerinden daha fazla kopmalarına ve birbirlerine daha fazla yabancılaşmalarına sebep olabilmektedir.

Bir evlilikte eşler arası ilişkilerin sağlıklı olduğunu söyleyebilmemiz için bazı özelliklere bakmamız gerekir. Bu özelliklerden ilki, eşlerin *birbirlerinin kişisel*

gelişimlerine katkılarıdır. Sağlıklı bir evlilikte eşler birbirlerinin gelişimini desteklemelidirler. Sorunları soğukkanlılıkla ve mantıksal çerçeve içinde ele alıp çözüm üretmede birbirlerini destekleyici, tamamlayıcı ve eşitlikçi bir yaklaşım içinde olmalıdırlar. Bir diğer özellik özveri'dir.

Toplumumuzda “evlilik, bir veriş-alıştır” söylemi oldukça yaygındır ve fedakârlığın önemine vurgu yapar. Stabb'e göre, başarılı bir evliliğe sahip çiftler fedakârlık yaptıkları gibi o fedakârlığın kendisinden de haz alırlar (Stabb, 2005: 440). Bu durum aile içi ilişkilerde erdemin gerekliliğini ve onun vermiş olduğu tatmin duygusunu ifade eder. İstatistikler baz alındığında boşanma oranlarının genellikle evliliğin ilk yıllarında yüksek olduğu görülür. Bunun en büyük sebeplerinden biri, birbirini henüz tanımaya çalışan evli çiftlerin henüz “ben” duygusunu terk edip “biz” duygusuna alışmamış olmalarıdır. Evlilik sürecinde bencil olmak ya da kişinin sadece kendine odaklanması, ilişkiye zarar veren önemli bir husustur.

Bağlılık, eşler arası sağlıklı bir iletişimin temelinde yer alan bir diğer özelliktir. Bağlılık, aynı zamanda aile üyelerinin aile etkinliklerine zaman ve enerji ayırmalarının da temelinde yatan etmendir (Gladding, 2012: 33). Bağlılık, aile üyelerinin, özellikle eşlerin evlilikleri süresince iyi ve kötü zamanlarda birbirlerine sadık kalmalarını sağlar. Sadakat, eşlerin her durumda beraber hareket etmelerine, ilişkilerini sürdürmelerine ve işbirliği yapmalarına yardımcı olan duygusal bir güçtür. Eşler arasında bağlılık yoksa ya da güçlü değilse, o evliliğin sürmesi neredeyse imkânsız bir hal alır. Çünkü eşlerin birbirlerine bağlılıklarında eksiklik, onları sadakatsizliğe yöneltir. Sadakatsizlik ise, evliliği sonlandıran etmenlerin başında yer alır.

Takdir etme ve edilme, eşler arası iletişimi güçlü ve mümkün kılan bir diğer davranış yöntemidir. Eşler bazen kendileri için yapılan özverilerin ve ilişkinin iyi yürümesi için gösterilen çabaların farkında oldukları halde, bunu belli etmekten çekinirler veya bunu takdir ettiklerini davranışlarıyla göstermezler ya da göstermekten kaçınırlar. Oysa ikili ilişkilerde, olumlu bir davranış sergilendiğinde bunun farkında olmak ve karşı tarafa bu çabasından dolayı minnettarlığını göstermek aile içi ilişkileri güçlendirir. Thomas'a göre “sağlıklı evli eşler gösterdikleri sevgi, saygı ve övgülerle birbirlerinin benlik-saygısını yükseltirler” (Thomas, 1992: 64). Takdir edilen eşler, evlilik süreci içinde gösterdikleri çabanın fark edildiğini ve takdir edildiğini gördükleri zaman ilişkilerini

daima iyileştirmenin yollarını arayacak ve bunun için daha fazla çabayı gönüllülükle sergileyeceklerdir. Bir ilişki içinde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik ortaya konulan gönüllülük, o aileyi kavgadan, şiddetten ve saldırılardan uzak tutar.

Ortak aktiviteler, beraber zaman geçirme eşler arası ilişkiyi güçlendirir ve eşleri daha çok birbirine bağlar. İnsanlar her ne kadar kendilerine ait zamanları olmasını isteseler de eşlerin birbirlerine hem niteliksel hem de niceliksel açıdan yeterli ve kaliteli zaman ayırmaları ilişkilerinin sağlıklı yürümesi açısından gereklidir. Stinnett ve DeFrain, birlikte geçirilen zamanın hoş olması gerektiğini, yoksa kimsenin şikâyetler, tartışmalar, zorbalıklar ve somurtmalarla geçirilen zamandan zevk almayacağını belirterek bu zamanın yeterli olması gerektiğini, aksi takdirde nitelikli ve etkileşimli olamayacağını vurgularlar (Stinnett ve DeFrain, 1985: 83-85). Tatiller, konserler, eğlenceler, geziler, alışveriş, piknikler, yürüyüşler, spor faaliyetleri, sergiler, sinema, evde film izleme, resim yapma, fotoğrafçılık, tiyatro, bahçe işleri ile uğraşma, yemek pişirme, dost-akraba gezileri, yıl dönümleri, düğünler ve toplantılar bunların sadece birkaçıdır. Birbirini iyi tanıyan eşler her iki tarafın da yapmaktan hoşlanacağı uğraşlar bulmak konusunda zorluk çekmezler.

Günümüz teknolojisi ve kitle iletişim araçları, aile bireylerinin hayatında önemli bir yer tutmaya başlamış ve kişileri birbirlerinden uzaklaştırmıştır. İnternetteki sosyal iletişim ağları nerdeyse gerçek sosyal hayatın yerini almış, bireyleri içinde yaşadıkları gerçek dünyadan alarak sanal dünyanın bir parçası haline getirmiştir. Eşler, bu sanal dünyanın cazibesine kapılarak ailelerine harcamaları gereken zaman ve ilgiyi internet başında harcamayı tercih etmektedir. Bu durum daha çok kent ailesinde şikâyet edilen bir sorun halini almıştır. İnternet ortamında yapılan paylaşımlar ailenin mahrem ve mahremiyet özelliklerini zedelemekte, dolayısıyla aileyi dışarıdan gelebilecek risklere açık bir hale getirmektedir. Bu tür risklere yer vermemek için eşlerin birbirlerine ve diğer aile üyelerine yeterince zaman ayırması, beraber olduklarında güzel vakit geçirmesi ve ortak yapılabilecek etkinlikleri yaratması gerekir. Özellikle, ergenleri ve çocukları bu tür istismarların ve risklerin dışında tutmak için internet kullanımının ebeveynlerin kontrolünde olması gerekir.

Empati, anlayış ve destek, eşler arası iletişimde verilmek istenen mesajın doğru algılanmasına yardımcı olan etmenlerdir. Mesajlar doğru algılandığı vakit etkili iletişim

ağları kurulur. Bireyler anlatılmak istenilen konulara ilgili ve meraklı olurlarsa gönderilen mesajları daha iyi algırlar, ayrıca karşılıklı etkileşimin gerçekleşebilmesi için ortamın uygun, şartların yeterli olması gerekir. Örneğin, işyerinde kötü bir gün geçirmiş olan kişi eşine ve ailesine odaklanamadığı için suçlamak ve onu yargılamak yerine, kişiyi sorunlarından uzaklaştırmaya çalışmak, rahatlatıcı mesajlar vermek, soruna mizahi açıdan yaklaşarak pozitif bir hava oluşturmak ya da eşin dikkatini daha iyi konulara çekmeye çalışmak, etkili iletişimin fonksiyonlarından olan onarma ve destek olma fonksiyonlarını yerine getirmektir. Kısaca eşlerden biri diğerini üzecek bir şey söylese bile diğer eşin duygudaşlık kurarak eşini anlaması, kırıncı tavrını görmezden gelmesi ve hatalarını örtmeye çalışması yapılabilecek doğru hareketlerin bazılarıdır.

Kriz durumlarında olumlu düşünebilme, eşlerin evlilikleri sürecinde beklendik veya beklenmedik sorunlar karşısında almaları gereken tavidir. Beklendik bir olay demek, tahmin edilebilen veya olacağı bilinen bir sorunu ifade eder. Örneğin, bir iş kurmaya çalışmak, çocuk sahibi olmaya karar vermek gibi. Bu tip durumlarda karşılaşılabilecek beklenen meselelerin çözümü esnasında eşlerin birbirlerine karşı anlayışlı, sabırlı olmaları, olaylara iyimser bir şekilde yaklaşmaları, hatta diğer aile fertlerinin tecrübelerinden yararlanmaları faydalı olacaktır.

Beklenmedik kriz, durumları eşlerin olmasını beklemedikleri, ancak karşılaştıkları durumlardır. Genellikle dışarıdan hissedilmeyen ancak eşlerin kendilerinin fark ettikleri ve mücadele etmek zorunda kaldıkları problemlerdir. Örneğin, istedikleri halde çiftlerin çocuk sahibi olamaması bu kriz türündendir. Böyle durumlarda yine eşlerin birbirlerinin duygularını anlamaları, birbirlerine destek olmaları gerekir. Mümkün olduğunca kriz anlarında kontrolün elden bırakılmaması ve işbirliği yapılması, mümkün olmadığı durumlarda ise karşılaşılan sorunları, kayıpları kabullenme ve bu kayıpların yerine başka, eşlerin hayatlarını olumlu etkileyecek alternatiflere bakmak gerekir. Çocuk sahibi olmak isteyen fakat olamayan çift örneğinde olduğu gibi, çiftler evlatlık edinme alternatifini düşünerek mutlu olmaya çalışabilirler.

Rollerin esnekliği, sağlıklı aile tiplerinde eşler arası iletişimi etkileyen faktörlerden biridir. Aile içinde herkesin rolü ve sorumluluğu bellidir. Bu roller genellikle sosyokültürel yapı tarafından belirlenir. Koşulların/Şartların değişmesiyle katı olarak belirlenen roller, karşılıklı olarak değiştirilebilir olmalıdır. Örneğin, kadının ekonomik

hayatta aktif rol almaya başlamasıyla ev içinde daha önce yürüttüğü sorumlulukları erkek kısmen paylaşabilir, ya da daha önce sadece ev içi işlerin yürütülmesinden sorumlu olan bir kadın ev dışı işlerin idaresinde erkeğe yardımcı olabilir (Yogev ve Brett, 1985: 609-618). Rollerin esnek olması kadın ile erkek arasındaki katı çizginin ortadan kalkmasına yardımcı olacağı için eşlerin yüklerini hafifletmede de etkili olacaktır.

Yeterli psikososyal olgunluğa ulaşmış olmak, evlilik sürecinde eşler arası sağlıklı iletişimi mümkün kılan önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Evliliğin ve aile olmanın bilincinde ve bunun önemli bir sorumluluk olduğunun farkında olmayan eşler, sürekli çatışma yaşarlar. Evlenmeden önce çiftlerin, evliliğin ne olduğunu bilmeleri ve ne tür sorumluluklar gerektirdiği konusunda bilgi sahibi olmaları için belediyelere ait eğitim kurumlarında verilen “*Evlilik Okulu*” seminerlerine katılmaları yararlı olacaktır. Bu kurslar sayesinde eşler hem kendilerini hem de eşlerini tanıma imkânı elde ederler. Evliliklerini duygusal, düşünsel, mantıksal, sosyal uyum ve kültürel yapı açısından değerlendirerek olaylara olumlu bir açıdan bakma ve yeniliklere açık olma özelliği kazanırlar. Böylelikle eşler kişisel farklılıklarından dolayı çatışma yaşamak yerine evliliklerinde yeni bir dinamizm yakalamanın keyfini yaşayacaklardır.

3.7.2. Ebeveyn ve Çocuk İlişkileri

Şener’e göre sosyalleşme, kişinin yaşanan ve işleyen bir düzende kendi tutum ve davranışları için örnekler bulabileceği, kendisini yanlış yöne sevk etmeyeceği ve güzel tutum ve davranışları edinebileceği bir sosyal ortamın varlığı anlamına gelir (Şener, 2014a: 116-118). Buna ek olarak, başarılı bir sosyalleşmenin, geniş bir davranış ve oluşum alanı içinde toplumla, çevre ile insan münasebetlerinin dengeli ve sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi sonucu ortaya çıktığını vurgular. Benzer bir tanıımı Marshall’da görmek mümkündür. O’na göre sosyalleşme, fertlerin gerek toplumun norm ve değerlerini içselleştirerek, gerekse toplumsal rollerini yerine getirmeyi öğrenerek, toplumun bir üyesi haline gelmeyi öğrenme sürecidir (Marshall, 1999: 760). Bu görüşlerden hareketle genel anlamda toplumsallaşmanın, içinde yer aldığımız toplumsal ve kültürel yapıyı anlama ve onun içindeki yerimizi bilme, bu yapı içindeki değerlerin ve normların gerekliliklerinin farkına varma ve onları içselleştirme, toplumsal değerler

ve normlar doğrultusunda hareket etme, onları pratik hayatta uygulama ve bunlara uyum sağlama süreci olduğu söylenebilir.

Çocuk toplumsal norm ve değerlerle ilk önce aile kurumunda tanışır, onlara uymayı ailede öğrenir. Bu nedenle aile, çocuğa gerekli eğitimi vererek sosyalleşmesine yardımcı olan en önemli kurumların başında yer alır. Bu yönüyle aile, çocuğun biyolojik ihtiyaçlarının yanı sıra gelecekte ihtiyaç duyacağı toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel ihtiyaçlarını da karşılayabileceği davranışları kazandırma yükümlülüğü taşıyarak çocuğun hem bedensel hem de psikolojik gelişimini etkiler. Çocuk, sevilme, saygı görme ve güven duyma ihtiyaçlarını ailede giderir. Aile içinde sevgiden yoksun yetişen bir birey başka insanlara da sevgi göstermez. Bu yüzden özellikle boşanma sonucu ortada kalan çocuklar aileler ve toplum için önemli sorun oluşturmaktadır. (Tezcan, 1985:158).

Çocuğun sosyalleşmesi sürecinde anne ve babanın tutum ve davranışları oldukça önemlidir. Çünkü bu tutum ve davranışlar çocuğa rehberlik ederek onun ebeveynlerini kendisine örnek model seçmesine sebep olacaktır. Anne ve babanın çocuklarına yönelttiği davranış ve tutumlarının sağlıklı olması, gösterecekleri tutarlılığa, kendi içlerinde barışık, dengeli, huzurlu, birbirlerine karşı sevgili ve saygılı olmalarına bağlıdır (Yavuzer, 1988: 22-25). Ebeveynlerin kişilik özellikleri ve yetiştirilme tarzları, meslekleri, eğitim durumları, sosyokültürel ve psikososyal yapıları, çocuk ile iletişim tarzları, çocuğa ayırdıkları zaman ve ona verdikleri önem çocuğun gelişimine birinci dereceden etki eden faktörlerdir. Özellikle ebeveyn olarak, ergenlik döneminde olan çocukların fiziksel ve psikolojik yapılarındaki değişimlerden haberdar olmak ve ergene anlayışlı, iyimser, sevecen davranmak, bu dönemde yaşanması olası zorlukların daha kolay atlatılmasına ve aile mutluluğunun korunmasına yardımcı olacaktır.

Çocuklar ailede yaşadıkları hem sözel hem de sözel olmayan her türlü etkileşimden (ses tonundan, jest ve mimiklerden, gördükleri ilgiden veya ilgi eksikliğinden vb.) mesajlardan kolayca etkilenir ve bunlara göre bireysel kimliklerini oluştururlar. Aile dışı sosyalleşmenin çocukta olumsuz bir gelişme ortaya koyduğuna dikkat çeken Şener, eksik sosyalleşmenin iki temel sebebi olduğunu belirtir (2014a: 118-119). İlk sebep, aileyi ve toplumu birlikte kucaklayamayan değer ve anlayışların birbirini desteklememesi ve ortak bir kültürü yetiştirmekte olan gençlere verememesidir. İkincisi

ise, tutum ve davranışlarla ilgili kuralların, ciddi bir aktarımla ve pratik örneklerle desteklenememesidir.

Çocuğun sosyalleşmesinde bütün aile üyelerinin önemli derecede etkisi olduğu halde annenin en fazla etkiye sahip olduğu tartışılmaz bir gerçektir. . Ebeveynler özellikle anne, çocukların ihtiyacı olan sevgi ve ilgiyi onlara ilk veren kişilerdir. Annenin bebeğini kucağına almasıyla ikisi arasında kurulan bağ daha sonraki zamanlarda da devam eder. Annesinin sesi ve teninin kokusu bebeğe kendini rahat ve güvende hissettirir. Annenin sevgi ve ilgisi çocuğun kendine olan özgüvenini artırır, kendisini daha değerli hissetmesini sağlar. Anne, erkek çocuk için, baba da kız çocuk için ilk aşktır. Anne, çocuğun en zor durumlarda sığınacağı ve güvенеceğı kişidir. Anne sevgisini hisseden çocuk daha mutlu ve sosyal çevresiyle daha uyumlu bir kişilik sahibi olur.

Çocuk, şartsız sevgiyi annesinde yaşar, bu sevgiyi elde etmek için fazla çabaya gerek duymaz. Böylelikle her zaman için aile ortamında kendini güvende hisseder. Ne var ki, günümüz dünyasında, ekonomik hayatta yer almasıyla beraber anne, çocuklarına yeterli ilgiyi ve sevgiyi veremez olmuş, çocukları yetiştirme, topluma hazırlama ve sosyalleşmelerine yardımcı olma görevlerini başka kişilere ve kurumlara devretmek zorunda kalmıştır. Oysaki hiçbir kurumun; ailenin, özellikle de annenin çocuğuna verebileceğı sevgiyi, şefkati ve özeni veremeyeceğı bilinmektedir. Yapılan birçok araştırma, annesi çalışan çocuklarla, kimsesizler yurdundaki çocukların sosyal hayata uyumsuzluk konusunda bir paralellik içinde olduğunu göstermiştir (Saygılı ve Çankırılı, 2006: 12). Sevgi ve şefkatten yoksun yetişen çocukların uyum ve davranış bozuklukları sergiledikleri Rozan'ın bir çalışmasında dile getirilmiştir (Rozan, 1992: 225-239).

Günlük hayatın tecrübelerinden de edindiğimiz bir gerçek; annesi ile büyüyen bir çocuğun mutluluğı ile kreşlerde, bakımevlerinde veya bakıcılara bırakılarak büyüyen bir çocuğun mutluluğunun aynı olmadığıdır. Annenin bire bir ilgisini ve sevgisini yaşayan çocuk her zaman daha mutlu, uyumlu ve özgüvenli olmaktadır. Bu sonuçlar sadece ülkemiz için değil ama aynı zamanda ekonomik açıdan gelişmiş ülkeler için de geçerli olmaktadır. Batı ülkelerinde sosyal sapma içine girmiş çocukların üzerinde yapılan araştırma sonuçları göstermektedir ki; uyumsuz davranışlar daha çok mutsuz, boşanmış, aile içi şiddetin, alkolizmin, işsizliğin, annelik ve babalık rollerini yerine

getirmedeki yetersizliğin hâkim olduğu; karşılıklı sevgi, saygı ve fedakârlıkların olmadığı ailelerden gelen çocuklarda görüldüğünü ortaya koymuştur. (Erdoğan,1987: 18).

Son zamanlarda birçok yerli ve yabancı düşünür ve araştırmacı, modern kadının erkek gibi toplum içinde özellikle ekonomik hayatta yer alması gerektiği ile ilgili savı tartışmakta ve eleştirmektedir. Fichter'e göre, kadının anahtar rolü aile içindeki rolüdür ve aile içi roller kültürel değerler çerçevesinde şekillenir. Bu nedenle kadından annelik ile ilgili rolünü en iyi şekilde oynaması beklenir (Fichter, 1990: 87).

Anne, çocuğuna göstereceği sabır, sevgi ve ilgi sayesinde onun toplumun normlarına, ahlaki yapısına ve beklentilerine cevap verebilecek bir şekilde yetişmesine yardımcı olur. Özellikle ilk yıllarda fiziksel ve psikolojik anlamda kendisine yetebilecek duruma getirirken daha sonraki yıllarda çocuğun, çevreye uyum sağlaması, iyi bir kişilik geliştirmesi, çeşitli donanımlara sahip olması ve kendisini sosyal anlamda yetiştirmesi yönünde katkı sağlayacaktır. Bu süreç içerisinde annenin en büyük yardımcısı ve destekçisi baba olmaktadır.

Annelik ve babalık, işlevleri açısından zamandan zamana ve toplumdan topluma farklılık gösteriyor olsa bile genel anlamda çocuklarına karşı sorumluluklar taşımak, bu sorumlulukları yerine getirmek ve çocuğu toplumda kendine yetebilen bir birey olarak yetiştirmek gibi genel bir çerçeveye sahiptir.

Anne kadar babanın göstereceği sevgi ve ilgi de oldukça önemlidir. Çocuk için baba, *otoritenin, kontrolün ve gücün* temsilcisidir. Özellikle kız çocukları annelerinden çekinir ve hayran oldukları babalarına daha çok yaklaşırlar. Baba sevgisinin anne sevgisinden farkı şartlı oluşudur. Kurallara uyulduğu sürece baba tarafından sevileceğini bildiği için çocuklar daha fazla takdir toplamak ve babanın ilgisini çekmek için daha uyumlu davranışlar sergilerler. Çocukların cinsel kimlik gelişiminde anne ve babanın rolü önemlidir. Kızlar annelerini erkekler ise babalarını taklit ederek onlar gibi davranmaya çalışırlar. Böylece cinsel kimliklerinin farkına varıp bunu benimserler. Bu süreç içerisinde anne ve babanın tutumu oldukça önemlidir. Ebeveynlerin sergileyecekleri sabırlı, dengeli ve istikrarlı, koruyucu ve sevgi yüklü tutum ve davranışlar ile çocuklarına benimsetmek istedikleri toplumsal kültürün oluşturduğu rollerin çocuklar tarafından kabul görmesini ve özümsemesini sağlayacaklardır.

Çocukları daha iyi yetiştirmek adına bazı aileler baskıcı ve otoriter bir tutum sergileyebilirler. Ancak böyle bir tavır çocuğu ürkek, korkak, özgüvensiz, kendini ifade etmeye çekinen, sıkılgan, içe kapanık, girişken olmayan, utangaç bir kişiliğe iter. Oysa çocuk büyüdükçe ona daha fazla serbestlik alanı sağlanmalı, yerine getirebileceği sorumluluklar verilmeli, yapmaması gerekenleri baskı ve korku nedeniyle değil de yanlış olduğu için onlardan kaçınması gerektiği anlatılmalıdır

Çocuğa bir şeyleri kendi başına başarmanın mutluluğunu yaşama imkânı verilmelidir. Tabi bu, sorunlar veya tehlikeler karşısında çocuğu tamamen kendi başına, savunmasız bırakmak şeklinde algılanmamalıdır. Toplum içinde karşılaşılan sorunlarla ne şekilde baş edeceği konusunda ebeveynler çocuğa yol göstermelidir. Fromm’a göre “büyümekte olan çocuğa sevgiyle örülü kurallar ve beklentiler çerçevesi sunulmalı, bunun sonucunda da çocuğa artan bir yeterlilik duygusu aşılanmalı ve çocuğun sorumluluk almasına ve baba etkisinden çıkmasına izin verilmelidir (Fromm, 1982: 47-50). Bu söylenenlerden “çocuklara sınırsız özgürlük” verilmesi gerektiği gibi yanlış bir sonuca ulaşılmamalıdır. Aşırı baskı ve otorite kadar aşırı özgürlük, serbestlik, ilgisizlik ve sorumsuzluk çocuğa zarar verebilecek tutum ve davranışların başında yer alır.

Özetle söylemek gerekirse, ebeveynlerin çocuklarına karşı uyumlu, dengeli, dayanışmaya dayalı, sağlıklı bir iletişim ortamı yaratmaları çocukların sağlıklı gelişimi açısından önemlidir. İlerleyen zamanlarda çocukların toplumsal yaşama uyumunu sağlamak için manevi değerlerin (saygı, sevgi, hürmet, kıymet bilme, iyi ilişkiler kurma, yalanlardan ve yanlışlardan kaçınma, gelenekler, görenekler, inançlar vs.) ebeveynler tarafından çocuklara özenle aktarılması ve bu değerlerin öneminin vurgulanması gerekir.

3.7.3. Kardeşler Arası İlişkiler

Kardeşler arasında dayanışmayı sağlaması açısından kardeşlik önemlidir. Erken yaşlarda “oyun arkadaşlığı” ile başlayan kardeşlik bağı ileriki yaşlarda karşılaşılan sorunların aşılmasında önemli bir “destek” işlevi görmektedir. O nedenle çocukların yetişme sürecinde “kardeşlik” önemli bir etkidir. İlk sosyalleşme tecrübesini anne ve babasıyla yaşayan çocuk, daha sonra kardeşiyle bu sosyalleşmeyi devam ettirir. Paylaşma duygusunu çocuklar kardeşleriyle yaşarlar ve öğrenirler. Bu durum onlara

bencil olmamayı, dayanışma içinde olmayı öğretir. Kardeşler arasında kurulacak iyi ilişkiler hem ailenin mutluluğu hem de kardeşlerin dayanışması açısından önemlidir.

Kardeşler arasındaki bağ sevgiye ve dayanışmaya dayandığı gibi rekabete de dayanabilir. Böyle durumlarda kardeşler arası ilişkilerde kıskançlık, anlaşamama, saldırganlık, bağımlılık, tekellilik ve kavga etme gibi davranış bozuklukları görülebilir. Ebeveynlerin çocuklara karşı takınacağı tavır bu tür duyguları yatıştırmada veya kardeşler arasındaki gerilimin artmasında belirleyici olmaktadır. Anlaşmazlık durumunda ebeveynlerin çocuklara eşit ve adil davranması çok önemlidir.

Çocukların yaşı, cinsiyeti, içinde bulundukları sosyal çevre, fiziksel ve kişisel olgunluk kardeşler arası ilişkilere yön verir. Bu ölçütler dâhilinde çocuklardan bir taraf kendisi için daha fazla ilgi ve sevgi beklentisi içinde olabilir. Hatta çoğu zaman kendisine haksızlık edildiğini söyleyerek anne ve babasını etkilemeye çalışabilir. Ebeveynlerin bu konuda dikkatli olması, diğer tarafı incitmemesi, kardeşler arasındaki krizi iyi yönetmesi, ilişkilerin dengede tutulması açısından önemlidir. Kardeşler arasındaki çatışmalar yok sayılmamalı ve problemler en kısa sürede çözüme kavuşturulmalıdır (T.C. MEB, 2011: 24). Bunu yaparken çocuklar iyi dinlenmeli, herkese eşit konuşma ve kendini ifade etme hakkı verilmeli ve çocuklar arasında bir kıyaslamaya gidilmemelidir. Evdeki kurallar herkes için geçerli olmalı ve herkese eşit uygulanmalıdır. Bu uygulamaları gören çocuklar kendilerine eşit ilgi, sevgi ve şefkat gösterildiğine inanarak kardeşlerinin de onlar kadar değerli olduklarını kabul edecek ve büyüdüklerinde toplumun diğer fertleri için aynı insancıl duygularla dolu olacaklardır.

Aile içinde kardeşin varlığını kabul etmek özellikle ilk çocuk açısından oldukça zordur. İlk çocuk doğal olarak anne ve babanın tüm ilgisini ve sevgisini yaşamış kişidir. Kardeş geldikten sonra sahip olduğu ilgi ve sevgiyi yeni biriyle paylaşmayı kabul etmek onun için kolay olmayacaktır. Üstelik tek olan çocuk, kardeşin gelmesiyle “abla” veya “ağabey” olarak bazı sorunları yüklenmek zorunda kalacaktır. Eğer ebeveynler çocuğu bu yeni görevine hazırlamaz veya alıştırmazlarsa, gelecek olan kardeş, çocuk için bir rakip olacaktır. Böyle bir duruma yer vermemek için büyük çocuk ilgi açısından ihmal edilmemeli ve kardeşlerin kaynaşması için gerekli ortam sağlanmalıdır.

Genel olarak kıyasladığımızda büyük ve küçük çocuklara nazaran, ortanca çocukların çok zorluk yaşayanlar olup, kendilerini silik ve önemsiz hissederler. Çünkü ebeveynler

büyük çocuğu ihmal etmemek ve küstürmemek için ona ilgi göstermeye, küçük çocuğu da ailenin en yeni ferdi olması sebebiyle ilgi odağı yapmaya devam ederler. Ortanca çocuğa özel bir ilgi göstermek için bir zorunluluk hissetmezler. Oysa bu büyük bir yanılgıdır ve ortanca çocuk için ciddi bir problemdir. Bu nedenle anne ve babanın bu durumu dikkate alması ve ona göre tutumlar geliştirmesi gerekir. Küçük çocuk aileye katılan en yeni ve son fert olması nedeniyle sürekli aile üyelerinin ilgi odağı olur. Her isteği yerine getirilir, sürekli şımartılır. Ancak bu durum onun kişisel gelişimini olumsuz etkiler. Aşırı ilgi ve sevgi onu şımarık ve bencil yapar. Ayrıca aile üyelerinden sürekli küçük çocuk muamelesi görmesi, onun olgunlaşmasını ve olup bitenleri objektif olarak algılamasını geciktirebilir.

Çok çocuklu ailelerde her bir çocuğa yeterince alaka göstermek zor olabilir. Çocukların özellikleri, kişilik yapıları, tutumları, anne ve babanın kendilerine olan yaklaşımlarını etkileyebilir. Yani ebeveynler bazen çocukları arasında adaleti sağlamakta zorlanabilirler. Böyle bir durumda yapılması gereken en doğru şey her çocuğun farklı olduğunu ve hiç birinin iki kişiyi aynı şekilde sevemeyeceğini, sevgilerin dereceleri aynı olsa da şekillerinin farklı olabileceğini söylemektir (Salk, 1998: 171). Bunun dışında çok çocuklu ebeveynler sosyoekonomik açıdan çocuklarına istedikleri imkânları sunamayabilirler. Böyle bir ortamda çocuklar kendilerini ezik, eksik, yetersiz ve değersiz hissederler. Bunun önüne geçmek için ebeveynlere düşen görev, çocuklara, içinde bulundukları gerçekleri onların anlayabileceği bir dille ve olumlu bir hava içinde açıklamaktır. Gerekirse duruma uygun başka aileler örnek olarak gösterilmelidir.

Tek çocuk sahibi olmanın hem olumlu hem de olumsuz yanları bulunmaktadır. Ekonomik açıdan daha iyi koşullarda yetişiyor olsa bile, tek çocuk olarak yetişmek psikolojik sıkıntılara neden olabilmektedir. Evde oyun arkadaşı olmayan çocuk, sürekli büyüklerle oynamak ve onlarla iletişim içinde olmak isteyecektir. Duyacağı sözler ve konular büyüklerin gerçekliğine ait olacaktır. O nedenle çocuk büyüklerin davranışlarını taklit etmeye ve onların yaptıklarını yapmaya çalışacaktır. Ancak onun dünyasını ve gücünü aşan şeyleri gerçekleştirmeye çalışırken başarısız olacağından kendisini yetersiz, güvensiz ve beceriksiz bulacaktır. Hatta bu durum zamanla kendisinde öfke ve saldırganlığa dönüşecektir.

Arkadaşı olmadığı için yanında oyun oynayacağı kimseyi bulamayan çocukla ebeveynleri ilgilenmek durumunda kalacaklarından sürekli yeterli enerjiyi ve zamanı bulamayabilirler. En önemlisi de çocukla iletişimleri süresince çocuk onları ebeveynleri gibi değil arkadaşları olarak göreceğinden onlara bağımlı hale gelecek ve onlarla sürekli zaman geçirmek isteyecektir. Oyun çevresi veya sosyal çevre eksikliği nedeniyle çocuk toplumda ilgi ve sevgi eksikliği yaşayacaktır. Çünkü tek çocuk paylaşmayı, dayanışmayı, destek olmayı öğrenmeden büyüyecektir.

3.7.4. Büyüklerle Olan İlişkiler

Bir aile içindeki üye sayısı arttıkça o aile içindeki ilişkiler daha karmaşık bir hal alır ve birçok konu üzerinde uzlaşmanın ve üyeler arasında dayanışmanın sağlanması zorlaşabilir. Özellikle yeni evlenmiş çiftler bu konuda daha çok sıkıntıyla karşı karşıya kalabilmektedirler. Genç çiftler yeni hayatlarıyla ilgili sınırları oluştururken zorluklar yaşayabilirler. Aile büyüklerinin böyle bir durumda müdahalesi, uyarısı veya yönlendirmesi eşler arasında fikir ayrılığı yaratabilir. Eşler arası fikir ayrılıklarının sebebi genellikle akrabalarla olan ilişkilerdir. Bazen eşlerin kendi ailelerine ve akrabalarına daha imtiyazlı davranmaya çalışmaları da ailede mutluluğu bozan bir faktör olabilmektedir.

Çok yaygın olmamakla beraber büyük şehirlerde ve kırsal kesimlerde veya küçük şehirlerde yaşayan ailelerde anne, baba ve çocuklar dışında büyükanne, büyükbaba, teyze, hala, amca veya dayı ailenin diğer fertleri de yer alır. Çocukların aile büyükleriyle aynı ortamda büyüyor olması onlar açısından önemli bir avantajdır.

Çalışan ebeveynlerin işe gittikleri zaman çocuklarını gönül rahatlığıyla bırakabilecekleri aile büyüklerine sahip olmaları onların sorumluluklarla ilgili yüklerini önemli derecede azaltmaktadır. Büyükler çocukları sadece korumuyor ama aynı zamanda onlara ebeveynlerinden daha farklı bir sevgi, ilgi, hoşgörü ve şefkat sunuyorlar. Çocuğun böyle bir zenginliği başka bir ortamda bulması nerdeyse imkânsızdır.

Ailedeki büyükler çocuklarla beraber geçirdikleri zamanlarda kültürel miras olan toplumsal ve kültürel değerleri, gelenek ve görenekleri, sosyal alışkanlıkları, kısaca manevi birikimlerini çocuklara aktararak onların sosyal bir varlık olma süreçlerine

katkıda bulunurlar. Çocuklarla, anne ve babalarından daha fazla zaman geçirerek onlara ihtiyaç duydukları sevgiyi, ilgiyi ve özeni fazlasıyla gösterirler.

Çocuklar, büyükler tarafından, ebeveynleri kadar fazlaca eleştirilmedikleri ve engellenmedikleri için büyüklerle aralarında hoşgörüye dayalı güzel bir iletişim vardır. Böylece çocuklar güvenebilecekleri, sırlarını paylaşabilecekleri birilerine sahip olmanın mutluluğunu yaşarlar.

Kalabalık ailelerde büyükler tarafından çocuklara gösterilen aşırı ilgi ve sevgi bazen ebeveynler açısından sorunlara yol açabilmektedir (T.C. MEB, 2011: 25). Çocuklar üzerinde otorite kurmaya çalışan ebeveynler, büyüklerin çocukları şımartması veya hatalar karşısında çocukları korumaları sonucunda otoritelerini kısmen kaybetmelerine neden olur.

Çocuklar büyüklerden aldıkları güç ile anne ve babalarına karşı gelerek, çatışma yaşamalarına ve aile yaşamı için konulan kuralların çocuklar tarafından ihlal edilmesine zemin hazırlayabilmektedirler. Öyle bir durum arzulanmıyor olsa bile büyüklerin neden böyle bir tutum içinde oldukları duygudaşlık kurularak anlaşılabilir. Böyle bir davranışın altında yatan en önemli sebep muhtemelen, aile büyükleri kendi çocuklarını büyütürken çocuk yetiştirme konusunda yapmış oldukları hataları tekrarlamamak düşüncesidir.

Aynı evde yaşayan aile büyükleri zaman zaman ebeveynlerin davranış ve tutumlarını çocuklar önünde eleştirerek onları zor duruma sokarlar. Azarlanan veya eleştirilen ebeveynler çocuklarının gözünde mükemmelliklerini ve saygınlıklarını kaybederler. Ayrıca büyükler çoğunlukla anne ve babanın koymuş olduğu kuralların çocuklar tarafından ihlal edilmesine ses çıkarmazlar veya onların bu davranışlarını destekleyici bir tutum içinde olurlar. Bu çelişki aile büyükleri ile ebeveynler arasında çatışmaya sebep olabilir. Her şeye rağmen ebeveynler, büyüklere karşı saygının ve hoşgörünün aile huzuru ve mutluluğu için vazgeçilmez bir unsur olduğunu unutmamalıdır.

BÖLÜM 4: ARAŞTIRMA BULGULARI VE VERİ ANALİZİ

4.1. Nitel Araştırma Bulguları ve Veri Analizi

Bu çalışmada, niteliksel araştırma desenlerinden ‘*Gömülü Teori*’ kullanılmış olup, veri toplama sürecinde, verilerin içine gömülü olan kuramın ortaya çıkarılması yoluyla yeni kavram ve kuramlara ulaşmak hedeflenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde “*kartopu*”, diğer bir deyişle, “*zincir*” örneklem kullanılmıştır. Bu yöntemle yakın çevredeki evli kadın ve erkek katılımcılarla bire bir görüşme yapılmış ve onlar aracılığıyla tanıdıklarına ulaşılarak mülakat yapılan örneklem sayısı tamamlanmıştır.

Görüşmeler soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı, karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreciyle oluşturulmuş ve katılımcılara gevşek (yarı) yapılandırılmış, açık uçlu sorular sorulmuştur. Bu çalışmada veri toplama amacı, belli bir örneklem grubu ile belli bir olgunun ve onunla ilgili kavramların neler olduğunu, konuyla ilgili neyin söylendiğini (tematik analiz) ve nasıl söylendiğini (yapısal analiz) ortaya koyma gayretidir.

Bu yöntemle çalışmanın hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle karşılaşılmıştır. Olumlu yönleri şu şekilde özetlenebilir. Soruların cevaplandırılması sürecinin esnek bir yapıya sahip olması hem süre açısından hem de verilecek cevaplar açısından sınırlandırmaları ortadan kaldırmıştır. Soruların yarı yapılandırılmış olması katılımcılara, cevaplara kendi yorumlarını katma şansı vermiştir.

Sözel ve sözel olmayan davranışların bir uyumluluk gösterip göstermediği gözlemlenmiş, katılımcıların rahat ve kaygısız bir tavır içerisinde oldukları görülmüştür. Olumsuz yönler ise şu konularda ortaya çıkmıştır. Her şeyden önce katılımcıların belirlenmesi ve onlara ulaşılması güçlük yaratmıştır. Katılımcıların görüşme için zaman ayırmaları konusunda bazı sıkıntılarla karşılaşılmıştır. Kartopu (arada tanıdık birilerinin olması) metodundan ve bilgilerin kayıt edilmesinden kaynaklanan gizliliğin kaybı ile ilgili tedirginlik ile karşılaşılmıştır. Bunun yanı sıra beklentiler doğrultusunda cevap veriyor olabilmeye kaygısı ve olası yanlışlık durumları sezinlenmiştir. Soruların açık uçlu oluşu ve belli bir standart dâhilinde olmayışı katılımcıların bazen konunun dışına çıkmalarına sebep olmuştur.

Nitel çalışma yapılırken elde edilen bulgular bütüncül bir yaklaşımla ele alınarak betimsel analize başvurulmuştur. Veriler temalara göre özetlenmiş ve yorumlanmış,

doğrudan alıntılar yapılmış, neden-sonuç ilişkileri belirlenmeye çalışılmış ve ileriye yönelik tümevarımsal tahminlerde bulunulmaya çalışılmıştır.

4.1.1. Aile, Evlilik ve Mutluluk Algısı

Yapılan görüşmelerde 10 erkek ve 10 kadına aile, evlilik ve mutluluk kavramlarını nasıl algıladıkları, onlar için bu kavramların neyi ifade ettiği soruldu. Bu bölümde sırasıyla, önce erkeklerin, daha sonra da kadınların yorumları yer almaktadır.

Aile

Erkekler tarafından aile ile ilgili yapılan açıklamalarda en çok dikkat çeken özellik “ailenin bir birlik oluşu” şeklinde ifade edilmiş olmasıdır. Her şeyden önce aile bir *birlik ya da birliktelik*, olarak görülmektedir. Katılımcılardan pasta şefi olan Hüseyin Bey’e göre ailenin özellikleri aşağıdaki şekilde ifade edilir:

“Bütün üyelerin bir olup birbirleri için elinden gelenin yapıldığı, sonsuz bir sevgi ve şefkatin yer aldığı bir topluluk, bir birliktir. Sadece anne, baba ve çocuklar şeklinde düşünmemek gerekir. O çatı altında kim yaşıyorsa ailenin bir parçasıdır”.

Aile bir birlik olmanın yanı sıra, dayanışma, sevgi, koruma duygusu gibi donanımlara sahip küçük bir topluluk olmaktadır. Birincil ilişkiler ancak aile içinde görülebilir. Başka hiçbir kurumda bu ilişkiler yer almaz. Ayrıca aile üyelerinin fazlalığı, o aile için bir güç göstergesi olarak algılanmaktadır.

Bir kamu kurumunda memur olarak çalışan Osman Bey’in sözlerinde benzer bir tanımlama görülmektedir. O’na göre aile;

“Birbirini seven iki kişinin evlenerek bir araya gelmesiyle ve ileride çocuklarıyla perçinleşen, çoğalan, bir çatıda bulunan insanlardan oluşan bir birliktir. Aynı çatı altında yaşayan insanlar aynı duyguları yaşarlar”.

Yukarıdaki açıklamada, aileyi kuran çiftlerin birbirlerini sevmeleri gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca çocuk yapmanın önemine, toplumun devamını sağlama gereğinden ziyade eşler arasındaki sevginin güçlenmesi ve büyümesi açısından değinilmiştir. Aile aynı çatı altında yaşayan insanlardan oluşmalıdır ki paylaşımlar sonucu onları birbirine bağlayan benzer duygular yaşanabilsin.

İş Güvenliği Uzmanı Süleyman Bey “aile her zaman yanında hissettiğin, ayrılmaz parçandır” söylemiyle, aile üyeleri arasında dayanışmanın var olduğunu, bağlılığın bulunduğunu dile getirir. Aile üyelerini bir arada tutan en güçlü faktör dayanışmadır. Bağlılık ve işbirliği aileyi diğer kurumlardan ayıran en önemli özelliklerdir.

Aile, sıcaklık ve güven ortamının olduğu bir barınak, yuva ve sığınma yeridir. İşletmeci olan İsmail Bey ailenin neden bir yuva olduğunu şu sözleriyle açıklamıştır:

“Aile deyince akla yuva, sığınma yeri ya da barınak gelmelidir. Ailede herkes birbirine güven duyar ve içten davranır. Ayrıca birbirlerini korumakla yükümlü hissederler. Bu yüzden aile ortamında büyümeyen kimselerde başkalarına güven ve özgüven sorunu görülür. Aile içinde hatalar affedilir ve unutulur. Kişiler tekrar birbirlerine güven duyarlar ve birbirlerinden vazgeçmezler”.

Aile, toplumun temel taşı ve en küçük birliğidir. Toplumun devamını aile sağlar. Çocukların sosyalleşmesi ve topluma uyumu için bilmeleri gereken kurallar bu küçük birlikte öğretilir ve değerler burada aktarılır. Bir kamu kurumunda yönetici olan Vedat Bey, çocuğun topluma hazırlandığı ilk yerin aile olduğunu şu sözleriyle belirtir:

“Aile toplumun temel taşıdır. Çocuğun topluma hazırlandığı ve sosyalleştiği ilk yerdir. Toplumun kuralları çocuklara burada öğretilir”.

Geniş ailenin dışında, aileyi sadece anne, baba ve çocuklardan oluşan bir topluluk şeklinde algılayan ve sınırlarını buna göre belirleyen Mustafa Bey’e göre aile;

“Üç kişilik bir topluluğun (anne, baba ve çocuk) oluşturduğu, aralarında kan bağı olan bir birliktir”.

Ailenin, anne, baba ve çocuklardan oluşan bir birliktelik olduğu polis memuru Haluk Bey tarafından da dile getirilmiş ve bunun dışında kalan diğer insanların ailenin etrafında yer alan ikincil unsurlar olduğu belirtilmiştir.

“Aile, anne, baba ve çocuklardan oluşan bir birlikteliktir. Ailenin dışındaki diğer kişiler ya akrabadırlar veya tanıdıktırlar. Onların aileden sayılması doğru olmamaktadır. Çünkü aile toplumun çekirdek yapısıdır. O nedenle çekirdek aile öz aile olarak kabul edilmelidir”.

Bugün Avrupa’nın birçok ülkesinde ve Amerika’da aynı cinsten evliliklere izin verildiği halde dünyanın birçok yerinde bu türden evlilikler kanunen, dinen veya ahlaken kabul görmemektedir. Görüşmemizde özellikle buna vurgu yapan öğretmen Muzaffer Bey ailenin sınırlarını bu açıdan çizmekte ve aynı cinsten oluşan birliklerin işlevsel olarak aile tanımına uymadığını belirtmektedir. O’na göre;

“Aile, kesinlikle iki karşı cinsin bir arada hayatı paylaşmaya başlamasıdır. Aile yuvadır ve kutsal bir kurumdur. Aynı cinsten evlilik yapanların bir aile oluşturması mantıken imkânsızdır. Çünkü onlar ailenin çoğalma ve toplumu devam ettirme görevini yerine getiremezler”.

Genel olarak aile pozitif bir olgu olarak algılanmakta ve tanımlamalar o doğrultuda yapılmaktadır. Olumlu algılardan birisi de ailenin bir huzur ve mutluluk ortamı olduğu ile ilgili görüştür. Esnaf olan Erdinç Bey’in aile ile ilgili yorumu şu şekildedir:

“Aile huzurun bulunduğu yerdir. Huzur ilişkilerin iyi gittiğini, her şeyin yolunda olduğunu gösterir. İnsanlar iş hayatlarında, dışarıda veya günlük hayatta birçok sorunla karşılaşır. Akşam olduğunda herkes evine gittiğinde ve ailesiyle buluştuğunda bütün sorunlarını unutmaz”.

Aile mutluluğun yaşandığı yerdir. İnsanlar kendilerini aile ortamında rahat ve güvende hissederler. Mühendis olan Kutlu Bey’e göre;

“En büyük mutluluk aile içinde, aile üyeleri ile beraberken yaşanır. Aile ortamı mutluluk ortamıdır. Çünkü bütün pozitif değerler orda toplanmıştır. Bu değerler insana kendisini iyi hissettirir”.

Kadınlarla yapılan mülakatlar sonucu aile algısının erkeklerin algısıyla ortak birçok özellik gösterdiği görülmüştür. Bu ortak noktalardan biri ailenin mutlu ve huzurlu olunan yer olduğu ile ilgilidir. Ev hanımı olan Leyla Hanımın aile ile ilgili yorumları buna vurgu yapmakta ve ailenin sadece kan bağına dayanmadığını belirtmektedir.

“Aile mutlu olunan yerdir. İnsanlar hangi ortamda kendilerini mutlu hissedersen orası onların ailem diyebilecekleri ortamdır. Kendilerini mutlu eden insanlar da onların aile üyeleridir. Kan bağı şart değildir. O yüzden kiminle mutlu oluyorsan ailen o oluyor”.

Ancak Ayşe Hanım'ın savunduğunun aksine, ailenin kan bağına dayandığını ve kan bağıının belirleyici olduğunu yine ev hanımı olan Refika Hanımın sözlerinde görüyoruz.

“Aile, aralarında kan bağı bulunan insanların bir arada yaşamasıdır. En kötü akraba bile yabancından bin kat daha iyidir. Ailede herkes birbirini korur, kollar”.

Görüşmeler esnasında aileyi çekirdek aile ile özdeşleştiren açıklamalarla karşılaşmıştır. Bu görüş, aile denen birliğin huzur ve bağlılığa dayalı olarak ortaya çıktığını savunmuştur. Bir muhasebe ofisinde sekreterlik yapan Hülya Hanım modern aileyi ve sahip olduğu ilişki örüntülerini aşağıdaki sözleriyle betimlemiştir.

“Aile, bir çiftten ve çocuklardan oluşan huzurlu bir yuvadır. Ailedeki herkes birbirine bağlılık ve sorumluluk duyar. Bağlılık özellikle eşler açısından çok önemlidir. Çünkü aileyi devam ettiren veya bitiren en önemli ilke eşlerin birbirlerine olan bağlılığı ve sorumluluğudur”.

Ailenin psikososyal işlevine gönderme yaparak ailenin yaşam kaynağı ve yaşam sebebi, yalnız yaşayamayan insanın yalnızlığıyla baş etme yetisinin bir ürünü olduğunu savunan görüşler ileri sürülmüştür. Öğretmen emeklisi olan Nur Hanım'ın açıklamasında bunu açıkça görmek mümkündür.

“Aile, yaşamı anlamlı kılan bir değerdir. Yalnız yaşayabilen varlıklar değiliz. İnsanlar yalnızlık duygusuyla baş edebilme yetilerini aile kurarak, kendilerine değer veren ve kendilerinin değer verdikleri insanlarla beraber yaşayarak kullanırlar. Bu topluluğun yani ailenin, mutlu, sağlıklı, eğitilmiş anne, baba ve çocuklardan oluşan bir yapı olması gerekir. Aksi takdirde ailedeki insanlar mutlu olamazlar. Karşılaşacakları ve üstesinden gelemeyecekleri sorunlar onları ümitsizliğe, huzursuzluğa ve bunalıma sürükler”.

Ailenin önemli ve kutsal olduğu görüşü Hemşire olan Sude Hanım tarafından da dile getirilmiştir. O'na göre

“Aile, yaşam kaynağıdır, insanın yaşama sebebidir. İnsan tek başına olduğunda belki daha özgürdür ama hayata tutunmak için ya da mücadele etmek için bir sebebi yoktur. Oysa ailen olduğunda hele birde çocukların varsa kendin ikinci planda kalıyorsun ve çocukların için yaşamaya, çalışmaya, biriktirmeye ve iyi bir gelecek elde etmeye çabalıyorsun. Bunları yapabilmenin mutluluğu sana yetiyor”.

Aile evlilik ile kurulur. Aile üyeleri arasındaki ilişkiler sevgi, saygı, anlayış ve hoşgörü çerçevesinde yürütüldüğü zaman aile bütün olarak varlığını devam ettirir. Ailede duygular zamanla daha da güçlenir ve bireyler birbirlerine gönül bağı ile bağlanırlar. Saydığımız olumlu özelliklerin çoğunu vurgulayan bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki gibidir. Bankada çalışan Nimet Hanım’a göre;

“Aile, evlilik ile kurulan ve gelişen bir bütünlüktür. Çocuk ile aile tamamen gerçek anlamına kavuşmuş olur. Ailede ne kadar çok insan varsa (sadece çocuklar değil onların dışında da birileri varsa, örneğin nine, dede, teyze, amca her kim olursa) o aile o kadar güçlü ve uzun ömürlü olur”.

Gündüzleri eşiyle beraber çiğköfte dükkânında çalışıp, diğer zamanlarda el işi yaparak geçimini sağlamaya çalışan Seval Hanım’a göre ise çocuk aileye, anne ve babaya gerçek anlam yükleyen en önemli faktör olarak ortaya çıkmaktadır:

“Aile anlayışın ve hoşgörünün olduğu yerdir. Aile dışında kimse kimseyi çekmez ve hoş görmez. Ama ailede sınırsız bir hoşgörü vardır. Özellikle ebeveyn olmak bir mucizeye sahip olmak gibi bir şeydir. Çocukların yaptıkları hatalara rağmen anne ve baba hep affedici ve özverilidir. Ayrıca eşler birbirine hoşgörü ile yaklaştıklarında birçok problem kendiliğinden çözülüyor”.

Aile sevgi temeli üzerine kurulan bir birliktelik ve yapıdır. Sevgi ortamı içinde büyüyen çocuklar başkalarını sevmeyi ve onlara değer vermeyi öğrenir. Bir hastanede diyetisyen olarak çalışan Müjgân Hanım, sevginin diğer pozitif duyguların öncüsü olduğunu belirtir. O’na göre;

“Aile birbirini seven insanların bir arada bulunarak oluşturdukları bir yapıdır. Aile sıcak ve güvenli bir ortamdır. Sevginin olduğu yerde güven, samimiyet, huzur, paylaşım ve özveri de vardır. Ama sevginin olmadığı bir ortamda huzursuzluk, hoşgörüsüzlük, çatışma, tartışma hatta şiddet ve ihanet vardır. Varlığını devam ettiremeyen ailelerin temeline bakıldığında sevgi eksikliği olduğu görülür”.

Ailenin en önemli özelliklerinden biri paylaşıma dayanıyor olmasıdır. Fertler arasındaki paylaşım duygularda olabileceği gibi her türlü fiziksel koşulu da kapsamaktadır. Anestezi uzmanı Emine Hanım’ın sözlerinde aile paylaşıma dayalı bir bütünlük olarak ifade edilmiştir.

“Aile sevgi ve saygı çerçevesinde yaşanan, iyi ve kötü her anın ve her duygunun paylaşıldığı bir bütünlüktür, bir yerdir. Aile güzel anlar gibi sıkıntılı ve zor anları da paylaşır. Aile bu yönüyle diğer topluluklardan farkını ortaya koyar”.

Yapılan görüşmelerde katılımcılar genellikle aileyi olumlu bir değer olarak ele almış ve işlevselliği üzerine odaklanmışlardır. Ancak, ev hanımı olan Sevgi Hanım farklı bir bakış açısı ile aile olgusuna yaklaşır ve daha çok onun olumsuzluklarına işaret eder. Sevgi Hanım’ın sözleri şu şekilde ifade bulmuştur;

“Aile, başlangıcı iyi olup daha sonra kalıplaşmış alışkanlıklarla devam eden bir beraberliktir. Çiftler başlangıçta her ne kadar olumlu duygularla bir arada yaşamaya karar verip aileyi kursa da zaman içinde, insanların hayatlarını monotonlaştırır ve alışkanlıklara dayalı bir yaşam tarzı yaratır. Bunun sonucu olarak eşlerin yaşam heyecanlarını yok eder. Bu hem insanların özgürlüklerini hem de yaratıcılıklarını törpüler”.

Evlilik

Yapılan görüşmeler sonucunda erkeklerin evlilik ile ilgili görüşlerine göre, evlilik sadece kadınla erkeğin birlikteliğinden ibaret olmamaktadır. Nikâh ile gerçekleşen bir birliktelik süresince ikili ilişkilere şekil veren paylaşım, özveri, uzlaşma ve denge arayışı, anlayış, bağlılık, sıcaklık, güven, sevgi ve korumacı duyguların varlığı zorunlu görülmektedir. Bu duygular ve değerler evliliği özel ve diğer birlikteliklerden farklı kılmaktadır. Yapılan görüşmelerde evlilik ile ilgili değerlerin önemine yapılan vurgular aşağıdaki ifadelerde açıkça görülmektedir.

“Evlilik kadın ve erkeğin sonsuz birlikteliğidir”.

“Nikâh ile bir kadının ve erkeğin bir arada yaşamasıdır”.

“Erkek ve kadının duygusal bir bağla bağlanması ve mutlu bir birliktelik oluşturmasıdır”

“Evlilik, karşı cins ile aynı hayatı paylaşmaktır”.

“Evlilik erkek ve kadının birbirine duygusal bir bağ ile bağlanması ve mutlu bir birliktelik oluşturmasıdır”.

“Evlilik iki kişinin uzlaşması ve farklı olan kişiliklerin ve isteklerin bir dengeye oturtulmasıdır. Bu da ancak karşılıklı anlayışla mümkün olabilir”.

“Evliliğin temeli paylaşımdır. İyinin ve kötünün, varın ve yokun paylaşımıdır”.

“Evlilik, karşılıklı fedakârlıktır, hatta bir veriş alıştı, yani paylaşım birlikteliğidir”.

“Evlilik yuva kurmaktır, samimiyet, sıcaklık, güven, sevgi ve korumacı duyguların olduğu yerin inşa edilmesidir”.

Evliliğin, aynı yola çıkmış iki insanın birbirlerine yoldaşlık yapmaları, birbirlerinin sorumluluklarını paylaşmaları, birbirlerine yardımcı olmaları ve birbirlerinin hayatlarını kolaylaştırmaları şeklindeki algıyı ortaya koyan bir diğer görüş şu şekildedir:

“Evlilik, hayatını devam ettirebileceğin biriyle evli olma halidir. Bu kişi senin hayatını kolaylaştırmalı, sana bakmalı ve her anlamda yardımcı olmalıdır”.

Makro açıdan ele alındığında evlilik, hayatın idame ettirilmesi, akışın korunması ve sürdürülmesi ve özellikle neslin devamı için başvurulan bir yöntemdir. Toplumun üreme ve devamı gibi fonksiyonları evlilik ile sosyal, ekonomik, dini ve hukuki açıdan standart bir yapıya kavuşturulmuştur. Böylelikle bu süreç içerisinde doğabilecek karışıklıkların önüne geçilmiş olmaktadır. Yapılan görüşmelerin birinde buna benzer bir algılayış aşağıdaki sözlerle ifade edilmiştir;

“Evlilik, hayatın devamlılığı ve neslin devamı için şarttır. Hayatın akışı ve düzeni ancak bu şekilde korunur. Kısaca evlilik bu düzeni sağlayan bir süreçtir”.

Kadınlarla, yapılan görüşmelerde, evliliğin iç ve dış yapısı itibariyle, ailenin ilk aşaması ve minyatürü şeklinde olduğu ve aile kurumunun resmileştirilmiş halini oluşturduğu dile getirilmiştir. Bu ifadelerden biri şu şekildedir:

“Evlilik ailenin küçük bir modelidir. Başlangıcı iyi olan ama sonu alışkanlıkla biten bir hayat tarzıdır. Bakıldığında aile ile evliliğin aynı anlama geldiği görülür. Aslında aile nasıl ki özgürlüğü kısıtlıyorsa, evlilik bu kısıtlamayı resmi bir şekilde başlatma sürecidir”.

Aile olmak evlilik ile başlar. Evlilik toplumun belirlediği ve kabul ettiği bir takım seremoniler ve uygulamalardan oluşur. İki kişinin standartlaştırılmış davranış kalıpları

içerisinde birlikte olması ile ilgili tutumlarıdır. Ancak bu birlikteliğin doğru bir insanla mümkün olabileceği, evlilikte ve aile kurumunda istikrarın ancak bu şekilde sağlanabileceği görüşmelerden elde edilen sonuçlardır. Bu görüş ile ilgili beyanlar şu şekildedir;

“Evlilik, iki kişinin hayatlarını birleştirmeleridir”.

“Doğru insanla bir ömrü paylaşmaktır. İyi veya kötü, her durumda iki insan beraber ilerliyorsa bu istikrardır ve evliliktir”.

“Evlilik iki farklı insanın gönüllü olarak aynı çatı altında yaşamasıdır”.

“Evlilik paylaşımdır. Maddi ve manevi, iyi ve kötü her şeyin paylaşımıdır”.

“Evlilik birbirini seven iki insanın hayatlarını birleştirmeleridir. Evlilikte sevgi ve paylaşım karşılıklı olmalıdır. Aksi takdirde o evlilikte çok çatışma ve huzursuzluk olur”.

“Evlilik, karşılıklı sevgi ile aynı yaşamın paylaşımıdır”.

Anlaşılabacağı üzere, gönüllülük, karşılıklı sevgi, paylaşım ve istikrar evliliğin gerekleri olarak belirtilmiştir. Geleneksel evliliklere bakıldığında, eş seçiminde aile büyükleri daha çok belirleyici oluyorken bununla ilgili algının değiştiği ve eşlerin duygusal anlamda birbirleriyle karşılıklı hisler içerisinde olmaları gerektiği vurgulanmıştır. Evlilik her ne kadar toplumun belirlediği standart kalıplara sahip ise de zorlamaya dayandırılmaması, önemli bir unsur olarak altı çizilmiştir. Bunlarla ilgili iddiaların yer aldığı görüşler şunlardır:

“Evlilik aile olmanın en standart şeklidir. Sorumluluklarla dolu bir durumdur. Ayrıca sorumluluklar yasal açıdan bağlayıcı oluyor. Yani evlilik kolay kuruluyor belki ama yürümediği zaman öyle kolay bırakılamıyor”.

“Evlilik, saygı, sevgi, hoşgörü ve sorumluluk bütünlüğüdür. İki kişi arasında zorlama olmadan, isteğe bağlı olarak ortaya çıkması gereken beşeri duyguların paylaşımıdır”.

“Evlilik, mutlu bir yuvanın kurulmasıdır ya da mutlu yuvanın kendisidir”.

Görüşmelerin sonuçlarından hareketle evliliğin, hem kadınlar hem de erkekler tarafından arzu edilen, kabul gören ve saygı duyulan bir durum olduğu söylenebilir.

Sadece toplumun, çocuklar ile ilgili belirsizlikleri ortadan kaldırmak amacıyla gerekli gördüğü bir zorunluluk değil, ama aynı zamanda, içeriksel özelliklerinden dolayı, bir yandan fertlerin ihtiyaç duydukları manevi gereksinimlerini gideren, diğer yandan da onlara toplumda bir saygınlık ve statü kazandıran bir yapıya sahip olması nedeniyle arzu edilen bir durum olmaktadır.

Mutluluk

Erkeklerle yapılan görüşmelerde, onların mutluluk ile ilgili algıları kısaca özetlenecek olursa, çoğu mutluluğu huzur ile bağdaştırmış ve en basit haliyle mutluluğun, huzurlu olma, huzurlu ortamda bulunma, iç huzura kavuşma, pozitif olma şeklinde algılandığı görülmüştür. Özellikle aile içindeki huzur birçok kişi için mutluluğun temeli olarak görülmektedir. Huzur bağlamında mutluluğu açıklamaya çalışan görüşlerin bazıları aşağıdaki alıntılarda görülmektedir.

“Mutluluk, aile huzurudur. Bunun içine çocukların iyi yetiştirilmesi, sağlıklı ve refah içinde yaşamak ve konulan hedeflere ulaşmak girmektedir. Benim için mutluluk ailemin huzuru ve sağlığıdır”.

“Mutluluk, her türlü huzurdur ve huzurun sağlanmasıdır. Eğer bir insan nasıl huzurlu olacağını bilemiyorsa o insan hiçbir şekilde mutlu olmayı başaramaz. Huzuru yakalamak elbette ki kolay değil. Bütün sorunları ortadan kaldırmaya gücümüzün yetmeyeceğine göre kendi huzurumuzu kendimiz yaratmaya çalışmalıyız. Çok beklenti içine girmemeli ve çok hırslı olmamalıyız. Ayrıca gerekmedikçe teknolojiyi kullanmamalı ve hayatımızdan uzak tutmaya çalışmalıyız”.

Yapılan bu açıklama bize, mutlu olma adına, insanların günlük sorunlarla baş etme mekanizmalarından telkine başvurduğunu, çaresizliğiyle bu şekilde baş etmeye çalıştığını gösteriyor.

“Mutluluk, huzurlu olmaktır. Karşılaşılan sorunların çözümlenebilmesidir. İç rahattır. Gittikçe zorlaşan yaşam koşulları iç huzurumuzu yok etmeye başlamış durumda. Eskiden insanlar eşlerini, dostlarını, komşularını ziyaret eder, konuşur ve rahatlarıydı. Şimdi ise etrafta samimi kimseyi bulamıyorsun. Herkes birbirinden uzak, ayrı ve bir o kadar yabancı. İnsan olarak yalnızlaştık.”.

Bu çalışma esnasında, katılımcılar arasında, mutluluğun asıl kaynağının direk aileye dayandığını savunanlar olmuştur. Bunun en büyük sebebi, ailede ihtiyaç duyulan maddi ve manevi birlikteliğin, paylaşımın ve desteğin insan mutluluğu üzerinde direk bir etki yarattığı şeklinde açıklanmıştır.

“Mutluluk, ailedir ve huzurlu bir ortamdır. Aile efratlarının sağlıklı bir şekilde bir arada olması, birinin sorunu olduğunda onu hep beraber çözmeye çalışmamız, birbirimize bağlı olmamız, sevdiğimizi ve sevildiğimizi bilmemiz ve birbirimize değer vermemiz gerçek anlamda mutluluktur”.

“Mutluluk, sağlıklı bir şekilde aile fertleriyle bir arada olmaktır. Sağlıktan kastım hem ruhen hem de bedenen iyi olma halidir”.

“Mutluluk, samimiyettir, iyi ilişkilere sahip olmak ve pozitif olmaktır”.

“Mutluluk, her türlü huzurdur”.

“Mutluluk, insanın kendini iyi hissetmesi halidir yani pozitif ve her daim iyimser olmaktır”.

“Mutluluk, iç huzurdur ve o huzurun diğer insanlarla paylaşımıdır”.

Mutluluğu, aile ve huzur kavramları dışında ele alan görüşler de bulunmaktadır. Bunlardan ilkinde göre mutluluk, mikro düzeyde ele alınmış, insanın sürekli üretken ve dinamik olma hali, bir şeyleri başarma sonucu yaşadığı tatmin duygusu olarak ifade edilmektedir.

“Mutluluk, insanın yaşama sebebidir. Ulaşmaya çalıştığı hedeftir ya da hedeflerdir. Kısacası insanda ortaya çıkan tatmin duygusudur. Mutluluk, verilen mücadele sonucu insanın istediği bir şeye ulaşmasıdır. Önemli olan insanın kendisini aşacağı ve geliştireceği etkinlikler içinde olmasıdır”.

Bir diğer görüşe göre mutluluk, iletişim kurma ile yakından ilişkilendirilmiştir. İnsan ilişkilerinden kaynaklanan sorunların çoğunun iletişim kopukluğunun veya iletişimsizliğin, yanlış anlamamanın ya da anlaşılmanın ürünü olduğu belirtilmiştir. Aile içinde özellikle kuşaklar arası çatışmalara dayalı sorunların kökeninde fertlerin birbirlerini anlamamaları yatmaktadır. Bu görüş bir katılımcının şu ifadesinde daha net görülmektedir;

“Mutluluk, iletişim kurabilmektir. İnsanın karşıdakini anlayabilmesi ve kendisini doğru anlatabilmesi çok önemlidir. Ne yazık ki insanlar empati yapmaktan aciz ve dilimizi de doğru kullanmamaktadırlar”.

Mutluluk ile ilgili, kadınlar tarafından yapılan yorumlarda en çok dikkati çeken unsur, mutluluğun aile fertleriyle özellikle çocuklarla beraber geçirilen zaman ve onlara duyulan hislerle belirtilmesi olmuştur. Bu durum, annelik duygusunun, kadına kendisini en çok mutlu hissettiren duygu olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Aşağıdaki alıntılar bu tezimizi destekler niteliktedir.

“Mutluluk, her şeyden önce çocuklarıma duyduğum sevgi ve şefkattir. Onun akabinde ortaya çıkan huzur ve her türlü paylaşımdır”.

“Mutluluk, benim için çocuklarım demektir. Aynı zamanda çok değer verdiğim insanlarla beraber olmaktır. Ama benim için dünyanın en değerli varlıkları çocuklarımdır ve en büyük mutluluğu ben onlarla yaşıyorum”.

“Mutluluk bana göre, her şeyden önce sağlıklı ve huzurlu olmaktır. Çocuklarımın ve ailemdeki diğer kişilerin sağlıklı olması benim için çok önemlidir. Sağlık ve huzur konusunda istenilen bir standardı yakalamak mutluluğun şartıdır”.

“Bence en büyük mutluluk çocuk sevgisidir. Çocukların varlığı ve onlara duyduğum sevgi ve duyguların karşılığı hiçbir şeyle ölçülemez. Ben gündüzleri dükkânda çalışıyorum ve akşamları da el işi yaparak aile bütçesine yardımcı oluyorum. Bu nedenle çocuklarımla istediğim gibi zaman geçiremiyorum ve onlara istediğim ilgiyi gösteremiyorum. Bana asgari ücretle maaş bağlansa çalışmak zorunda kalmam, çocuklarıma bakar onlarla ilgilenirim”.

“Benim için en büyük mutluluk çocuklarımla zihnen ve bedenen sağlıklı ve mutlu olmalarıdır. Benim çocuğumun küçükken hiperaktif ve davranış bozukluğu gibi sorunları vardı. Rehberlik merkezinden ve özel psikologlardan yardım aldığımız ve bunu okula bildirdiğimiz halde gittiğimiz bütün okullarda çocuğum hem öğretmenleri, hem idarecileri hem de arkadaşları tarafından dışlandı, hor görüldü ve tartaklandı. Onu başka okula götürmemiz için çok baskı gördük. Çocuk o yaşta duygusal sarsıntı yaşadı. Çocuğumuzun o durumu bizi çok yaraladı. Biz büyükler her türlü sıkıntıyı atlatabiliriz ama çocuklar bunun bedelini çok ağır ödüyorlar. En çok sizi ne mutlu eder diye sorarsanız, eğitim sistemimizin iyileştirilmesi derim”.

Yukarıdaki açıklama, bir toplumun kurumsal yapılarının, işleyişlerinin, özellikle eğitim ve sağlık alanlarındaki uygulamaların o toplumun yaşam kalitesini ve rahatını belirlediği için toplumun üyeleri üzerinde önemli derecede hissedilir bir etkiye sahip olduğunun açık bir ifadesidir.

Mutluluk ile ilgili yaygın algılardan bir diğeri mutluluğun kişisel fayda, memnuniyet veya kişinin beklentilerinin karşılanması sonucu yaşadığı tatmin duygusu ile ilişkilendirilmesidir. Pragmatik yaklaşım içinde ele alınan mutluluğu vurgulayan ilgili alıntılar şöyledir:

“Mutluluk önce insanın kendi memnuniyetiyle gerçekleşir. Kişinin kendi faydasına olan, onu hoşnut eden duygudur. Kişinin iç huzurudur”.

“Mutluluk insanı güldüren, ona hoş duygular yaşatan bir durumdur. İnsanın hayatındaki güzellikler mutluluk kaynağıdır. Yani insanın sahip olduklarından memnuniyet duymasıdır”.

“Mutluluk bireylerin kendi dünyalarındaki duygu durumudur yani kişiden kişiye, durumdan duruma değişir. Mutluluğu etkileyen ve belirleyen bir sürü faktör vardır. Benim için en önemli faktör benim sağlıklı ve sevdiklerimle aynı ortamda oluşumdur”.

Biyolojik olarak fertlerin sağlıklı bir yaşam sürmeleri ve değer verdikleriyle beraber olmaları onları güçlü kılar. Güç insanlarda olumlu duygular yaratır. Yukarıdaki ifadede olduğu gibi mutluluğu sağlıklı olma ve sevdikleri insanlarla bir arada yaşama koşuluna dayandırarak açıklayan benzer görüşler diğer katılımcılar tarafından da dile getirilmiştir.

“Mutluluk, insanın sevdiği insanlarla olması ve sevdiği işi yapmasıdır. Eve gittiğimizde sevdiğimiz insanlarla beraber olmamız, onlarla sorunlarımızı ve güzel şeyleri paylaşmamız bizi rahatlatır”.

“Mutluluk, ev ortamında karşılıklı anlayış ve sevdiklerimizle yan yana olmamızdır. Eşler arasında problemlerin yaşanması doğaldır. Tartışma yaşanıyor olsa bile herkesin, özellikle eşlerin birbirlerine anlayış göstermeleri gerekir”.

Görüşmelerden hareketle kadınların mutluluk algısı ile ilgili unsurların neler olduğunu kısaca özetleyecek olursak, daha önce de belirtildiği gibi birçok kadın mutluluğu çocuklarına duyduğu sevgi ve şefkate yaşamaktadır. Çocukların gerek arkadaş gerekse

okul çevresinde karşılaştıkları sorunlar çözüme kavuşmadığında, hem çocuklar hem de ebeveynler olumsuz bir şekilde etkilenmektedirler. Özellikle sıra dışı, özel bakım ve ilgi gerektiren çocukların karşılaştıkları sorunlar karşısında anne ve babaların duydukları çaresizlik ve umutsuzluk ailede moral çöküntüsüne sebep olmaktadır

Sağlıklı olmak, mutluluğu en çok etkileyen bir diğer unsur olarak vurgulanmıştır. Hem zihinsel hem de fiziksel sağlık, aile huzuru ve mutluluğu açısından oldukça önemlidir. İnsanın sevdikleriyle beraber olması, onlara yakın durması psikolojik destek açısından bir gereklilik olarak altı çizilmiştir. Aile dışında, özellikle işyeri ortamında karşılaşılan sorunlar insanlar üzerinde bir gerginlik yaratmaktadır. Bu gerginliklerin ve sıkıntıların atlatılmasında, aile üyelerinin önemli bir destek sağladığı belirtilmiştir.

4.1.2. Evlenme Şekli ve İçinde Bulunulan Aile Türünün Mutluluğa Etkisi

Türkiye’de evlilikler, fertlerin içinde yaşadıkları sosyokültürel, ekonomik, dini ve hukuki yapının etkisiyle gerçekleşir ve ona göre şekil alır. Geleneksel ve kapalı yapıya sahip topluluklarda evliliklerin daha çok, görücü usulü denilen, arada aracılardan olduğu, ailelerin birbirleri hakkında bilgi edinebildiği, aile büyüklerinin eş seçimine karar verdiği, örf ve adetler doğrultusunda gerçekleştiği bilinmektedir. Bu tip ailelerde nadiren de olsa evlilikler aile büyüklerinin isteği doğrultusunda gerçekleşiyor olsa bile Türk ailesinin genelinde bu son derece nadir bir uygulama olmaktadır. Burada anlaşılması gereken önemli nokta, geleneksel evliliklerin aile büyüklerinin onayı ile yapılan evlilikler olduğudur. Büyüklerin evlilik konusunda tek başlarına karar vermesi, aile içi huzursuzluklara yol açabilir.

Geleneksel yapının çok güçlü olmadığı, heterojen topluluklarda ise evlilikler daha değişik yollarla gerçekleşmektedir. Çiftler birbirlerini görür, tanır ve evlenip evlenmeyeceklerine genelde kendileri karar verirler. Evlenecek olanlar, bazen ortak arkadaşlar, komşular veya yakın çevredeki insanlar aracılığıyla tanışırlar. Son yıllarda popüler hale gelen diğer iki evlilik türü internette, siber sohbet odalarında veya arkadaşlık edinme sitelerinde tanışarak yapılan ve televizyonlarda düzenlenen evlilik programları aracılığıyla gerçekleşen evliliklerdir.

Araştırmamızın bu bölümünde erkeklere ve kadınlara “evlilik şekli” ile “içinde yaşanan aile türünün mutluluğa etkileri hakkındaki görüşleri soruldu. Katılımcıların

büyük bir oranının benzer fikirleri paylaştığı ve düşük oranda farklı düşüncelerin yer aldığı görülmüştür. Erkeklerin çoğu, geleneksel yolla ve benzer kültüre sahip eşlerden oluşan evliliklerin daha çok mutluluk getirdiği fikrini savunduğu görülmüştür. Bu fikri savunan ifadelerden örnekler aşağıda verilmiştir.

“Doğru bir evlenme şekli ve doğru bir aile seçimi mutlu bir yaşamı getirir. Yanlış verilmiş bir karar ve kişinin aldığı kültürle uyuşmayan bir ailenin çocuğuyla evlenmiş olmak sorunlara yol açar. Böyle bir evlilik yapan kişi yeni kültüre uyum sağlayamaz veya çok zorlanır. Ayrıca farklı kültüre sahip aile bu kişiye tepkiler koyar ve dışlar. Bana kalırsa her şeyden önce ailenin o kişiyi eş olarak kabulü ve sonra da eşlerin birbirlerini sevmesi önemlidir”.

“Evlenme şekli ve eşin aile yapısı birbirinden bağımsız düşünülemez. İnsan biriyle evlendi mi aileler de evlenmiş oluyor. İnsanların aile tipi onların davranışlarını etkiler. Bu nedenle eşlerin ailelere veya her iki ailenin birbirine uyum sağlaması mutluluğun şartıdır”.

“Bence ailelerin kabullendiği evlilikler daha sağlıklı oluyor. Çünkü o zaman aileler daha çok destek oluyor ve fedakârlık yapıyor”.

“Eski geleneksel ailede paylaşım ve dayanışma daha çok görülüyordu. Ama çekirdek aileye geçiş bencilliği getirdi. Ben flört ederek evlenmekten ziyade geleneksel yolla yapılan evliliği tercih ederim. Çünkü flört esnasında kişiler birbirlerini her açıdan tanıyamıyor. Arada duygu olunca tarafsız düşünüp neyin doğru neyin yanlış olduğuna insan karar veremiyor. Ama geleneksel evliliklerde aileler birbirini araştırıyor, birbirleri hakkında daha sağlam ve güvenilir bilgiler elde ediyorlar”.

“Evlilik şekli ve aile türü elbette ki aile içi huzuru ve mutluluğu etkiler. Eşlerinin aileleriyle uyumlu olmayanlar kendilerini o ailenin bir parçası gibi görmezler. Bu durum huzursuzluğa ve eşler arasında gerginliğe neden olur”.

“İnsanların nasıl evlendiklerinin ve nasıl bir aileye gelin veya damat gittiklerinin kendi mutlulukları açısından önemi büyüktür. Kültürler arası uyum şart. Boşanmalar niye daha çok aşk evliliklerinde görülüyor? Çünkü eşler evlenmeden önce aralarındaki farklılıkları önemsemiyorlar. Evlendikten sonra da çatışıyorlar ve güç savaşına giriyorlar”.

“Eğer kişiler yabancı oldukları kültürel değerlerle büyümüş birileriyle evlenirlerse mutsuz olurlar. Evlilikte uyum çok önemlidir. Eşler farklı toplumsal yapı içerisinde yetişmiş olabilirler ama aralarındaki uyumu ve uzlaşmayı sağlayabilmeleri için gerektiğinde birbirlerinin aile yapılarına ve kültürel değerlerine uymak durumunda kalabilmeliler”.

Ailedeki uyum, ahenk, uzlaşım ve huzur için eşlerin aynı kültürel değerlere sahip olmaları, aynı tutum ve davranışları benimsemeleri ve birbirlerinin aile yapılarını kabul etmeleri gerekliliği vurgulanmaktadır. Farklılıklar uyumsuzluk ve çatışma kaynağı olarak görülmektedir.

Çok nadir de olsa, günümüzde, modern evliliklerde, eşlerin karar ve kontrol sahibi olmaları gerektiğini savunanlar da bulunmaktadır. Birbirlerini severek ve anlaşılarak evlenen çiftlerin evlilik ile ilgili sorumlulukları daha iyi üstlenecekleri ve doğabilecek sorunları daha iyi çözümleyebilecekleri vurgulanmaktadır. Bununla ilgili görüşlerin özetini aşağıdaki sözlerde görmekteyiz:

“Evlenme şekli ve, yaşanan aile mutluluk ile pek ilgili değildir. Eşlerin kişilik yapılarını sadece aile belirlemez. Onun dışında başka faktörler de vardır. Eşler tutumlarını bu faktörlerin etkisiyle de belirlerler. O nedenle aile yapıları farklı bile olsa, arada sevgi ve saygı varsa, eşler birbirlerine uyum sağlar ve mutlu olurlar”.

Farklı toplumsal yapılar, kişilikler, tutum ve alışkanlıklar nedeniyle, evlilik şekli ile içinde yaşanan aile türü arasındaki ilişkiye bakarak, eşlerin mutlu olup olmayacakları ile ilgili doğru bir öngöründe bulunmak kolay olmamaktadır. İnsanoğlu değişken bir varlık olup, her zaman aynı uyarıcılara aynı tepkiyi vermeyebilmektedir. Bu nedenle eşlerin mutlulukları sadece sahip oldukları ailelerin sosyokültürel yapıları tarafından belirlenmemektedir. Bunun dışında mutluluklarını belirleyen ve etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Bazı katılımcıların belirsizlik ile ilgili söylemlerini şu sözlerinde görmekteyiz.

“İnsanların birbirlerini severek ve seçerek evlenmeleri mutluluklarının daim olacağı anlamına gelmez. Aynı şekilde, ailelerin seçtiği eşle evlenmek de çiftleri mutlu etmeyebilir. Eşlerin birbirlerine uyum sağlaması önemlidir. Bence evlilik şekli ve aile türü arasındaki ilişkiden bahsetmek yerine eşler arası uyuma bakmak

gerekir. Değişime, yeniliğe uygun olan, farklılıklara hemen adapte olabilen eşler her türlü kültürden biriyle evlenip mutlu olabilirler”.

“Geleneksel yolla yapılan evliliklerde kontrol daha çok ailelerde ve aile büyüklerinde oluyor. Eşler tam olarak özgür değiller. Ama yine de birçok konuda ailelerinden destek görmektedirler. Örneğin, çocuk bakımı, maddi ve manevi yardım gibi. Modern evliliklerde ise, aşırı bireyselleşme, aşırı özgürlük yaşanıyor. O yüzden bu tür evliliklerde çok hatalar yapılıyor ve çocuklar kreş köşelerinde sevgisiz ve ilgisiz büyüyor”.

Kadın katılımcılarla yapılan görüşmelerde erkeklerde olduğu gibi, birçoğu evlilik şekli ile içinde yaşanan aile türü arasında önemli bir ilişki olduğunu belirtmiş ve bu ilişkinin mutluluğu önemli derecede belirlediğini ifade etmiştir. Bu görüşlerin bazıları aşağıda aktarıldığı gibidir.

“Saygı ve sevgi olunca evlenme şekli çok önemli olmuyor. Ama küçük ailede geniş aileden yaşayan birileri varsa mutluluğu olumsuz etkiliyor. Bu durumda eşlerin ailelerle uyumlu olması önemlidir”.

“Ailenin türü, aile içindeki insanların ilişkilerini belirler ve yönlendirir. Bu kimilerini mutlu kimilerini ise mutsuz edeceği için önemlidir. Benzer kültürlerden evlenen kişiler daha fazla ortak noktalarda buluşacakları için daha az sorun yaşarlar”.

“Bence ailelerin onayladığı evlilikler daha uzun ve mutlu olmaktadır. Evlilik öncesi yaşanan olaylar olumlu ise evliliğin gidişatını da olumlu etkiler. Yani yapılan evlilik etraftan onay alınarak yapılmışsa ilerleyen zaman içinde çok fazla sorun yaşanmaz”.

“İçinde yaşanan aile türü, kişilerin birbirine bağlılığı ve ailenin diğer fertlerinin mutluluk hali, olduğu gibi çifte yansır. Eğer aile bu fertlerden uzak bir yerde yaşayacaksa onlardan daha az etkilenecektir. Ama yakın bir çevrede ya da bir arada yaşarlarsa evli çiftler sorunlara daha fazla maruz kalacaklardır”.

“Türkiye ataerkil bir aile yapısına sahiptir. Bu tür yapılarda, ailelerin onayladığı evlilikler mutluluğu olumlu etkiler. Çünkü daha az çatışma yaşanır ve o yapıya ait gelenekler varlığını sürdürür”.

“Evlenme şekli ve insanın içinde yaşadığı aile türü, çiftlerin aldığı eğitim, kültür, terbiye ve kişilik yapılarına bağlı olarak mutluluğu hem olumlu hem de olumsuz etkileyebilir”.

Evlilik şeklinin aile yapısıyla arasındaki ilişkinin çok belirleyici olmadığı, en önemli unsurun eşlerin birbirlerine olan sevgi ve saygının, kendi aralarındaki uyumun ve uzlaşının olduğunu savunan görüşlere de rastlanmıştır.

“Eşlerin birbirlerini severek evlenmeye karar vermesi, ailelerin eş seçmesinden daha iyidir. Çünkü sevgi üzerine inşa edilen evlilikte eşler daha mutlu olurlar. Sevgi sayesinde bütün zorluklara göz yumulur ya da aşılır. O nedenle eşlerin evlenmeden önce birbirlerini tanınması ve sevmesi çok önemlidir”.

“İnsanlar sevdikleriyle evlendiklerinde daha mutlu olurlar. Zorla evlendirilme ve dışarıdan müdahale ile mutluluk olmaz. Öz iradeyle yapılan evliliklerde kişi kendi sorumluluklarını daha iyi üstlenir”.

“Bana kalırsa karşılıklı sevgiye ve kararlılığa dayalı evlilikler daha uzun sürüyor ve bu tür evliliklerde aile daha çok mutlu oluyor. En azından sorunlar karı ve koca arasında yaşanıyor ve yine kendi aralarında çözülüyor. Dışarıdan kaynaklanan sorun ve müdahalelerin olmaması o çift için büyük bir avantajdır”.

“Eğer, kişi hayal ettiği gibi evlendiyse ve hayal ettiği, istediği bir aile yapısını oluşturduysa bu onun mutluluğunu olumlu etkiler. Önemli olan kişilerin ne tür bir aile içinde yer almak istedikleridir”.

Geleneksel yollarla yapılan evlilikler daha güçlü bağlara sahip olup daha uzun sürmektedir. Aile içinde herkesin görev ve sorumlulukları ailece belirlenip onaylandığı için daha az sürtüşme ve çatışma yaşanır. Geleneksel evliliklerde, modern yollarla yapılan evliliklerde görülen paylaşılmış otorite, kadın ve erkeklerin eşitlikçi sorumluluk paylaşımı, kadının ekonomik katkısı ve bireysel özgürlükler çok fazla yer almamaktadır.

Modern ailede, evlilik öncesi eşlerin birbirini tanıma dönemi olan flört aşaması, nişan süreci içinde daha kısa süreli ve bazı sınırlar içerisinde gerçekleşmektedir. Birbirini tanıma sürecinin uzun tutulması, sonradan ortaya çıkabilecek sorunların daha önceden fark edilip çözümlenmesine yardımcı olacaktır. Geleneksel evliliklerde çocukların yetiştirilmesi genellikle ailenin diğer fertlerince yerine getirilir. Ancak modern evliliklerde çocuğun yuvaya veya kreşe yerleştirilmesi, uygun bir bakıcının bulunması

ve ekonomik açıdan bu servislerin karşılanabiliyor olması başlıca sorunlar arasında yer almaktadır.

4.1.3. Evliliklerde Karşılaşılan Sorunların Kaynakları

Evlilikte karşılaşılan sorunların büyük bir kısmının ekonomik kaynaklı olduğu hem kadın hem de erkek katılımcıların çoğunca dile getirilmiştir. Ekonomik sorunlara yönelik yorumlar şöyledir;

“Günümüzde sorunların kaynağı paradır. Parası olmayan sıkıntılı aileler sorunlarla karşılaşabiliyor ve bu sebepten dolayı çok sık ayrılıklar yaşanabiliyor. Ekonomik sıkıntısı olmayan ailelerde sorunlar daha kolay atlatılıyor”.

“Bütün sorunların kaynağı ekonomik sorunlardır, geçim sıkıntısıdır”.

“İletişimsizlik en büyük sorundur. Kişilerin konuşmaması, duygularını ve düşüncelerini paylaşmaması önemli sorundur. Ayrıca dışarıdan yapılan müdahaleler de önemli olan bir diğer sorundur”.

“Türk ailesindeki en büyük sorun iletişimsizlik, hoşgörü ve anlayış eksikliğidir”.

“Sorunları sıralayacak olursak, karşılıklı anlaşamamak, iletişimsizlik, birbirine saygı duymamak ve bencillik diyebiliriz”.

Günümüzde boşanmaların çoğunun ‘şiddetli geçimsizlik’ nedeniyle gerçekleştiği bilinen bir gerçektir. Bunun temelinde, yeterince saygı ve anlayış görememe, bencil davranma ve empati yoksunluğu yattığı görülür. Aşağıda yer verdiğimiz alıntıların çoğu bu tür sorunları dile getirmektedir:

“Bütün sorunların nedeni şiddetli geçimsizliktir. Çiftler uzlaşmak yerine anlaşmamayı tercih ediyor. Ayrıca akrabalarla olan bağlar ve ilişkiler de çiftler arasında çok sorun yaratıyor”.

“Bütün sorunların kaynağında eşlerin birbirlerine saygı duymaması yatar. Saygı olduğunda zaten her şey kendiliğinden yolunu bulur ve sorun çözülür”.

“Eşlerin hayata ve olaylara bakış açısı çok önemli. Bu bakış açıları farklı olduğunda eşlerin uzlaşması çok zor olur. Ortak bir noktada buluşamamak her şeyin sorun olmasına yol açar”.

Ekonomik sıkıntılar, iletişimsizlik, uzlaşamama, saygı eksikliği gibi sorunlar eşlerin birbirlerini anlayamamalarına ve aralarındaki mesafenin günden güne daha da büyümesine yol açar.

Aile içinde, çocukların yetiştirilmesi, eğitilmesi, onların gelecekleri ile ilgili kararların alınması gibi konular önemli sorunlara kaynaklık etmektedir. Görüştüğümüz bir erkek katılımcının bununla ilgili dile getirdiği sözler aşağıda yer almıştır.

“Çocuğun yetiştirilmesi ve büyütülmesi ile ilgili her şey, onun sağlığı, eğitimi, gelişimi, ona yeterince ayıramadığımız zaman, gösteremediğimiz ilgi ve sevgi, anne ve babasının dışında başka kişilerce yetiştirilmesinden kaynaklanan sorunlar yüzünden eşimle hep tartışıyoruz, oysa eşler arasında işbirliği olmalı”.

Aile içinde sorun yaratan bir diğer faktör eşler arası kıskançlık ve güvensizliktir. Görüşmede yer alanlardan birinin vurgusu bu yöndedir:

“Bizim ailede kıskançlık en büyük problemdir. Bunun asıl sebebi güvensizliktir. Eşimin kıskançlığı bazen evin huzurunu önemli derecede bozmakta ve benim evi terk etmeme neden olmaktadır. Eşimin bana güvenmemesi, kısıtlamaya çalışması bana sürekli kendimi kötü hissettirmekte ve yanlış yapıyordum psikolojisine sokarak baskı yaratmaktadır”.

Erkeklerle göre, aile sorunlarının dayandığı sebepleri kısaca özetleyecek olursak, en başta ekonomik sıkıntılar ve geçim zorluğu gelmektedir. Bunu aile fertleri arasındaki iletişimsizlik, anlayışsızlık, kendini ifade edememe ve karşı tarafı anlamaya çalışmama takip etmektedir. Ayrıca üçüncü şahısların müdahalesinin zaman zaman sorun olabildiği belirtilmiştir.

Kadınlarla yapılan görüşmelerde evlilikte karşılaşılan sorunların kaynaklarına dair farklı cevaplar verilmekle beraber bu kaynaklardan en çok eşlerin birbirlerini anlayamamalarına, iletişimsizliğe, birbirlerini değiştirme gayretlerine, ilgisizliklere, güvensizliğe ve kıskançlığa vurgu yapılmıştır. Bu görüşlerin örnekleri aşağıda aktarılmıştır:

“Ben birçok evlilikte sorunların sebebi olarak, eşlerin birbirlerine olan güvensizliğini, saygısızlığını görüyorum. Evlendikten sonra eşler birbirlerini

oldukları gibi kabul etmek yerine, birbirlerini değiştirmeye çalışıyorlar. Bunun dışında ekonomik sıkıntılar da hep sorun yaratmaktadır”

“Eşler birbirleriyle fazla iletişim kurmuyorlar ya da kuramıyorlar. Anlayışsızlar, bir konuda tartışınca karşıdaki kendi söylediklerini dinletmek ve kabul ettirmek istiyor. Ayrıca eşler maddi konularda yaşadıkları sıkıntılar yüzünden çok tartışıyorlar”.

“Evlilikte sorun yaşıyorsa bunun en büyük sebebi kişilerin egosudur, bencillikleridir. Birbirlerine karşı özverili olmuyorlar ve anlamadıkları konularda uzlaşmıyorlar”

“Boşanmaların çoğunun sebebi, eşlerin birbirlerinden beklentilerinin farkında olmaması, birbirlerine yeterince ilgi göstermemesi ve birbirlerini anlamaya yönelik çaba göstermemesidir. Huzurlu bir ailede herkes karşıdakinin kendisinden neler beklediğini bilir ve ona göre davranır”.

“Ailede en çok sorun, görüş ayrılıklarından ve uzlaşamamaktan çıkar. Herkes kendi açısından olayları değerlendirir ve kendi görüşünü uygulamaya çalışır. Bunu yaparken karşı tarafın fikrine saygı duymaz ve onu kabul etmez”.

“Karşılaşılan sorunların en büyük sebebi ekonomik sıkıntılardır. Bunu takiben eşlerin birbirlerini değiştirmeye çalışması görülür. Karşıdakini anlamamak, çocukları birer olgun insan yerine koymamak, herkese kendi düşüncesini dayatmaya çalışmak sıkıntıların başlıca sebepleridir”.

“Birbirlerini tanımadan yapılan evliliklerde ya da zorlama ile yapılan evliliklerde kişilik çatışmaları ailedeki huzursuzluğun ve tartışmaların asıl sebebidir”.

“Fikir ayrılıkları, hoşgörüsüzlük, saygısızlık, güvensizlik, kıskançlık, sadakatsizlik hatta düzensizlik aile içi sorunların ortaya çıkmasında etken olabilmektedir”.

Evlilikte karşılaşılan sorunların hem dış etkenlere hem de iç etkenlere dayandığını görüyoruz. Dış etkenlerden ekonomik faktör ağır basmaktadır. Neredeyse yorumların hepsinde ekonomik sıkıntılar dile getirilmiştir. İç faktörler ise kişiler arası ilişkilere ve kişilik yapılarına bağlı olarak ortaya çıkan iletişimsizlik, hoşgörüsüzlük, birbirini yeterince tanıyamama, kişilik farklılıkları, bu farklılıkların kabul görmeyişi, eşler arası kıskançlık, güvensizlik, ilgisizlik, saygısızlık, bencillik, anlayışsızlık, sadakatsizlik ve düzensizlik gibi sorunların varlığı ortaya konmuştur.

4.1.4. Evlilik Sonrasında Eşlerin Birbirlerinden ve Evlilikten Beklentilerinde Meydana Gelen Değişiklikler Ve Nedenleri

Çalışmanın bu bölümünde katılımcılara evlilik sonrasında eşlerin hem birbirlerinden hem de evlilikten beklentilerinin değişip değişmediği, değişmişse bunun hangi sebeplerle gerçekleştiği ile ilgili fikirleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlarda, erkeklerde iki katılımcı, beklentilerin değişmeyeceğini ve değişmemesi gerektiğini ifade ederken, diğer bütün katılımcılar beklentilerin kesinlikle değiştiğini nedenleriyle beraber belirtmişlerdir. Bu ifadelerin özetleri şöyledir:

“Değişiklik oluyor. Evliliğin ilk yıllarında sevgi, saygı ve ilgi yönünde beklentiler oluyor. Oysa zamanla daha fazla şeye sahip olma, daha çok kazanma, daha iyi bir hayat için yaşam standartlarını yükseltme yönünde beklentiler değişiyor”.

“Ekonomik açıdan beklentiler değişiyor. İlk zamanlar içinde bulunulan ekonomik durum kabul görürken daha sonra kadınlar daha fazlasını istiyor. Her türlü eşya, daha iyi bir yaşantı, daha çok para gibi bir hırsa kapılıyorlar”.

“Kesinlikle değişiyor. Başlangıçta eşler birbirlerine gerçek beklentilerini söylemiyorlar ve isteklerini belli etmiyorlar ama daha sonra her şeyin fazlasını istiyorlar”.

“Evlilik öncesi hayata tozpembe bakılıyor. Ama gerçeklerle karşılaşınca beklentiler de değişiyor. Daha gerçekçi olmak durumunda kalıyor insan”.

“Evet, beklentiler değişiyor. İlk zamanlar, eldeki mevcut imkânlar dâhilinde eşler birbirlerine saygı duyuyorlar ama daha sonra her şeyin fazlası isteniyor. Böylece eşler fiziki anlamda yıpranıyorlar”.

“Evlenene kadar her şey güllük gülistanlık, evlendikten sonra da geçim derdi başlıyor. O nedenle beklentiler değişiyor ve artıyor”.

“Tabii ki değişiyor. Eşler önce en anlayışlı hallerini takınıyorlar. Ama gerçek kişilikleri ve kimlikleriyle beraber hırsları ve istekleri sonradan ortaya çıkıyor”.

Mülakat esnasında beklentilerin değişmediğini belirtenler olmuştur. Onlara göre:

“Değişiklik olmaz. Çünkü eşler evlenmeden önce karşılıklı olarak anlaşılırlar. Birbirlerine açık ve dürüst olan eşler arasında beklentilerde farklılık olmaz ve olmaması da gerekir”.

“Eğer eşler birbirlerini iyi tanıyorlarsa ve birbirlerine dürüst davranıyorlarsa beklentiler değişmez”.

Bayan katılımcılara yöneltilen bu sorunun cevabı erkeklerden edinilen cevaplar ile oldukça benzerlik göstermektedir. Bir kişi hariç bütün katılımcılar evlilik öncesi ve sonrasında eşlerin beklentilerin değiştiğini söylemiştir.

“Evlendikten sonra uzun vadeli beklentilerden ziyade kısa vadeli daha önem taşımaya başlıyor. Çocuğa bakıcı bulmak, onu iyi bir okula yazdırmak, sağlıklı yaşamak, kredi kartı borcunu ödeyebilmek gibi”.

“Evet, beklentiler değişiyor. İnsanlar evlilik öncesinde anlayışlı ve hoşgörülü iken evlendikten sonra tamamen farklı bir kişiliğe bürünüyorlar. Daha bencil ve hırslı oluyorlar”.

“Evlenmeden önce herkes kendini olduğundan farklı gösteriyor ama daha sonra gerçek kişilikleri ortaya çıkıyor. Sonra da benim istediğim olsun diye bir güç savaşı ve mücadele başlıyor”.

“Beklentilerde değişiklik oluyor ama bu evlilik öncesi ve sonrası ile değil, ilerleyen yaş ile ilgilidir. Yaş arttıkça beklentiler de değişiyor. İnsan daha rahat ve mutlu olacağı bir hayata ulaşma beklentisine giriyor”.

“Eşler evlenmeden önce iyi oluyorlar. Evlendikten sonra huyları değişiyor. Kendi istekleri doğrultusunda bir evlilik yaratmaya çalışıyorlar”.

“Beklentiler değişiyor. Evlenmeden önce gerçekler saklanıyor. Evlendikten sonra her iki taraf da beklentileriyle karşılaşmayınca hayal kırıklığı yaşıyor. Bunu değiştirmek için her iki taraf kendi kafasına göre evliliği yönlendirmeye çalışıyor”.

“Evet, farklılık oluyor. Evlilik öncesi beklentiler hayalperestliğin bir ürünü oluyor. Ama evlendikten sonra olaylara gerçekçi yaklaşılmaya ve gerçek sorunlarla mücadeleye başlanıyor”.

“Kesinlikle beklentiler değişiyor. Evlendikten sonra bireyler eşlerinin hayatlarında tek olmak istiyorlar. Eşlerinden hayatlarını kendilerine göre yönlendirmelerini istiyorlar”.

“Aslında beklentilerden ziyade hayal kırıklığı oluyor. Evlilik öncesi dönemde yaşanan yoğun duygular gözleri karartıyor ve duygular ön plana çıkıyor. Asıl,

ömür boyu sürececek beraberlikte kişilerin birbirlerinden beklentileri ve sorumluluk paylaşımının nasıl olacağı konuşulması gerekirken bu yapılmıyor. Evlilik sonrasında da herkesin değiştiği algısı ortaya çıkıyor”.

Beklentilerin değişmediğini savunan görüşe göre;

“insanlar neye karar verip evlenmişlerse onunla ilgili beklentiler değişmez. En önemli beklenti evliliğin sürdürülmesidir. Bu beklentiden uzaklaşan anlaşmazlıklarla, geçimsizliklerle, çatışmalarla ve tartışmalarla zaten evliliğini bitiriyor”.

Elde ettiğimiz verilerin sonuçlarına bakarak, evlilik öncesi ve sonrasında eşlerin birbirlerinden ve evlilikten beklentilerinde neden ve nasıl değişiklik meydana geldiğini şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Birbirlerini yeterince tanımadan, bilmeden evlenen eşler, evlendikten sonra beklediklerinden daha farklı özelliklere sahip bir eşin varlığıyla karşılaşmaktadırlar. Bu beklenmedik durum, hayal ettikleri gibi değil, tesadüfen önlerine çıkan bir evliliği yaşamalarına sebep olmaktadır.
- Birbirlerini seven veya birbirlerini tanıma süreci yaşayan eşler bu dönemde ya yoğun bir duygu içinde oldukları için evlilik sonrası karşılaşacakları gerçek durumları fark etmemektedirler ya da aralarındaki duygusal gücün bütün sorunları çözmelerine yardımcı olacağını düşünerek ileride karşılaşacakları realiteyi yeterince önemsememektedirler.
- Evlenmeden önce birbirini tanıma süreci yaşayan eşler çeşitli kaygılardan dolayı karşı tarafa evlilikten ne beklediğini, nasıl bir evlilik istediğini, karşılaşılması muhtemel ciddi sorunlar için ne tür çözümler düşündüğünü veya nasıl çözümler istediğini söyleme gereği duymamış veya gizlemeyi tercih etmiş olabilir. Ancak evlendikten sonra bu isteklerine cevap bulamaması durumunda onları gerçekleştirmek için eşinden farklı beklentiler içine girebilir.
- Evlenmeden önce karşı tarafın sahip olduğu özellikleri olduğu gibi kabul edip anlayış ve hoşgörülü olan bir eşin evlendikten sonra bu hoşgörüsünü yitirmesi, evliliği kendi kontrolü altına almak istemesi ve evdeki yetkileri tek başına

kullanmak istemesi sonucu eşinin bu doğrultuda hareket etmesi yönünde bir beklenti sürecine girebilir.

Ailelerin aracılık ettiği evliliklerde, beklentilerde büyük değişikliklerin olmayacağı tahmin edilmektedir. Çünkü evlilik öncesi yerine getirilmesi gereken sorumluluklar, taahhütler ve verilen sözlerin tutulması zorunluluğu vardır. Eşler sadece birbirlerine karşı değil birbirlerinin ailelerine karşı da sorumluluk duyarlar. Sorumluluklarını ihmal eden bir taraf olduğunda ailenin tepkisiyle karşılaşacağı bilinir.

4.1.5. Geleneksel ve Modern Aileye Ait Değerlerin Mutluluk Açısından Kıyaslaması

Mülakat sonuçlarından anlaşıldığı kadarıyla çoğunluk tarafından, geleneksel ailenin sahip olduğu samimi, sıcak, sevgi ve saygıya dayalı dayanışmacı, korumacı ve paylaşımcı, özverili ve eşlerin sorumluluklarını hafifletici özelliklerinden dolayı geleneksel ailelerde yaşayan bireylerin daha mutlu oldukları ifade edilmiştir. Sorumluluklar geleneksel ailelerde birçok kişi tarafından paylaşıldığı için insanlar daha fazla tahammül gücüne sahip olmakta ve ilişkiler daha tatminkâr olmaktadır. Çünkü annenin, babanın, çocukların ve diğer üyelerin rolleri daha belirgin ve ayrılmıştır. Oysa modern ailede roller nerdeyse birbirine girmiş durumdadır.

Çocuklar geleneksel ailede daha kolay yönlendirilmekte ve toplumca onaylanan davranışları daha kolay kazanmaktadırlar. Ev ve çocuklar ile ilgili konularda anne ve babanın eksik veya güçsüz kaldığı durumlarda ailenin diğer fertleri bu eksikliği gidermekte ve tampon görevi görmektedir. İtaat ve uyumluluk geleneksel ailelerin önemli bir özelliği olmaktadır. Çocuklar bu tür ailelerde daha fazla sevgi ve ilgi gördüklerinden daha fazla bilgi ve beceriyle yetiştirilmektedirler. Geleneksel ailede akran kuzen veya çocukların bir arada büyüyor olması çocuklarda paylaşma ve işbirliği bilincinin pekişmesine yardımcı olmaktadır. Çocuklar yalnızlığa veya sanal dünyaya itilmek yerine, ailenin diğer üyeleriyle daha fazla sosyalleşme şansını yakalamaktadırlar.

Görüşmecilerin çok az bir bölümü ise bütün bu olumlu özelliklerine rağmen geleneksel ailenin eşlerin, özellikle de kadının özgürlüğünü ve yetkilerini kısıtladığından dolayı tercih edilmediğini belirtmişlerdir. Bu görüşe göre ev ve çocuklarla ilgili konularda

eşlerin kendi kararlarından ziyade aile büyükleri tarafından verilen kararlar geçerli olmaktadır. Herkesin rol ve sorumlulukları başkalarınca belirlenmiş olduğundan bireyler fazla bir hareket alanına sahip olamamaktadırlar. Çocuklar daha özgür bir kişilik yapısı ile yetişmekte ve evrensel değerlere daha çabuk adapte olabilmekte ve yaratıcılıklarını daha iyi kullanabilmektedirler. Küçük ailelerde geleneksel davranışlar azaldığı için yenilikler daha çabuk özümseiyor. Bu nedenle sağladığı özgür ortamdan dolayı modern aile yapısı daha mutluluk verici olmaktadır.

Geleneksel ailenin daha mutlu olduğunu belirten erkeklerin ifadelerinden birkaç örnek aşağıda verilmiştir.

“Geleneksel ailelerde kişiler arası ilişkiler öncelikle saygı ve sevgiye dayanıyordu. Eskiden çocukları yönlendirmek ve onları ikna etmek daha kolay oluyordu. Oysa şimdi çocuklar daha asi, kadınlar daha çok tartışır oldu”.

“Geleneksel aile daha doğaldı. Modern ailede ilişkiler çok yapay ve yüzeysel. Dostluklar sahte ve çıkara dayanıyor. Eski ailede herkes yerini ve rolünü bilirdi. Oysa şimdi roller birbirine girmiş, çocuklar başıboş kalmış, her şey karmakarışık”.

“Kesinlikle geleneksel aile daha mutluydu çünkü ilişkiler seviyeli ve saygı sınırını aşmıyordu. Herkes için şartlar daha tatminkâr, insanlar daha tahammüllü ve sabırlı idi”.

“Geleneksel aile koruyucu olduğu için üyeler birbirine destek olur, ezilmezlerdi. Aile içindeki zayıf bireyler de korunduğu için aile çöküntüsü kolay kolay yaşanmıyordu. Günümüzde modern aile varlığını zar zor devam ettirebilmektedir”.

“Tabii ki geleneksel aile daha mutluydu. Büyükler çocuklarla, eşler de birbirleriyle ilgileniyordu. Büyüklerin tecrübesi sayesinde birçok sorun kolayca çözülüyordu. Şimdi modern ya da çekirdek dediğimiz aile bencilliğe ve yalnızlığa itilmiş durumda”.

“Bence geleneksel aile daha mutluydu. Tek otorite vardı. Bütün kararlar oradan çıkardı. Herkes onun etrafında birleşirdi. İmece usulü ile her şey beraber yapılır ve paylaşılırdı. Ekonomik yönden de daha güçlüydü”.

“Geleneksel ailenin sıcaklığı ve samimiyeti modern ailede yok. Modern ailede aynı evdeki insanlar birbirleriyle konuşmak yerine telefonda mesajlaşarak iletişim kuruyorlar”.

“Eski tarz aileler daha mutluydu. Çünkü ilişkilerinde menfaat değil dayanışma vardı”.

“Her haliyle geleneksel aileler daha mutluydu. O zamanlar hem toplum hem de insanlar yozlaşmış değildi. Kültürel değerler daha fazlaydı ve bunlar daha çok yaşıyorlardı”.

Yukarıdaki ifadelerden farklı olarak, aile mutluluğunun, aile yapısından çok eşlerin çabalarına dayandığını savunan görüşlere de rastlanmıştır. Örnek bir açıklama şöyledir;

“Geleneksellik ya da geleneklere bağlı kalmak önemli değil. Önemli olan mutlu bir aile ortamı oluşturmaktır. Aile türünden ziyade iş eşlere düşüyor. Eski gelenekler bazen kısıtlayıcı hatta sıkıcı olabiliyordu. Gerçi şimdi de teknoloji aile içinde sohbeti azalttı ama avantajlarından dolayı vazgeçilemiyor”.

Kadınlarla yapılan görüşmelerin çoğunda aynı şekilde, geleneksel ailenin mutlu olduğu savunulurken, modern aileyi tercih edenlerin sayısı erkeklerinden biraz daha fazla olmaktadır. Bunun sebebinin daha çok modern ailenin kadına vermiş olduğu hareket esnekliği ve karar verme özgürlüğü olduğu düşünülmektedir. Kadınlar, geleneksel ailenin daha mutlu oluşunu aşağıda verilen sebeplerle açıklamaktadırlar.

“Geleneksel ailede daha çok saygının oluşu, insanların birbirlerine daha çok değer veriş, ilişkilerin daha sıcak oluşu nedeniyle daha çok mutluluk yaşıyorlardı. Modern aile saygıdan yoksun, bencil ve aynı fikirde olmayanlara karşı tepkili ve önyargılı”.

“Daha fazla sevgi ve saygıyı barındırdığı için geleneksel aile daha mutluydu. Bu tür ailede gizli bir demokrasi vardı. Ailede erkeğin, kadının ve çocuğun rolleri belirlenmiş ve beklentileri karşılanmakta idi. Yeni aile modeli her ne kadar paylaşımcı gibi duruyorsa da bencil bir yapıya sahip, kadını erkeğe eşit göstererek kadının ve erkeğin duygularını köreltiyor”.

“Geleneksel ailede manevi değerler çok güçlüydü. Ayrıca her şeye kolayca ulaşamıyorlardı. Bir şeye sahip olmanın ve onu bütün fertlerle paylaşmanın mutluluğu bambaşkaydı”.

“Eski, büyük aile daha mutluydu. Modern ailede sevgi, paylaşım eksikliği ve deneyimsizlik olduğu için mutsuzluk ve huzursuzluk var”.

“Saygı ilişkileri belirlediği için geleneksel aile daha mutluydu”.

“Modern ailede çok fazla çıkar ilişkileri olduğu için eski aileler daha mutluydu. Geleneksel ailelerde “biz” duygusu daha güçlüydü. Oysa şimdi çocuklar da dâhil olmak üzere herkes “ben” diyor”.

“Geleneksel aileler daha mutluydu. Şimdiki ailelerde insanlar koşuşturmaca yüzünden aileleriyle yeterince zaman geçiremiyor, ilgi ve sevgi eksikliği yaşıyor”.

Feminist bir yaklaşımla konuyu ele alan görüşler, modern ailenin kadının konumunda yarattığı değişikliklerin hem kadınlar hem de toplum açısından olumlu sonuçlar doğurduğunu ifade etmiştir.

“Modern aile daha mutludur. Şimdi bayanlar daha bilinçli ve kültürlü olduğu için kendilerini ezdirmiyorlar. Eski ailelerde erkekler her şeye karar veriyor ve onların istedikleri oluyordu. Yeni ailede erkek artık karısına danışır oldu. Kadında istediğini yapma şansını elde etti”.

“Kıyasladığımızda, çekirdek ailede daha az ve daha esnek kurallar geçerli. Bu nedenle insanlar kendilerini kısıtlanmış hissetmemektedirler ve daha mutlu olmaktadır”.

“İki aile türünün de kendilerine göre mutluluk ve mutsuzluk nedenleri vardır. Eski geleneksel aile dayanışmacı ve koruyuculuğu açısından etkiliydi. Üyeler arasında samimi ilişkiler vardı. Ama fertlerin yeterince özgür olmayışları sorun oluyordu. Hep büyüklerin sözü geçerliydi. Modern aile kısmen bu sorunu ortadan kaldırdı. Kararlar ortak alınmaya, kadın ve erkek otoriteyi paylaşmaya başladı”.

4.1.6. Eski Geleneksel Ailenin Günümüz Modern Ailesinden Farklılıkları

Modern yaşamın gerektirdiği günlük koşuşturmaca içerisinde hayatlarını sürdürmeye çalışan insanların, geçmişe yönelik özlemini duydukları birçok unsur vardır. Özellikle çocukların yetiştirilmesi ve güvenliği açısından geleneksel ailenin önemli bir fonksiyona sahip olduğu yapılan görüşmelerde ifade edilmiştir. Geleneksel ailelerde anne ve baba çalışıyor olsa bile diğer aile büyüklerinin yanında yetişen çocuklar, güven ve sevgi ortamında, emin ellerde büyümekteydiler. Büyüklerin yaşam tecrübesi, aile içerisinde karşılaşılan sorunların en kısa sürede çözümlenmesinde etkili oluyordu.

Herkesin rolü ve sorumlulukları belirlenmişti ve herkesin bu role uygun davranması beklenmekteydi.

Görev ve sorumluluklarda bir aksaklık yaşandığı zaman aile büyükleri devreye giriyor ve sorun hemen çözümleniyordu. Ayrıca gelir, gider ve paylaşım ortak olduğu için ailede herkes bundan faydalanıyordu. Dayanışma ve özveri aileyi ayakta tutan en önemli unsurlardı. Güç ve otorite büyüklerde toplandığı için ve bu güç, küçüklerin korunması, kalkınması ve gelişmesi yönünde cömertçe kullanıldığı için ilişkiler hep bu saygı ve sevgi temeline göre kuruluyordu. Kadınlar hem maddi hem de manevi açıdan eşlerine bağlı ve bağımlı oldukları için erkeklere verilen önem daha fazlaydı. Bu saydığımız geleneksel ya da eski ailenin özlenilen ve halen günümüzde elde edilmesi arzulanen başlıca özellikleri, görüşme yaptığımız erkek ve kadınların çoğu tarafından dile getirilmiştir. Aşağıda, erkeklere ait, özetle verilen ifadelerde bu bilgiler yer almaktadır.

“Eski ailelerde büyüklere, eşlerin birbirlerine saygısı vardı. Şimdi bunlar ortadan kalktı. Eşler arasında eskiden uzlaşma vardı. Oysa şimdi inatlaşma var. Kişiler arası ilişkiler çok gevşedi ve değişti”.

“Geleneksel ailelerde her şey daha doğaldı. Yeni ailede her şey çok yapay olmuş. Hep televizyona, teknolojiye, moda ve markaya göre yaşıyoruz. Üstelik her şey o kadar çabuk değişiyor ki dayatılan değerler bir anda sahteleşiyor”.

“Eski büyük ailelerde ilişkilerin temelinde mantık vardı. Her şey akla göre yapılıyordu”.

“Günümüz ailesiyle kıyasladığımızda eski aile daha yapıcı, koruyucu ve paylaşımcı bir özellik taşıyordu”.

“Eski ailelerde gelenek ve göreneklerin önemli bir yeri vardı. İlişkiler buna göre şekil alıyordu. Modern ailede bayramlar bile tatil fırsatına dönüştürülüyor. Şimdiki ailelerde gelenekler önemini yitirmiş durumdadır”.

“Geleneksel ailede yaşanmışlık ve tecrübeler daha fazlaydı. Sorunların çözümünde bu tecrübeler çok iyi iş görüyordu. Oysa yeni aile çok tecrübesiz ve istikrarsız bir durum sergilemektedir. Hiç kimse tam olarak ne yapması gerektiğini ve nasıl yapması gerektiğini bilmiyor”.

“Eski ailelerde daha samimi bir sohbet ortamı ve karşılıklı bir etkileşim vardı. Oysa şimdi evde herkesin elinde bir telefon, herkes kendi dünyasında ve birbirinden kopuk vaziyette, yalnız ve uzak duruyor”.

“Geniş ailede duygular daha içten ve samimiydi. Şimdiki ailelerde duygular çok yüzeysel ve değişken, her an değişebiliyor”.

“Eski aile de eşler karar alırken birbirlerine danışmazlar, erkekler ve büyükler ne derse o olurdu. Sanırım şimdiki ailenin en güzel tarafı artık aile ile ilgili alınan kararlarda eşlerin birbirlerinin fikirlerini sorması ve ortak karar vermeleridir”.

Modern ailenin en büyük getirilerinden biri kadına tanımış olduğu özgürlük ve katılımcılık olarak görülmektedir. Evin dışında gelir getiren bir pozisyon almasıyla kadının önemi aile içinde daha da artmıştır. Maddi ve manevi açıdan eşinden bağımsızlaşan kadın eski durumundan farklı olarak, aile otoritesini paylaşmaya başlamış ve bu durum erkeğin önemini aile reisi olarak biraz daha etkisiz kılmıştır. Türk kadınının değişen bu konumu ne yazık ki kendisine, Batılı kadına sağladığı avantajları sağlamamıştır. Her şeyden önce hem evde hem dışarıda çalışan kadının yükü azalmamış bilakis artmıştır. Ailesine ilgisi azalmış ve çocukların aile dışında başka kanallarca yetiştirilmesine neden olmuştur. Yani aile çocuk üzerinde bir eğitim mekanizması olarak kontrolünü kısmen kaybetmiştir.

Erkeklerin en çok yakındıkları söylemlerden biri, kocaları karşısında kendi haklarını savunmaya kalkan kadınların, eşitlik arama çabalarını saygı sınırlarını aşarak yürüttüklerine dair olmaktadır. Bir diğer sorun, kadının ekonomik bağımsızlığı sonucu tahammül ve itaat özelliklerinde görülen azalmalar olduğu ile ilgilidir. Bu yorumlar bize şunu düşündürmektedir.

Modern dünyada her şeyde olduğu gibi kadınların sosyal ve ekonomik durumlarında da hızlı değişiklikler yaşanmaktadır. Kadınlar bu değişikliğe erkeklerden daha kolay alışıyorken, erkek egemenliğine dayalı olan kültürümüzün aynı hızda değişmediği, bazı erkeklerin yetiştirilme tarzının yenilenmediği ve bu nedenle bu kategorideki erkeklerin, kadının toplumda değişen konumuna bağlı olarak kişisel hak ve hürriyetlerinde de özgürleştiği gerçeğini henüz tam anlamıyla benimseyemedikleri görülmektedir.

Toplumumuzda, aile içinde şiddet ve anlaşmazlıklar, boşanmak isteyen veya boşanmış olan kadınların öldürülmesi olaylarının sıkça yaşanıyor olmasının nedenlerinden biri yukarıda bahsedilen neden olmaktadır

Konu başlığımızda belirtildiği üzere geleneksel ve modern aile arasındaki özetlenen farklılıklar katılımcı kadınlar tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

“Eskiden ailelerde büyükler ve erkekler saygı görür ve erkekler her şeye hâkim olurdu. Ama şimdi kadınlar da saygı görmeye ve aile içi kararlara katılmaya başladı”.

“Eskiden kadınlar dışarıda çalışmıyordu. Bütün ekonomik yük erkeğin omzunda idi. Günümüzde kadınlarda artık aile gelirine katkıda bulunuyor. Bence modern ailenin en büyük farkı bu oldu”.

“Geleneksel aile daha otoriter ve katı idi ama aynı zamanda yardımcı ve koruyucuydu. Şimdiki aileler bencil ama güzel tarafı, eşlerin sorumlulukları paylaşıyor olmaları ve serbest davranıyor olmalarıdır”.

“Büyük ailede kadın hem maddi hem de manevi açıdan eşine bağlıydı. Modern ailede kısmen bağımsızlık var. Daha doğrusu kadın bağımsız olmak istiyor ve bunun mücadelesini veriyor”.

“Modern aile geleneksel aileden daha az kurallı ve daha esnek. İnsanlar özgürlüklerini yaşayabildikleri için bu aile içinde mutludurlar. Geleneksel ailede kurallar daha katı ve kesindir. Bu tip ailelerde sınırlar daha belirgin ve hayat beklentisi daha düşüktür”.

“Geleneksel ailede saygı, sevgi ve değer verme daha fazlaydı. Modern ailede bunları göremiyoruz. Ayrıca modern ailede anne faktörü eksiktir. İlişkiler menfaate dayalı ve anlayışsızlık var”.

“Büyük ailelerde sevgi ve saygı ön planda iken modern ailede özgürlük öne çıkmaktadır. Ama diğer değerler ortadan kalkmıştır”.

“Eski ailenin yeni aileden en büyük farkı saygı temelli kurulmuş olmasıdır. Bütün ilişkiler buna göre şekil almıştır. Modern ailede eşitlik adı altında saygı kavramı yitirilmiş durumdadır”.

“Geleneksel ailede saygı ve bağlılık önemli iki unsurdur. Modern ailede ilişkiler kopmuş ve saygı anlam değiştirmiştir. Özgürlük ve saygı aynı anlamda kullanılmaktadır”.

“Geleneksel aile her yönüyle bütüncül bir yapıya sahipti ve mutluydu. Modern aile ise yalnız ve mutsuzdur”.

Görüşüklerimizin çoğı, sahip olduğı değerler ve bunların işlevselliğı açısından geleneksel ailenin daha çok arzu edilen bir aile türü olduğunu vurgularken, modern ailenin eşlere özellikle de kadına sağladığı hak ve özgürlükler açısından önemli olduğunu altını çizmektedir.

Erkek katılımcılarla yapılan görüşmelerde kadının çalışma hayatında yer almasına yönelik birbirinden farklı görüşler dile getirilmiştir. Bunların bazıları kadının dışarıda çalışmasına şiddetle karşı çıkarken, bazıları olumlu karşılamaktadır. Diğer bir kısım ise bu durumun hem olumlu hem de olumsuz yönlerinin var olduğunu belirtmişlerdir. Yorumlardan kısa özetler aşağıda yer almaktadır.

“Kadının iş hayatına girmesi, aile ekonomisine katkı sağlaması açısından olumlu ama çocuklarıyla ve eşiyle az zaman geçirmesi nedeniyle olumsuzdur”.

“Ekonomik yönden olumlu, sosyal yönden olumsuzdur. Kadın eşi ve çocuklarıyla ilgilenemiyor. Eve geldiğinde enerjisi bitmiş oluyor. Bir de ev işleriyle uğraşıyor ve stres altında kalıyor. Çocuklarla başkası ilgilendiğı için nasıl yetiştirildiklerinden emin olamıyoruz. Onları kontrol edemiyoruz”.

“Maddi açıdan aileyi rahatlatıyor ama bir anne ve eş olarak doyum sağlamıyor”.

“Bence tamamen olumsuz bir etki yaratıyor. Aile ortamı yok oldu. Çocuklar perişan oldu”.

“Eşine ve çocuklarına ilgisi azaldığı için tasvip etmiyorum. Çocukların yetiştirilmesinde eksiklik oldu”.

“Bence olumlu etkisi oldu. Hem aile ekonomik kazanç sağladı hem de kadınlar için iyi bir tecrübe oldu”.

“İyi oldu. Eşine ve çocuklarına yararı olduğu için kendini güçlü hissetmeye başladı”.

“Maddi açıdan olumlu ama manevi açıdan olumsuz bir sonuç doğurdu”.

“Bence her açıdan olumsuz oldu. Kadın eşiyle ve çocuklarıyla ilgilenmez oldu”.

“İyi etkileri olduğunu söyleyebilirim. İş hayatına atılan kadın her açıdan daha verimli olmaya başladı”.

Aynı soruya kadınların verdiği cevaplar, erkeklerin cevaplarıyla benzerlik gösterse de onlardan farklı bir noktayı vurgulamaları önemlidir. Buna göre, kadının ekonomik hayatta yer almasının bir sonucu olarak, ailelerde çatışmaların, şiddetin, huzursuzlukların ve kadına yapılan haksızlıkların daha fazla arttığı dile getirilmiştir. İş yoğunluğu artan kadının yardım talebinde ısrarcı oluşu ve elde etmiş olduğu kazanımlarını avantaja çevirmek yerine sürtüşmelere ve çatışmalara ortam hazırlayacak şekilde eşine karşı kullanması aile içi ilişkileri olumsuz etkilemiştir. Ataerkil ailenin etkilerini henüz atamamış bir toplum olmamız nedeniyle, kadınların artan hak ve özgürlüklerinin, erkeklerin büyük bir kısmı tarafından kabul görmemesi ve kadının bir sömürü aracı olarak kullanılması gibi olumsuzluklar kadınların en çok rahatsızlık duydukları noktalar olmaktadır.

Yukarıda belirtilen düşüncelerin yer aldığı ifadelerin bazıları aşağıda yer aldığı gibidir:

“Kadının söz hakkının olması, ekonomiye yardımcı olması, kendini yetiştirmesi ve cahil kalmaması açısından iyidir. Tek olumsuz yönü çocukların yalnız büyümesine neden olmasıdır”.

“Maddi açıdan yararlı buluyorum. Ama manevi açıdan sorun yaratıyor. Çünkü çocuklara ve ailesine yeterince zaman ayıramıyor. Ayrıca işten gelince evin işini de bitirmeye çalıştığı için kendine zaman ayıramıyor ve dinlenemiyor”.

“Olumlu ve olumsuz yönleri var. Bunu iyi değerlendiren eşler olumlu sonuçlardan faydalanırlar. Bu da yeni duruma alışmak ve kabul etmekle mümkündür. Kabul etmeyenler ise sürekli çatışma yaşar”.

“Eğer kadın bilinçli davranırsa olumlu yönde etkiler. Yani içinde olduğu koşulları hem kendisi hem de ailesi için avantaja çevirebilmeli. Eşinin karşısında durmak yerine onu bu duruma alıştırmamanın yoluna bakmalı. Bence kadının kendini geliştirmesi açısından her kadın çalışmalı”

“Maddi yönden iyi ama manevi yönden kötüdür. Geçimsizliğe ve mutsuzluğa neden oldu. Aile birliği dağıldı”.

“Çalışan kadın şiddete maruz kalıyor. Çünkü çalışan kadının üzerinde daha fazla baskı var”.

“Maddi yönden iyi oldu ama aile bütünlüğüne ve çocuk yetiştirmeye olumsuz etki etti. Özellikle ataerkil aile yapımızda aile içinde çatışmalara yol açtı”.

“Sonuç ailenin yapısına göre değişir. Modern ailelere katkısı çok oluyor”.

4.1.7. Kadının Dışarıda Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Evdeki Sorumlulukların Kadın ve Erkek Arasında Paylaşımı

Ev işleri ve çocuk bakımı dâhil olmak üzere, kadının çalışıyor olup olmaması durumu da dikkate alınarak, ev ve aile ile ilgili sorumlulukların kadın ve erkek arasında ne şekilde paylaşılması gerektiği ile ilgili soruya verilen cevapların çoğu sorumlulukların eşit paylaşılması gerektiği yönünde olmuştur. Kimisi, çalışsın veya çalışmasın bütün sorumlulukların kadına yüklenmesinin yanlışlığını vurgularken bir kısım katılımcılar da her halükarda ev işlerini yapmanın kadının görevi olduğunu ve kadının evde daha toparlayıcı olması gerektiğini belirtmiştir. Görüşmeye katılanların bazıları ise işbölümünün, ev ile ilgili işlerin kadınlar ve ev dışı işlerin ise erkekler tarafından yürütülmesi şeklinde olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, eğer erkek uygunsa kadının çalıştığı saatlerde evi idare etmesi gerektiğini dile getirenler de bulunmaktadır. Dikkat çeken bir nokta, çocukların bakımı ile ilgili sorumluluk alma gerekliliğinin hiçbir erkek tarafından bahsedilmemiş olmasıdır. Sorumlulukların paylaşımına dair yapılan yorumlardan bazıları şu şekildedir:

“Kadın çalışsın veya çalışmasın, evin bütün işlerini yüklenmemelidir. Eğer çalışmıyorsa tabii ki daha çok ev ile ilgili sorumluluklar almalı. Çalışıyorsa da eşyle beraber sorumlulukları paylaşmalı”.

“Kadın dışarıda çalışıyorsa erkek yardımcı olmalı ama ev hanımıysa erkek fazla yorulmamalı”.

“Her durumda ev ile ilgili sorumluluklar eşit paylaşılmalı”.

“İşbölümü yapılmalı. Erkek kesinlikle ona destek olmalı”.

“Kadın ister çalışsın, ister çalışmasın ev işlerini yapmak onun görevidir”.

Sorumlulukların paylaşımı ile ilgili kadınların yorumları da aynı doğrultuda ortaya çıkmaktadır. Birçoğu sorumlulukların bölüşülmesinden yana. Ama erkeklerin buna yanaşmayacaklarına ya da üstlerine düşen görevi yapmayacaklarına dair bir inanç taşımaktadırlar.

“Kadının iş hayatına atılması durumunda ev işlerinde işbölümü yapılmalıdır. Kadın işidir deyip kenara çekilmemeli, erkekler evin içinde de sorumluluk almalı ve kadına yardımcı olmalıdır”.

“Herkes üstüne düşeni yapmalıdır. Hayat müşterekse sorumluluklar bir şekilde paylaşılmalı”.

“Sorumlulukların paylaşılması gerekiyor ama erkekler kendilerine düşen görevi yapmıyorlar”.

“Eşler arası paylaşım olmalı ama erkekler buna yanaşmıyor. Oysa kadın çalışıyorsa onun eve geliş saatine göre, karşılıklı anlayış içinde düzenleme yapılabilir”.

Sorumlulukların paylaşılması gerekliliği vurgulanmış ama bu paylaşım birçok kadın tarafından evin içindeki işlerin kadın, evin dışındaki işlerin ise erkek tarafından yürütülmesi şeklinde ortaya konmuştur. Bu durum, ülkemizde kadınların büyük bir kısmının henüz erkekleri ev işlerini yaparken veya çocuk bakarken görmeye hazır olmadıklarını göstermektedir. Aşağıdaki alıntılar bu düşünceye yönelik ifadelerdir:

“Kadın evin içindeki işlerle, erkek de evin dışındaki işlerle ilgilenmelidir”.

“Ev ile ilgili sorumluluklar paylaşılmalıdır. Kadın evin içindeki işlerle ilgilenirken erkek dışarıdaki işleri üstlenmelidir. Yani herkes kendi işini yapmalıdır”.

4.1.8. Ailede Otoritenin Eşler Arasındaki Paylaşımı

Aile otoritesinin, diğer bir deyişle aile reisliğinin erkekte olması Türk ailesinin uzun süren geleneksel yapı özelliklerinden birisidir. Yeni modern ailede bu özellik şeklen korunuyor görünse bile, görüşmelerden elde edilen bilgilere göre, otoritenin artık eşler arasında paylaşıldığı ve bu paylaşımın erkeğin yükünü hafiflettiği gerekçesiyle çoğunluk tarafından kabul gören bir özellik olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Ayrıca

otoritenin paylaşılması gerekliliğine vurgu yapan görüşler de bulunmaktadır. Aşağıda verilen birkaç görüş bu yöndedir.

“Otorite eşit paylaşılmalıdır çünkü kadın da erkek kadar önemlidir. Zaten erkeklerin gelişmesi kadınların sayesinde oluyor”.

“Otorite her şekilde paylaşılmalıdır. Zaten bu kendiliğinden doğal bir şekilde gerçekleşmektedir”.

“Paylaşılması eşler arasında daha sağlıklı bir ilişki doğurur”.

“Kadın ve erkek eşitliğine uyduğu için olumlu görüyorum. Sonuçta aile iki kişiyle kuruluyor. Bu nedenle erkek otorite için değil, o evin huzuru ve mutluluğu için çabalar. Bu çabanın iki kişiyle sağlanması en güzeldir”.

Bu görüşlerin yanı sıra otoritenin paylaşılmaması gerektiğini, paylaşıldığı takdirde erkeğin aile içinde öneminin azalacağını, bu nedenle otoritenin sadece erkekte kalması gerektiğini savunan görüşler de olmuştur.

“Bence otorite paylaşılmamalı. Paylaşıldığında erkeğin önemi azalır. Erkek tam olarak kendini erkek gibi hissetmez. Gücü kaybeder”.

“Otorite ve kontrol erkekte kalmalıdır. Otorite paylaşılmamalıdır”.

Kadınların bu konu ile ilgili görüşlerine bakıldığında, hepsi çeşitli nedenlerden dolayı otoritenin paylaşılması gerektiğini savunmuşlardır.

Görüşmelerde, bölüşülecek işlerin eşler arasında açıkça konuşulması, sorumlulukların karşılıklı olarak birlikte alınması ve fikir alışverişinin aile huzuru açısından gerekli olduğu dile getirilmiştir. Bayan katılımcıların görüşlerini yansıtan örnek ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Otorite paylaşılmalı çünkü hayat müşterektir ve bu erkeğin yükünü de azaltır”.

“Aile bir bütündür bu nedenle kararlar ortak alınmalı, diğer bütün sorumluluklar gibi otorite de eşit paylaşılmalıdır”.

“Otoritenin paylaşılması farklı kararlar verme konusunda uzlaşım açısından sıkıntı yaratabilir. Ama yine de kadınla paylaşılmalıdır”.

“Paylaşılması daha iyi olur. Sorunlar karşılıklı olarak daha kolay çözülür”.

4.1.9. Teknolojinin Aile Üzerindeki Olumlu ve Olumsuz Etkileri

Teknolojinin aile üzerinde yarattığı etkileri ortaya koymaya yönelik soruya hem kadın hem de erkek katılımcıların şikâyetlerle dolu cevaplar verdiği görülmüştür. Özellikle erkekler aile içi ilişkileri yok ettiği gerekçesiyle teknolojinin hayatlarının her köşesine dokunduğunu ve bunun rahatsızlığını fazlaca hissettiklerini ifade etmişlerdir. Onlara göre;

“Aile fertleri arasında iletişim kopukluğu oldu, herkes birbirinden uzaklaştı, gençler teknolojinin sunduğu imkânlar nedeniyle bilinmeyen ve güvenli olmayan ilişkiler ağına çekiliyorlar. Çocuklarda özentiye yol açıyor”.

“Ailede insanlar teknoloji yüzünden yalnızlığa, ruhsuzluğa ve mutsuzluğa itiliyorlar. Ailede kimse kimsenin yüzüne bakmaz oldu. Teknoloji aileye girdikçe insanlar arası ilişkiler geriledi”.

“Teknoloji kalabalık içinde yalnızlığı ve suni bir dünyayı yaratmıştır. Aile içi ilişkileri kötü etkilemiş ve sohbetleri bitirmiştir”.

“Teknolojinin avantajları var tabi ama olumsuzlukları daha fazla. İnsan ilişkilerini azalttı. Çocuklar ellerinde telefon her şeyi Google’a soruyorlar. Söylediklerimize dikkat etmek durumunda kalıyoruz yoksa hemen yanlısımızı, hatamızı internetten bulup yüzümüze vuruyorlar”.

Teknolojinin aile bağlarını kopardığı, iletişimi azalttığı, insanları yalnızlaştırdığı, yabancılaştırdığı ve yozlaştırdığı, aynı evde yaşayan fertlere fazla bir paylaşım alanı bırakmadığı ve çocukların, gençlerin büyük bir risk altına girdikleri ile ilgili yorumlar kadınlar tarafından da yapılmıştır.

“Teknoloji aile bağlarını kopardı, iletişimi engelledi, insanlar aynı evde yaşayan yabancılar haline geldi”.

“Teknoloji özellikle çocukları kötü etkiliyor. Aile arasındaki paylaşım duygusunu bitiriyor. Bireyleri birbirlerinden uzaklaştırıyor”.

“Teknolojinin insanları bilinçlendirmesi, istediğimiz bilgiyi bize sunması güzel, hatta çarşıya gitmeden faturaları yatırmak, alışveriş yapmak, banka hesaplarını kontrol etmek büyük bir rahatlık. Ama insanları yalnızlaştırdı. Paylaşım ve iletişim azaldı. Aynı evde çocuklarım bana mesaj atarak benimle konuşuyorlar”.

Yukarıda belirtilen etkilerin dışında, teknolojinin hem çocuklarda hem büyüklerde bağımlılık yarattığı belirtilmiştir. Bir yere gidileceği zaman orda internetin var olup olmaması kaygı sebeplerindendir. Ayrıca teknolojiyi, evlilikte sadakat temellerini sarstığı için riskli bulanlar da olmuştur.

“İnternetteki sosyal ağlar ve bazı oyun siteleri evlilikleri olumsuz etkiliyor. Kişiler internetten tanışmayı gerçek hayata taşıyarak eşlerini aldatmakta ve bu yüzden boşanmaktadırlar. Çocuklar artık koşup oynama, araştırma, konuşma ve keşfetme ihtiyacı duymuyorlar artık, tam anlamıyla toplumsallaşamıyorlar, okumuyorlar ve araştırmıyorlar. Gerçek dünya ile bağlarını koparmış gibiler”.

Günümüzde, internet kafe diye bilinen yerlere küçük yaştaki çocukların para vererek oyun oynamaya gitmesi, bu tür yerlerin denetimden uzak olması, uygunsuz ve sağlıksız bir ortamı bulundurması açısından zararlı olabilmektedir. Çocukların orda sigara dumanına maruz bırakılması, yaşlarına uygun olmayan zararlı web sitelerine ulaşmalarına izin verilmesi, kısaca bu tür yerlerin çocuk istismarına uygun yerler olması ebeveynler için önemli bir kaygı nedeni haline gelmiştir.

4.1.10. Yabancı Değerlerin Aileye Olan Olumlu ve Olumsuz Etkileri

Eski geleneksel yapının ihtiyaçlara cevap veremeyen değerleri, değişim karşısında zayıf kalarak varlıklarını kaybederken ya da yeni değerlerle yer değiştirirken, her türlü yeniliğe rağmen ihtiyaçlara hala cevap verebilen bazı toplumsal değerler varlıklarını sürdürmeye devam ederler. İhtiyaç duyulduğundan değil de farklı baskı mekanizmalarının etkisiyle (basın yayın, kitle iletişim araçları, ekonomik veya siyasi güçler, sivil toplum örgütleri vs.) kabul ettirilmeye çalışılan değerler toplumda sıkıntılara yol açar.

İçinde yaşanılan topluma tamamen yabancı olan, toplumun yapısına uydurulamayan bazı değerlerin bir yaşam tarzı haline getirilmesi çabaları kültürel yozlaşmaya neden olabilmektedir.

Kültürümüze giren yabancı değerlere bir yandan kişisel hak ve özgürlüklerin daha iyi tanımlanması, bilinmesi ve kültürümüzü zenginleştirmesi açısından olumlu bakılırken öte yandan namus, yardımlaşma, paylaşma, maneviyat, milli değerler, samimiyet gibi değerlere zarar verdiği ve genç nesilde tüketime dayalı bir özentî yarattığı gerekçesiyle

eleştirilmektedir. Yabancı değerlerin olumlu ve olumsuz etkileri ile ilgili erkek katılımcıların görüşleri aşağıda aktarılmıştır.

“Bu değerlerin en kötü yanı bence bireyselliği teşvik etmesidir. Olumlu yönü aile içi ilişkilere katkısı sağlamasıdır. Çocukların anne ve babalarıyla iletişimleri daha güzel ve arkadaşça olmaya başladı. Aile içi katı kurallar kısmen yumuşadı ve ilişkiler daha samimi oldu. Önceden ilişkiler daha resmiydi”.

“Kişisel hak ve özgürlükleri arttırması olumlu yönüdür. Olumsuz yönü ise ahlaki yapımızla uyuşmaması ve toplumda bozulma yaratmasıdır”.

“Kültürümüz için yenilikler ve zenginlikler getirmiştir. Ancak dilimizi bozmuş ve yozlaştırmıştır”.

“Kültürümüzde başkalaşım yaratmış, hem iyi hem kötü değerleri kültürümüze sokmuştur”.

“Bu değerlerin olumlu yanlarını pek göremiyorum. Sıcaklığımızı ve samimiyetimizi yok ediyor”.

“Olumlu sonuçları yok gibi, milli değerlerimizi kaybetmemize neden oldu”.

“Hazır beslenme, fast food, giyinme ve davranış tarzı olumsuz etkiler yaratmış, tüketimi arttırmıştır”.

“Aile yapısını kötü etkilemiştir. Yanlış örnek olabilecek, kültürümüze aykırı değerleri yaşamımıza sokmuştur. Çocuklarda ve gençlerde özentili yaratmıştır. Bu ahlaki değerler farklı ve bize uymuyor, maneviyatımıza zarar veriyor”.

Kadınlarla yapılan görüşmelerde, yabancı değerlerin hem aile hem de toplumsal yapımıza, olumlu birkaç unsur dışında, çoğunlukla zarar verdiği belirtilmiş, yemek kültüründen, giyim kuşama, ahlaki değerlerden insan ilişkilerine kadar uzanan bir bozulmaya sebep olduğu vurgulanmıştır. Bir yandan kadın haklarını savunurken öbür yandan kadın cinayetlerinin çoğunun bu hakların savunulmasından ve özgürleşme mücadelesinden kaynaklandığı belirtilmiştir.

“Yabancı değerler, ananelerimizi yitirmemize neden oldu. Tüketime dayalı hazırca bir topluma dönüştürdü. Saygıyı yok etti. Belki kadını güçlü kıldığı ve haklarını savunduğu için olumlu bir etki yaratmış olabilir ama genelde olumsuz etkiledi”.

“Bizi kültürümüze yabancılaştırıyor. Ama zamana uyum sağlamamıza yardımcı oluyor”.

“Kadını ekonomik hayata sokması ve ailesine katkı sağlamasına yardımcı olması iyi bir şeydir. Ama gençlerin davranışlarını bozuyor, nesiller arasındaki uçurumu büyütüyor ve insanları birbirinden koparıyor”.

“Geniş ve geleneksel aile yapımızı bozarak, bizleri yalnızlığa mahkûm olan küçük ailelere dönüştürüyor”.

“Daha çok aile değerlerini ve aile kavramını bozuyor ve yok ediyor”.

“En çok Türk yemek kültürüne zarar veriyor. Yabancı yemek kültürünü dayatıyor”.

“Yabancı değerler ailedeki saygı ve otorite dengesini bozuyor. Ama bireylerin daha rahat iletişim kurmalarına ve yanlış anlaşılmanın ortadan kalkmasına katkı sağlıyor”.

“Aileleri çabuk dağıtıyor. Kadının çalışması, para kazanması, güçlü olması, kendi kararlarını vermesi, özgürleşmesi ve eşine karşı çıkması bugünkü kadın cinayetlerinin en önemli nedenidir”.

Yabancı değerlerin bireyselleşmeye yönelik, bencilliği, samimiyetsizliği, resmiyeti ve ortak paylaşımlardan uzak bir ortamı müsait kılışı, bizim gibi hala geleneksel köklerini tamamiyle söküp atamamış ve uzun bir süre daha atması beklenmeyen bir toplum için, çoğunluk tarafından henüz arzu edilen ve kabul gören değerler olamamasının temel nedenleri arasında yer almaktadır.

Kişi hak ve hürriyetlerine, kadına, bireye, özgürlüklere ve yeniliklere vermiş olduğu önem dolayısıyla kültürel yapımıza zenginlik kattığı ve değişime uyum sağlama sürecine destek sağladığı, topluma ve aileye olumlu katkıları olduğu görülür.

4.1.11. Aile İçi Şiddet ve Anlaşmazlıkların Kaynağı, Bunun Medyada Sık Yansıtılmasının Aileye Olan Etkileri

Türkiye’de son yıllarda medyada eşleri, erkek arkadaşları veya ailelerindeki erkekler tarafından öldürülen kadın haberleri sık bir şekilde yer almaktadır.

Erkeklerle yapılan görüşmelerde aile içi şiddetin ve anlaşmazlıkların kaynaklarının ne olabileceği hakkında farklı görüşler elde edilmişse de birçok erkeğin medyayı bundan sorumlu tutması dikkate değer bir tespit olmaktadır.

“Özellikle televizyonda gösterilen diziler insanları kışkırtıyor. O dizilerde herkes çok zengin ve özgür gösteriliyor. Oysa hayat öyle değil. Gerçekleri görünce kişiler özgürlüklerinin kısıtlandığını düşünüp sorun çıkartıyorlar”.

“Kadının iş hayatına çekilmesi ve medya tarafından dışarıdaki hayata özendirilmesi hiç hoş değil. Bu birçok şeyin aksamasına ve sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır”.

“En büyük sorun medyanın yarattığı özentidir. Gerçek dışı bir dünyaya insanları inandırması ve insanların gerçeklerden uzaklaşması sorunların esas sebebidir. Şiddet haberleri gündeme taşındıkça insanları daha fazla etkiliyor. Olaylar daha fazla artıyor. Medya bunları sık sık göstererek şiddeti normalleştiriyor”.

Yaşanılan ekonomik zorluklar, ailenin bu zorlukları aşmak için vermiş olduğu mücadele, kadının iş hayatına girmesiyle ailede anne faktörünün kaybolmuş olması, eşlerin zamanlarının çoğunu dışarıda çalışarak geçirmek zorunda kalması ve hem birbirlerine hem de çocuklarına yeterince zaman ve ilgi ayıramamaları yaşanılan sorunların kaynakları arasında yer almaktadır. Ayrıca eşler arası kıskançlık, iletişimsizlik, birbirini anlayamama ve anlaşılamama, karşılaşılan sorunların sürekli bastırılması, paylaşılmaması ve profesyonel yardım arayışına gidilmemesi sonucu yaşanan psikolojik çöküntüler aile içi sorunların önemli diğer nedenleri olmaktadır. Bunları dile getiren katılımcılar duygularını şöyle ifade etmişlerdir:

“Eşler arasında iletişim eksikliği var. Ne birbirlerini anlayabiliyorlar ne de kendilerini anlatabiliyorlar yani anlaşıyorlar. Ayrıca değişen dünyaya ayak uyduramadıkları için eşler birbirlerinden kopuyor. Medyadaki haberler bizi etkilemiyor ama bunları çok sık duymak hoş bir şey değil”.

“Kıskançlık aile içindeki şiddetin ve öfkenin en büyük nedenidir. Kıskançlığın her ailede görülmesi normaldir ama aşırıya gitmemesi gerekir”.

“Anlaşmazlıkların nedeni ekonomik sorunlardır. Kadının iş hayatına girmek zorunda kalması, eskiden yaptığı işleri artık yapmaması veya yapamaması çatışmalara neden olmaktadır”.

“Sorunların kaynağı aile içi şiddet ve anlaşmazlıklardır. Eşlerin birbirlerini dinlememesi ve anlamamasıdır”.

“Geçim sıkıntısına dayalı sorunlar kaynak gösterilebilir. Onun dışında ailenin kendi içinde ve akrabaları arasında insan ilişkilerine dayalı sorunlar çok yaşanmaktadır. Haberlerde sık sık yer alması sinir bozucu, her defasında “yine mi?” diyoruz ama bir müddet sonra etkilenmemeye başlıyoruz”.

“Bence akrabalar büyük sorun yaratmaktadırlar. Onların aileye müdahalesi, söz sahibi olma gayretleri hep eşler arasında sorun yaratıyor”.

Şiddet olaylarının sık sık gündeme gelmesi bazı insanlarda psikolojik sarsıntı yaratacak kadar olumsuz etkilere sebep oluyorken, bazı kişilerde aşinalık yarattığı için pek bir etki yaratmamaktadır. Fakat etkilenen ve etkilenmeyen kesimce, bu tür olayların medya tarafından gündeme taşınmasının benzer olayların yaygınlaşmasına neden olduğu dile getirilmiştir ve hoş karşılanmamıştır. Aşağıda verilen örnek birkaç yorum kadınların aile içi şiddet ve anlaşmazlık ile ilgili algılarını anlamamıza yardımcı olacaktır.

“Başta ekonomik sıkıntılar ve eşlerin sorumsuzlukları anlaşmazlıkların en büyük nedenleridir. Haberlerde bununla ilgili suçları görüyoruz ama hiç aldıkları cezaları göstermiyorlar. Öyle olunca haberler caydırıcı olmuyor, bu suçları toplumda alışkanlığa dönüştürüyor”.

“Sorunların en büyük nedeni maddi sıkıntılardır. Kadınlar hem şiddet görüyor hem de medya tarafından teşhir ediliyor. Bu hiç hoş değil. Zaten gerçek hayatta olması kötü bir şey, medya abartarak yaşanan aile dramını daha da çirkinleştiriyor”.

“Maddi sorunlar bütün tartışmalara yol açıyor. Öfke ve şiddet eğilimli haberlerin sıkça yayımlanması elbette ki toplumu olumsuz etkiliyor. Kişilerde öfke kontrolü yok ve herkes patlamaya hazır bir bomba gibi şiddete meyilli bekliyor. Bu toplumsal yaramız daha çok kanayacak gibi”.

“Bence sorunlar kişilerin eğitimsizliğinden ve sevgisizlikten kaynaklanıyor. Her gün televizyona taşınması yaygınlaşmasına davetiye oluşturuyor. Biz artık alıştık, etkilenmiyoruz”.

“Sorunların asıl sebebi ebeveynlerin özellikle de erkeğin sorumsuz davranışları, düşünce ayrılığı, bencillikleri, kadının önemsiz bir eşyaymış gibi görülmesi ve ona değer verilmemesidir”.

“Aşlında sebepler belli. Eğitimsizlik, cehalet, ekonomik sıkıntı, hayat pahalılığı, tüketime dayalı bir yaşantı, örneğın yaşamımızı artık kredi kartlarıyla devam ettiriyor olmamız vs, ayrıca aile ve akraba ilişkileri sorunların sebeplerinden önemli olanlardır”. Şiddet ile ilgili haberler toplumu olumsuz etkiliyor. İnsanda, “bunu yapanlar var o zaman benimde yapmam doğal” hissi uyanıyor”.

“Ne zaman ki kadınlar sosyal hayatta daha aktif yer almaya başladı, şiddet olayları da o zaman arttı. Türk erkeğı bunu kaldıramıyor. Haberlerde nerdeyse her gün bunları duyduğumuz için artık sıradanlaştı çok da etkilemiyor”.

“Yaşanan yüzyıl ve modernleşme kişilerin egolarını daha da şişirdi. Herkes kendini düşünür oldu. Arada saygı kalmadı. Eşitlik, hoşgörü yok artık. Eğitim eksikliğimiz var. Eğitimsiz ve hoşgörsüz bir milletiz”.

“Sorunlar en çok fikir ayrılıklarından, saygı eksikliğinden, sadakatsizlikten ve güvensizlikten kaynaklanıyor. Medyada çok yer alması diğer insanlara ders olması açısından etkili olabilir”.

4.1.12. Ailenin Devamı ve Mutluluğı İle İlgili Görüşler ve Öneriler

Türk ailesinin karşılaştığı sorunların genel olarak iki önemli kaynağının *ekonomik yoksunluk*’ ve *eşler arası saygı eksikliği*’ olduğu çoğunluk tarafından belirtilmiştir.

Günümüzde gittikçe ağırlaşan ekonomik koşullar hem anne hem de baba üzerinde önemli bir baskı unsuru olmuş, eşler bu sorunla baş etmek için öncelikleri olan çocukların bakımını ve korunmasını dahi geri plana atmak durumunda kalmışlardır.

Eşinin dışarıda çalışmak zorunda kalması nedeniyle hem kendisine hem de çocuklarına yeterince zaman ve ilgi gösteremediğinden yakınan bir erkek katılımcı, aile mutluluğı için şu önerilerde bulunmuştur:

“Erkekler için, ailesine ekonomik açıdan yeterli olacağı iş sahalarının açılması gerekir. Uzun saatler düşük bir ücretle çalışmayı da göze aldığımız halde iş sahaları çok kısıtlı”.

Ekonomik yeterliliğın önemi bir başka katılımcının şu sözlerinde ifade edilmiştir:

“Ailenin mutlu olabilmesi için her şeyden önce o ailenin ekonomik yeterliliğe sahip olması lazım. Ondan sonra ki önemli unsur saygıdır. Aile üyeleri birbirlerine destek olmalıdır. Çocukların sağlığı, eğitimi ve güvenliği sağlanmalıdır”.

Ekonomik koşulların iyileştirilmesi dışında çoğu erkek ailenin sevgiden önce saygı unsurunu bulundurmasını önermiştir. Çünkü saygı, karşıdaki insanın varlığını kabul etme, önemseme ve ona değer verme anlamı taşır. Eşler birbirlerine bu mesajı verdiklerinde bunun türevleri olan sevgi, birbirini dinleme, anlama, olaylara iyimser yaklaşma ve aile olmanın güzel yönlerine odaklanma kendiliğinden ortaya çıkar.

“Eşlerin mutlu olması için önce saygı gereklidir, daha sonra sevgi ve ilgi de ihmal edilmemelidir”.

“Karşılıklı saygı ve sevgi, iş paylaşımı, kadın ve erkeğin karşılıklı olarak birbirine değer vermesi ailenin güçlü olması açısından önemlidir. Bütün sorunlar ancak ve ancak kaliteli ikili ilişkilerle çözümlenebilir”.

Evlilik ile ilgili sorumlulukların adil paylaşımı, bu sorumlulukların bilincinde olma ve bunların yerine getirilmesi doğrultusunda hareket etme, karşılıklı anlayış ve özveri, olaylara iyimser yaklaşma ve yapıcı olma gibi önerilerin aile mutluluğuna katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

“İyimser olmak, her şeye olumlu yönden bakmak gerekir. Bundan önce sevgi ve saygı ön planda olmalıdır”.

“Eşlerin evliliği sürdürme konusunda aldıkları sorumlulukların bilincinde olması ve bu sorumlulukları yerine getirmesi, iletişim kurması ve karşılıklı saygı mutluluğun anahtarıdır”.

“Herkesin, üstüne düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi, anlayışlı olmak, karşı taraf sinirliken veya kızginken alttan almak ve her şeyi problem yapmaktan vazgeçmek aile üyelerini mutlu kılar”.

Bir diğer öneri devletin ilgili organlarının, sivil toplum örgütlerinin ve medyanın sosyal sorumluluk duygusuyla hareket ederek ailenin birlik ve beraberliğini korumaya yönelik faaliyetlere ve programlara yer vermesi gerektiği ile ilgilidir.

“Ailenin devamı, “biz” bilinciyle hareket etmeye bağlıdır. Eşler birbiriyle daha çok zaman geçirmeli, ortak aktivitelere beraber katılmalıdırlar. Daha fazla paylaşım eşler arasındaki saygı ve sevgi bağlarını güçlendirir. Ayrıca üçüncü şahısların aileye müdahalesine izin verilmemelidir”.

Kadınlarla yapılan görüşmelerde erkeklerle benzer görüşler dile getirilmiş ve farklı olarak kurumsal iyileştirmelere ihtiyaç olduğu ortaya konulmuştur.

“Ailede saygı varsa sevgi de gelir. O nedenle saygı ilk şarttır”.

“Aileyi ayakta tutan önemli özellikler saygı ve anlayıştır”.

“Saygı, sevgi, hoşgörü, güven ve sadakat aileyi bir arada tutan önemli değerlerdir”.

“Her şeyden önce aile ekonomik açıdan güçlendirilmelidir. Eğitim, sağlık ve barınma gibi hizmetler ücretsiz olarak devlet tarafından sağlanmalıdır. Çalışan eşlerin çocukları için güvenli ve maliyeti yüksek olmayan yuvalar açılmalıdır”.

“Ekonomik açıdan aile iyileştirilirse birçok sorun kendiliğinden yok olur. Bunun için evvela yaşlıların gidebileceği, rahat edebileceği bakımevlerinin açılması lazım. Ayrıca çalışan ebeveynlerin çocukları için ücretsiz veya uygun fiyatlarla kreş, bakımevi ve yuvalar açılmalıdır”.

“Kadınların çalışma saatleri kısa ve ücretleri daha tatminkâr olmalı. Zor durumda olan eşlerin güvenle başvurabilecekleri sosyal destek ünitelerinin olması gerekir. Aile büyükleri, yapılan evlilikleri onaylamalı ve tecrübelerini yeni evlilere aktarmalıdır”.

“Teknolojinin sınırlandırılması yeterli olacaktır. Bu aile içi ilişkileri ve aile bağlarını tekrar canlandıracaktır. Bunun dışında kişiler birbirlerini dinlemeli, anlamalı ve saygılı olmalıdır”.

En son yapılan öneride, ailede olması gereken saygı, uyum ve hoşgörünün varlığına vurgu yapılarak evlilik öncesi eşlerin birbirlerini tanımalarının öneminin altı çizilmiştir.

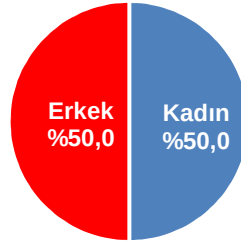
“Her koşulda saygı yitirilmemelidir. Evlilikler doğru kişilerle yapılmalıdır. Uyumsuz olan kişilikler sürekli çatışır. Bu nedenle evlenmeden önce eşler birbirlerini iyi tanımalıdır ve bu tanıma sürecini uzun tutmalıdırlar. Evlendikten sonra da ortaya çıkan farklılıklar kabul görmeli ve saygı duyulmalıdır. Saygı her şeyin başıdır”.

4.2. Nicel Araştırma Bulguları ve Veri Analizi

Çalışmanın nicel araştırma aşamasında, Sakarya ili örneğinden hareketle, Türk toplumunda evli eşlerin mutluluk algısı ve beklentisi ile ilgili sayısal veriler ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Örneklem olarak seçilen evli 100 çifte anket formu kullanılarak birebir sorular sorulmuş ve verilerin analizinde SPSS bilgisayar programından yararlanılmıştır.

4.2.1. Demografik Veriler

4.2.1.1. Cinsiyetiniz

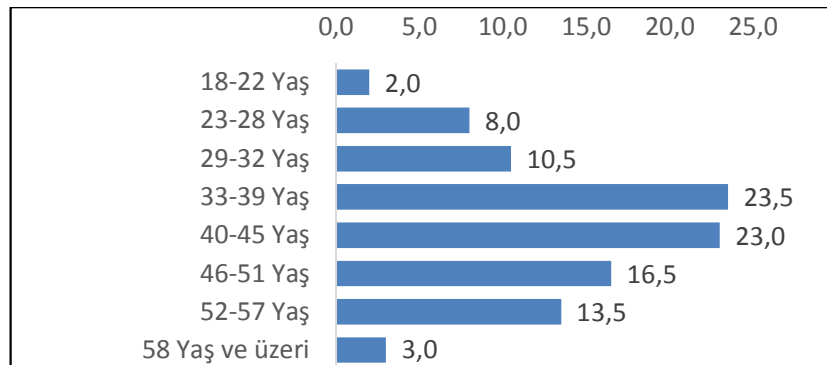
Şekil 1: Ankete Katılanların Cinsiyet Dağılımı(Baz; 200)

Ankete katılan evli kişilerin cinsiyet durumu, şu şekilde belirlenmiştir:

- Erkekler: % 50
- Bayanlar: % 50

Bu oranlar, anket değerlendirmesine sağlıklı veri sağlayacak niteliktedir.

4.2.1.2. Yaşınız

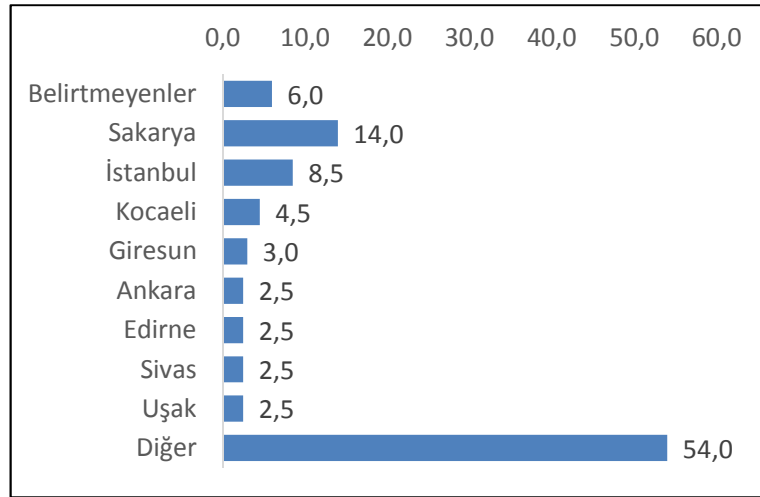
Şekil 2: Ankete Katılanların Yaş Dağılımı(Baz; 200)

Ankete katılan deneklerin yaş durumları, katılım yüzdesine oranla aşağıdaki şekildedir:

- 33-39 arası yaş grubu: % 24
- 40-45 arası yaş grubu: % 23
- 46-51 arası yaş grubu: % 17
- 52-57 arası yaş grubu: % 14
- 29-32 arası yaş grubu: % 11
- 23-28 arası yaş grubu: % 8
- 58 yaş ve üzeri: % 3
- 18-22 arası yaş grubu: % 2

Ankete katılan evli kişilerin yoğunluğu, öncelikle 33-39 ve 40-45 arası yaş gruplarında toplanmaktadır. Bu grupları, 46-51, 52-57 ve 29-32 arası yaş grupları biraz daha azalan oranlar ile takip etmektedir. En düşük oranla ankete katılan gruplar, 23-28, 58 yaş ve üzeri ve 18-22 arası yaş gruplarıdır.

4.2.1.3. Doğum Yeriniz

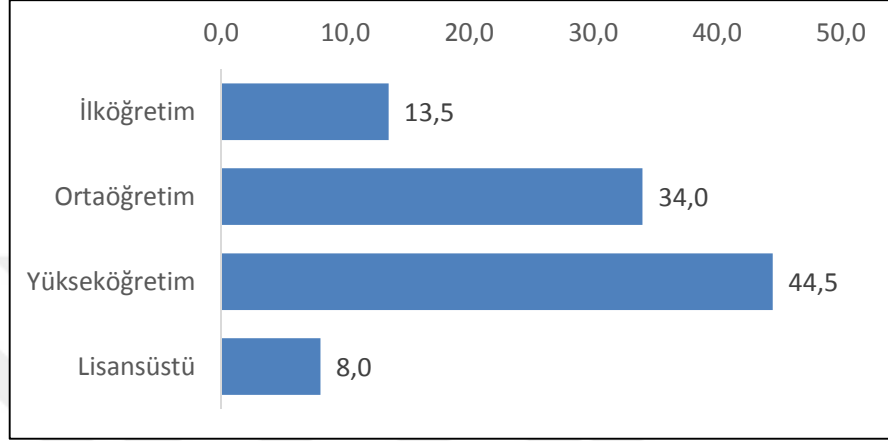

Şekil 3: Ankete Katılanların Doğum Yerlerine Göre Dağılımı(Baz; 200)

Ankete katılan denekler, çok farklı illerden oluşmaktadır. Bu iller arasında yoğunluk itibariyle öne çıkan iller bulunmaktadır. Bunlar, yüzdelik sırasına göre; Sakarya, İstanbul, Kocaeli, Giresun, Ankara, Edirne, Sivas ve Uşak şehirleri olmuştur. Bu arada, % 6 civarındaki katılımcı, doğum yerini belirtmemiştir. % 54 oranında anket de diğer

illerde doğan kişiler ile yapılmıştır. Bu yerlerin çok farklılık göstermesi ve çoğunda doğum yeri olarak köy ve ilçe şeklinde belirtilmiş olması net bilgi elde edilmesi açısından karışıklık yaratmış olduğu için bu tür belirteçler diğer iller başlığının altında toplanmıştır.

4.2.1.4.Eğitim Durumunuz

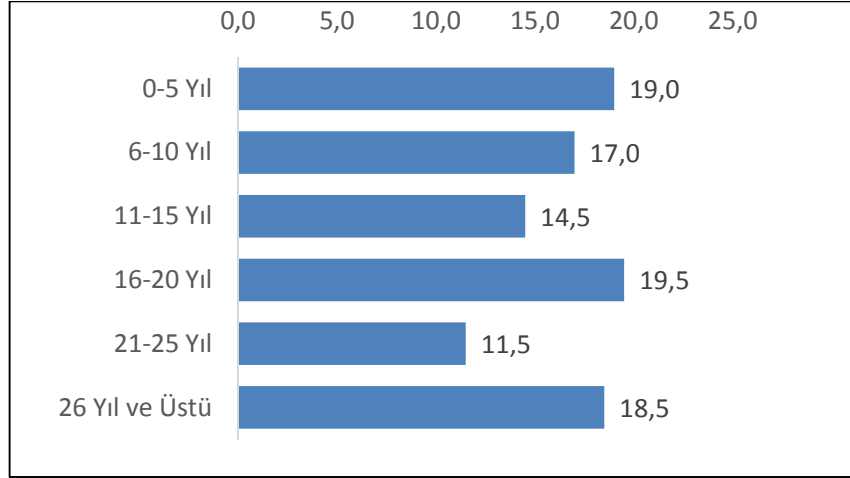
Şekil 4: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı(Baz; 200)

Ankete katılan denekler, eğitim durumu itibariyle dört kategoride toplanmışlardır: Bunlar;

- Yükseköğretimli denekler: % 44,5
- Ortaöğretim mezunu denekler: % 34
- İlköğretim mezunu denekler: % 13,5
- Lisansüstü eğitim yapan denekler: % 8

Bu eğitim tablosu, evlilik konusunda oldukça yüksek nitelikte bir eğitim grubu ile anket görüşmesinin yapıldığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, anket sonuçlarının da bu ölçüde bilinçli bir sonuç verme ihtimali yüksek görünmektedir.

4.2.1.5. Evlilik Süreniz (Yıl Olarak)

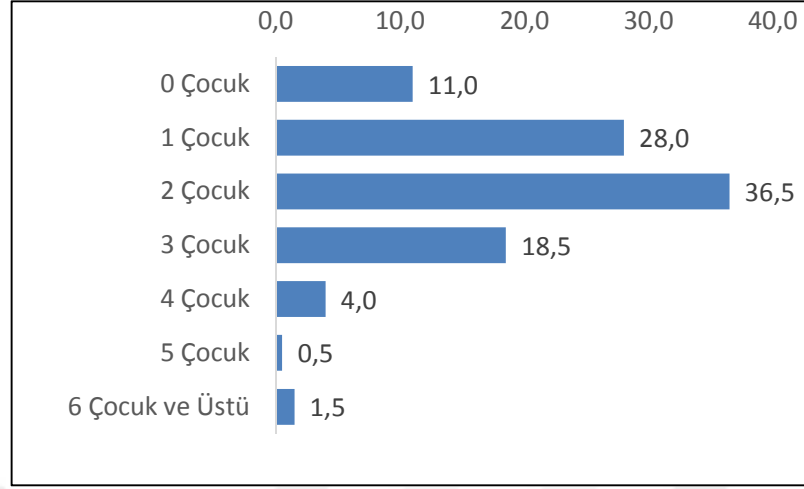
Şekil 5: Evlilik Sürelerine Göre Katılımcı Grupları(Baz; 200)

Ankete katılan denekler, evlilik sürelerinin uzunluğu olarak aşağıdaki bilgileri sunmuşlardır:

- 0-5 yıllık evliler: % 19
- 6-10 yıllık evliler: % 17
- 11-15 yıllık evliler: % 15
- 16-20 yıllık evliler: % 20
- 21-25 yıllık evliler: % 12
- 26 yıl ve üstü evliler: % 19

Bu veriler ölçüsünde en fazla evlilik süresi olan yaş grupları 16-20, 0-5 ve 26 yıl ve üzeri süresinde olanlardır. Bunları; 11-15 yıl süreyle evliler takip etmektedir. Tabloya göre, görüşülen deneklerin en azı 21-25 yıl evli kişilerdir. Böyle uzun süreli evlilik içinde olan yaş gruplarının vermiş olduğu bilgilerin, evlilik ve dolayısıyla mutluluk ilişkileri konusunda sağlıklı veriler olabileceği açıktır.

4.2.1.6. Çocuk Sayısı

Şekil 6: Çocuk Sayısına Göre Katılımcı Grupları(Baz; 200)

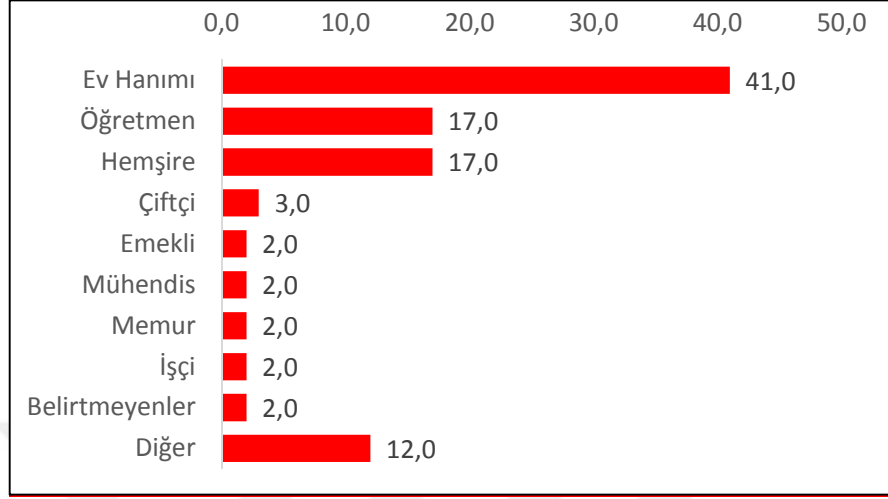
Evli deneklerin çocuk durumları, çocuk sayısına göre aşağıdaki şekilde verilmiştir:

- Çocuksuz olanlar: % 11
- 1 çocuklu olanlar: % 28
- 2 çocuklu olanlar: % 37
- 3 çocuklu olanlar: % 19
- 4 çocuklu olanlar: % 4
- 5 çocuklu olanlar: % 1
- 6 çocuk ve üstü olanlar: % 2

Ankete katılanların çocuk sahibi olanları ağırlıklı bir yüzde teşkil etmektedir. Çocuksuz ve tek çocuklu olanların oranı, % 39 civarındadır. % 61 oranındaki denekler, iki ve daha fazla çocuk sahibi ailelerdir.

4.2.1.7. Mesleğiniz

a) Kadınlar

Şekil 7: Kadın Deneklerin Meslek Dağılımları (Baz;100)

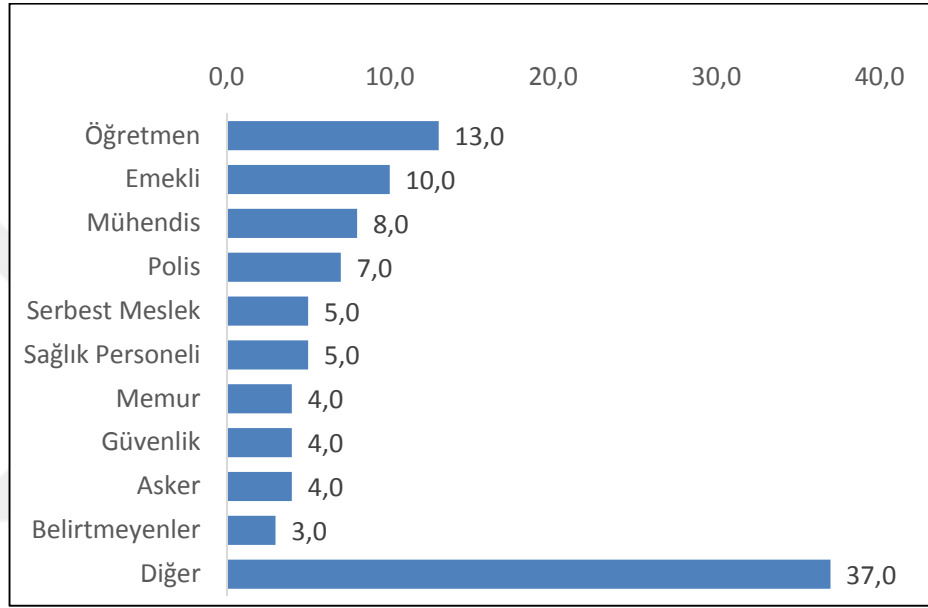
Kadınların meslek grupları şu şekilde ortaya çıkmıştır:

- Ev hanımı: % 41
- Öğretmen: % 17
- Hemşire: % 17
- Çiftçi: % 3
- Emekli: % 2
- Mühendis: % 2
- Memur: % 2
- İşçi: % 2
- Belirtmeyenler: % 2
- Diğer: % 12

Diğer şıkkını işaretleyen kadınlar genel olarak, gündelikçi pozisyonunda çalışan, eve temizliğe giden veya geçici olarak başkalarının çocuklarına bakarak geçimini sağlamaya

alışan ve yemek sektöründe ihtiyaç üzerine çağrıldığında giden kesim olmaktadır. Bu durum kadınların işsizliğe getirdikleri bir çözüm olarak görülse bile sigortasız ve düşük bir ücrete çalıştırıldıkları, sosyal güvencelerden yararlanamamaları nedeniyle tercih edilen bir durum olmamaktadır. Bu şekilde çalışan kadınlar ve çalıştıran kişi ve işletmeler vergi kaybına sebep olduğu için ülkenin ekonomik anlamda zarara uğramasının sebeplerinden biri olarak görülebilirler.

b) Erkekler

Şekil 8: Erkek Deneklerin Meslek Dağılımları (Baz; 100)

Erkek deneklerin mesleki durumları, şu şekilde ortaya çıkmıştır:

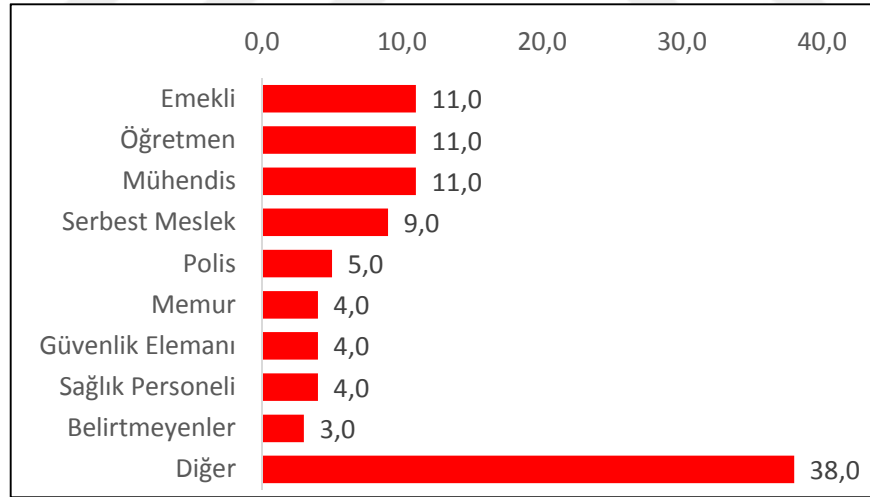
- Öğretmen: % 13
- Emekli: % 10
- Mühendis: % 8
- Polis: % 7
- Serbest meslek: % 5
- Sağlık personeli: % 5
- Memur: % 4

- Asker: % 4
- Sağlık personeli: % 3
- Belirtmeyenler : % 3
- Diğer meslekler: % 37

Erkeklerin ‘diğer’ diye işaretlediği meslekler genel olarak mevsimlik veya geçici işler diye tabir edilen inşaatçılık, tarım toplayıcılığı, tamircilik, taşımacılık, sürücülük gibi meslekler olmaktadır. Bazıları da taşeron firmalar aracılığıyla geçici işlerde çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu alanlarda çalışan erkekler genellikle kalifiye eleman olmadıklarından, bu işlerle ilgili eğitimden yoksun bulunduklarından, çalıştıkları esnada önemli kazalara ve kayıplara sebebiyet verdiklerine dair istatistikler mevcuttur. Türkiye’de iş kazalarının ve iş ölümlerinin yüksek oranda yer almasının önemli sebeplerinden biri bu tür istihdamlar olmaktadır.

4.2.1.8. Eşinizin Mesleği

a) Kadınların Eşleri

Şekil 9: Bayan Deneklerin Eşlerinin Meslek Dağılımı (Baz; 100)

Bayan deneklerin eşleri ile ilgili mesleki alan belirlemeleri şu şekilde ifade edilmiştir:

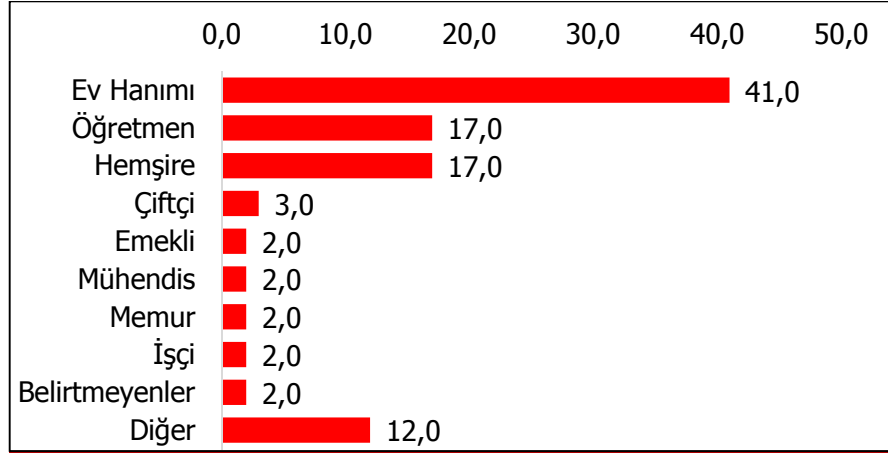
- Emekli: % 11
- Öğretmen: % 11
- Mühendis: % 11
- Serbest meslek: % 9
- Polis: % 5
- Güvenlik: % 4
- Sağlık personeli: % 4
- Belirtmeyenler: % 3
- Diğer: % 38

Burada ortaya çıkan oranların, erkeklerin kendi ifade ettikleri meslek oranlarından farklılık göstermesi, yapılan ikinci bir meslek ile açıklanabilmektedir. Örneğin öğretmen emeklisi bir erkek ek iş olarak dershanede ders vererek mesleğini sürdürdüğü halde, eşi tarafından sadece emekli olarak algılanmaktadır.

Yukarıdaki meslek kategorilerine girmeyenler % 38 civarında bulunmaktadır. Bu oran bir önceki sorunun cevabında yer alan mevsimlik ve geçici işlerde çalışan erkekleri ifade etmektedir.

Bu arada ankete katılan % 3'lük bir kesim eşlerinin mesleklerini belirtmek istememiştir. Bunun sebebinin işsizlik olduğu ve bunun dile getirilmesinden çekinildiği düşünülmektedir.

b) Erkeklerin Eşleri

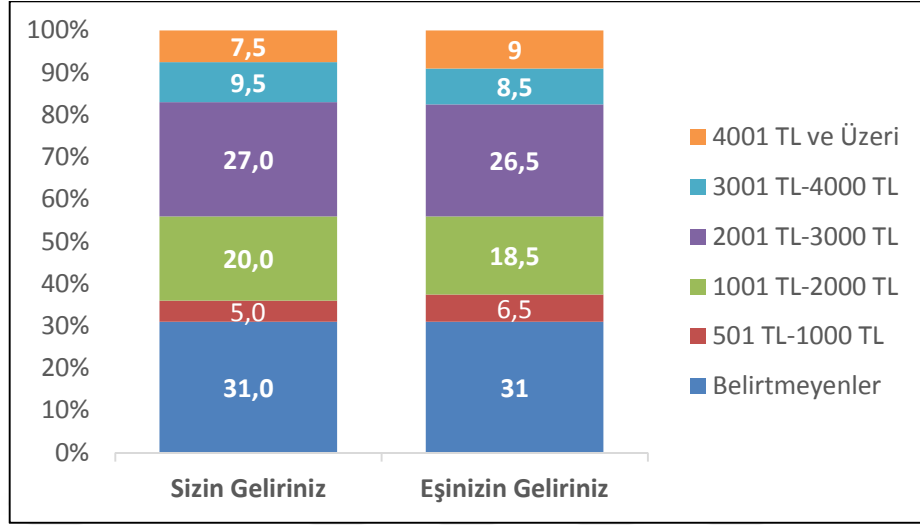
Şekil 10: Erkek Deneklerin Eşlerinin Meslek Dağılımı (Baz; 100)

Erkeklerin eşlerinin dâhil oldukları meslek grupları şu şekilde ortaya çıkmıştır:

- Ev hanımı: % 41
- Öğretmen: % 17
- Hemşire: % 17
- Çiftçi: % 3
- Emekli: % 2
- Mühendis: % 2
- Memur: % 2
- İşçi: % 2
- Belirtmeyenler: % 2
- Diğer: % 12

En yüksek oran olan % 41 ile kadınların çoğunun dışarıda çalışmadığı, dışarıdaki ekonomik faaliyetler içinde yer almadığı ve geleneksel kadın rolüne sahip oldukları görülmektedir.

4.2.1.9. Aylık Gelir

Şekil 11: Deneklerin ve Eşlerinin Aylık Gelir Durumu Baz; 200 (Geliri belirtmeyenler ortalamaya dâhil edilmemiştir)

Gelirlerini gösteren erkek ve kadınların oranı aşağıdaki gibidir.

Kendi gelirleri

- 4.000 TL ve üzeri : % 8
- 3.001-4.000 TL arası; % 10
- 2.001-3.000 TL arası: % 27
- 1.001-2.000 TL arası: % 20
- 501-1.000 TL arası: % 5
- Belirtmeyenler: % 31

Aylık gelirini belirten kadın ve erkeklerde ortalama gelir: 2.747,10 TL'dir. Ancak burada verilen aylık ortalama gelir her ne kadar kişi başına görünüyor olsa bile, çalışmayan ve gelir belirtmeyen % 31 gibi bir oran aylık gelir ortalamasına dâhil edilmemiştir. Bu önemli bir orandır. Bunun sebebinin sabit bir gelire veya mesleğe sahip olamamak olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle rakamlar yüksek görünse dahi sadece gelirlerini ve mesleklerini belirtmiş olan kişiler için bulunmuş genel bir ortalama değildir.

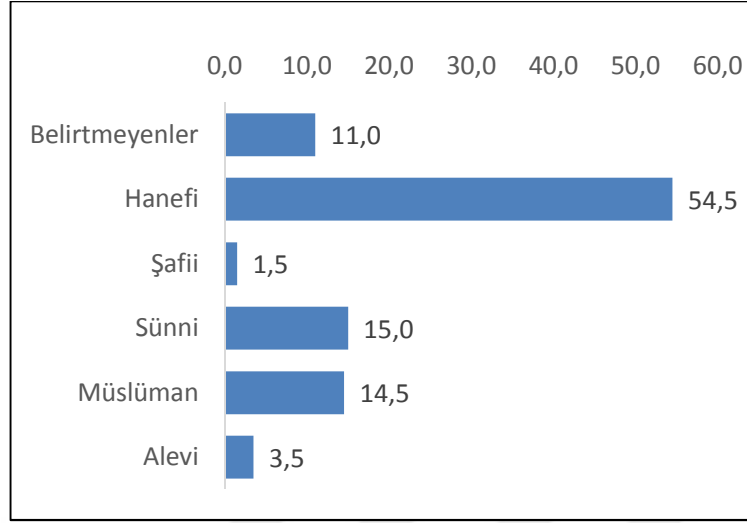
İkinci sırada çoğunluğu % 27’lik bir oranla 2.001-3.000 TL arasında gelire sahip olanlar yer almaktadır. Bu rakamlar 2015 yılında açıklanan Türkiye’de dört kişilik ailenin yoksulluk sınırı olan 4.380 TL’nin altında olmaktadır. Bu durum Türkiye’de bir mesleği ve geliri olan birçok ailenin yoksulluk sınırları altında yaşadığı şeklinde yorumlanabilir. Deneklerin % 5’i ise 1.000 TL’nin altında bir gelire sahip olmakla, 1.345 TL olan açlık sınırının altındaki bir gelirle yaşamlarını sürdürdüklerini göstermektedir (TÜRK-İŞ, 2015). Türkiye’de açlık ve yoksulluk sınırlarının üstünde bir gelirle yaşamlarını sürdüren ailelerin oranı % 8’dir.

Eşlerinin gelirleri

- 4.000 TL ve üzeri : % 9
- 3.001-4.000 TL arası; % 9
- 2001-3000 TL arası: % 27
- 1001-2000 TL arası: % 19
- 501-1000 TL arası: % 7
- Belirtmeyenler: % 31

Eşlerinin aylık gelirini gösteren kadın ve erkeklerde kişi başına düşen ortalama gelir 2.907,61 TL’dir. Eşlerin gelir durumları birbirine çok yakın durumdadır. Yukarıda belirtildiği gibi bu veriler örnekleme dâhil olan herkesin genel gelir durumunun bir karşılığı değildir. Çünkü burada da gelirlerini ve mesleklerini beyan etmeyen % 31’lik bir kesim ortalamaya dâhil edilmemiştir. Bu yüzden, gelirlerin durumunu ancak % 69’luk bölüm içinde değerlendirmek mümkün olabilmektedir.

4.2.1.10. Dini Mezhep Tercihiniz

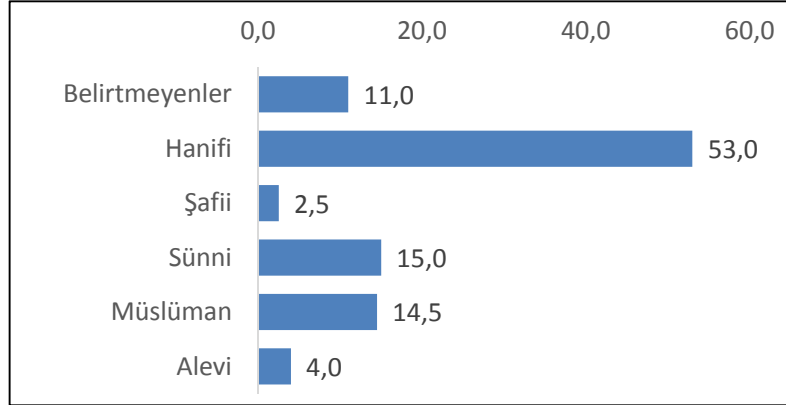
Şekil 12: Deneklerin Dini Mezhep Tercihleri (Baz; 200)

Katılımcıların kendilerini ifade edişleri doğrultusunda seçenekler serbest bırakılmıştır. Kendi mezheplerini açıklayan kadın ve erkeklerin çoğunluk oranı şu şekildedir:

- Hanefi: % 55
- Sünni: % 15
- Müslüman: % 15
- Belirtmeyenler: % 11
- Alevi: % 4
- Şafii: % 2

Denekler, % 55 oranında mezheplerini Hanefi olarak belirtmişlerdir. Bu konuda, isabetli bir değerlendirme yapamayan % 15’lik bir kitle bulunduğu sanılmaktadır. Mezhep konusunda bilgileri olmadığını ortaya koyarak kendilerinin Müslüman olduğunu söyleyenlerin oranı ise, % 15’tir. Mezheplerini bilmeyen, belli bir inanca dâhil olmadıklarını düşünen veya söylemek istemeyenlerin oranı ise %11’lerdedir.

4.2.1.11. Eşinizin Dini Mezhep Tercihi

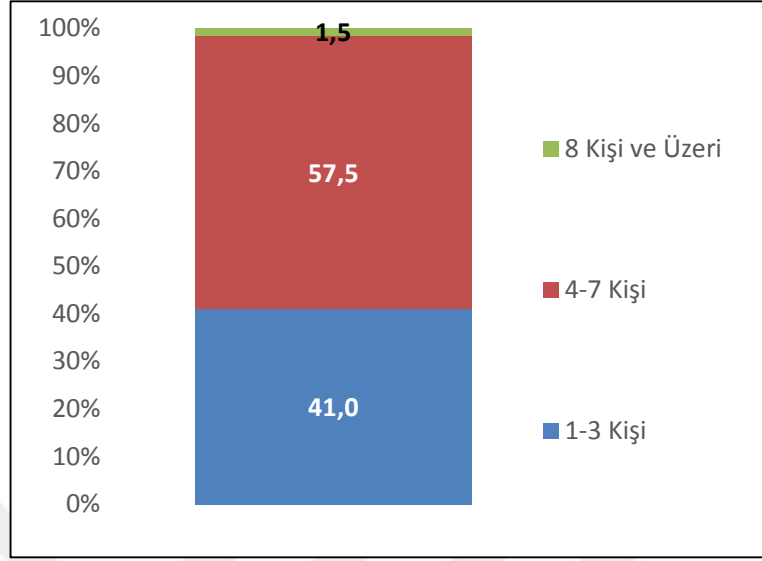
Şekil 13: Deneklerin Eşlerinin Dini Mezhep Tercihi (Baz; 200)

Deneklerin eşlerinin mezhepleri aşağıdaki gibidir:

- Hanefi: % 53
- Sünni: % 15
- Müslüman: % 15
- Şafii: % 3
- Alevi: % 4
- Belirtmeyenler: % 11

Ankete katılan deneklerin eşleri de kendilerinde olduğu gibi, %53 çoğunlukla Hanefi mezhebinde yer almaktadır. Aynı şekilde Müslümanlığı bir mezhep olarak görmek gibi %15 oranında hatalı bilgiler verilmiştir. Bu arada, Alevilik mezhebine bağlı eşlere sahip olanların oranı % 4 iken kendisi alevi mezhebinde olanların oranı da % 4'tür. Şafii mezhebine bağlı biriyle evlilik yapanların oranı % 3 iken, kendisinin bu mezhebe ait olduğunu söyleyenlerin oranı da % 2'dir. Fikir belirtmeyen % 11'lik oranın din, inanç veya mezhep konusunda çekimser kalması, fikrini beyan etmek istememesi, bu konularda yeterince bilgiye sahip olmaması veya herhangi bir inanca kendini yakın hissetmemesi gibi sebeplerle açıklanabilir.

4.2.1.12. Evde Yaşayan Kişi Sayısı Kaçtır?

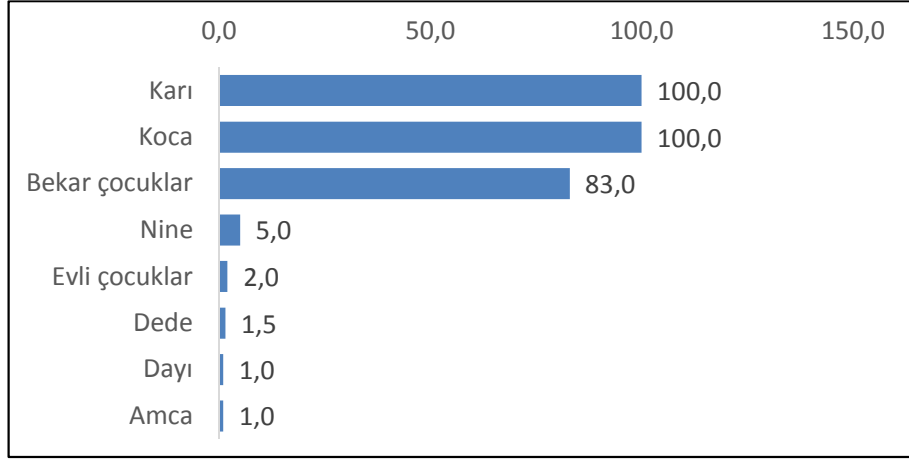
Şekil 14: Evde Yaşayan Kişi Sayısı (Baz; 200)

Evli deneklerle görüşme sonunda, evde yaşayan kişi konusunda aşağıdaki bilgiler elde edilmiştir:

- 1-3 kişi: % 41
- 4-7 kişi: % 58
- 8 kişi ve üzeri; % 2

Ev halkı ile ilgili sorulara alınan cevaplarda, 4-7 arasında kişi bulunan ailelerin varlığı, %58'lik oranla ön plana çıkmıştır. % 41'lik kesim ise, 1-3 kişilik aile gruplarını temsil etmektedir. 8 ve daha fazla kişiye sahip ailelerin oranı ise, % 2'lerde kalmıştır. Bu tablo bize eski Türk ailesiyle kıyaslandığında hacimsel olarak Türk ailesinin bir küçülmeye gittiğini göstermektedir. Bunun akabinde % 41 gibi yüksek oranın 1-3 kişilik ailelerden oluşması, toplumda çekirdek ailenin yaygınlaştığı görüşünü desteklemektedir. 8 ve daha fazla kişilerden oluşan aileler % 2 gibi oldukça düşük bir oranda bulunmaktadır. Bu durum eski geniş Türk ailesinin önemli bir ölçüde azaldığının göstergesi olmaktadır.

4.2.1.13. Evde Kimler Yaşamaktadır?

Şekil 15: Evde Yaşayan Kişiler Baz; 200
*Çoklu Cevap

Ev topluluğunun niteliği hakkındaki sorular, evli deneklerce şöyle cevaplandırılmıştır:

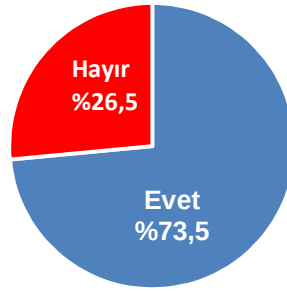
- Karı: % 100
- Koca: % 100
- Bekâr çocuklar: % 83
- Nine: % 5
- Evli çocuklar: % 2
- Dede: % 2
- Dayı: % 1
- Amca: % 1

Evde yaşayanlar ile ilgili soruda Anne ve Baba cevabı % 100 verilmiş, onu % 83 çoğunlukla, Bekâr Çocuklar takip etmiştir. Bu durum toplumun büyük bir kesiminin çekirdek aile niteliğinde olduğunu göstermektedir. Düşük bir oran da olsa, % 5'lik kesim evlerinde Ninenin kendileriyle beraber yaşadığını belirtmiştir. Ailesiyle beraber yaşayan evli çocuklar % 2 civarındadır.

Evli çocukların aileleriyle beraber yaşamalarının ekonomik ve sosyal sebeplerden kaynaklanan bir durum olduğu tahmin edilmektedir. Kira ve ev ile ilgili masraflardan kaçınmak veya varsa küçük çocukları bakıcıya bırakmak yerine ailenin diğer üyeleri tarafından bakılmasının tercih edilmesi gibi nedenlerle, evli çocukların aileleriyle beraber yaşamayı tercih ettikleri düşünülmektedir. Ayrıca eski geniş Türk ailesinin özelliklerinden biri olan, evli erkek çocukların ailede kalma geleneğini sürdürme ihtimali akla gelen diğer sebeplerden biri olmaktadır. Aileyle beraber yaşadığı belirtilen diğer aile üyeleri sırasıyla, % 2 Dayı, % 2 Amca ve % 1,5 Dede olmaktadır.

4.2.2. Evlilik Öncesi Eşler Arası İlişkiler

4.2.2.1. Evlenmeden Önce Eşinizle Tanışıyor muydunuz?

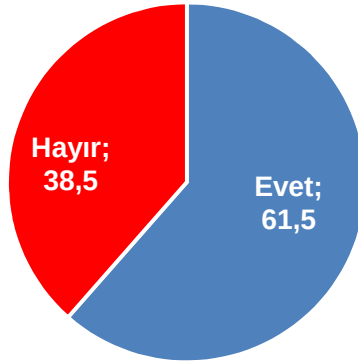
Şekil 16: Evlenmeden Önce Eşlerin Tanışma Durumu (Baz; 200)

Çiftlere, evlenmeden önce birbirlerini tanıyıp tanımadıkları hususunda sorulan soruya şu şekilde cevap vermişlerdir:

- Birbirlerini tanıyanlar: % 74
- Birbirlerini tanımayanlar: % 27

Bu verilere göre, evlenen çiftlerin çoğu, evlenmeden önce birbirleriyle tanışıp, daha sonra evlenmişlerdir. Bu tanıma olayı, komşuluk, okul arkadaşlığı veya akrabalık da olabileceğinden, birbirlerini tanıma konusundaki değerlendirmelerde, tanışıklık olayının, sadece gençlerden kaynaklanan duygusal sebeplerle gerçekleştiğini düşünmek doğru ve yeterli olmayacaktır.

4.2.2.2. Evlenmeden Önce Eşinizle Aranızda Özel Anlamda Duygusal Bir Bağ Var mıydı?

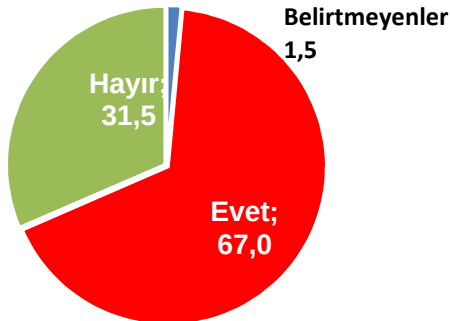
Şekil 17: Evlilik Öncesi Eşler Arası Duygusal Bağın Varlığı Durumu (Baz; 200)

Evli çiftler, evlenmeden önce aralarında duygusal bir bağ olup olmadığı sorusunu şu şekilde cevaplamışlardır:

- Evet, vardı diyenler: % 62
- Hayır, yoktu diyenler: % 39

Bu durum, % 74 birbirlerini tanıdıklarını söyleyen gençlerin evlilik öncesi tanışmanın sadece birliktelik veya duygusal bir bağ sebebiyle olmadığını, evlenme öncesi çiftler arasında bir gönül beraberliğinden başka faktörler sebebiyle tanışıklık olduğunu göstermektedir. Bu konudaki tanıma farkı, % 74'ten % 62'lere gerileyerek, duygusal ilişki dışı tanışmanın % 12 civarında gerçekleştiğini göstermiştir.

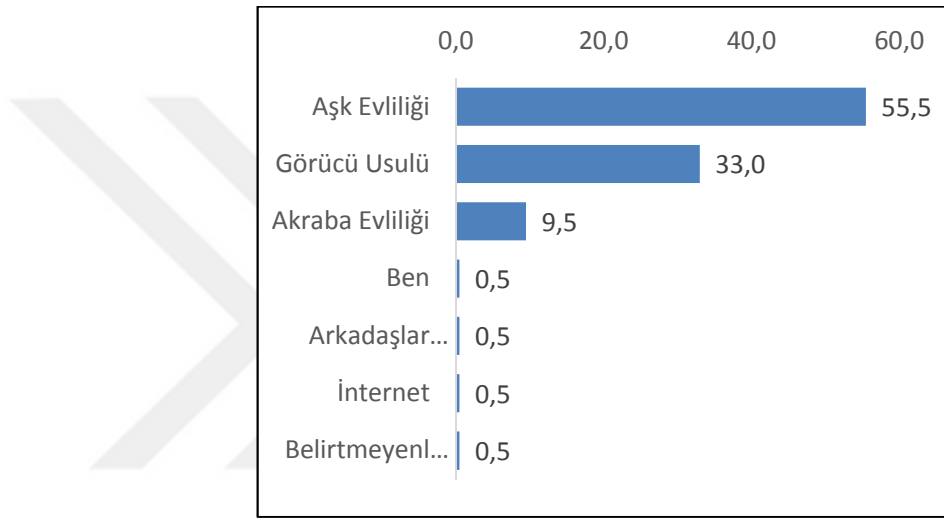
4.2.2.3. Evlilik Öncesi Birbirinizi Tanıma (Flört) Dönemi Yaşadınız mı?

Şekil 18: Evlilik Öncesi Eşlerin Birbirlerini Tanıma Dönemi Yaşayıp Yaşamama Durumları (Baz; 200)

Aslında, flört kelimesinin anlamına bakıldığında, Türk Dil Kurumunun, “kadın ile erkek arasındaki duygusal ilişki”, “birbirine duygusal ilgi duyan kadın ve erkek” şeklindeki tanımlamasıyla karşılaşıyoruz. Ancak bu çalışmada flört, evlilik öncesi ilişkiler açısından, belli bir süre birbirini tanıma hali olarak ifade edilmektedir. Buna göre, evli çiftlerin % 67’si tarafından birbirini tanıma döneminin yaşanmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu dönemi yaşamayan kesim, % 32 civarındadır. % 2’lik kesim bu konuda herhangi bir bilgi vermemiştir.

4.2.2.4. Evliliğiniz Hangi Yolla Gerçekleşti?

Şekil 19: Evliliklerin Gerçekleşme Şekli (Baz; 200)

Evlilik türü konusunda, evli denekler evlenme şekillerini şu şekillerde yaptıklarını söylemişlerdir:

- Aşk evliliği: % 56
- Görücü evliliği: % 33
- Akraba evliliği: % 10
- Arkadaşlar aracılığıyla: % 1
- İnternet yoluyla: % 1
- Kendi kararıyla: % 1
- Belirtmeyenler: % 1

Yapılan evliliklerin % 56 gibi yüksek bir oranının aşk evliliği yoluyla gerçekleştiği ifade edilmiştir. % 33 orandaki evlilikler ise görücü usulü ile yapılmıştır.

İlerideki konularda, çapraz ilişkilerde anlatıldığı gibi “aşk evliliği” ifadesiyle birbirlerini severek evlenme olayına işaret edilmektedir.

Dolayısıyla aşkın varlığı, görücü usulü veya aracılardan tanışmasıyla yapılan evliliklerde de söz konusu olmaktadır.

% 10 gibi bir oran akraba evliliği yaptığını belirtirken, internet aracılığıyla tanışarak ve kendi kararıyla evlilik yapanların toplam oranı % 2 şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Evlenme şeklini belirtmeyenler % 1 gibi düşük bir oranda görülmektedir.

4.2.2.5. Evlendiğinizde Siz ve Eşiniz Kaç Yaşındaydınız?

Şekil 20: Çiftlerin Evlenirkenki Yaşları (Baz; 200)

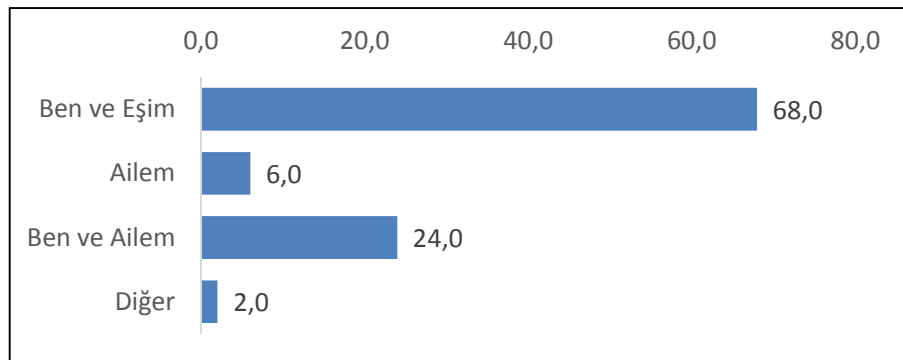
Evli çiftler, evlendikleri zaman kaç yaşlarında oldukları ile ilgili soruya şu şekilde cevap vermişlerdir.

- Deneklerin ortalama yaşı:24,86
- Eşlerinin ortalama yaşı:24,94
- Benim yaşımdıyenler
- 18 yaş altındakiler: % 2
- 18-21 yaş arası evlenenler: % 25

- 22-25 yaş arası: % 37
- 26-29 yaş arası: % 24
- 30-33 yaş arası: % 8
- 34-37 yaş arası: % 2
- 38 yaş ve üzeri: % 4
- Eşimin yaşı diyenler
- 18 yaş altındakiler: % 3
- 18-21 yaş arası evlenenler: % 23
- 22-25 yaş arası: % 39
- 26-29 yaş arası: % 22
- 30-33 yaş arası: % 7
- 34-37 yaş arası: % 4
- 38 yaş ve üzeri: % 4

Bu verilere göre, görüşülen bayan ve erkeklerde en fazla evlilik yapılan yaş, 22-25 arası yaş grubunda olmaktadır. Bunu, 18-21 arası ve 26-29 arası yaş grupları takip etmektedir. 30-33 yaş aralığı da, bu grupların arkasından gelen evlilik yaş grubu olmaktadır. Bu grupları; 30-33 arası yaş grupları izlemektedir. Bu yaş gruplarının bayan ve erkek oranlarında farklılıklar bulunmaktadır.

4.2.2.6. Evliliğinize Kim Karar Verdi?

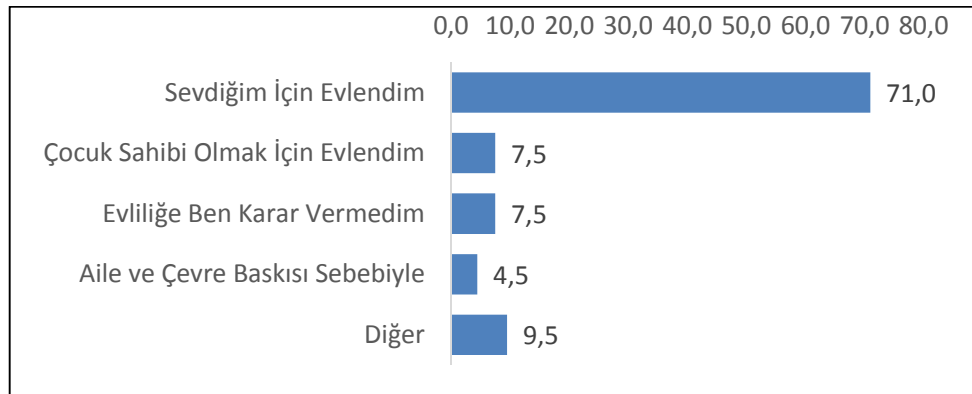
Şekil 21: Eşlerin Evliliklerine Karar Verenler (Baz; 200)

Evliliğe kimlerin karar verdiği konusunda, aşağıdaki tablo gerekli bilgileri vermektedir:

- Ben ve eşim: % 68
- Ben ve ailem: % 24
- Ailem: % 6
- Diğer: % 2

Bu verilere göre, gençlerin evliliğine % 68 oranında kendileri, % 24 oranında da ailelerinin karar verdiği anlaşılmaktadır. Toplumumuzda gençler, her ne kadar kendileri karar verse de, ailelerine bu evliliği onaylatmak konusunda hassasiyet göstermektedirler. Günümüzde okul ve iş hayatına kadınların girmesiyle birlikte, tanışmalar ev ile sınırlı kalmamış, eşler birbirlerini sosyal hayat içinde tanıyarak, evliliğe karar verme imkânına kavuşmuşlardır. % 6'lık bir grup ise evliliklerine sadece ailelerinin karar verdiğini söylemektedirler. Böyle bir evlilik şeklinde evlenecek kişinin rızasının olmadığı veya kişinin pasif bir tutum içinde bulunduğu tahmin edilmektedir. Diğer sebepleri işaretleyenlerin çoğunlukla, çevrelerindeki arkadaşlarının ve tanıdıklarının etkisiyle evliliğe karar verdikleri tahmin edilmektedir.

4.2.2.7. Evlenmeye Karar Vermenize Yol Açan En Önemli Sebepler Nelerdir?

Şekil 22: Evlenme Kararına Yol Açan Sebepler (Baz; 200)

* Çoklu Cevap

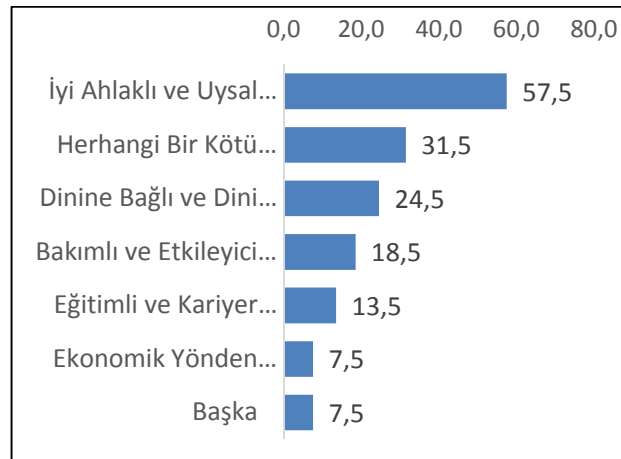
Evliliğe yol açan en önemli sebepler, denekler tarafından aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

- Sevdığım için: % 71

- Çocuk sahibi olmak için: % 8
- Evliliğe ben karar vermedim % 8
- Aile ve çevre baskısından kurtulmak için % 5
- Diğer sebepler % 10

Evliliğe yol açan sebeplerin başında, çiftlerin birbirlerine olan sevgisi en önemli faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Bunu, ‘diğer’ seçeneğinde belirtildiği üzere, aile kurma ihtiyacı, düzenli bir yaşama duyulan ihtiyaç ve sonu evliliğe kadar varan internet ilişkileri takip etmektedir. Çocuk sahibi olmak ayrıca önemli evlilik nedenleri arasında gösterilmiştir. Ortaya çıkan önemli bir unsur % 8’lik bir kesimin, evliliklerine kendileri karar vermemiş olduğu halde evlilik yapmış olmalarıdır. Muhtemelen ailenin isteği sonucu veya zorunluluklar karşısında gerçekleşen evlilik türleridir. % 5’lik bir kitlenin ise, aile ve çevrenin baskısından kurtulmak için evlendiğini ifade ettiği görülür. Bu durum, evliliğin toplumda önemli sayıldığıнын, belli bir yaşa ulaşmış kişilerden evlilik beklentisi içine girildiğinin ve bunu gerçekleştirmeyenlerin sosyal bir baskıyla yüz yüze kaldığının ifadesi olmaktadır.

4.2.2.8. Genel Anlamda, Evlenmek İsteddiğiniz Kişide Hangi Özelliklerin Var Olmasını İstediniz?

Şekil 23: Evlenilecek Kişide Aranan Özellikler (Baz; 200)

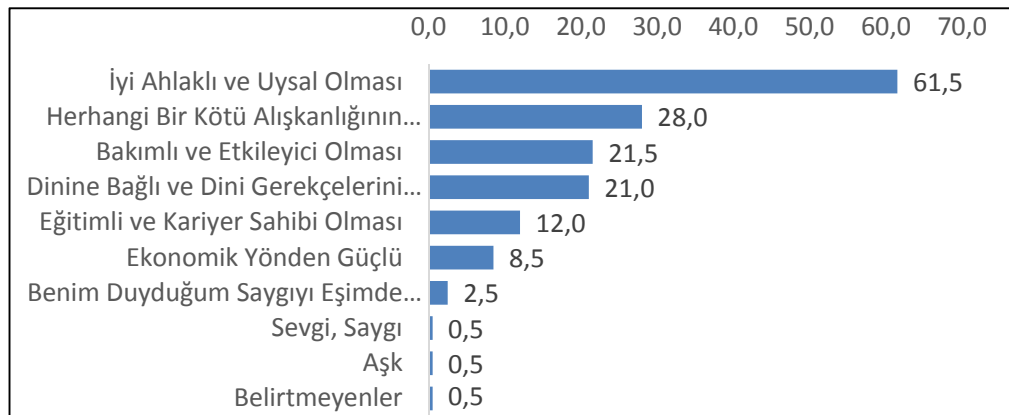
* Çoklu Cevap

Evlenmek istenilen kişide olması gereken özellikler, şu şekilde açıklanmaktadır:

- İyi ahlak ve uysallık: % 58
- Herhangi bir kötü alışkanlığın olmaması: % 32
- Dinine bağlı ve dini görevlerini yerine getirmesi: % 25
- Bakımlı ve cazibeli olması: % 19
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 14
- Ekonomik yönden güçlü olması: % 8
- Başka: % 8 (karşılıklı saygı anlayışın bulunması, sağlıklı olması, pozitif düşünceli olması, yeniliklere açık olması gibi kıstaslar belirtilmiştir).

Bu verilere göre, denekler tarafından evlenilecek çiftlerde aranılan ilk vasıf, iyi ahlaklı ve uysal olma özelliği olarak belirtilmiştir. Bunu takip eden % 32’lik bir oran ise eşlerinde herhangi bir kötü alışkanlığın olmaması özelliğine bakmaktadır. Dini bağlılık ve görevlerini yerine getiren eş isteyenler % 25 oranındadır. Evlenilecek kişinin güzel ve bakımlı olma özelliği % 19 ile eğitim ve kariyer beklentinin önüne geçmektedir. Ekonomik yönden güçlülük % 8 oranında görülmektedir. Bunu takip eden başka seçenekler, karşılıklı saygı duyabilecek, sağlıklı, pozitif düşünceli, yeniliklere açık bir eş beklentisi ortaya çıkmaktadır. Türkiye toplumunda, evlilikte ağırlıklı kıstasların iyi ahlak, iyi davranış, dini olgunluk, güzellik ve cazibe şeklinde ortaya çıkmış olmaktadır.

4.2.2.9. Evlenmeden Önce Aradığınız Özelliklerden Hangilerinin Eşinizde Var Olduğuna İnandınız?

Şekil 24: Evlilik Öncesi Eşte Olduğuna İnanılan Özellikler (Baz; 200),
* Çoklu Cevap

Evlenmeden önce, eşinizde var olduğuna inandığınız hangi özellikler vardı, sorusuna verilen cevaplar şu şekilde olmuştur:

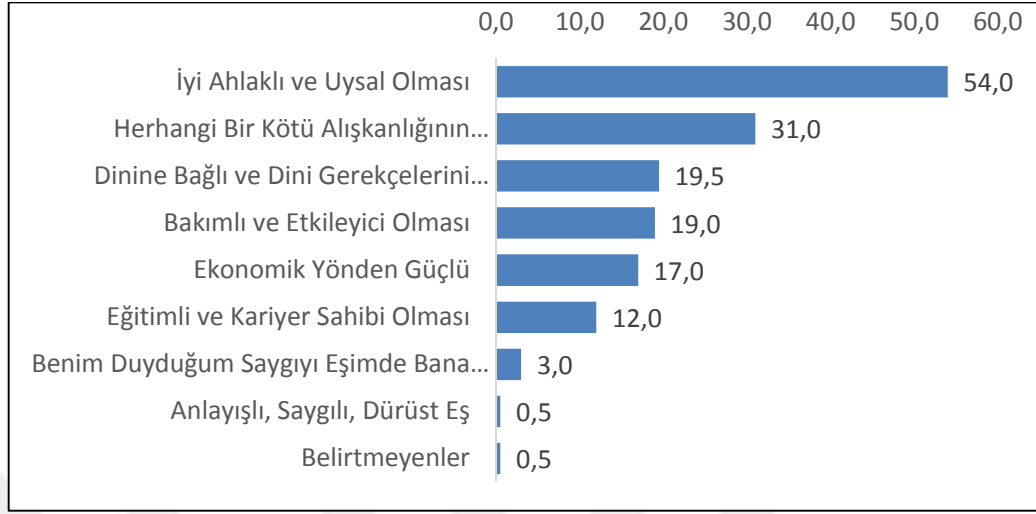
- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 62
- Herhangi bir kötü alışkanlığının olmaması: % 28
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 22
- Dinine bağlı ve dini görevlerini yapması: % 21
- Eğitim ve kariyer sahibi olması: % 12
- Ekonomik yönden güçlü olması: % 9
- Karşılıklı saygı özelliğine sahip bulunması: % 3
- Sevgi ve saygı: % 1
- Aşk: % 1
- Görüş belirtmeyenler: % 1

Evlenmeden önce, eşinde var olduğunu sandığı özellikler konusunda; öncelikle iyi ahlaklı ve uysal olması özelliği en yüksek oranda yer almaktadır. Bunu takiben herhangi bir kötü alışkanlığının olmaması görülmektedir.

Eşinin bakımlı ve etkileyici olduğunu düşünenlerin oranı, dinine bağlı ve dini gereklerini yerine getirmesi seçeneğini işaretleyenlerden biraz daha yüksek olmaktadır.

Bu konu ile ilgili görüş belirtmek istemeyenlerin oranı % 1 olarak ortaya çıkmıştır.

4.2.2.10. Evlenmeden Önce Eşiniz Evlilik İçin Seçeceği Eşte En Çok Hangi Özelliklere Önem Verirdi?

Şekil 25: Evlilik Öncesi, Denek Eşlerinin Evlenecekleri Kişide Aradıkları Özellikler
(Baz; 200)* Çoklu Cevap

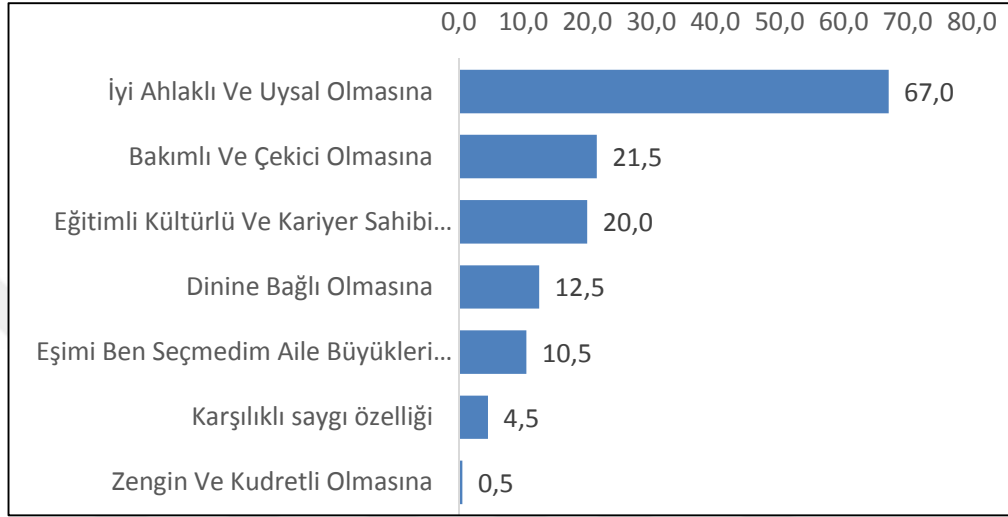
Evlenmeden önce eşlerin seçeceği eşte arzu ettiği kıstaslar, denekler tarafından şu başlıklar altında belirtilmiştir:

- İyi ahlaklı ve uysal olma: % 54
- Herhangi bir kötü alışkanlığın olmaması: % 31
- Dinine bağlı ve dini görevlerini yapması: % 20
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 19
- Ekonomik yönden güçlü olması: % 17
- Eğitimli ve kariyer sahibi bulunması: % 12
- Karşılıklı saygı içinde bulunma: % 3
- Anlayışlılık ve dürüstlük: % 1
- Görüş belirtmeyenler: % 1

Evlilik öncesi beklentiler topluluğu içinde iyi ahlaklılık ve uysallık, kötü alışkanlığının olmaması, dinine bağlılık, bakımlılık ve etkileycilik durumları nerdeyse karşılığını

bulmuş durumdadır. Fakat ekonomik yönden güçlü olma ve eğitim-kariyer durumu arayışları, oldukça yüksek beklentiler olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, sosyal ve manevi beklentiler evlenme ile büyük ölçüde karşılık bulurken, ekonomik ve kariyer beklentileri arzu edilenin altında gerçekleşmiş görünmektedir.

4.2.2.11. Eş Seçimini Eşinizin Hangi Özelliklerine Bakarak Yaptınız?

Şekil 26: Eş Seçiminde Dikkate Alınan Özellikler (Baz; 200)

* Çoklu Cevap

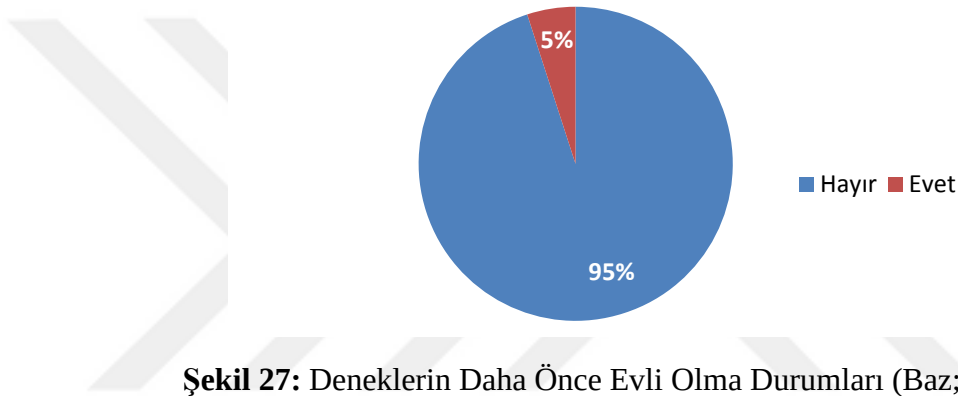
Evli çiftler, eş seçimlerini eşlerinin hangi özelliklerine bakarak yaptıklarını, şu şekilde açıklamışlardır:

- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 67
- Bakımlı ve çekici olmasına: % 22
- Eğitimli ve kültürlü, kariyer sahibi olmasına: % 20
- Dinine bağlı olmasına: % 13
- Aile büyüklerimin isteğine: % 11
- Karşılıklı saygı duyma özelliğine: % 5
- Zengin ve kudretli olmasına: % 1

Bu tercihlerde yine ilk sırayı, iyi ahlaklılık ve uysallık özellikleri almış bulunmaktadır. İkinci sırada eşlerin bakımlı ve çekici olması, üçüncü sırada da eğitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olma aranılan özellikler olarak kendini göstermektedir. Dinine bağlılık, saygılı ve dürüst olma durumundan sonra zengin ve kudretli olması en az oranla yer almaktadır.

Burada dikkati çeken özellik, zengin ve ekonomik durumun çok düşük bir yüzde ile tercihlerin en altında yer almış olmasıdır. Bunun dışında % 11’lik bir kesim ise, ailelerinin bu konuda kendi düşüncelerini ön plana almış olduğunu belirtmişlerdir.

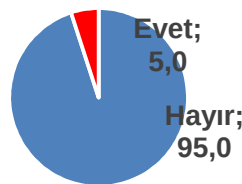
4.2.2.12. Daha Önce Evlilik Yaptınız mı?

Şekil 27: Deneklerin Daha Önce Evli Olma Durumları (Baz; 200)

Daha önce bir evlilik yaptınız mı, sorusuna deneklerin % 95’i hayır, % 5’i ise evet cevabını vermiştir. Evet, cevabını verenlerin 30’u ikinci evlilikleri olduğunu belirtirken % 70’lik kesim kaçınıcı evlilikleri olduğu konusunda bir yorum yapmamıştır.

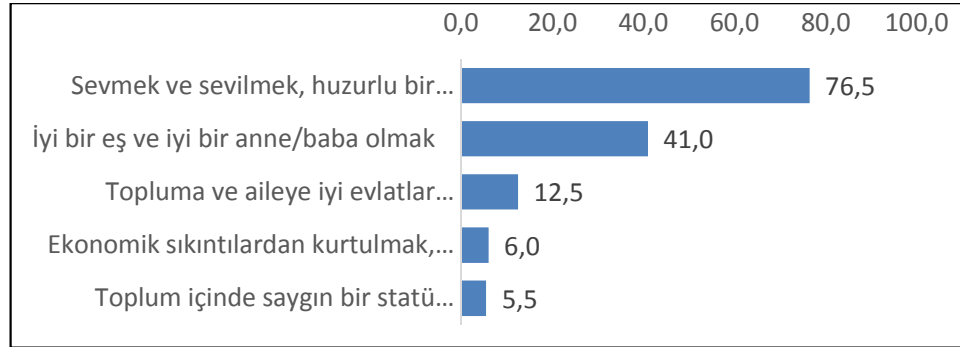
4.2.2.13. Eşiniz Daha Önce Evlilik Yaptı mı?

Şekil 28: Denek Eşlerinin Daha Önce Evli Olma Durumları (Baz; 200)

Bu soruya, on kişi evet demiştir. Deneklerin % 60’ı kaçınıcı evlilikleri olduğu sorusuna cevap vermemiştir. Deneklerin % 40’ı ise, ikinci evlilikleri olduğunu söylemiştir. Konunun hassas olması sebebiyle bu soruya cevap vermeme durumuyla karşılaşmış olması beklenen bir sonuç olmaktadır.

4.2.2.14. Evliliğinizin ilk Yıllarında Eşinizden ve Evlilikten Beklentileriniz Nelerdi?

Şekil 29: Deneklerin İlk Yıllarında Eşlerinden ve Evliliklerinden Beklentileri
Baz; 200
* Çoklu Cevap

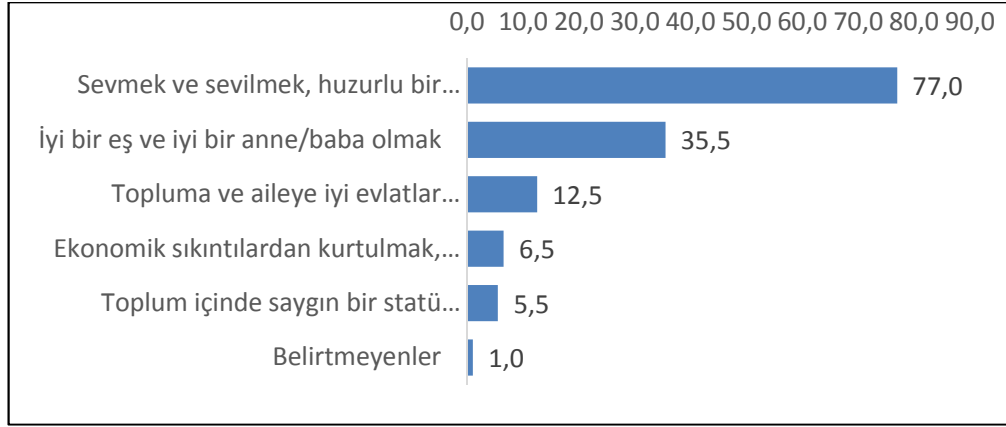
Denekler, evliliklerinin ilk yıllarında eşlerinden ve evliliklerinden beklentilerinin neler olduğunu aşağıdaki başlıklar altında belirtmişlerdir:

- Sevmek ve sevilme, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 77
- İyi bir eş ve anne-baba olmak: % 41
- Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 13
- Ekonomik sıkıntılardan kurtulup refah içinde yaşamak: % 6
- Toplumda saygın bir statü kazanmak: % 6

Bu açıklamalar ilk sırada, evlilikten sevgi ve huzurlu bir hayat beklendiğini ortaya koymaktadır. İkinci sırada ise, kadınlık ve erkeklik rollerini iyi bir şekilde yerine getirme beklentisi olmuştur. Üçüncü sırada iyi bir evlat yetiştirmek arzusu yer almaktadır. Dördüncü sırada, ekonomik yetkinliğe ve toplumsal saygıya erişme arzusu bulunmaktadır.

Burada kişisel bağlılık, huzur ve eş olarak iyi roller ortaya koymak ve iyi ahlaklı evlatlar yetiştirmek beklentileri, evliliğin en önemli hedefleri arasında yer almıştır. Bunun yanında, toplumda saygı elde etmek ve maddi sıkıntı çekmeden yaşamak da, ikinci derecede beklentiler arasında yer almaktadır.

4.2.2.15. Evliliğinizin İlk Yıllarında Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Nelerdi?

Şekil 30: Evliliğin İlk Yıllarında Eşlerin Deneklerden ve Evliliklerinden Beklentileri

Baz; 200

* Çoklu Cevap

Evliliğin ilk yıllarında eşlerin, deneklerden ve evliliklerinden beklentilerinin neler olduğu sorusuna verilen cevaplar aşağıda yer almaktadır:

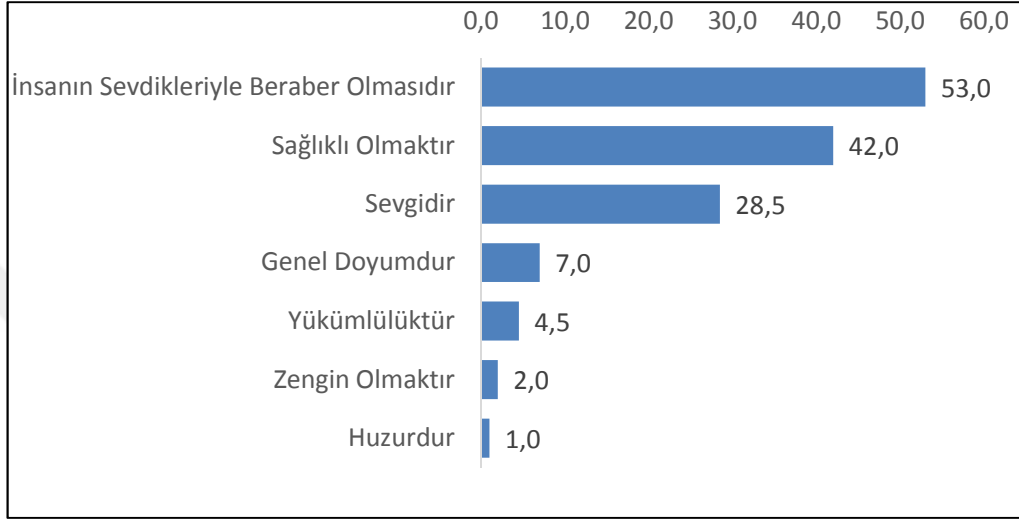
- Sevmek, sevilme ve huzurlu bir hayat: % 77
- İyi bir eş ve anne-baba olmak: % 36
- Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 13
- Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak: % 7
- Toplumda saygın bir statü kazanmak: % 6
- Görüş belirtmeyenler: % 1

Bu açıklamalarda, ailenin ayakta kalması için karşılıklı sevgi ve huzurlu bir ortam beklentilerinin, çok büyük bir yüzde ile eşler tarafından arzu edildiği anlaşılmaktadır. İkinci sırada karşılıklı iyi eş ve anne-baba olma beklentisi bulunmaktadır. Üçüncü sırada topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek arzusu vardır. Son olarak da saygılı ve ekonomik yönden yeterli bir hayat sürdürebilme isteği bulunmaktadır.

Bütün bu özellikleri; sevgi, saygı, anlayış, iyi anne-baba ve eş, iyi evlatlar ve saygın bir aile itibarı elde etmek ve başkasına muhtaç olmayacak bir ekonomik yeterlilik arzusu çerçevesindeki beklentiler olarak açıklamak mümkündür.

4.2.3. Eşlerin Mutluluk Algısı ve Mutluluk Beklentisi

4.2.3.1. Size Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir?

Şekil 31: Deneklere Göre Mutluluğun Anlamı

Baz; 200

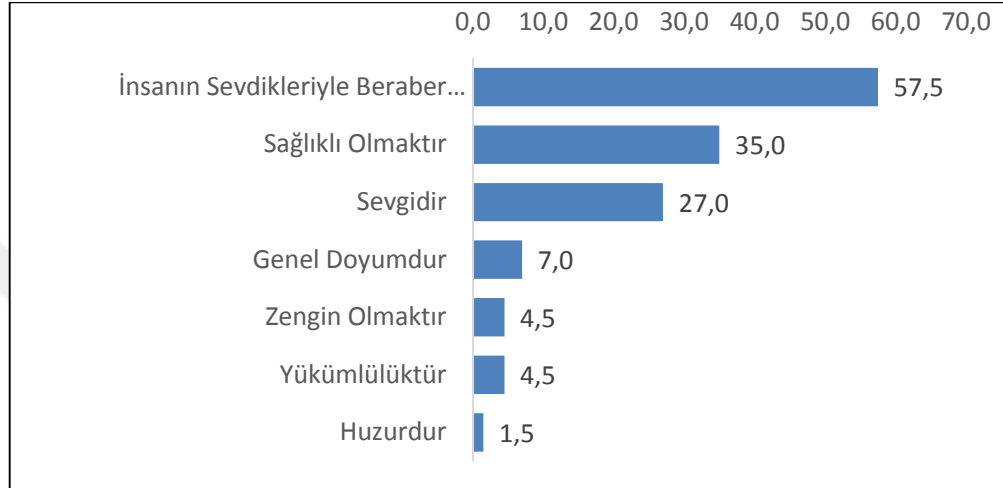
* Çoklu Cevap

Evli denekler mutluluk ile ilgili düşüncelerini aşağıdaki başlıklar altında ifade etmişlerdir:

- Sevdikleriyle beraber olmak: % 53
- Sağlıklı olmak: % 42
- Sevgi: % 29
- Genel doyum: % 7
- Yükümlülük: % 5
- Zenginlik: % 2
- Huzur: % 1

Ankete katılan evli kadın ve erkekler, çoğunlukla mutluluğu, sevdikleriyle birlikte olma durumu olarak belirtmişlerdir. Bunun arkasından sağlıklı olma seçeneği yer almaktadır. Üçüncü sırada ise, bizzat sevginin kendisi mutluluk olarak dile getirilmiştir. Bu değerlendirmelerin ardından, yükümlülük, zenginlik ve huzur, mutluluğun diğer faktörleri olarak düşük yüzdelerle ifade edilmiştir.

4.2.3.2. Eşinize Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir?

Şekil 32: Deneklerin Eşlerine Göre Mutluluğun Anlamı

Baz; 200

* Çoklu Cevap

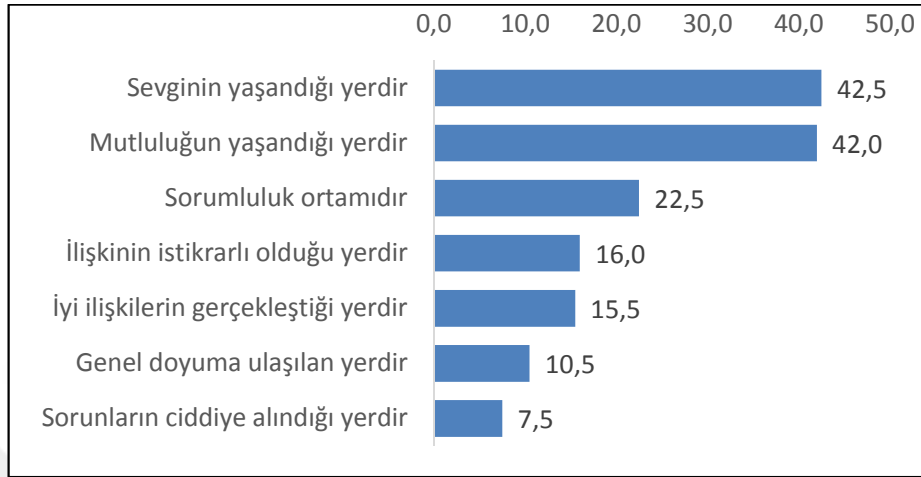
Eşler, kendi eşlerinin mutluluğu nasıl algıladıklarını şu şekilde belirtmişlerdir:

- Sevdikleriyle beraber olmaları: % 58
- Sağlıklı olmak: % 35
- Sevgi: % 7
- Zenginlik: % 5
- Yükümlülük: % 5
- Huzur: % 2

Eşler, kendi eşlerinin mutluluk ile ilgili değerlendirmelerini yaparken, yine ilk sırada sevdikleri ile beraber olmak ve ikinci seçenekte ise sağlıklı olmak cevaplarını

işaretlemişlerdir. Eşlerin, kendi eşlerini değerlendirmelerinde; bir önceki soruya verilen cevaplardan, “doyumluluk” faktörüne yer verilmemiştir.

4.2.3.3. Size Göre Aile Nedir?

Şekil 33: Deneklere Göre Ailenin Anlamı

Baz; 200

* Çoklu Cevap

Ankete katılan evli kadın ve erkek denekler, aile kavramı ile ilgili görüşlerini şu şekilde açıklamaktadırlar:

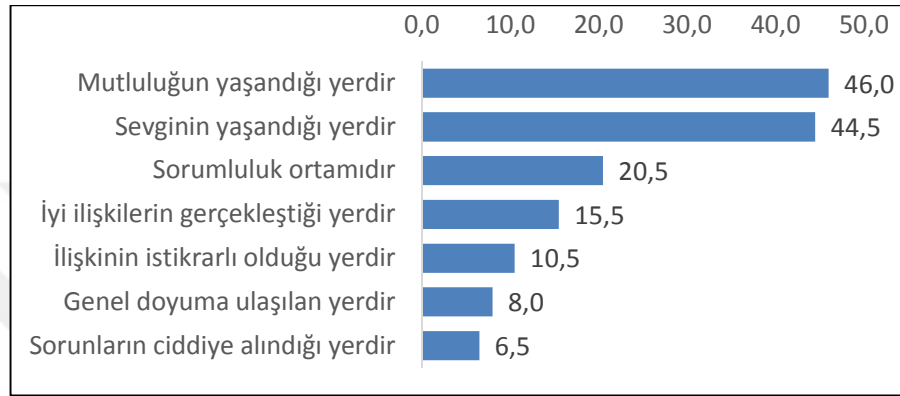
- Sevginin yaşandığı yer: % 43
- Mutluluğun yaşandığı yer: % 42
- Sorumluluk ortamı: % 23
- İlişkilerin istikrarlı olduğu yer: % 16
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 16
- Genel doyuma ulaşılan yerdir: % 11
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 8

Değerlendirmelerin ilk sırasında, sevgi ve mutluluğun yaşandığı yer olarak ailenin benimsenmesi, bu iki önemli kavramın en fazla yaşandığı kurum olarak ailenin görülmüş olması oldukça ilgi çekicidir. İkinci olarak, iyi ilişkilerin yaşandığı ve bu ilişkilerin istikrarlı bir şekilde devam ettiği yer olarak ailenin gösterilmesi, bir başka

önemli bir tespit olmaktadır. Bütün bu tespitler, insani ilişkilerin en nitelikli olanının aile ortamı içinde gerçekleşebildiğini göstermektedir.

Dördüncü olarak insanların doyuma en fazla veya yegâne ulaştıkları yer olarak ailenin görülmesi önemli bir tespit olur, sorunların ciddiye alınıp, çözüme ulaşma yeri olarak ailenin gösterilmesi onun sosyal yönünün önemine işaret olmaktadır.

4.2.3.4. Eşinize Göre Aile Nedir?

Şekil 34: Deneklerin Eşlerine Göre Ailenin Anlamı
Baz; 200
* Çoklu Cevap

Eşler, kendi eşlerinin aileye nasıl baktığını şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Mutluluğun yaşandığı yer: % 46
- Sevginin yaşandığı yer: % 45
- Sorumluluk ortamıdır: % 21
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yer: % 16
- İlişkinin istikrarlı olduğu yer: % 11
- Genel doyuma ulaşılan yer: % 8

Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 7

Eşlere göre kendi eşlerinin aile algısı, en yüksek oranla mutluluğun ve sevginin yaşandığı yer olarak belirtilmiştir. Bunun ardından çoğunluğu, ailenin bir sorumluluk ortamı olduğunu savunan görüş almaktadır. Hem kendilerinin hem de eşlerinin aileyi

genel doyuma ulaşılan yer ve sorunların ciddiye alındığı yer olarak algılama oranı son sıralarda yer almaktadır.

Ailenin direkt ve endirekt değerlendirmelerinde, ilişkinin istikrarlı olduğu yer, genel doyuma ulaşılan yer ve sorunların ciddiye alındığı yer ile ilgili algının düşük olması, aile içinde bazı tespitlerin eksikliğine yol açabileceği tahmin edilmektedir.

4.2.3.5. Size Göre Ailenin En Önemli Görevi Nedir? Tek Bir Seçenek İşaretleyiniz

Şekil 35: Ailenin En Önemli Görevi ile İlgili Görüşler
(Baz; 200)

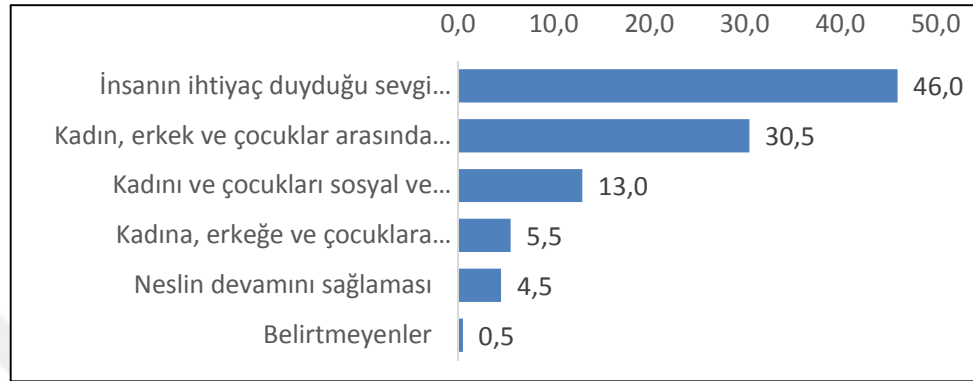
Ankete katılan erkek ve bayan denekler, ailenin en önemli görevini şu başlıklar altında ifade etmişlerdir:

- İnsanın ihtiyaç duyduğu sevgi ortamını sağlaması: % 46
- Kadın, erkek ve çocuklar arasında işbirliğini ve dayanışmayı sağlaması: % 31
- Kadını ve çocukları sosyal ve ekonomik yönden koruması: % 12
- Neslin devamını sağlaması: % 6
- Kadına, erkeğe ve çocuklara toplumda saygınlık kazandırması: % 5
- Belirtmeyenler: % 1

Deneklerin büyük çoğunluğu ailenin en önemli görevinin, ilk olarak sevgi ortamını oluşturması ve ardından da aile üyeleri arasında dayanışmayı sağlaması olduğu belirtilmiştir. Üçüncü sırada yer alan, kadını ve çocukları sosyal ve ekonomik yönden koruması, oldukça düşük bir oranda gösterilmiştir. Bu duruma bakarak, kadının

ekonomik açıdan aileyi güvence olarak görmesi fikrinin artık çok güçlü bir kanaat olmadığı tahmin edilebilmektedir. Son iki sırada ise neslin devamı ve toplumsal saygınlık faktörleri belirtilmiştir.

4.2.3.6. Eşinize Göre Ailenin En Önemli Görevi Nedir? Tek Bir Seçenek İşaretleyiniz.

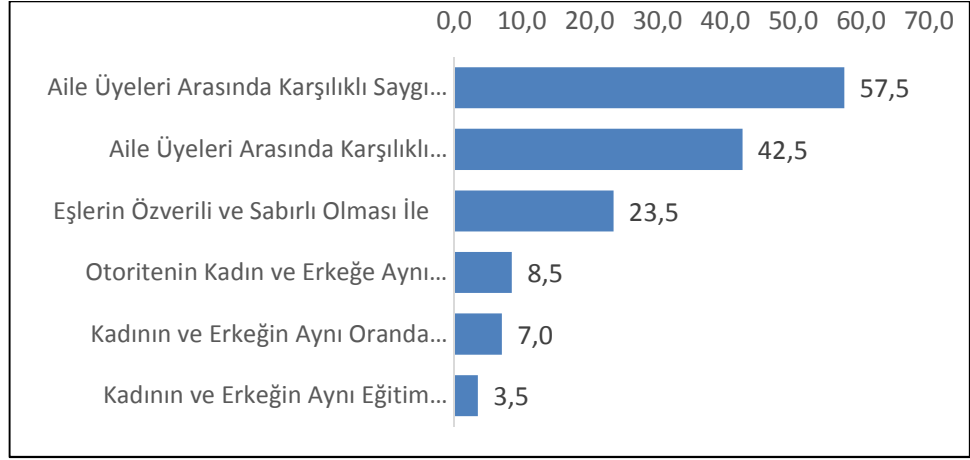
Şekil 36: Denek Eşlerinin Ailenin En Önemli Görevi İle İlgili Görüşleri
Baz; 200

Ankete katılan eşlerin, kendi eşlerine göre ailenin en önemli görevinin ne olduğu, şu başlıklar altında dile getirilmiştir:

- İnsanın ihtiyaç duyduğu sevgi ortamını sağlaması: % 46
- Aile üyeleri arasında işbirliği ve dayanışma: % 31
- Sosyal ve ekonomik yönden koruma: % 13
- Aile üyelerine toplumda saygınlık kazandırma: % 6
- Neslin devamını sağlama: % 5
- Belirtmeyenler: % 1

Eşlerin, kendi eşleri ile ilgili değerlendirmesinde, ailenin en önemli görevinin sevgi ve aile üyeleri arasında işbirliği ve dayanışma olduğunu ifade edenlerin oranı direkt oranla aynı olmuştur. Ancak, üçüncü seçenek olan kadını ve çocukları sosyal ve ekonomik yönden koruması olduğunu belirtenlerin oranı endirekt değerlendirmede hafif bir artış göstermiştir. Diğer hususlar, eşlerin direkt açıklamalarıyla yakın bir yüzdelik dilimi içinde son sıralarda yer almaktadır.

4.2.3.7. Size Göre Bir Ailede Mutluluk Nasıl Gerçekleşir?

Şekil 37: Deneklere Göre Ailede Mutluluğun Gerçekleşme Yolları

Baz; 200

* Çoklu Cevap

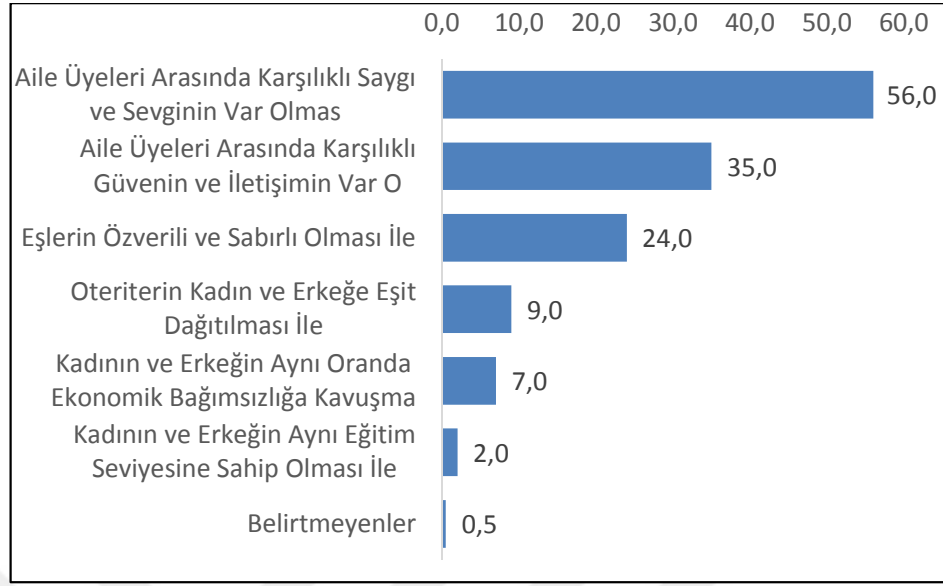
Ankete katılan bayan ve erkekler, ailede mutluluğun nasıl gerçekleşeceği ile ilgili şu değerlendirmeleri yapmışlardır:

- Aile içinde saygı ve sevginin olması: % 58
- Aile üyeleri arasında karşılıklı güven ve iletişimin olması: % 43
- Eşlerin özverili ve sabırlı olması: % 24
- Otoritenin kadın ve erkeğe eşit dağıtılması: % 9
- Kadın ve erkeğin aynı oranda ekonomik bağımsızlığa kavuşması: % 7
- Kadın ve erkeğin aynı eğitim seviyesine sahip olması: % 4

Bu verilere göre, ailede mutluluk faktörlerinin başında gelen önemli unsurlar, aile içi saygı ve sevgi ile karşılıklı güven ve iletişimin olması gösterilmiştir. Bunun arkasından, eşlerin özverili ve sabırlı olması faktörü dile getirilmiştir. Bu üç özellik, insanlara has sosyal ve ahlaki nitelikli vasıflardır.

Dördüncü sırada eşit otorite dağılımı ve eşlerin ekonomik açıdan bağımsız olması ve eşlerin aynı eğitime sahip olması gibi nitelikler gösterilmiştir. Son üç faktör düşük bir değer görmektedir. Son üç faktörün ailenin yapılanmasında temel faktörler olmadığını, aile içi dengeleri sağlayıcı özellikler olabileceğini belirtmek gerekir.

4.2.3.8.Eşinize Göre Bir Ailede Mutluluk Nasıl Gerçekleşir?

Şekil 38: Denek Eşlerine Göre Ailede Mutluluğu Gerçekleştirmenin Yolları
Baz; 200
* Çoklu Cevap

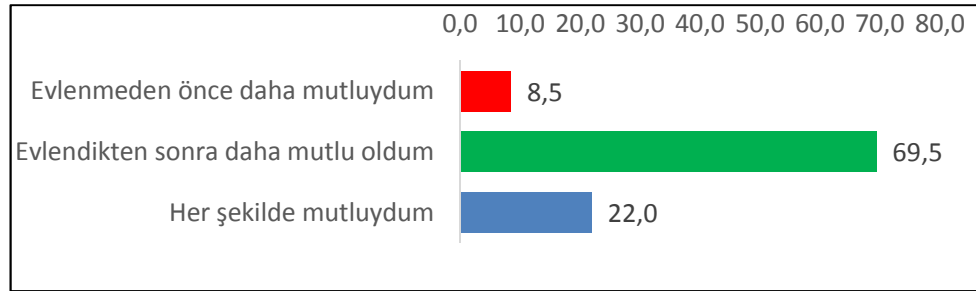
Eşler, kendi eşlerinin ailede mutluluğun nasıl gerçekleşebileceği ile ilgili görüşlerini şu şekilde açıklamışlardır:

- Aile içinde saygı ve sevginin olması: % 56
- Aile üyeleri arasında karşılıklı güven ve iletişimin olması: % 35
- Eşlerin özverili ve sabırlı olması: % 24
- Otoritenin kadın ve erkeğe eşit dağıtılması: % 9
- Kadın ve erkeğin ekonomik bağımsızlığa kavuşması: % 7
- Kadın ve erkeğin aynı eğitime sahip olması: % 2
- Görüş belirtmeyenler: % 1

Eşler, endirekt olarak eşlerinin görüşlerini değerlendirirken, ailede mutluluğun nasıl gerçekleşebileceği konusunda, aile içi saygı ve sevginin olması hususunda, % 56'lık ve aile üyeleri arasında güven ve iletişim hususunda % 35'lik bir tahmin yapmışlardır. Otoritenin kadın ve erkeğe eşit dağıtılması konusunda ise yapılan tahminler % 9

civarındadır. Kadın ve erkeğin ekonomik bağımsızlığı hususunda da % 7'lik, kadın ve erkeğin aynı eğitime sahip olması konusunda da % 2'lik seviyede bir tahmin söz konusu olmuştur.

4.2.3.9. Evlenmeden Önce mi Daha Mutluydunuz Evlendikten Sonra mı Daha Mutlu Oldunuz? Neden?

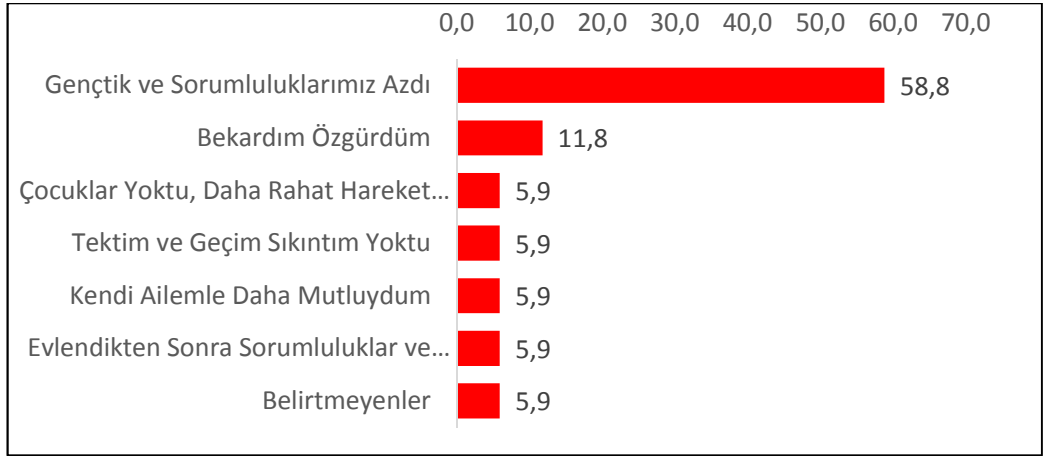
Şekil 39: Deneklerin Evlilik Öncesi ve Sonrası Mutluluk Durumu
(Baz; 200)

Ankete katılan kadın ve erkekler, evlenmeden önce mi yoksa evlendikten sonra mı mutlu olduklarını şu şekilde açıklamışlardır:

- Evlendikten sonra daha fazla mutlu oldum: % 70
- Her iki şekilde de mutluydum: % 22
- Evlenmeden önce daha mutluydum: % 9

Eşler, evlendikten sonra çok daha mutlu olduklarını yüksek bir oranla belirtmişlerdir. İkinci sıradaki çoğunluk ise hem evlilik öncesi hem de evlilik sonrası mutlu olduklarını dile getirmiştir. En az çoğunluk ise evlenmeden önce daha mutlu olduğunu belirtmiştir.

a) Evlenmeden Önce Daha Mutluydum, Çünkü:

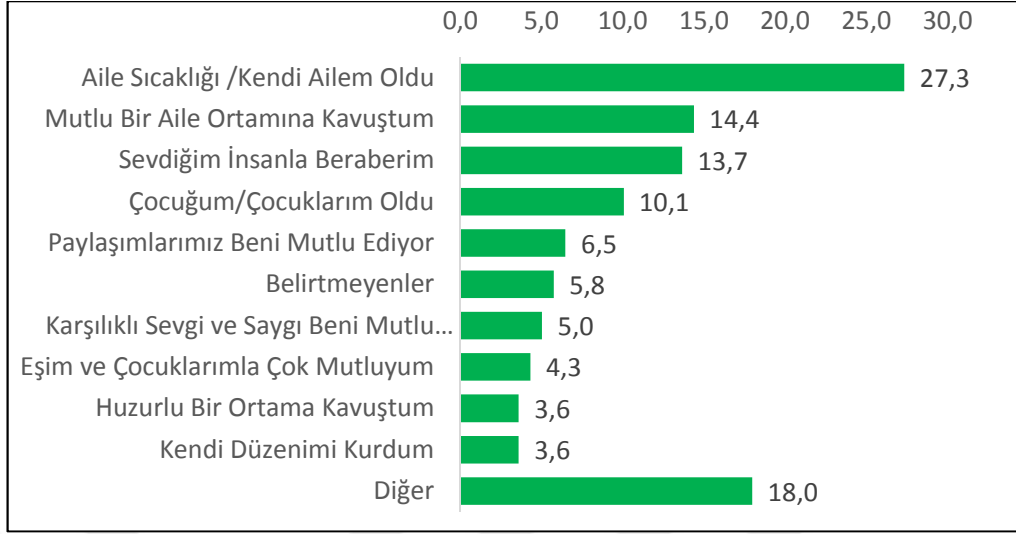
Şekil 40: Deneklerin Evlilik Öncesi Daha Mutlu Olmalarının Nedenleri
Baz; 17

Evli eşler, evlenmeden önce daha mutlu olduklarını şu başlıklarla belirtmişlerdir:

- Gençtim ve sorumluluklarım azdı: % 59
- Bekârdım özgürdüm: % 12
- Çocuklar yoktu, daha rahat hareket ediyordum: % 6
- Tek yaşıyordum ve geçim sıkıntım yoktu: % 6
- Sorumluluklarım ve beklentiler arttı: % 6
- Kendi ailemle daha mutluydum: % 6
- Görüş belirtmeyenler: % 6

Evlenmeden önce daha çok mutlu olma sebeplerinin başında, fazla bir sorumluluk taşıma zorunluluğunun olmaması, bağlayıcı bir etkenin olmamasından kaynaklanan özgürlük durumu ve çocukların olmamasına dayalı olarak daha rahat bir hareket alanının olmuş olması gelmektedir. Bunun dışında tek başına yaşamının ekonomik açıdan daha rahat oluşu, eşin kendi ailesinde daha rahat ve mutlu olması sebepleri ek olarak elde edilen sonuçlar arasında yer almaktadır.

b)Evlendikten Sonra Daha Mutlu Oldum, Çünkü:

Şekil 41: Deneklerin Evlendikten Sonra Daha Mutlu Olmalarının Nedenleri

Baz; 139

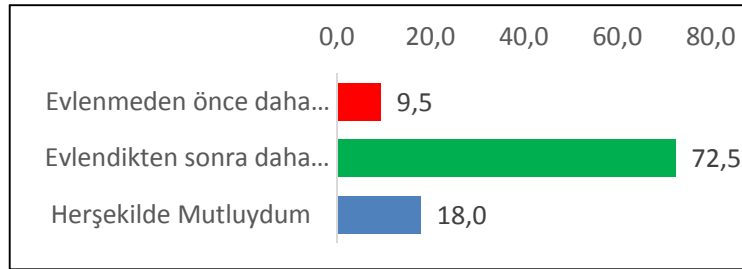
* Çoklu Cevap

Evlendikten sonra daha mutlu olduğunu ifade eden denekler, mutluluk nedenleri şu şekilde ortaya çıkmaktadır:

- Aile sıcaklığına kavuşmuş olmak ve kendi ailesini kurmak: % 27
- Mutlu bir aile ortamına sahip olmak: % 14
- Sevdiği insanla beraber yaşamak: % 14
- Çocuk sahibi olmak: % 10
- Aile üyeleri ile ortak paylaşım: % 7
- Karşılıklı sevgi ve saygı ortamı: % 5
- Eşiyle ve çocuklarıyla mutlu olmak: % 4
- Huzurlu bir ortama sahip olmak: % 4
- Kendi düzenini kurmak: % 4
- Görüş belirtmeyenler: % 6
- Diğer nedenler: % 18

Evlendikten sonra daha fazla mutlu olma sebepleri arasında çoğunlukla yer alan görüşler; aile sıcaklığına kavuşmuş olmak, kendi ailesini kurmak, mutlu bir aile ortamına sahip olmak ve sevdiği insanla beraber yaşıyor olmak şeklinde açıklanmıştır.

4.2.3.10. Sizce Eşiniz Evlenmeden Önce mi Daha Mutluydu Yoksa Evlendikten Sonra mı Daha Mutlu Oldu?

Şekil 42: Denek Eşlerinin Evlilik Öncesi ve Sonrası Mutluluk Kıyaslaması
Baz; 200

Evli eşler, kendi eşlerinin evlenmeden önce mi yoksa evlendikten sonra mı mutlu olduğunu şu veriler ile sunmuşlardır:

- Evlendikten sonra mutlu oldular: % 73
- Evlenmeden önce mutluydular: % 10
- Her şekilde mutluydular: % 18

Bu verilere bakıldığında, evlendikten sonra mutluluk oranının çok daha yüksek olduğunu eşler, kendi eşleri için belirtmişlerdir. Bu fark; evlenmeden önce mutlu olma hali ve her şekilde mutlu olma durumu toplandığında bile % 45’lik fark olarak belirlemektedir.

a) Evlenmeden Önce Daha Mutluydum, Çünkü:

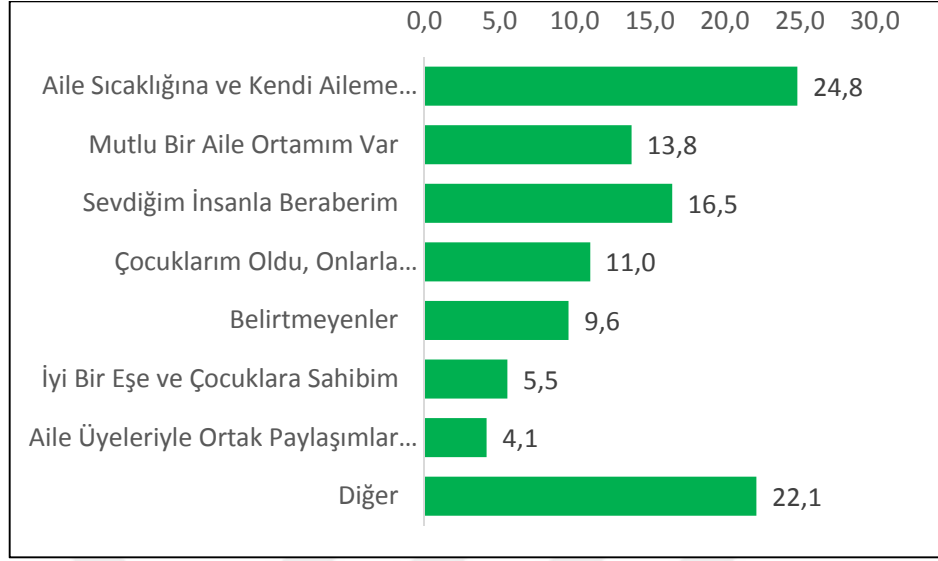
Şekil 43: Deneklerin Eşlerinin Evlenmeden Önce Daha Mutlu Olmalarının Nedenleri
(Baz; 19)

Evlenmeden önce eşlerinin daha mutlu olduğuna inanan denekler, bunun sebeplerini şu başlıklar altında ortaya koymuşlardır:

- Genç olmak ve daha az sorumluluklara sahip olmak: % 58
- Geçim sıkıntısı yaşamamak: % 11
- Daha mutlu bir aile ortamına sahip olmak: % 5
- Evlilikten yana beklentilerini bulamamak: % 5
- Çocuklarla ilgili yaşanan sorunlar ve tartışmalar: % 5
- Evlenmeden önce çok çalışmak durumunda olmamak, daha rahat olmak: % 5
- Belirtmeyenler: % 11

Evlilik öncesi genç, dinamik ve az sorumluluk taşıyor olmak sebebiyle eşlerin daha mutlu olduğunu söyleyenler ilk çoğunluğu oluşturmaktadır. İkinci çoğunluk ise ekonomik sıkıntıların bekârken bu kadar yoğun yaşanmıyor olması ile açıklanmıştır. Diğer sebepler aynı oranda dile getirilmiştir.

b)Evlendikten Sonra Daha Mutlu Oldum, Çünkü:

Şekil 44: Deneklerin Eşlerinin Evlendikten Sonra Daha Mutlu Olmalarının Nedenleri
Baz; 145
* Çoklu Cevap

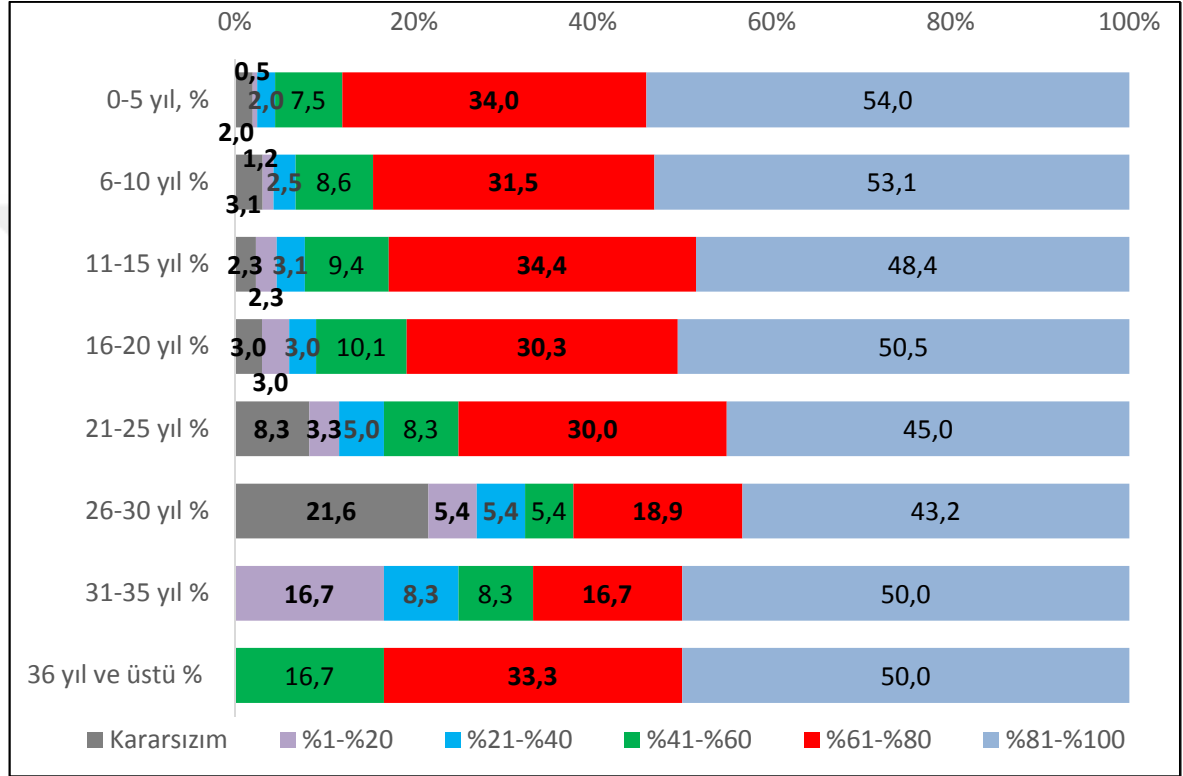
Evlendikten sonra mutlu olduklarını söyleyenler, şu başlıklar altındaki sebepleri dile getirmişlerdir:

- Aile sıcaklığına ve kendi aileme kavuştum: % 25
- Mutlu bir aile ortamım var: % 14
- Sevdiğim insanla beraberim: % 17
- Çocuklarım oldu onlarla mutluyum: % 11
- İyi bir eşe ve çocuklara sahibim: % 6
- Diğer sebepler: % 22
- Görüş belirtmeyenler: % 10
- Aile üyeleriyle ortak paylaşımlar beni mutlu ediyor: % 4

Bu soruya, diğer sebepler ve görüş belirtmeyenlerin toplamı olarak, % 32'lik bir cevap oluşmamış bulunmaktadır. Bunun dışındaki temel değerler, şu şekilde ortaya konulabilir:

- Aileye sahip olma mutluluğu ve aile sıcaklığına kavuşmuş olmak: % 39
- Sevdiği kişi ile beraberlik: % 22
- Çocuk sahibi olmak: % 11

4.2.3.11. Evli Olduğunuz Süre İçinde Mutlu Olduğunuz Durumu Yüzde İle İfade Edecek Olursak, Hangi Dönemlerde Yüzde Kaç Mutluydunuz?

Şekil 45: Deneklerin Evlilik Süresine Göre Mutluluk Oranları
(Baz; 200)

Mutluluk seviyesi

0-5 yıl arası evliler

- % 81-100 arası: % 54
- % 61-80 arası: % 34
- % 41-60 arası: % 8
- % 21-40 arası: % 2

- % 1-20 arası: % 1
- Kararsız: % 2

6-10 yıl arası evliler

- % 81-100: % 53
- % 61-80: % 32
- % 41-60: % 9
- % 21-40: % 3
- % 1-20: % 1
- Kararsız: % 3

11-15 yıl arası evliler

- % 81-100: % 48
- % 61-80: % 34
- % 41-60: % 9
- % 21-40: % 3
- % 1-20: % 2
- Kararsız: % 2

16-20 yıl arası evliler

- % 81-100: % 51
- % 61-80: % 30
- % 41-60: % 10
- % 21-40: % 3
- % 1-20: % 3

- Kararsız: % 3

21-25 yıl arası evliler

- % 81-100: % 45
- % 61-80: % 30
- % 41-60: % 8
- % 21-40: % 5
- % 1-20: % 3
- Kararsız: % 8

26-30 yıl arası evliler

- % 81-100: % 43
- % 61-80: % 19
- % 41-60: % 5
- % 21-40: % 5
- % 1-20: % 5
- Kararsız: % 22

31-35 yıl arası evliler

- % 81-100: % 50
- % 61-80: % 17
- % 41-60: % 8
- % 21-40: % 8
- % 1-20: % 17

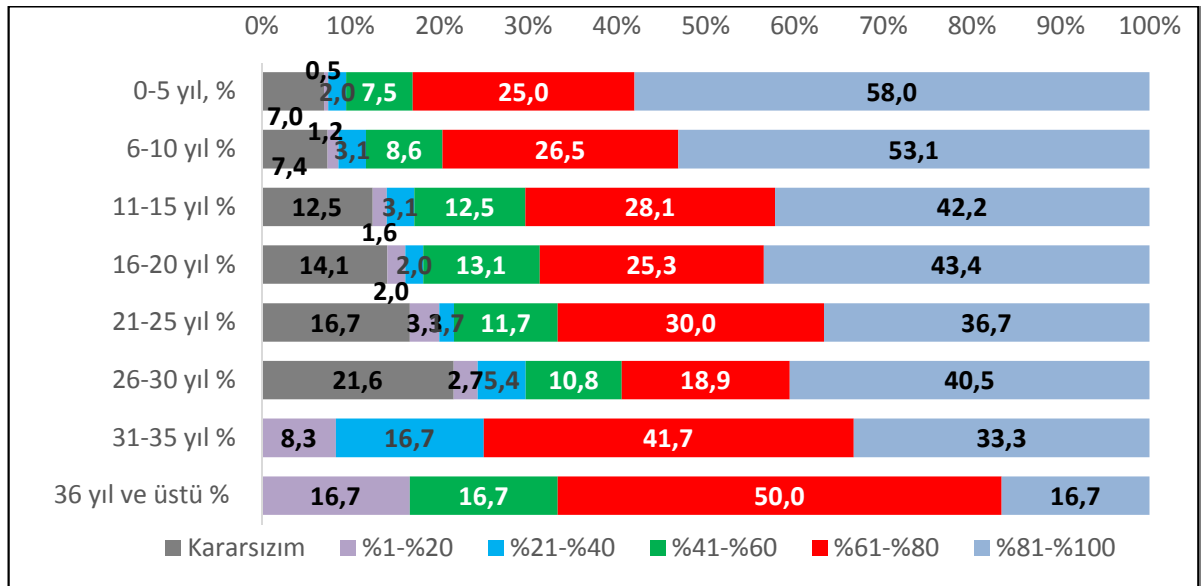
36 yıl ve üzeri evliler

- % 81-100: % 50
- % 61-80: % 33
- % 41-60: % 17

Mutluluk oranı, % 81-100 arasındaki yüzde ile en fazla, 0-5 yıl ve 6-10 yıl evliler arasında görülmektedir. % 61-80 oranında mutluluk oranı, en fazla 0-5 yıl arası ile 11-15 yıl arası evliliklerde gözükmemektedir. % 41-60 arasındaki yüzde ile en fazla mutluluk oranı, 36 yıl ve üzeri evlilik grubunda ortaya çıkmaktadır.

% 21-40 oranındaki mutluluk yüzdesi, 31-35 yıl arası evlilerde en yüksek noktaya ulaşmıştır. Bu ve bundan düşük oranlar, 36 yıl ve üzeri evliliklerde yer almamaktadır. % 1-20 arasındaki yüzde ile olan mutluluk oranı, en fazla 31 -35 yıl arası evlilikte göze çarpmaktadır. Bazı evlilik dönemlerinde, mutluluk ile ilgili kararsızlıklar söz konusu olmuştur. En fazla kararsızlık, 26-30 yıl arası evliler grubunda ortaya çıkmıştır. Bunun dışında, sırasıyla 21-25 ve 16-20 yıl evlilik süresindeki deneklerde kararsızlık duygusu azalan bir şekilde görülmüştür.

4.2.3.12. Evli Olduğunuz Süre İçinde Eşinizin Mutluluk Durumunu Yüzde İle İfade Edecek Olursak, Eşiniz Hangi Dönemlerde Yüzde Kaç Mutluydu?

Şekil 46: Denek Eşlerinin Evlilik Süresine Göre Mutluluk Oranları
(Baz; 200)

Eşlerin mutluluk seviyesi

0-5 yıl arası evliler

- % 81-100 arası: % 58
- % 61-80 arası: % 25
- % 41-60 arası: % 8
- % 21-40 arası: % 2
- % 1-20 arası: % 1
- Kararsız: % 7

6-10 yıl arası evliler

- % 81-100: % 53
- % 61-80: % 27
- % 41-60: % 9
- % 21-40: % 3
- % 1-20: % 1
- Kararsız: % 7

11-15 yıl arası evliler

- % 81-100: % 42
- % 61-80: % 28
- % 41-60: % 13
- % 21-40: % 1
- % 1-20: % 2
- Kararsız: % 13

16-20 yıl arası evliler

- % 81-100: % 43
- % 61-80: % 25
- % 41-60: % 13
- % 21-40: % 2
- % 1-20: % 2
- Kararsız: % 14

21-25 yıl arası evliler

- % 81-100: % 37
- % 61-80: % 30
- % 41-60: % 12
- % 21-40: % 7
- % 1-20: % 3
- Kararsız: % 17

26-30 yıl arası evliler

- % 81-100: % 41
- % 61-80: % 19
- % 41-60: % 11
- % 21-40: % 5
- % 1-20: % 3
- Kararsız: % 22

31-35 yıl arası evliler

- % 81-100: % 33
- % 61-80: % 42
- % 41-60: % 17
- % 21-40: % 8

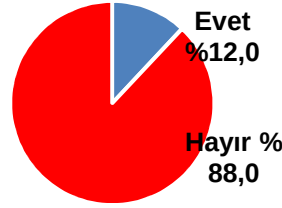
36 yıl ve üzeri evliler

- % 81-100: % 17
- % 61-80: % 50
- % 41-60: % 17
- % 01-20: % 17

Mutluluk oranı, bir önceki soruda olduğu gibi % 81-100 arasındaki yüzde ile en fazla, 0-5 yıl ve 6-10 yıl evliler arasında görülmektedir. % 61-80 oranında mutluluk oranı, en fazla 36 yıl ve üstü evlilikler ile 31-35 yıl arası evliliklerde görülmektedir. % 41-60 arasındaki yüzde ile en fazla mutluluk oranı aynı şekilde 36 yıl ve üzeri ile 31-35 yıl evlilik gruplarında ortaya çıkmaktadır.

% 21-40 oranındaki mutluluk yüzdesi, 36 yıl ve üzeri ve 31-35 yıl arası evliliklerde en yüksek noktada görülmektedir. % 1-20 arasındaki yüzde ile olan mutluluk oranı, en fazla 21 -25 yıl arası evlilikte göze çarpmaktadır. Bazı evlilik dönemlerinde, mutluluk ile ilgili kararsızlıklar söz konusu olmuştur. En fazla kararsızlık, 26-30 yıl arası evliler grubunda ortaya çıkmıştır. Bunun dışında, sırasıyla 21-25 ve 16-20 yıl evlilik süresindeki deneklerde kararsızlık duygusu azalan bir şekilde görülmüştür.

4.2.3.13. Evlendikten Sonra Eşinizden ve Evlilikten Beklentileriniz Değişti mi?

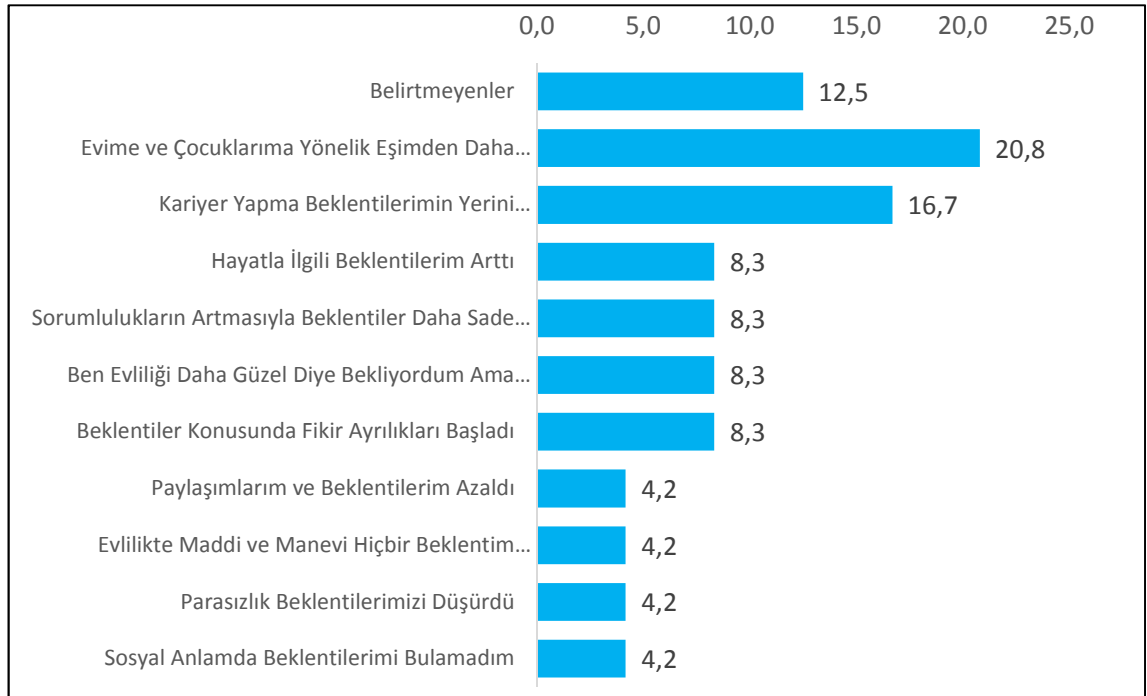
Şekil 47: Evlilik Sonrası Deneklerin Eşlerinden ve Evliliklerinden Olan Beklenti Değişimleri (Baz; 200)

Evli çiftler evlendikten sonra eşlerinden ve evlilikten beklentilerinin değişip değişmediği konusunda şu görüşleri açıklamışlardır:

- Hayır değişmedi: % 88
- Evet değişti: % 12

Bu veriye göre, çiftler evlendikten sonra eşleri ve evlilik ile ilgili beklentilerinin çok büyük çoğunlukla değişmediğini belirtmişlerdir. Ancak % 12’lik bir kitle, eşlerinden ve evliliklerinden beklentilerinin değiştiğini söylemiştir.

4.2.3.14. Beklentileriniz Nasıl Değişti?

Şekil 48: Evlilik Sonrası Deneklerin Beklentilerinin Değişme Şekli (Baz; 24)

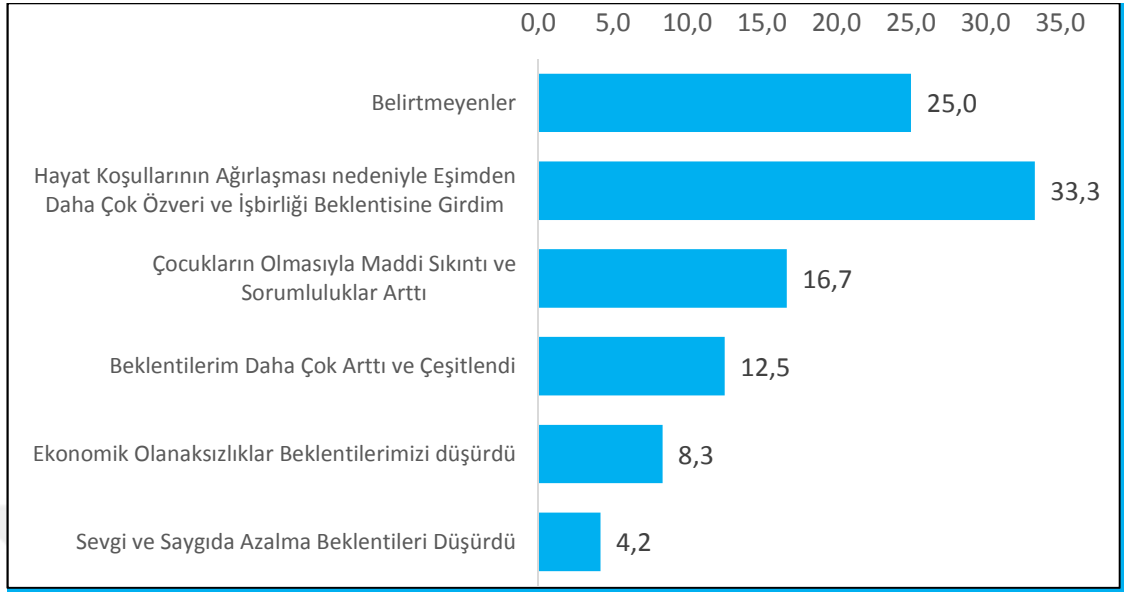
Evli çiftlerin beklentilerinin nasıl değiştiği konusunda görüş bildiren % 88'lik kitle, aşağıdaki sebepleri öne sürmüştür:

- Ev ve Çocuklara yönelik daha fazla fedakârlık ve emek beklentisi: % 21
- Kariyer yapma beklentisi yerine çocuklarla ilgili beklentilere girdim: % 13
- Beklentilerim birçok nedene bağlı olarak arttı: % 8
- Sorumlulukların artmasıyla beklentiler sadeleşti: % 8
- Evlilik ile ilgili mutluluk beklentim azaldı: % 8
- Fikir ayrılıkları beklentilerimi değiştirdi: % 8
- Maddi ve manevi beklentilerimi bulamadım: % 4
- Parasızlığın varlığı, beklentileri aşağı çekti: % 4
- Sosyal anlamda beklentilerimi bulamadım: % 4
- Paylaşımlar azaldı, bu beklentileri değiştirdi: % 4
- Görüş bildirmeyenler: % 13

Anlaşılaçağı üzere, evlendikten sonra çocukların olması, eşlerin beklentilerini bu yönde değiştirmelerini gerekli kılmış ve alınan birçok karar bu faktöre göre belirlenmeye başlamış, daha önce kişilerin kendi mutlulukları ile ilgili beklentileri yön değiştirmiştir. Ayrıca çocuklara iyi bir gelecek inşa etmek amacıyla beklentiler daha fazla bir artış göstermiştir. Bu durumda eşlerin çocuklar ve ev ile ilgili sorumlulukların paylaşılması konusunda birbirlerinden beklentileri de artış göstermiştir. Önceleri uzun vadeli planlar ve beklentiler söz konusu iken, evlilik sonrası planlar ve beklentiler kısa vadeli ve pratik faydaya yönelik olmaya başlamıştır.

Beklentilerin azalmasına etki eden faktörler olarak evlilikte arzu edilen mutluluk seviyesinin yakalanamaması, paylaşımların azalması, fikir ayrılıkları ve geçim sıkıntısı yer almaktadır.

4.2.3.15. Beklentileriniz Neden Değişti?

Şekil 49: Deneklerin Beklentilerinin Değişme Nedenleri
(Baz; 24)

Görüşülen evli denekler, aşağıdaki konulardaki sıkıntıları sebebiyle beklentilerinin değiştiğini söylemişlerdir:

- Görüş belirtmeyenler: % 25

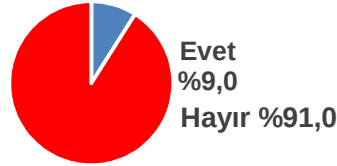
Hayat koşullarının ağırlaşması nedeniyle eşimden daha çok özveri ve işbirliği beklentisine girdim: % 33

- Çocukların olmasıyla maddi sıkıntılar arttı: % 17
- Çocuk olması, maddi sıkıntı ve sorum
- Evlendikten sonra beklentilerim daha çok arttı ve çeşitlendi: % 13
- Ekonomik olanaksızlıklar beklentilerimizi aşağı düşürdü: % 8
- Aile üyeleri arasında sevgi ve saygının azalması beklentileri düşürdü: % 4

Bu verilere göre, aile içi eşlerin görevlerinin belirsizliği, çocuklara karşı sorumlulukların paylaşımı, maddi imkânsızlıkları aşma sıkıntısı ve hayat şartlarına karşı hazır olmama gibi sebepler, önemli ölçüde sıkıntıların kaynağı olmaktadır. Bu faktörler, sıkıntıların % 80'ine yakın miktarını oluşturmaktadır. % 25 oranında da, sıkıntılarının

sebebinin belirtmeyenler bulunmaktadır. Sebep belirtmemiş olması Türk ailesinin yaygın özelliklerinden biri olan aile mahremiyetini koruma alışkanlığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Sıkıntılar içinde, aile üyeleri arasında sevgi ve saygının azalması ise, % 4 gibi küçük bir orana karşılık gelmektedir. Bu veriler, aile kurumuna yönelik algı, hazırlık ve tecrübelerin eksikliğini ortaya koymaktadır.

4.2.3.16. Evlendikten Sonra Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Değişti mi?

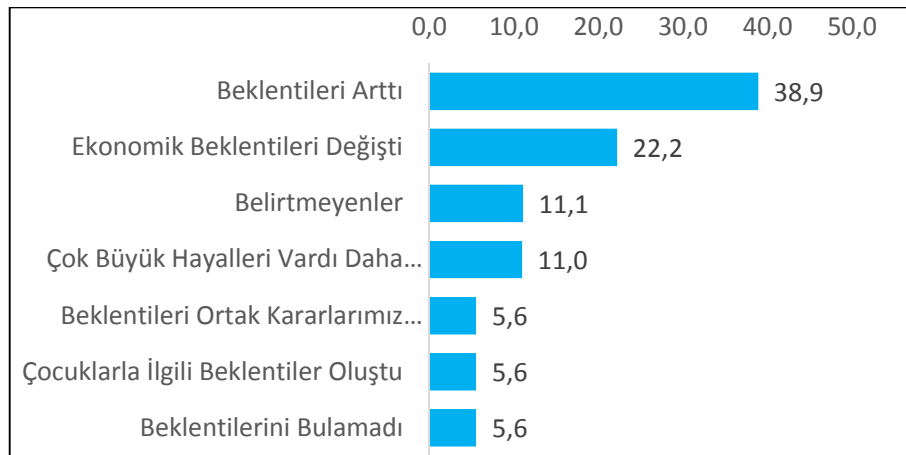
Şekil 50: Deneklere Göre Eşlerinin Kendilerinden Beklentilerinin Değişip Değişmediği (Baz; 200)

Evli deneklere, eşlerinin evlendikten sonra eşlerinden ve evlilikten beklentilerinin değişmesiyle ilgili görüşleri şu şekilde ortaya çıkmaktadır:

- Hayır değişmedi: % 91
- Evet değişti: % 9

Eşlerin, kendi eşleriyle ilgili kendileriyle ve evlilikle ilgili beklentilerinin çok büyük bir oranda değişmediği, ancak % 9'luk bir değişimin gözlemlendiği belirlenmiştir. Bu oran, az olmakla birlikte, üzerinde durulması gereken bir konu olmaktadır.

4.2.3.17. Eşinizin Beklentileri Nasıl Değişti?

Şekil 51: Denek Eşlerinin Beklentilerinin Değişme Şekli (Baz; 18)

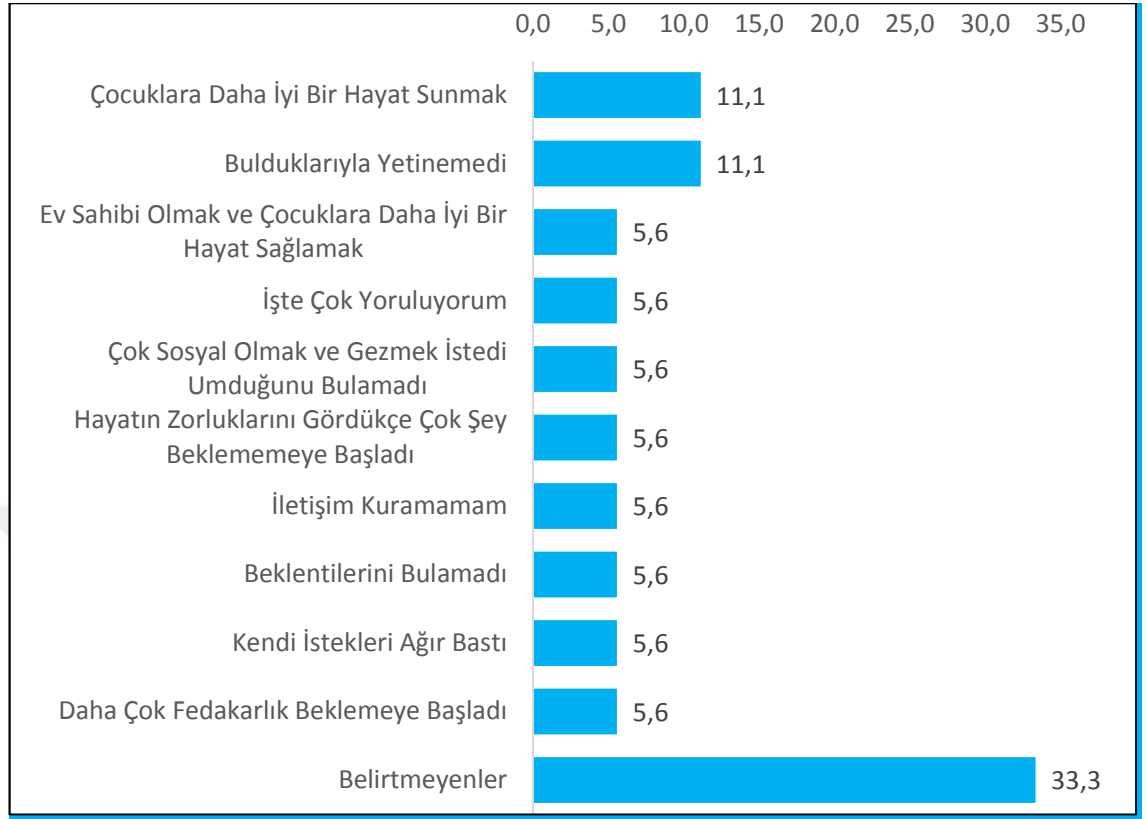
Evli kişiler, eşlerinin beklentilerinin hangi oranda değiştiğini şu başlıklar altında ifade etmişlerdir:

- Beklentileri arttı: % 39
- Ekonomik beklentileri değişti: % 22
- Belirtmeyenler: % 11
- Büyük hayalleri vardı daha gerçekçi olmaya başladı: % 11
- Beklentileri ortak kararlarımız doğrultusunda değişmeye başladı: % 6
- Çocuklarla ilgili beklentiler oluştu: % 6
- Beklentilerini bulamadı: % 6

Bu veriler, eşlerin birbirlerinden beklentilerinin artması, ekonomik sıkıntıların baskı yapması, çocuklarla ilgili sorumlulukların oluşması, bazı beklentilerin karşılık bulmaması gibi sebeplerle eşlerin beklentilerinin değiştiğini göstermiştir. % 11’lik bir grup ise, bu soruya cevap vermemiştir.

Bu gibi hususlar, gençlerin evlenmeden önce, evlilik ile ilgili ciddi bir bilgiye ve tecrübeye sahip olmamalarından kaynaklanan problemler olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, gençlerin evlilikle ilgili gerçekçi bilgilere ihtiyaç duyduklarını belirtmek gerekir.

4.2.3.18. Eşinizin Beklentileri Neden Değişti?

Şekil 52: Denek Eşlerinin Beklentilerinin Değişme Nedenleri
(Baz; 18)

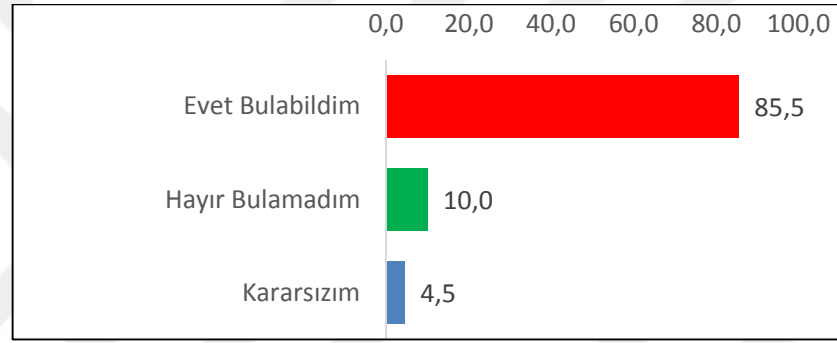
Eşlerin beklentilerinin neden değiştiği ile ilgili konuya ait görüşler, deneklerin 1/3'nün bu soruya cevap vermemesi sebebiyle, % 66'lık denek grubu üzerinden değerlendirilmiştir. Buna göre değişme sebepleri şu başlıklar altında ele alınabilir;

- Çocuklara daha iyi bir hayat sunmak: % 11
- İnsanların bulduklarıyla yetinememesi: % 11
- Ev sahibi olmak: % 6
- İşe ait sıkıntılar: % 6
- Umduğu hayatı bulamamak: % 6
- İletişim kuramamak: % 6
- Beklentilerini bulamamak: % 6

- Bireysel isteklerin ağır basması: % 6
- Fazlaca fedakârlık beklemek: % 6

Bu veriler, evlilik döneminde kişilerin bazı gerçekleri dikkate almadan evlilik ortamına girdiğini, imkânlarıyla uyumlu olmayan bir yaşama tarzı kurmak istemesi, fazla beklentiler içinde olması, her şeyi çabucak elde etmek istemesi, işten kaynaklanan problemleri çözememesi, hayat tecrübesi ve planlama düşüncesi gibi hususlar konusundaki hazırlıksız ve bilgisizlikler sebebiyle meydana geldiğini göstermektedir.

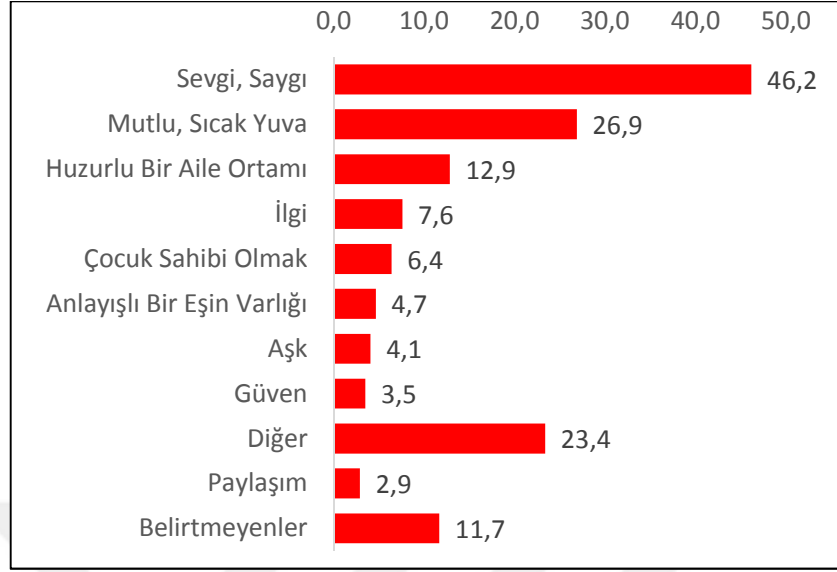
4.2.3.19. Evlendikten Sonra Eşinizden Ve Evlilikten Olan Beklentilerinizin Karşılığını Bulabildiniz mi?

Şekil 53: Evlendikten Sonra Deneklerin Beklentilerinin Karşılığını Bulma Durumu (Baz; 200)

Ankete katılan evlilerin % 86'sı evlilikten ve eşinden beklentilerinin karşılığını bulduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların % 10'luk bir kesimi ise bulamadığını belirtmiştir. Beklentilerinin karşılığını bulup bulmama konusunda kararsız olduğunu belirtenlerin oranı % 5 olmaktadır.

a)Evet, Bulabildim (Hangileri Gerçekleşti Lütfen Açıklayınız)

Şekil 54: Deneklerin Evlilikten Beklentilerinin Gerçekleşme Durumu
(Baz; 171)
* Çoklu Cevap

Evli eşler, evlilikle beklediği imkân ve şartların hangilerini bulduğu hususunda, şu başlıkları ifade etmişlerdir:

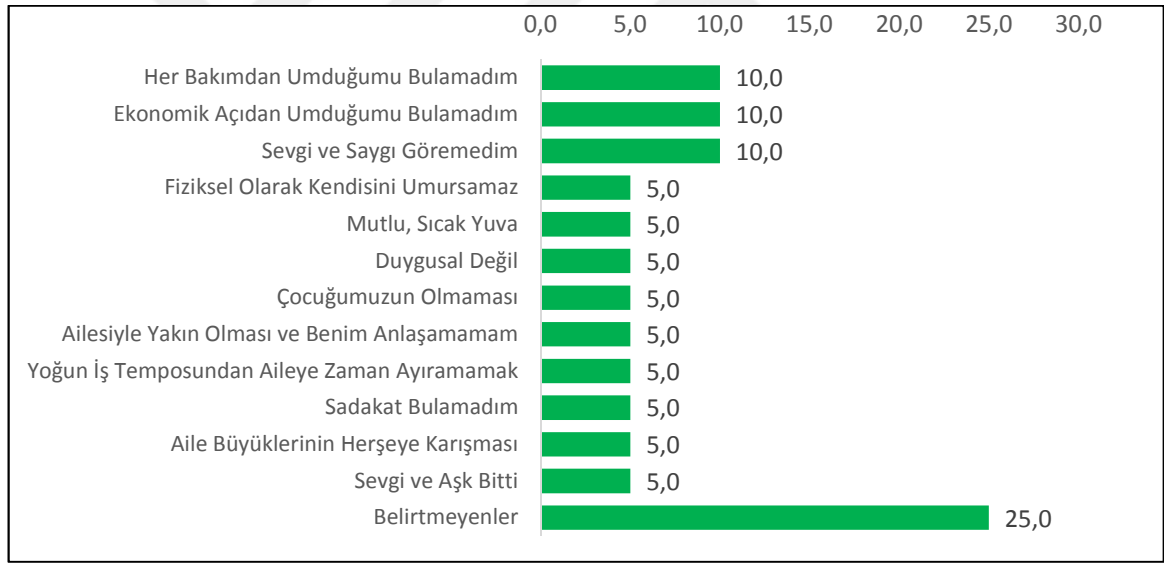
- Sevgi ve saygı: % 46
- Mutlu ve sıcak bir yuva: % 27
- Huzurlu bir aile: % 13
- İlgi: % 8
- Çocuk sahibi olmak: % 6
- Anlayışlı bir eşin varlığı: % 5
- Aşk: % 4
- Güven: % 4
- Paylaşım: % 3
- Diğer: % 23

- Belirmeyenler: % 12

Bu sorulara verilen cevaplar, deneklerin % 88'inin görüşlerini kapsamaktadır. Bu orandaki kişilerin % 23'ü, evlilikte bulabildikleri imkân ve şartların ne olduğunu belirtmemişlerdir. Dolayısıyla sorulara net ve açık cevap verenlerin oranı % 65 olmuştur.

Bu kesimin açıklamalarına göre, ailedeki sevgi, saygı, mutluluk ve huzur özellikleri, ailede bulunabilen en yüksek değerler olmaktadır. Bunları takip eden değerler ise, ilgi, çocuk sahibi olmak, anlayış, aşk, güven ve paylaşım gibi değerlerdir. Bütün bu değerler, insan hayatının en fazla ihtiyaç duyduğu değerler olması bakımından, ailenin nasıl önemli bir fonksiyon gördüğünü ortaya koyması açısından dikkat çekici bir özellik taşımaktadır.

b)Hayır, Bulamadım (Hangileri Gerçekleşmedi Lütfen Açıklayınız)

Şekil 55: Deneklerin Evlilikten Beklentilerinin Gerçekleşmemesi Durumu

(Baz; 20)

* Çoklu Cevap

Aile hayatında evli çiftlerin bulamadıkları özellikler ise, şu başlıklar altında sunulmuştur:

- Birçok bakımdan umduğumu bulamadım: % 10
- Ekonomik yönden umduğunu bulamadım: % 10

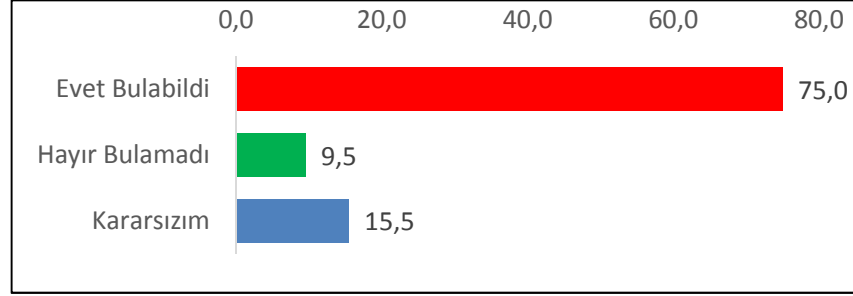
- Sevgi ve saygı göremedim: % 10
- Mutlu ve sıcak bir aile ortamı bulamadım: % 5
- Çocuğumuzun olmaması: % 5
- Eşin ailesine yakın olması: % 5
- Yoğun çalışma temposu yüzünden aileye zaman ayıramamak: % 5
- Sadakat eksikliği: % 5
- Ailelerin her şeye karışması: % 5
- Eşin duygusal olmaması: % 5
- Aşkın bitmesi: % 5
- Görüş belirtmeyenler: % 25

Bu görüşleri öne süren evli çiftlerin % 25'i, bu konu ile ilgili herhangi bir açıklama veya bilgi sunmamışlardır. Dolayısıyla, % 75 üzerinden alınan cevaplar ile bir değerlendirme yapmak durumu söz konusudur. Buna göre;

Evlilikten istediğini bulamayanların % 10'u hiçbir bakımdan istediklerini bulamadıklarını söylemişlerdir. Aslında, böyle bir görüş sahiplerinin, evlilik konusunda eğer kendi iradeleriyle hareket etmişlerse, gözü kapalı bir evlilik yaptıklarını söylemek durumundayız. Evlilikte ekonomik yönden umduğunu bulamayanlar, daha çok aileyi, ticari veya ekonomik bir faaliyet alanı olarak kabul etmektedir.

Soruya diğer açılardan cevap verenler ise evlilikte eksik olan veya yürümeyen hususlara dikkatleri çekmişlerdir. Aslında bütün bu faktörler, evlilik kurumunun sağlıklı yürümesini engelleyen faktörler olarak açıklanabilir. Bu faktörlerin kimi, evli çiftlerin biri veya her ikisi, bir kısmı ise ailelerin eksiklik veya dikkatsizliklerinden kaynaklanan hususlardır. Bir bölümü de, medyanın ve toplumun aileyi etkilemesiyle ortaya çıkan problemlerdir. Bütün bu problemler, aile kurumunun ayakta durabilmesi açısından eksiklikleri karşılayacak bazı kurumsal çalışmaların gerçekleşmesiyle engellenebilir.

4.2.3.20. Evlendikten Sonra Eşiniz, Sizden ve Evlilikten Olan Beklentilerinin Karşılığını Bulabildi mi?

Şekil 56: Deneklerin Eşlerinin Evlilikten Beklentilerinin Gerçekleşmesi (Baz; 200)

Eşlerin, kendi eşleriyle ilgili olarak evlilik beklentilerine ait görüşleri şu şekilde ortaya çıkmaktadır:

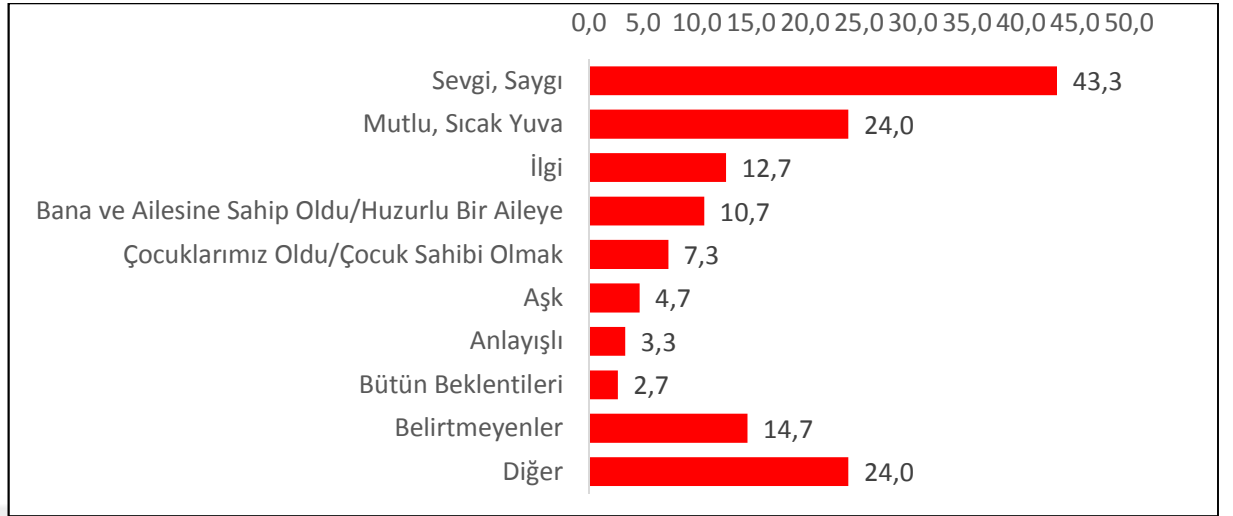
- Evet, bulabildi: % 75
- Hayır, bulamadı: % 10
- Kararsızım: % 16

Kendileriyle görüşülen eşlerin büyük bir bölümü, eşlerinin kendilerinden ve evliliklerinden beklediklerini büyük ölçüde bulduklarını söylemişlerdir. Bulamadıklarını düşünenlerin oranı % 10 olurken, bu konuda kesin bir bilgiye sahip olmadıklarını söyleyen eşlerin oranı ise, % 16 civarındadır.

Bu konu, bazı eşlerin birbirlerinin düşünce ve duygularını gereği gibi bilmediklerini veya buna fazla önem vermediklerini ortaya koymaktadır. Bu durumun da evlilik açısından bir problem kaynağı olduğu söylenebilir.

İletişimsizlik aile içi problemlerin bir müddet sonra büyümesine ve başka sorunlara kaynaklık etmesine neden olur. Aynı zamanda aile üyeleri arasına mesafe sokması ve birbirlerine yabancılaşmasında önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

a)Evet,Bulabildi (Hangileri Gerçekleşti? Lütfen Açıklayınız)

Şekil 57: Deneklerin Eşlerinin Evlilik İle Gerçekleşen Beklentileri
(Baz;150)
*Çoklu Cevap

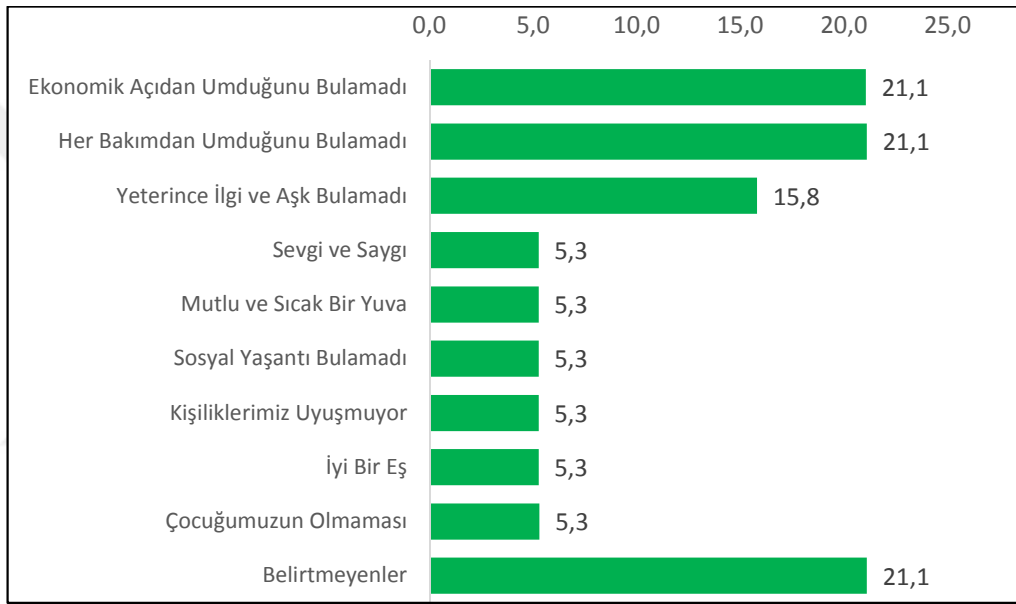
Görüşülen evli deneklerin % 75’lik bölümünün, eşlerinin evlilikten beklentilerinin karşılık gördüğü ile ilgili görüşleri, aşağıdaki başlıklar altında net bir durum sergilemektedir:

- Sevgi, saygı: % 43
- Mutlu, sıcak yuva: % 24
- İlgi: % 13
- Huzurlu bir aile: % 11
- Çocuk sahibi olmak: % 7
- Aşk: % 5
- Anlayış: % 3
- Bütün beklentiler: % 3
- Diğer hususlar: % 24
- Görüş belirtmeyenler: % 15

Evli deneklerin % 15'e yakın oranının görüş belirtmemesi ve % 24'lük kısmının ise diğer hususlar diye net bir açıklama yapmaması sebebiyle, ancak % 46'sının görüşleriyle bir değerlendirme yapma imkânı olabilmektedir. Aslında bu veriler evlilik ile ilgili mantıklı ve sistemli bir düşünce ve hazırlık olmadığını göstermektedir.

Buna göre, ailede bulunan önemli özellikler sırasıyla; sevgi ve saygı, mutlu ve sıcak yuva, ilgi, huzurlu aile, çocuk sahibi olmak, aşk ve anlayış gibi konulardır. Yukarıdaki değerleri tümüyle bulduğunu söyleyen ailelerin oranı ise % 3'lerdedir.

b)Hayır, Bulamadı (Hangileri Gerçekleşmedi? Lütfen Açıklayınız)

Şekil 58: Denek Eşlerinin Evlilik İle Gerçekleşmeyen Beklentileri
(Baz; 19)
* Çoklu Cevap

Evli denekler, eşlerinin evliliklerinden beklediklerini bulamamalarını şu başlıklar altında belirtmişlerdir:

- Ekonomik beklentiler: % 21
- Her bakımdan umduğunu bulamama: % 21
- Yeterince ilgi ve aşk bulamama: % 16
- Sevgi ve saygı görememe: % 5
- Mutlu ve sıcak bir yuva: % 5

- Sosyal yaşantı: % 5
- Kişilik uyumsuzluğu: % 5
- İyi bir e e sahip olamama: % 5
-  ocuk sahibi olamama: % 5
- Belirtmeyenler: % 21

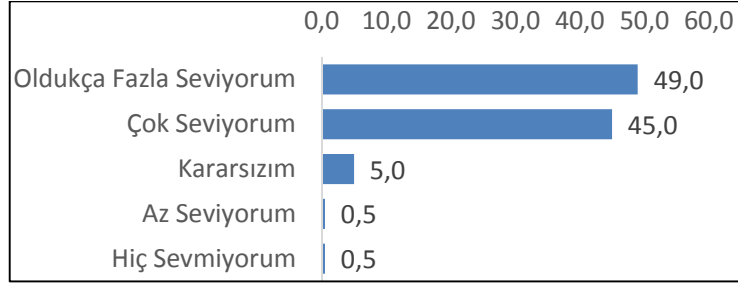
Verilen cevaplarda, öncelikle ekonomik beklentilerin elde edilememesi sebep olarak gösterilmiştir. İkinci sırada ise, hiçbir beklentinin karşılık bulmadığı söylenmektedir.     nc  sırada yer alan bir diğer yüksek oran, eşlerinin yeterince ilgi göremediklerini ve a kı bulamadıklarını % 16’lık bir oranla belirtmiştir.

Eşlerinin evliliklerinde neleri bulamadığını belirtmeyenler de % 21’lik bir yüzde olarak ortaya çıkmıştır. Bu ailede eşlerin birbirlerini anlamaları ve kişisel uyumluluk açısından oldukça kritik bir oran olmaktadır. Bunu belirten denekler eşlerini ya yeterince tanıyamamakta ya da onların beklentilerini anlama konusunda yeterince hassasiyet göstermemektedir.

Diğer faktörler ise; çocuğa sahip olamama, kişiliklerin uyumsuzluğu, sevgi ve saygı eksikliği, iyi bir e e sahip olamama, arzu edilen sosyal yaşantıya sahip olamama, mutlu ve sıcak bir yuvanın olmaması, sevgi ve saygı görememe gibi hususlar olarak belirtilmiştir.

Bu veriler gözden geçirildiğinde, evliliğe yüklenilen bazı anlamların, gerçekte tam anlaşılamadığı ve üzerinde durulmadığı ortaya çıkmaktadır. Evlenecek kişilerin, evliliğe bir şeyler katmak yerine, evlilikten bazı kazanç ve imkânlar elde edileceği düşüncesiyle bir takım hatalı düşüncelere varmış olduklarını veya doğru olmayan değerlere odaklanmış olduklarını söylemek mümkündür.

4.2.3.21. Eşinizi Ne Kadar Seviyorsunuz?

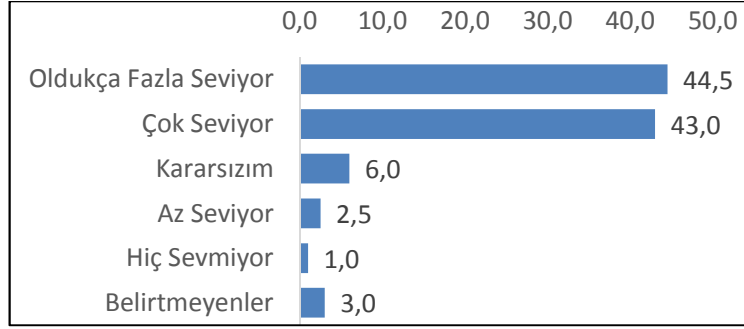
Şekil 59: Deneklerin Eşlerini Sevme Durumları
(Baz; 200)

Evli çiftler eşlerini ne kadar sevdikleri ile ilgili soruya aşağıdaki seçenekler içinde cevap vermişlerdir:

- Oldukça fazla seviyorum: % 49
- Çok seviyorum: % 45
- Kararsızım: % 5
- Az seviyorum: % 1
- Hiç sevmiyorum: % 1
- Bu verileri birikmiş olarak değerlendirirsek, şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:
- Eşlerini sevenler: % 94
- Eşlerini sevmeyenler: % 1
- Bu konuda kararsız olanlar: % 5

Sonuç olarak, evli deneklerin çok büyük bir bölümü eşlerini sevmektedirler. Eşlerini sevmeyenler % 1 iken, kararsızlar % 5 civarındadır. Eşlerin birbirini sevmeye oranı çok iyi bir düzeyde gerçekleşmektedir.

4.2.3.22. Eşiniz Sizi Ne Kadar Seviyor?

Şekil 60: Eşlerin Denekleri Sevme Durumları
(Baz; 200)

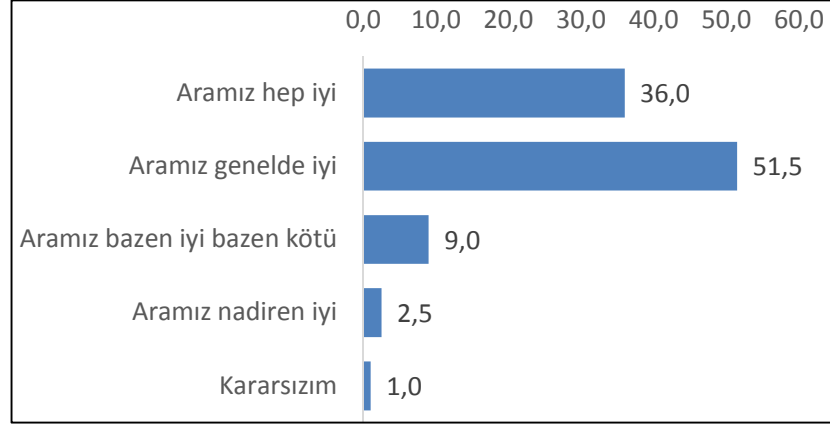
Evli eşler, kendi eşlerinin kendilerini ne kadar sevdiği ile ilgili soruya verdikleri cevaplarda şu oranlarda değerlendirmeler yapmışlardır:

- Oldukça fazla seviyor: % 45
- Çok seviyor: % 43
- Az seviyor: % 3
- Hiç sevmiyor: % 1
- Görüş belirtmeyenler: % 3
- Kararsızlar: % 6

Bu verileri birikmiş olarak değerlendirdiğimizde, eşlerinin kendilerini sevdiğinden emin olanların oranı % 88 iken, eşlerinin kendilerini az sevdiğini, sevmediğini ve bu konuda kararsız olduklarını söyleyenlerin toplam oranı ise % 10 olmaktadır. Görüş belirtmeyenler: % 3 oranında görülmektedir.

Sonuç olarak, eşlerin duygularını kendi eşlerine karşı göstermemesi sebebiyle, böyle bir olumsuz kanaat veya duruşun yaşandığını söylemek mümkündür.

4.2.3.23. Genelde Ne Sıklıkta Eşinizle Aranızdaki İlişkinin İyi Gittiğini Düşünürsünüz?

Şekil 61: İlişkinin İyi Gitme Durumu
(Baz; 200)

Evli çiftler eşleriyle aralarının ne sıklıkta iyi gittiğini şu ifadeler ile belirtmişlerdir:

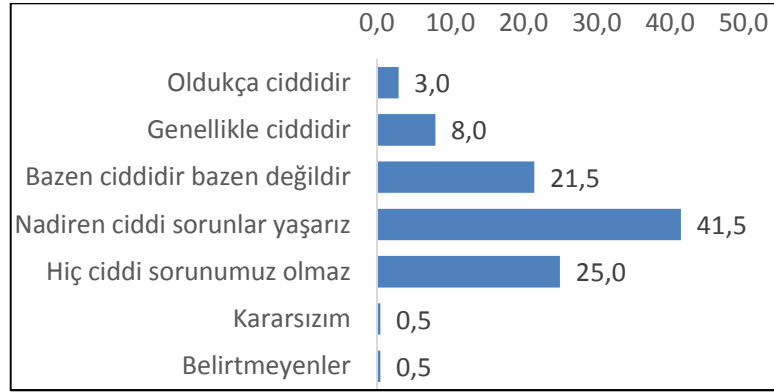
- Aramız genelde iyi; % 52
- Aramız hep iyi: % 36
- Aramız bazen iyi, bazen kötü: % 9
- Aramız nadiren iyi: % 3
- Kararsızım: %1

Bu verileri birikmiş olarak değerlendirdiğimizde, şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:

Araları iyi olanlar: % 88 oranında görülürken, % 9'luk bir oran aralarının bazen iyi bazen kötü olduğunu belirtmiştir. Normal bir aile yaşantısında da aile üyeleri arasındaki ilişkilerin inişli çıkışlı olması beklenen bir durum olmaktadır.

Ancak, aralarının iyi olmadığını belirten % 4'lük bir oranın sürekli bu duygu içinde olması ailenin varlığı açısından sakıncalı bir durum olarak nitelendirilmelidir.

4.2.3.24.İlişkinizdeki Sorunlar Ne Kadar Ciddidir?

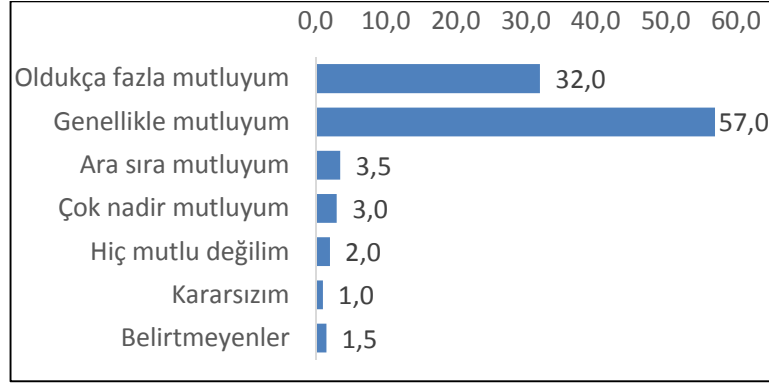
Şekil 62: İlişkide Yaşanan Sorunların Ciddiyet Derecesi
(Baz; 200)

İlişkilerdeki sorunlar konusunda, evli eşlerin cevapları şu şekilde belirmektedir:

- Oldukça ciddi: % 3
- Genellikle ciddi: % 8
- Kısmen ciddi: % 22
- Nadiren ciddi sorunlar yaşıyoruz: % 42
- Ciddi sorunumuz olmaz: % 25
- Kararsızım: % 1
- Belirtmeyenler: % 1
- Bu cevapları topluolarak değerlendirdiğimizde, şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:
- Sorunlar ciddi diyenler: % 33
- Sorunlar ciddi değil diyenler: % 67
- Kararsız olanlar ve belirtmeyenler: % 1

Bu verilere göre, evli eşlerin 1/3 ‘ü ciddi sorun yaşama potansiyeliyle karşı karşıya bulunmaktadır. Dolayısıyla, evlilik ile ilgili bilinç oluşturma ve destek birimlerine yönelik çalışmaların yapılması önem taşımaktadır.

4.2.3.25. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Evliliğinizde Ne Kadar Mutlusunuz?

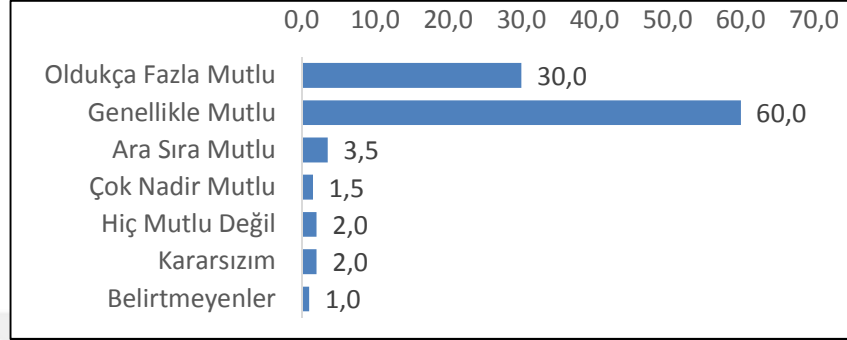
Şekil 63: Evlilikte Mutluluk Durumu
(Baz; 200)

Evli eşler, evliliklerinin tüm gerçekliklerini dikkate alarak, ne kadar mutlu olduklarını, şu bilgiler ile aktarmışlardır:

- Genellikle mutluyum: % 57
- Oldukça fazla mutluyum: % 32
- Ara sıra mutluyum: % 4
- Çok nadir mutluyum: % 3
- Hiç mutlu değilim: % 2
- Kararsızım: % 1
- Belirtmeyenler: % 2
- Bu cevapları toplu olarak değerlendirdiğimizde, şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:
- Mutlu olduğunu söyleyenler: % 89
- Mutlu olmadığını söyleyenler: % 9
- Kararsız olanlar ve belirtmeyenler: % 3

Bu veriler doğrultusunda, % 90'a yakın mutlu olan evli çiftten bahsetmek durumundayız. Bu konuda görüşlerini belirtmeyenler, büyük ihtimalle mutlu olmalarını engelleyen bazı faktörlere sahip olmaktadır.

4.2.3.26. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Eşiniz, Evliliğinizde Ne Kadar Mutlu?

Şekil 64: Eşlerin Evlilikte Mutluluk Durumu
(Baz; 200)

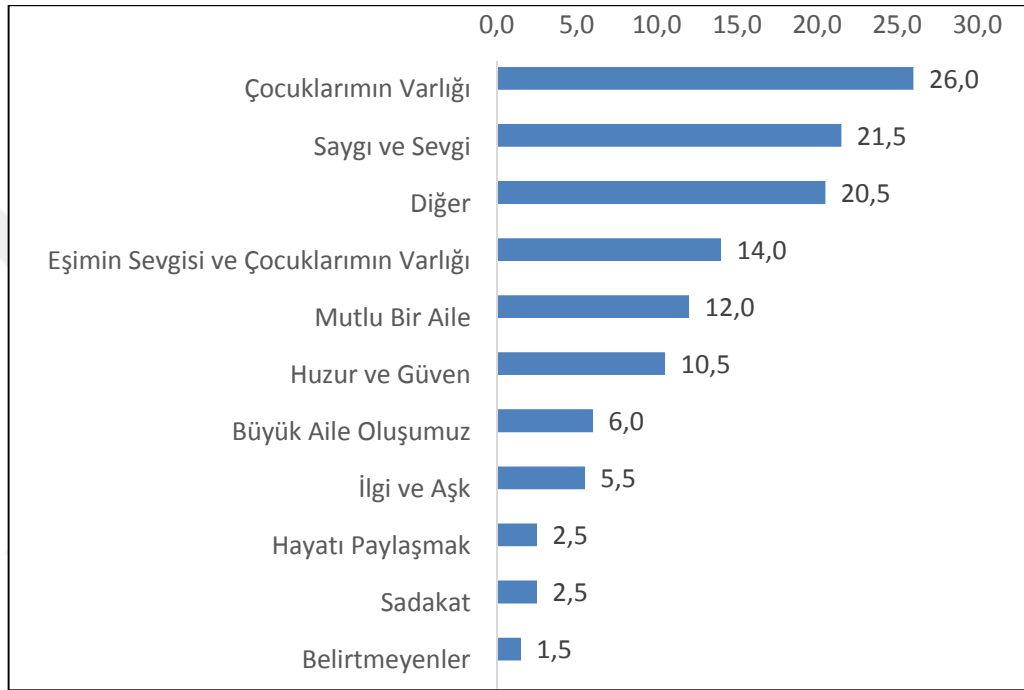
Evli çiftler, kendi eşlerinin tüm yönleri itibariyle ne kadar mutlu oldukları hakkında, şu tahminlerde bulunmuşlardır:

- Genellikle mutlu: % 60
- Oldukça fazla mutlu: % 30
- Ara sıra mutlu: % 4
- Çok nadir mutlu: % 2
- Hiç mutlu değil: % 2
- Kararsız: % 2
- Belirtmeyenler: % 1
- Bu cevapları toplu olarak değerlendirdiğimizde, şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:
- Mutlu olduklarını belirtenler: % 90
- Mutlu olmadığını belirtenler: % 7
- Kararsızlar ve belirtmeyenler: % 3

Tablodaki verilerden hareketle, mutlu olmayan, kararsız ve durum belirtmeyen % 10'luk bir oranın öneminden bahsetmek gerekir. Bu konunun daha ciddi verilere dayanılarak analiz edilmesi halinde, bu oranın düşme durumu söz konusudur.

Kıyaslanacak olursa, evli deneklerin mutluluk oranı eşleriyle neredeyse aynı iken, mutsuzluk oranı kendi eşlerinden daha fazla görülmektedir.

4.2.3.27. Evliliğinizde Sizi En Çok Mutlu Eden Faktörler Nelerdir?

Şekil 65: Evlilikte Mutluluk Faktörleri

Baz; 200

* Çoklu cevap

Denekler, evliliklerinde kendilerini en çok mutlu eden faktörleri şu şekilde açıklamışlardır:

- Çocukların varlığı: % 26
- Saygı ve sevgi: % 22
- Diğer sebepler: % 21
- Eşimin sevgisi ve çocukların varlığı: % 14
- Mutlu bir aile: % 12

- Huzur ve güven: % 11
- Büyük aile oluşumuz: % 6
- İlgi ve aşk: 6
- Hayatı paylaşmak: % 3
- Sadakat: % 3
- Belirtmeyenler: % 2

Deneklerin ifade ettikleri hususların bazıları birbiriyle örtüşen, hatta aynı düşünceyi belirten görüşlerdir. Bu yüzden, bu görüşleri bir araya getirerek değerlendirdiğimizde şu başlıklar ortaya çıkmaktadır:

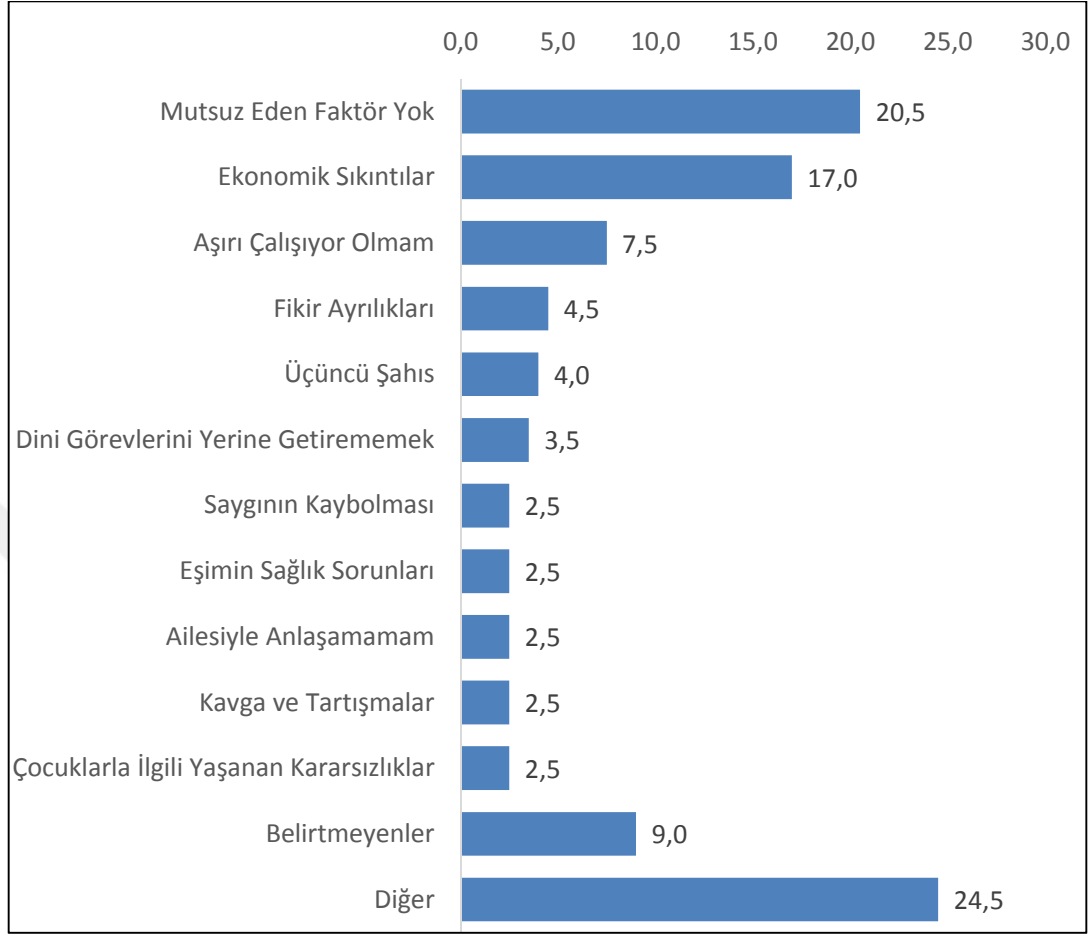
Çocukların varlığı, saygı ve sevgi, eş ve çocuk sevgisi, büyük aile oluşu: % 68

Mutlu bir aile, huzur ve güven, ilgi ve aşk, paylaşım, sadakat: % 33

Evlilikte mutluluk faktörlerini belirtmeyen ve diğer seçenekleri işaretleyenlerin toplamı: % 22 olmaktadır.

Dikkat edileceği gibi, bu değerler; gerçekten de aile hayatının en önemli ve gerekli özellikleri olmaktadır.

4.2.3.28. Evliliğinizde Sizi En Çok Mutsuz Eden Faktörler Nelerdir?

Şekil 66: Evlilikte Mutsuzluk Faktörleri

Baz; 200

* Çoklu cevap

Eşler, aile hayatında kendilerini mutsuz kılan faktörleri şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Mutsuz eden faktör yok: % 21
- Ekonomik sıkıntılar: % 17
- Aşırı iş yükü: % 8
- Fikir ayrılıkları: % 5
- Üçüncü şahısların aile içi kararlara müdahalesi: % 4
- Saygının yitirilmesi: % 3

- Eşlerin sağlık problemleri: % 3
- Eşlerin aileleriyle anlaşamama: % 3
- Kavga ve tartışmalar: % 3
- Belirtmeyenler: % 9
- Diğer sebepler: % 25

Bu soruyu değerlendirirken, problemlerini “diğer problemler” olarak ifade edip, ayrıntıya girmeyen % 25’lik kitleyi ve cevap vermeyen % 9’luk kitleyi değerlendirmenin dışında tutmak gerekiyor. Fakat bu kesimin; önemli ölçüde ailevi sıkıntıları olduğunu belirtmekte de fayda vardır.

Mutsuz eden faktör yok diyen mutlu evlileri bu değerlendirmenin dışına çıkarmak gerekiyor. Fakat bu da mutluluğun değerlendirilmesinde önemli bir gösterge olabilmektedir. Değerlendirme % 46’lık kitle üzerinde yapıldığında, cevaplar arasında şöyle bir bağlantı kurulabilir:

- Ekonomik ve iş sıkıntıları: % 25
- Üçüncü şahıslar ve eşlerin aileleri: % 7
- Saygının kaybolması: % 3
- Kavga ve tartışmalar: % 3

Bu tabloyu değerlendirdiğimizde, % 46’lık problemin, % 25’i ekonomik sebeplerden, % 7’si aile dışı aktörlerden kaynaklanmaktadır. Geriye, saygının kaybolması ve kavga ile tartışmalar toplam % 6’lık bir problem alanı oluşturmaktadır ki, bu durum pek anormal bir seviye değildir. Eşlerin sağlık problemleri de aile düzenini aksattığından, irade dışı bir problem olarak değerlendirilebilir. Sonuçta, aile içi sıkıntıların çoğu, aile dışı faktör ve sebeplerden kaynaklanmakta olduğu söylenebilir.

4.2.3.29. Eşinizi Evliliğinizde En Çok Mutlu Eden Faktörler Nelerdir?

Şekil 67: Eşleri Evlilikte Mutlu Eden Faktörler

Bazı 200

*Çoklu cevap

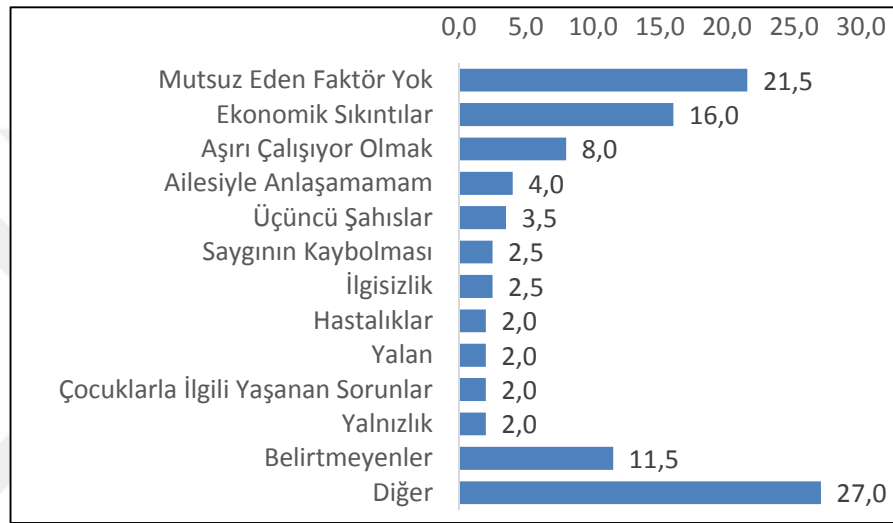
Eşlerin, kendi eşlerini evliliklerinde en çok mutlu eden faktörlerin ne olduğu konusu, şu başlıklar altında toplanabilmektedir:

- Çocukların varlığı: % 3
- Saygı ve sevgi: % 21
- Mutlu bir aile: % 9
- Eş sevgisi ve çocukların varlığı: % 10
- Büyük aileye sahip olmak: % 6
- Huzur ve güven: % 8
- İlgi ve aşk: % 7
- Sadakat: % 3
- Belirtmeyenler: % 9
- Diğer sebepler olarak ifade edenler: % 25

Bu görüşleri aynı kategoride toplamak istediğimizde şu başlıklar ortaya çıkmaktadır:

- Çocukların varlığı, saygı ve sevgi, eş ve çocuk sevgisi, büyük aile oluşu: % 59
- Mutlu bir aile, huzur ve güven, ilgi ve aşk, sadakat: % 26
- Evlilikte mutluluk faktörlerini belirtmeyen ve diğer seçenekleri işaretleyenlerin toplamı %34 olmaktadır.

4.2.3.30. Eşinizi Evliliğinizde En Çok Mutsuz Eden Faktörler Nelerdir?

Şekil 68: Eşleri Evlilikte Mutlu Eden Faktörler

Baz; 200

*Çoklu cevap

Eşler, evliliklerinde eşlerini en fazla mutsuz eden faktörleri şu şekilde açıklamışlardır:

- Mutsuz eden faktör yok: % 22
- Ekonomik sıkıntılar: % 16
- Aşırı iş yükü: % 8
- Ailesiyle anlaşamamam: % 4
- Üçünü şahıslar: % 4
- Saygının kaybolması: % 3
- Eşin ilgisizliği ve hırsı: % 3

- Hastalıklar: % 2
- Yalan: % 2
- Çocuklarla ilgili problemler: % 2
- Yalnızlık: % 2
- Belirtmeyenler: % 12
- Diğer sebepler: % 27

Burada, mutsuz eden faktör yok diyen % 22'lik kesimi, olayın dışına almamız gerekiyor. Geriye, % 80'lik kitlenin değerlendirmesiyle karşı karşıya bulunmaktayız. Bu arada, mutsuzluk konusuna cevap vermeyen ve başka sebepler olduğunu söyleyip, açıklama yapmayan kesimi de mutsuzluk içinde olabilme ihtimali içine koyabiliyoruz.

Ankete katılanların % 16'sı eşi ile ilgili mutsuzluk kaynağının ekonomik sıkıntıya, % 8'i ise aşırı çalışıyor oluşuna dayandırmıştır.

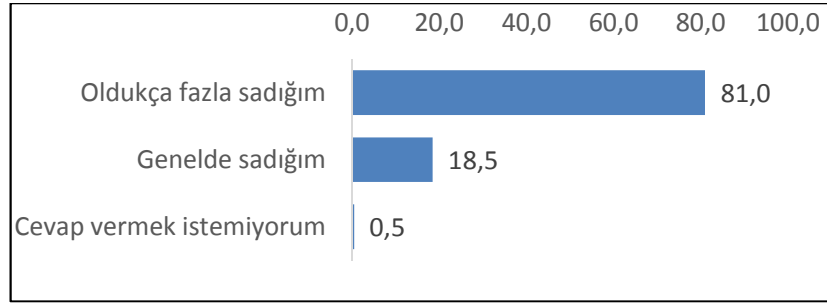
Eşin kendi ailesiyle anlaşamama ve üçüncü şahıslar faktörü, % 8'lik bir sebep teşkil etmektedir.

Hastalıklar ve yalnızlık, bir anlamda; aile dışı faktörlerin etkisiyle olmaktadır. Çocuklarla ilgili problemler, az olmakla birlikte geçerli bir konu olarak gösterilebilir.

Yalan söylemek, aile içi dayanışma ve güveni ortadan kaldırması bakımından önemli bir mutsuzluk faktörü olarak alınabilir.

Saygının kaybolması, aileyi ayakta tutan önemli dayanaklardan biri olması dolayısıyla, önem taşımaktadır.

4.2.3.31. Genelde, İlişkinize Ne Kadar Sadıksınız?

Şekil 69: Deneklerin İlişkilerine Sadakat Durumları
Baz; 200

Sadakat ile ilgili ölçütlerin tercihi deneklere bırakılmış, kavram ile ilgili belirleyicilerin tanımı ve sınırlaması yapılmamıştır. Evli kişiler, ilişkilerine ne kadar sadık olduklarını aşağıdaki cevaplarla açıklamışlardır:

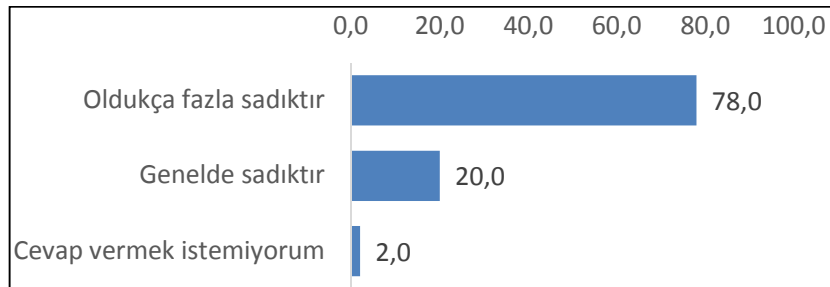
Oldukça fazla sadığım: % 81

Genelde sadığım: % 19

Cevap vermek istemiyorum: % 1

Denekler eşlerine sadakat konusunda % 81 oranında oldukça fazla sadık olduğunu belirtmiş, % 19 oranı ise genelde sadık olduğunu söylemiştir. % 1'e yakın kısmı bu konuda görüşlerini açıklamak istememiştir. Bu noktada, bu küçük orandaki grubun, sadakat konusunda fazla hassas olmadığı çıkarılabilir.

4.2.3.32. Genelde, Eşiniz İlişkinize Ne Kadar Sadıktır?

Şekil 70: Eşlerin İlişkilerine Sadakat Durumları
Baz; 200

Evli eşler, eşlerinin kendilerine olan sadakatleri konusunda şu değerlendirmeleri yapmışlardır:

- Oldukça fazla sadıktır: % 78
- Genelde sadıktır: % 20
- Cevap vermek istemiyorum: % 2

Bu cevaplar doğrultusunda % 98’lik bir sadakat söz konusu olurken, % 2’lik bir sadakat eksikliği hissedilmektedir.

4.2.3.33. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Fikir Ayrılığı Yaşarsınız?

Şekil 71: Evlilikte Eşler Arası Fikir Ayrılığı Yaşanan Hususlar

Baz; 200

*Çoklu cevap

Eşleriyle ne tür fikir ayrılığı yaşandığı ile ilgili soru hakkında, evli çiftler aşağıdaki hususları dile getirmişlerdir:

- Akriba ve dost ziyaretleri: % 22
- Ekonomik konular: % 20
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 20

- Ev içi işlerin yürütülmesi: % 19
- İlgi: % 12
- Ortak aktiviteler: % 11
- Ev dışı işler: % 8
- Fikir ayrılıkları: % 7
- Cinsellik: % 4
- Özveri: % 4

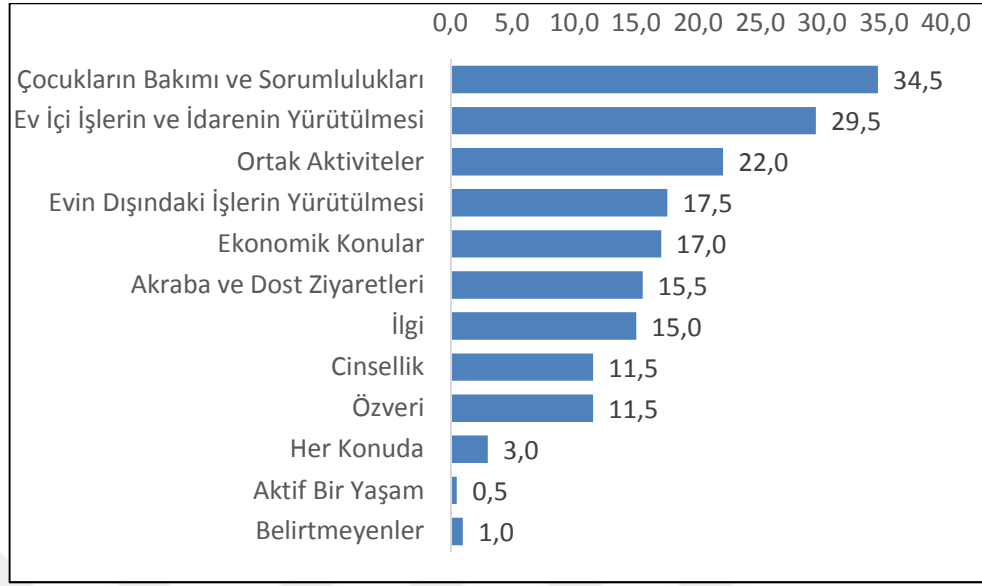
Bu cevaplar, ele alınırken; % 7'lik herhangi bir fikir ayrılığı yaşamayan evlileri genel toplam yüzdeden çıkarmak gerekiyor. Kalan % 94'lük alanda, ortaya çıkan konular, akraba ve dost ziyaretleri, ekonomik konular, çocukların bakımı ve sorumlulukları, ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi ile ilgili sorunlar, yüksek oranlarda ilk sıralarda yer almaktadır.

Bunu takiben, İlgi eksikliği, ortak aktivitelerde sorunlar, ev dışı işlerin yürütülmesinden kaynaklanan sorunlar, fikir ayrılıkları, cinsellik ve özveri gibi konularda yaşanan sorunlar yer almaktadır.

Evli kişilerin birbirlerini anlamaları, belli prensipler dâhilinde hayatlarını sürdürmeleri ve gereksiz ısrarlarda bulunmamaları gibi yol ve yöntemlerle çözüme kavuşturulabilecek konulardır.

Aslında bu gibi konuların, evlenmeden önce konuşulması ve belli prensiplerde anlaşılması mümkünken, gençler, bu gibi hususları gündemlerine almamakla daha sonra çıkacak problemlere karşı hazırlıksız olabilmektedirler.

4.2.3.34. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Uzlaşırsınız?

Şekil 72: Evlilikte Eşler Arası Uzlaşım Alanları

Baz; 200

*Çoklu cevap

Eşler, kendi eşleri ile hangi konularda uzlaşabildiklerini şu başlıklar altında ifade etmektedirler:

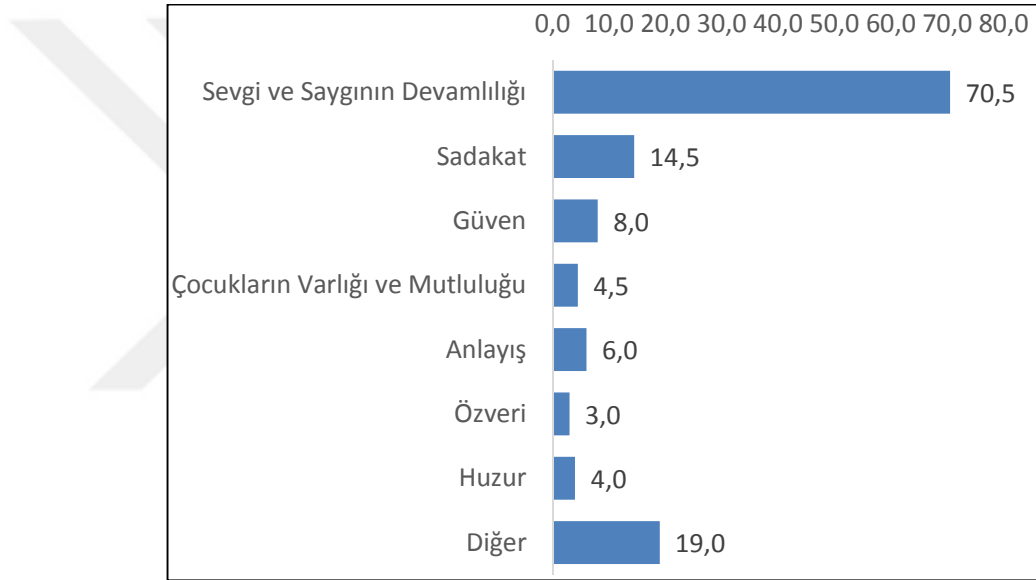
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 35
- Evi içi işlerin yürütülmesi: % 40
- Ortak aktiviteler: % 22
- Evin dışındaki işler: % 18
- Ekonomik konular: % 17
- Akraba ve dost ziyaretleri: % 16
- İlgi: % 15
- Cinsellik: % 12
- Özveri: % 12
- Her konuda uzlaşabiliyoruz: % 3

- Aktif bir hayat: % 1
- Belirtmeyenler: % 1

Bu cevaplara bakıldığında, eşlerin uzlaşma güçlüğü çektikleri konularda bir şekilde uzlaşmaya varmak zorunda oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum, bir arada yaşamının temel kuralı olmaktadır.

Dolayısıyla problem gibi görülen bazı hususların, küçük bir fedakârlık ve anlayışla çözülebileceği hayat tecrübesi ile kolayca fark edilmektedir.

a) Size Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör Nedir?

Şekil 73: Deneklere Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör
Baz; 200
*Çoklu cevap

Eşler, evliliği devam ettiren en önemli faktörler konusunda, şu başlıkları dile getirmişlerdir:

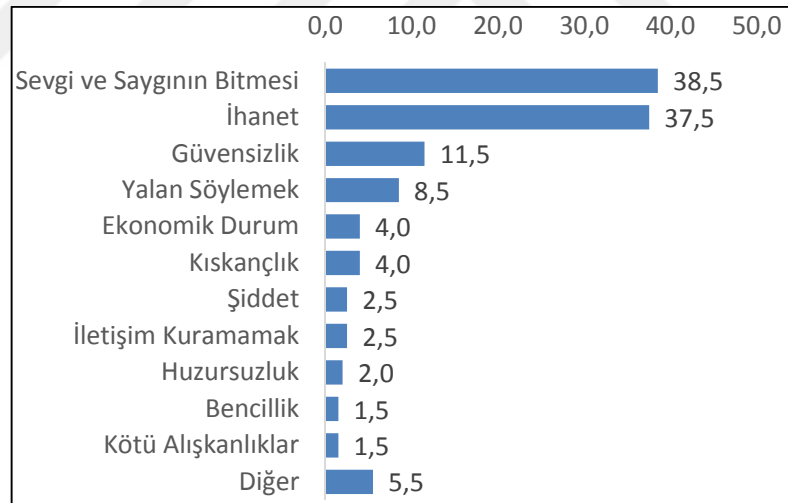
- Sevgi ve saygı: % 71
- Sadakat: % 15
- Güven: % 8
- Çocukların varlığı ve mutluluğu: % 5

- Anlayış: % 6
- Huzur: % 4
- Özveri: 3
- Diğer faktörler: % 19

Bu cevaplardan anlaşıldığı kadarıyla, evlilik; karşılıklı sevgi ve saygının olmasıyla, büyük ölçüde sürdürülebilen bir müessesedir. İkinci husus, eşlerin birbirlerine sadakat göstermeleri ve güven içinde olmaları, ailenin güçlü bir şekilde sürdürülmesini sağlamaktadır. Bütün bu özellikler, ailenin % 95 oranında sürdürülmesini sağlayan bir değerler topluluğu olmaktadır.

Bunun arkasından, çocuk, anlayış, hoşgörü, huzur ve saadet gibi faktörler gelmekte ve ailenin varlığının devamını sağlamaktadır.

b) Size Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör Nedir?

Şekil 74: Deneklere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör
Baz; 200
*Çoklu cevap

Evli eşler, evliliği bitirebilecek en önemli faktör olarak aşağıdaki hususları göstermişlerdir:

- Sevgi ve saygının bitmesi: % 39
- Eşlerin birbirine ihaneti: % 38

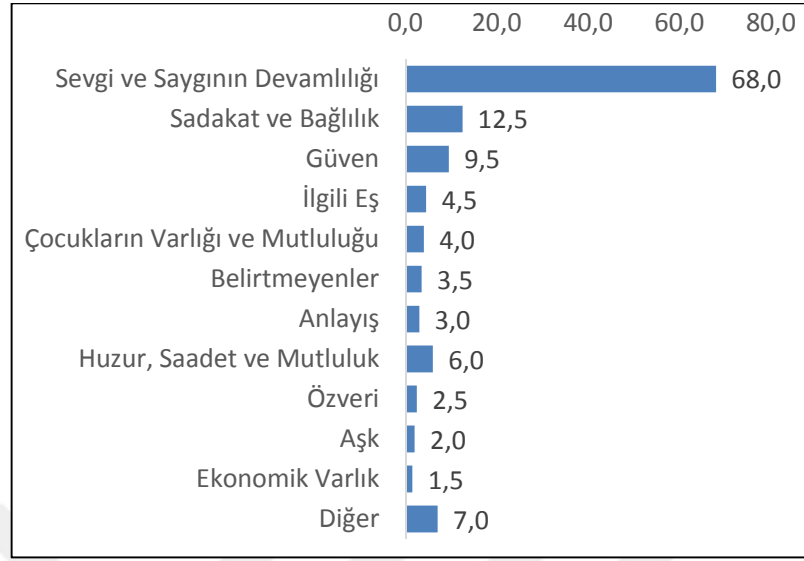
- Güvensizlik: % 12
- Yalan söylemek: % 9
- Ekonomik durum: % 4
- Kıskançlık: % 4
- Şiddet: % 3
- İletişim kuramamak: % 3
- Huzursuzluk: % 2
- Bencillik: % 2
- Kötü alışkanlıklar: % 2
- Diğer faktörler: % 6

Burada evliliği sona erdirecek ilk faktör olan sevgi ve saygının varlığı dillendirilmesine rağmen, evliliği ayakta tutmakta % 70'ler civarında görülen bu faktörün, ayrılırken % 39'lara kadar düşebildiğini görüyoruz. Bu durum, sevgi ve saygı eksilse bile diğer faktörlerin evlilik kurumunun devamını, istenilen şekilde olmasa da devam ettirebileceğini gösteriyor.

İkinci sırada eşlerin birbirlerini aldatması faktörü, evliliği bitirecek ikinci faktör olarak gösterilmektedir. Bu durum da, sevgi ve saygı kadar önemli kabul edilmektedir. Üçüncü faktör olan güvensizlik, evlilik kurumunun sağlamlığını etkilemekte ve bu konuyu, dördüncü sırada yer alan yalan söylemek tutumu ile de birlikte ele almak mümkündür.

Diğer faktörler olan kıskançlık, iletişim eksikliği, huzursuzluk, bencillik. Kötü alışkanlıklar gibi konular da, azalan yüzdeleri ile evliliğin sağlıklı yürümesini engelleyen hususlar olarak söylenebilmektedir.

c) Eşinize Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör Nedir?

Şekil 75: Eşlere Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör
Baz; 200
*Çoklu cevap

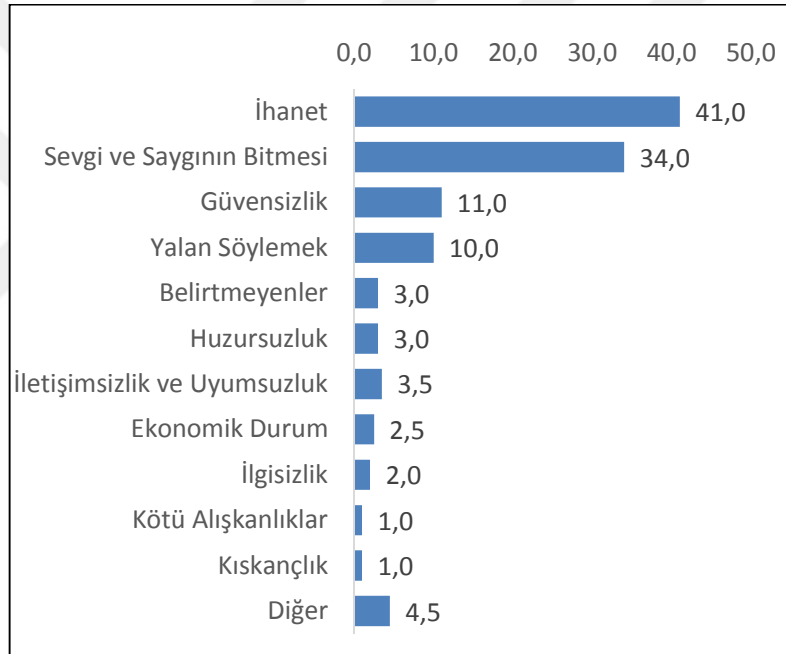
Evli eşler, eşlerinin evliliği devam ettirecek faktör olarak neleri gördüğünü şu şekilde belirtmektedirler:

- Sevgi ve saygının devamlılığı: % 68
- Sadakat ve bağlılık: % 13
- Güven: % 10
- Huzur, saadet ve mutluluk: % 6
- İlgili eş: % 5
- Çocukların mutluluğu: % 4
- Karşılıklı anlayış: % 3
- Özveri: % 3
- Aşk: % 2
- Ekonomik varlık: % 2

- Diğer faktörler: % 7
- Belirtmeyenler: % 4

Bu verilere bakıldığında ankete katılanların eşlerine göre evliliği sürdüren en önemli faktörlerin başında sevgi ve saygının varlığı, sadakat ve bağlılık, güven, huzur, saadet ve mutluluk gelmektedir. Bir önceki soruda deneklerin cevaplarıyla benzerlik göstermesi, aile kurumunun varlığının bu faktörlere önemli ölçüde dayandığı gerçeğini ortaya koymaktadır. İkincil faktörler olarak eşlerin birbirlerine ilgileri, çocukların mutluluğu, karşılıklı anlayış, özveri, aşk ve ekonomik varlık yer almaktadır.

d) Eşinize Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör Nedir?

Şekil 76: Eşlere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör

Baz; 200

*Çoklu cevap

Eşler, kendi eşlerinin evliliği bitiren en önemli faktör olarak, neyi gördüklerini şu şekilde açıklamışlardır:

- İhanet: % 41
- Sevgi ve saygının bitmesi: % 34
- Güvensizlik: % 11

- Yalan söylemek: % 10
- Belirtmeyenler: % 3
- Huzursuzluk: % 3
- İletişimsizlik ve uyumsuzluk: % 4
- Ekonomik durum: % 3
- İlgisizlik: % 2
- Kötü alışkanlıklar: % 1
- Kıskançlık: % 1
- Diğer: % 5

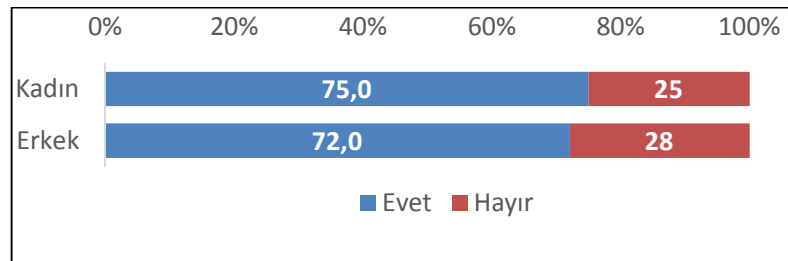
Evli eşlerin, kendi eşlerinin evliliği sona erdirecek faktörler konusundaki görüşleriyle, kendi görüşlerinin birbirine yakın oranda seyrettiği anlaşılmaktadır.

Özellikle, ailenin dağılması hususunda, sevgi ve saygıdan daha çok, aile birlikteliğine ihanet olarak sayılan, eşlerin başka kişilerle ilişki kurması faktörünün gösterilmesi, bu olayın önemini ortaya koymaktadır.

Burada sevgi ve saygı, ihanet ve güven faktörleri ilk üç faktör olarak kendisini göstermektedir.

4.2.4. Mutluluk Anketi Çapraz İlişkiler

4.2.4.1. Evlenmeden Önce Eşinizle Tanışıyor muydunuz? (Cinsiyete Göre)

Şekil 77: Evlilik Öncesi Eşlerin Tanışma Durumu (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Cinsiyete göre, evlenmeden önce eşleriyle tanışma konusunda, şu bilgiler elde edilmiştir:

Kadınlar

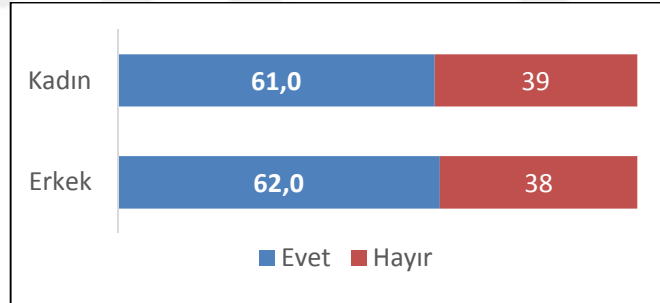
- Evet: % 75
- Hayır: % 25

Erkekler

- Evet: % 72
- Hayır: % 28

Evlenmeden önce eşleri ile tanışma konusunda bayanlar, erkeklerden % 3 puan daha önde bulunmaktadır. Bu farklılık, yüksek bir seviye olmamasına rağmen, bayanların eşlerini tanıma konusunda, daha aktif olduklarını ortaya koymaktadır.

4.2.4.2. Evlenmeden Önce Eşinizle Aranızda Özel Anlamda Duygusal Bir Bağ Var mıydı? (Cinsiyete Göre)

Şekil 78: Evlilik Öncesi, Eşler Arası Duygusal Bir Bağın Varlığı (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Evli eşler, evlenmeden önce eşleriyle duygusal bir bağlılık olup olmadığı konusunda şu bilgileri vermişlerdir:

Kadınlar

- Evet: % 61
- Hayır: % 39

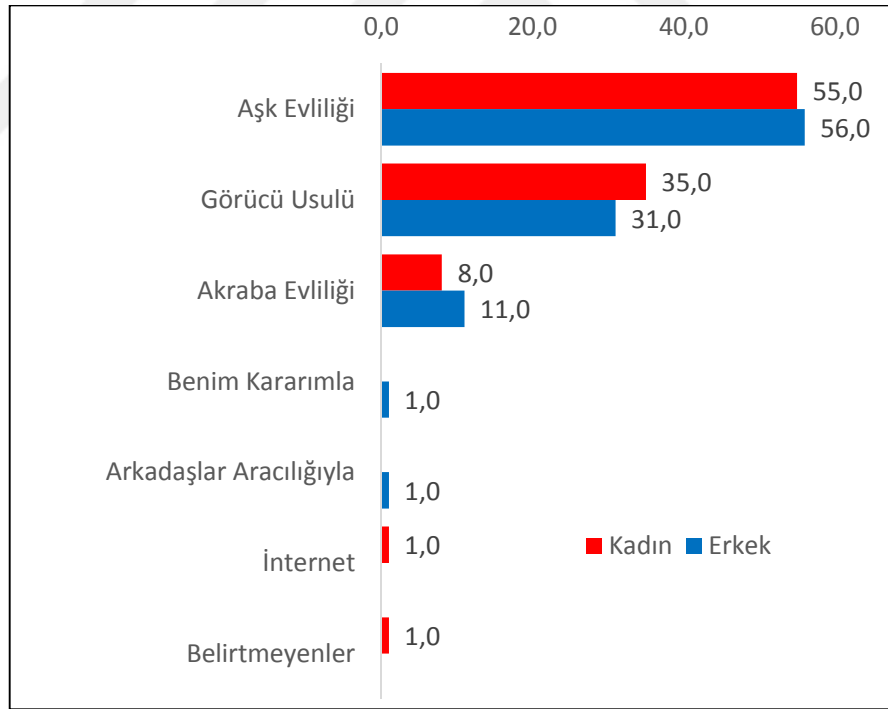
Erkekler

- Evet: % 62
- Hayır: % 38

Duygusal bağıllık konusunda, bayanlar % 61’lik bir eğilim içinde olmalarına karşılık, erkekler bayanlardan % 1’lik daha fazla bir oran ile duygusal bağıllık içinde olduklarını söylemişlerdir.

Kadınlarda % 39, Erkeklerde ise % 38’lik duygusal bağıllık olmadan evlenmiş olmak, aile saadetini olumsuz etkilemediği, daha önceki bulgulardan anlaşılmaktadır. Aşk ve sevginin sadece evlenmeden önce olmadığı, evlilikten sonra da bu duyguların oluşabildiği anlaşılmaktadır. Fakat bu duyguların evlilikten önce olmasının, bir avantaj olabileceği söylenebilir.

4.2.4.3. Evliliğiniz Hangi Yolla Gerçekleşti? (Cinsiyete Göre)

Şekil 79: Evliliklerin Gerçekleşme Şekli (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Cinsiyet durumuna göre, evliliğin hangi tarzda gerçekleştiği şu şekilde açıklanmıştır:

Kadınlar

- Aşk evliliği: % 55
- Görücü usulü: % 35
- Akraba evliliği: % 8
- İnternet yoluyla: % 1
- Belirtmeyenler: % 1

Erkekler

- Aşk evliliği: % 56
- Görücü usulü: % 31
- Akraba evliliği: % 11
- Kendim karar verdim: % 1
- Arkadaşlar yoluyla: % 1

Bayan ve erkeklerde aşk evliliği neredeyse aynı seviyede gerçekleşmiştir. Görücü usulü ile ifade edilen evlilikte, bayanlar erkeklerden % 4 puan daha fazla evlilik yapmıştır.

Akraba evliliği, erkeklerde bayanlardan % 3 daha fazla olmuştur. Erkeklerde % 1 olan kendi başına evlenme kararı vermiş olmak veya arkadaş aracılığıyla evlenme şekli, bayanlarda dile getirilmemiştir.

Aslında Türk-İslam toplum hayatında görücü usulü, çok büyük bir oranda gençlerin istekleri ve arzuları dışında olmamıştır.

Görücü usulü, gençlerin kendi başlarına birbirleri ile evlenmelerine karar vermemiş, ailelerin istek ve kabulleriyle gerçekleşmiş evliliklere verilen isim olmuştur.

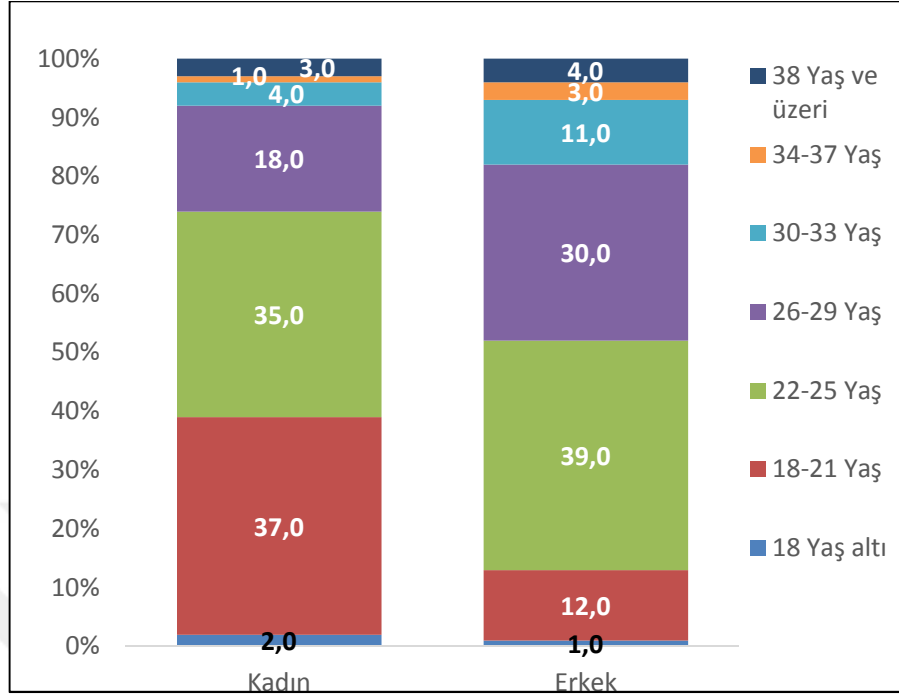
Ayrıca, aşk evliliğinin de büyük çoğunlukla tamamen aile rızası ve katılımı olmadan gerçekleşen bir evlilik olarak adlandırılması doğru değildir.

% 56 gibi büyük bir oranda ortaya çıkan “aşk evliliği” ifadesiyle, birbirlerini severek evlenme olayına işaret edilmektedir. Ama bu demek değildir ki, görücü veya akrabalar arası evlilik yapılırken, bir aşk olayı gerçekleşmez veya gerçekleşemez. Karşılıklı sevginin sonunda ailelerin de işin içine girerek evlilik olayının gerçekleşmiş olması ihtimali bulunmaktadır. Dolayısıyla, genel kanaatin aksine; görücü usulü evliliğin sadece anne, baba veya aile büyüklerinin isteği doğrultusunda gerçekleşen bir evlilik olduğunu belirtmek eksik bir tanımlama olacaktır.

Burada, bir kavram kargaşasına yol açmaması açısından “görücü usulü” diye tabir edilen “görücü evlilik” tanımlamasını klasik ve günümüz anlamıyla ortaya koymakta fayda vardır. Çimen’in belirttiğine göre görücü usulünde çiftler başkalarının aracılığıyla tanışır ve bu tanışmanın amacı evliliğin gerçekleşmesidir. Yani kişiler ilk görüşmeden itibaren birbirlerini evlilik amaçlı tanımaya başlarlar. Anlaşarak gerçekleşen evliliklerde ise kişiler birbirlerini okul, iş ve arkadaş ortamı gibi yerlerde bulabildikleri halde sadece arkadaşlık amaçlı ya da birbirlerini beğenerek ilişkiye başlarlar ve evlilik fikri bunun sonrasında ortaya çıkar (Çimen, 2007: 59). Özgüven, geçmişte ve kırsal kesimlerde daha sık rastlanan görücü usulünde, bir görücü grubun var olduğunu, bu grubun kızları olan evlere ziyarete giderek kızlarla ilgili ön bilgi edindiğini belirtir. Hamaratlık, temizlik, saygı ve ailenin geçmişinin iyi olması, ailenin sosyoekonomik düzeyi gibi özelliklere bakılarak gelin adayları ile ilgili bilgiler kendine eş arayan oğullara ve iyi bir gelin arayan ailelere bildirilirdi. Erkek tarafı uygun bir zamanda kızı ziyaret eder, ziyaret sebebi dile getirilir ve gençlerin birbirleriyle tanışmalarına vesile olunurdu (Özgüven, 2001).

Günümüzde ise “görücü usulü” yerine “modern görücü usulü” kavramını kullanan Hortaçsu’ya göre, geleneksel görücü usulünde artık evlenecek çiftleri aileler bulup tanıştırmakta, ancak, evlilik kararını, belirli bir süre görüşüp, birbirini tanımaya çalışan gençlere bırakmaktadırlar (Hortaçsu, 1999: 30-39).

4.2.4.4. Evlendiğinizde Siz ve Eşiniz Kaç Yaşındaydınız? (Cinsiyete Göre)

Şekil 80: Evlilik Esnasında Eşlerin Yaşları (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Bayanlar, evlendikleri zaman kendilerinin ve eşlerinin yaş durumlarını şu şekilde açıklamışlardır:

Bayanların yaş durumları

- 18-21 yaş arası: % 37
- 22-25 yaş arası: % 35
- 26-29 yaş arası: % 18
- 30-33 yaş arası: % 4
- 38 yaş ve üzeri: % 3
- 18 yaş altı: % 2
- 34-37 yaş arası: % 1

Erkeklerin yaş durumu

- 18-21 yaş arası: % 12
- 22-25 yaş arası: % 39
- 26-29 yaş arası: %30
- 30-33 yaş arası: % 11
- 38 yaş ve üzeri: % 4
- 34-37 yaş arası: % 3
- 18 yaş altı: % 1

Bu verilere göre, bayanlarda en yüksek evlenme yaşı 18-21 yaş olurken, erkeklerde 22-25 yaş arası olmaktadır.

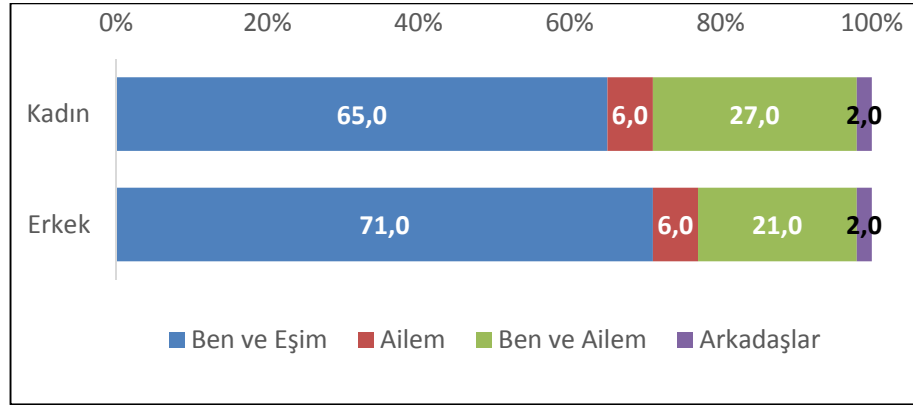
Bayanlarda ikinci derecede yüksek evlenme yaşı 22-25 yaş olurken, erkeklerde 26-29 arası yaş seviyesi olmaktadır.

Bayanlarda en az evlenme seviyesi 34-37 arası yaş olurken, erkeklerde bu seviye 18 yaş altı olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu hususlar çoğunlukla, erkeklerin iş sahibi olması, askerlik gibi sebeplerle evliliği daha sağlam temeller üzerine oturtma ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

Bayanlar ve onların aileleri için de bu özellikler evliliğin gerçekleşmesi için önemli özellikler arasında bulunmaktadır.

4.2.4.5. Evliliğinize Kim Karar Verdi? (Cinsiyete Göre)

Şekil 81: Çiftlerin Evliliklerine Karar Verenler (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Cinsiyet durumuna göre, eşlerin evliliklerine kimin karar verdiği şu bilgileri ile ortaya çıkmaktadır:

Kadınlar

- Ben ve eşim: % 65
- Ben ve ailem: % 27
- Ailem: % 6
- Arkadaşlar: % 2

Erkekler

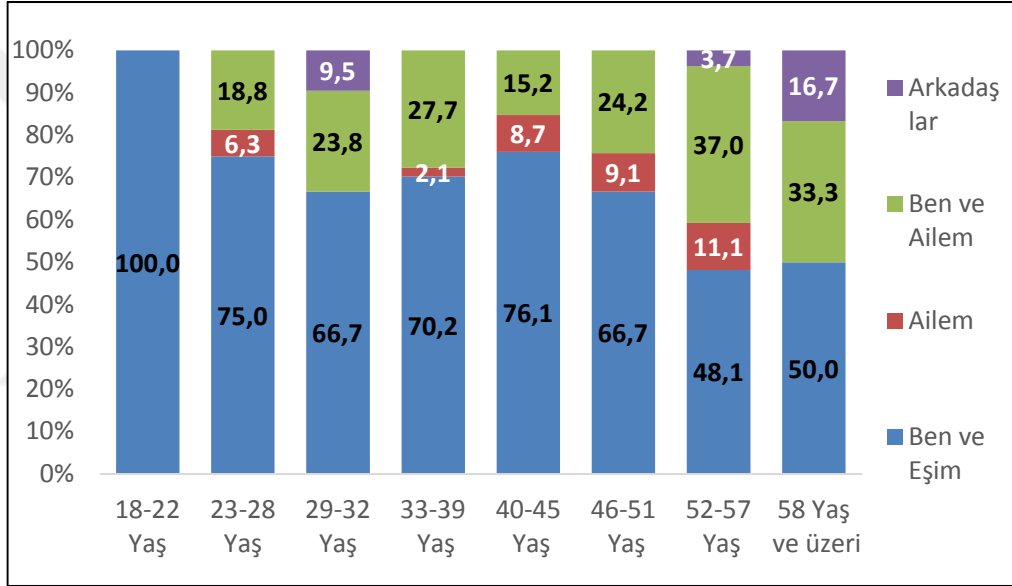
- Ben ve eşim: % 71
- Ben ve ailem: % 21
- Ailem: % 6
- Arkadaşlar: % 2

Evliliğe karar verme konusunda, en fazla eşlerin birlikte karar verme seçeneği ağır basmış görünmektedir. İkinci sırada, kişi ve ailenin birlikte karar vermesi gelmektedir.

Üçüncü sırada, sadece ailenin karar vermiş olma seçeneği yer almaktadır. Son olarak da arkadaşların evlilikteki belirleyiciliği görülmektedir.

Fakat bütün bu seçenekler içinde, gerek eşlerin kendi aralarında karar vermeleri, gerekse ailenin kararı veya arkadaşların belirleyiciliği hususlarında, aile ve evlenecek kişilerin isteği ve bilgisi dışında bir evliliğin kolay kolay gerçekleşemeyeceğini söylememiz yanlış olmayacaktır. Çünkü evlilik kurumu, sadece evlenecek kişilerin kendi kafalarına göre belirleyecekleri veya işletebilecekleri bir kurum olmamaktadır. Ailelerin ve sosyal çevre aktörlerinin de desteği son derece önemli olmaktadır.

4.2.4.6. Evliliğinize Kim Karar Verdi? (Yaşa Göre)

Şekil 82: Çiftlerin Evliliğine Karar Verenler (Yaşa Göre)

	18-22 Yaş	23-28 Yaş	29-32 Yaş	33-39 Yaş	40-45 Yaş	46-51 Yaş	52-57 Yaş	58 Yaş ve Üstü
Baz	4	16	21	47	46	33	27	6

Yaş durumuna göre çiftlerin evliliklerine kimlerin karar verdiği, şu verilerle ortaya çıkmaktadır:

18-22 arası yaş grubu

- Ben ve eşim: % 100

23-28 arası yaş grubu

- Ben ve eşim: % 75
- Ben ve ailem: % 19
- Ailem: % 6

29-32 arası yaş grubu

- Ben ve eşim: % 67
- Ben ve ailem: % 24
- Arkadaşlar: % 10

33-39 arası yaş grubu

- Ben ve eşim: % 70
- Ben ve ailem: % 28
- Arkadaşlar: % 2

40-45 arası yaş grubu

- Ben ve eşim: % 76
- Ben ve ailem: % 15
- Arkadaşlar: % 9

46-51 arası yaş grubu

- Ben ve eşim: % 67
- Ben ve ailem: % 24
- Arkadaşlar: % 9

52-57 arası yaş grubu

- Ben ve eşim: %48
- Ben ve ailem: % 37
- Ailem: % 11
- Arkadaşlar: % 4

58 yaş ve üzeri yaş grubu

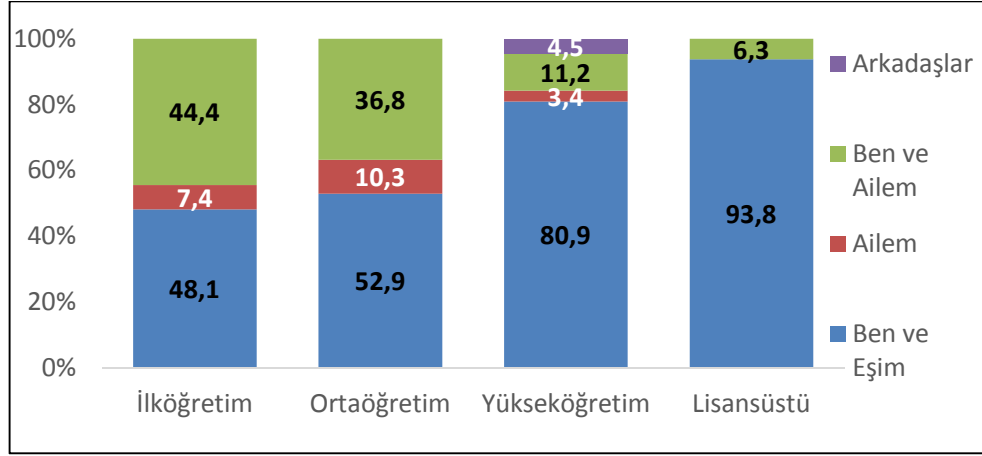
- Ben ve eşim: % 50
- Ben ve ailem: % 33
- Arkadaşlar: % 17

Evliliğe karar verme konusunda, 18 yaş altı, tamamen eşlerin kendi kararlarıyla olurken, 21 yaşından itibaren aile faktörünün devreye girdiği görülmektedir. Bu durum, evlilik konusunun ailenin bilgi ve tecrübesiyle daha sağlıklı olacağı anlayış ve tecrübe seviyesine ulaşmaktan kaynaklanmaktadır. Aile faktörünün evlilik üzerindeki etkinliği 45 yaş civarında azalırken, daha sonraki yıllarda daha fazla artmakta ve 58 yaş ve üzerinde en yüksek seviyesine ulaşmaktadır.

Evlilikte arkadaş faktörü, 29-32, 52-57 ve 58 yaş ve üzeri seviyesinde etkin gözükmemekte, diğer yaş gruplarında ise hissedilmemektedir. 58 yaş ve üzeri grupta, yaşın ilerlemesi ve çevredeki tecrübeli evli arkadaşlardan faydalanma isteğinin bu konuda etkin olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, eş ile birlikte evliliğe karar verme tavrı, bütün yaş gruplarında kendini etkili bir şekilde hissettirmektedir.

4.2.4.7. Evliliğinize Kim Karar Verdi?(Eğitime Göre)

Şekil 83: Çiftlerin Eğitimine Karar Verenler (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Eğitim durumları dikkate alınarak çiftlerin evliliklerine kimin karar verdiği sorusuna çiftler şu cevapları vermişlerdir:

İlköğretim seviyesi

- Ben ve eşim: % 48
- Ben ve ailem: % 44
- Arkadaşlar: % 7

Ortaöğretim seviyesi

- Ben ve eşim: % 53
- Ben ve ailem: % 37
- Ailem: % 10

Yükseköğretim seviyesi

- Ben ve eşim: % 81
- Ben ve ailem: % 11

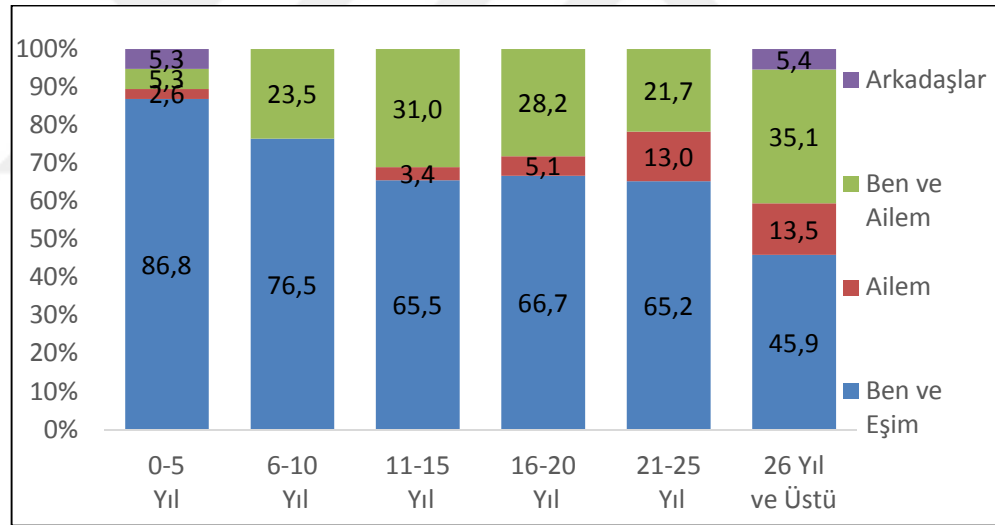
- Arkadaşlar: % 5
- Ailem: % 4

Lisansüstü seviyesi

- Ben ve eşim: % 94
- Ben ve ailem: % 6

Eğitim durumuna göre evliliğe karar verme konusunda, eğitim seviyesi yükseldikçe eşlerin kendi kendilerine karar verme eğilim yüzdeleri artmaktadır. Aynı şekilde, aile ile birlikte karar verme eğilimleri de azalmaktadır. Arkadaşların evlilik konusuna katkıları ise, sadece yükseköğrenim seviyesinde kendisini gösteren bir faktör olarak kalmaktadır.

4.2.4.8. Evliliğinize Kim Karar Verdi? (Yıl Olarak Evlilik Süresine Göre)

Şekil 84: Çiftlerin Evliliğine Karar Verenler (Yıl Olarak Evlilik Süresine Göre)

	0-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21-25 Yıl	29 Yıl +
Baz	38	34	29	39	23	37

Evlilik süresine göre, eşlerin evliliklerine kimin karar verdiği konusu, aşağıdaki verilerle ortaya çıkmaktadır:

0-5 yıl arası evliler

- Ben ve eşim: % 87

- Ben ve ailem: % 5
- Ailem: % 3
- Arkadaşlar: % 5

6-10 yıl arası evliler

- Ben ve eşim: % 77
- Ben ve ailem: % 24

11-15 yıl arası evliler

- Ben ve eşim: % 66
- Ben ve ailem: % 31
- Ailem: % 3

16-20 yıl arası evliler

- Ben ve eşim: % 67
- Ben ve ailem: % 28
- Ailem: % 5

21-25 yıl arası evliler

- Ben ve eşim: % 65
- Ben ve ailem: % 22
- Ailem: % 13

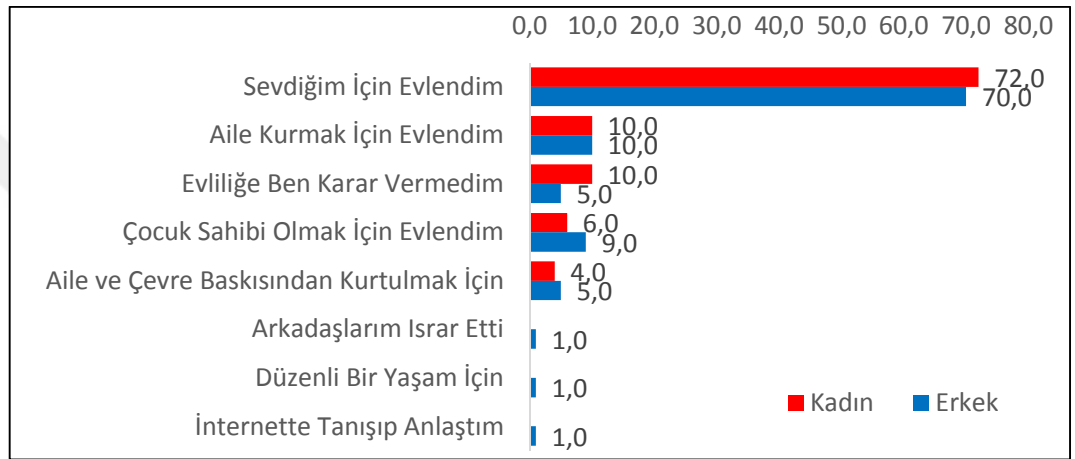
26 yıl ve üzeri evliler

- Ben ve eşim: % 46
- Ben ve ailem: % 35
- Ailem: % 14

- Arkadaşlar: % 5

Evlilik kararının, evlilik yılına göre değişmesinde ilk sırayı, eşlerin kendi aralarında kararı alırken, evlilik süresinin artmasıyla, aile faktörünün evlilik kararlarında daha önemli bir rol aldığı fark edilmektedir. Arkadaşların evlilik kararında rol alması, sadece 26 yaş ve üzeri evliliklerde rastlanılmaktadır.

4.2.4.9. Evliliğe Karar Vermenize Yol Açan Önemli Sebepler Nelerdi? (Cinsiyete Göre)

Şekil 85: Çiftlerin Evliliklerine Yol Açan En Önemli Sebepler (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Evli kişilerin evlenmeye karar vermelerine yol açan en önemli etkenin ne olduğu konusunda, denekler aşağıdaki cevapları vermişlerdir:

Kadınlar

- Sevdiğim için evlendim: % 72
- Aile kurmak için evlendim: % 10
- Evliliğe ben karar vermedim: % 10
- Çocuk sahibi olmak için evlendim: % 6
- Aile ve çevre baskısından kurtulmak için evlendim: % 4

Erkekler

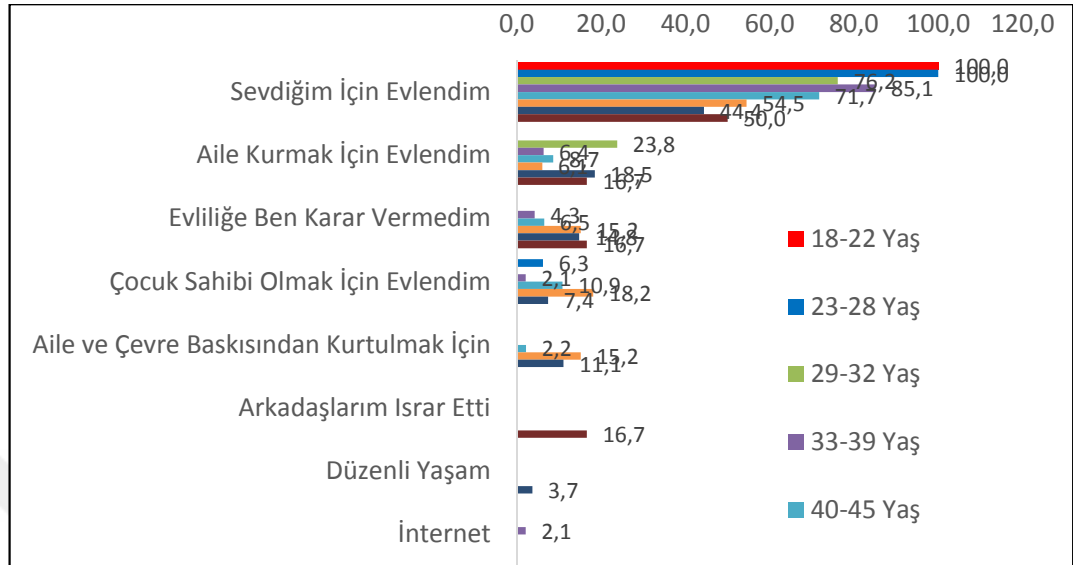
- Sevdığım için evlendim: % 70
- Aile kurmak için evlendim: % 10
- Evliliğe ben karar vermedim: % 5
- Çocuk sahibi olmak için evlendim: % 9
- Aile ve çevre baskısından kurtulmak için evlendim: % 5
- Arkadaşlarım ısrar etti: % 1
- Düzenli bir hayat için: % 1

Bayan ve erkekler, öncelikle eşlerini sevdikleri için evlendiklerini söylemekte ve bu sebep diğer sebeplerin toplamından daha etkin bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. İkinci faktör ise aile kurmak isteği olmuştur. Üçüncü sebep, kadınlarda evliliğin kendi istekleri dışında gelişmesi olurken, erkeklerde çocuk sahibi olmak şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Dördüncü faktör, kadınlar için çocuk sahibi olmak, erkekler için ise istemleri dışında evliliğin gerçekleşmesi yer almaktadır. Bundan sonraki faktörler, çevre baskısı ve yönlendirmesi ile gerçekleşen evlilik sebepleri olarak görülmektedir.

Burada dikkati çeken konu; sevgi faktörünün bayanlarda % 2'lik bir puan yüksekliğidir. Aile kurmak için evlenme isteği bayan ve erkeklerde aynı yüzdeler içinde gerçekleşmektedir. Çocuk sahibi olma arzusu erkeklerde % 3 oranında kadınlara nazaran daha fazla ortaya çıkmaktadır.

4.2.4.10. Evliliğe Karar Vermenize Yol Açan Önemli Sebepler Nelerdi?(Yaşa Göre)

Şekil 86: Çiftlerin Evliliğine Yol Açan En Önemli Sebepler (Yaşa Göre)

	18-22 Yaş	23-28 Yaş	29-32 Yaş	33-39 Yaş	40-45 Yaş	46-51 Yaş	52-57 Yaş	58 Yaş ve Üstü
Baz	4	16	21	47	46	33	27	6

Yaşa göre evlenme sebeplerini denekler aşağıdaki şekilde açıklamışlardır:

18-22 yaş arası

- Sevdığım için evlendim: % 100

23-28 yaş arası

- Sevdığım için evlendim: % 100

29-32 yaş arası

- Sevdığım için evlendim: % 76
- Aile kurmak için evlendim: % 24

33-39 yaş arası

- Sevdığım için evlendim: % 85
- Aile kurmak için evlendim: % 6

- Evliliğe ben karar vermedim: % 4

40-45 yaş arası

- Sevdiğim için evlendim: % 72
- Aile kurmak için evlendim: % 9
- Evliliğe ben karar vermedim: % 7
- Çocuk sahibi olmak için: % 11
- Aile ve çevre baskısından kurtulmak için: % 2

46-51 yaş arası

- Sevdiğim için evlendim: % 55
- Aile kurmak için evlendim: % 6
- Evliliğe ben karar vermedim: % 15
- Çocuk sahibi olmak için: % 18
- Aile ve çevre baskısından kurtulmak için: % 15

52-57 yaş arası

- Sevdiğim için evlendim: % 44
- Aile kurmak için evlendim: % 19
- Evliliğe ben karar vermedim: % 15
- Çocuk sahibi olmak için: % 7
- Aile ve çevre baskısından kurtulmak için: % 11
- Düzenli bir hayat için: % 4

58 yaş ve üzeri

- Sevdiğim için evlendim: % 50

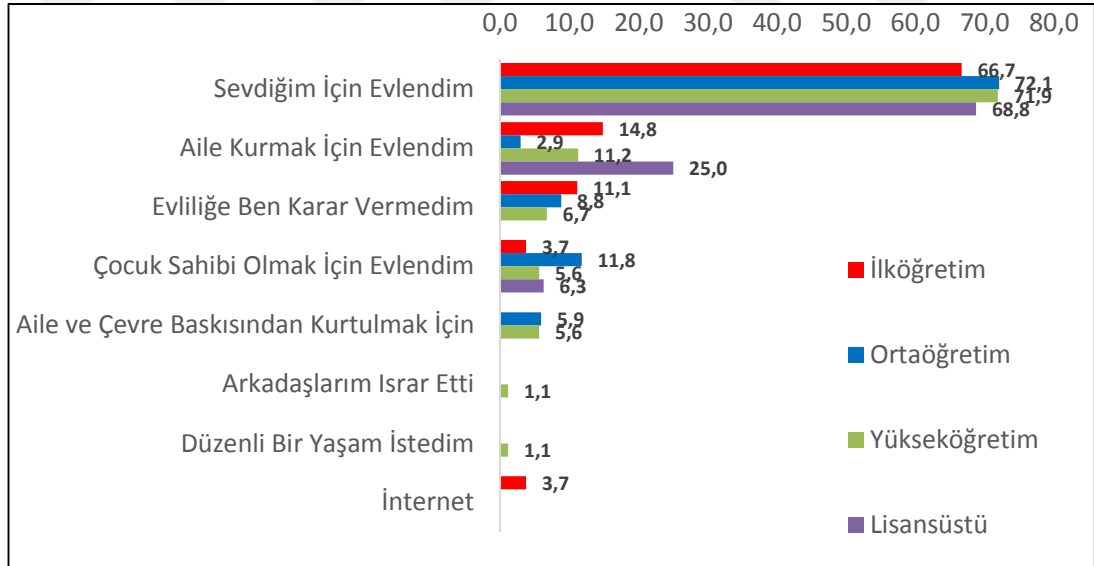
- Aile kurmak için evlendim: % 17
- Evliliğe ben karar vermedim: % 17
- Arkadaşlarım ısrar etti: % 17

Bu cevaplarda, eşini sevdiği için evlenmeye karar verme faktörü, bütün yaş gruplarında tabii olarak ilk sırada bulunmaktadır. İkinci faktör olan Aile kurmak için evlenme de tüm yaş gruplarında belirtilen temel amaç olarak açıklanmıştır. Diğer faktörler, yaş gruplarına göre değişmektedir.

Sadece sevdiği için evlenme seçeneği yalnızca 18-22 ve 23-28 arası yaş grubunda ortaya çıkarken, diğer yaş gruplarında aile kurma seçeneği ve buna ek olarak da başka faktörler etkili olmuştur.

En fazla evliliğe etki eden faktörler, 52-57 ile 58 yaş ve sonrası gruplarda kendini hissettirmiştir.

4.2.4.11. Evlenmeye Karar Vermenize Yol Açan Önemli Sebepler Nelerdi? (Eğitime Göre)

Şekil 87: Çiftlerin Evliliğine Yol Açan En Önemli Sebepler (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Eğitim durumuna göre, evliliğe karar vermede, en önemli etken konusunda, denekler şu açıklamaları yapmışlardır.

İlköğretim seviyesi

- Sevdiğim için evlendim: % 67
- Aile kurmak için evlendim: % 15
- Evliliğe ben karar vermedim: % 11
- Çocuk sahibi olmak için: % 4
- İnternet yoluyla anlaşıp evlendim: % 4

Orta öğretim seviyesi

- Sevdiğim için evlendim: % 72
- Aile kurmak için evlendim: % 3
- Evliliğe ben karar vermedim: % 9
- Çocuk sahibi olmak için: % 12
- Aile ve çevre baskısından kurtulmak için: % 6

Yükseköğretim seviyesi

- Sevdiğim için evlendim: % 72
- Aile kurmak için evlendim: % 11
- Evliliğe ben karar vermedim: % 9
- Çocuk sahibi olmak için: % 6
- Arkadaşlarım ısrar etti: % 1
- Düzenli bir hayat için: % 1

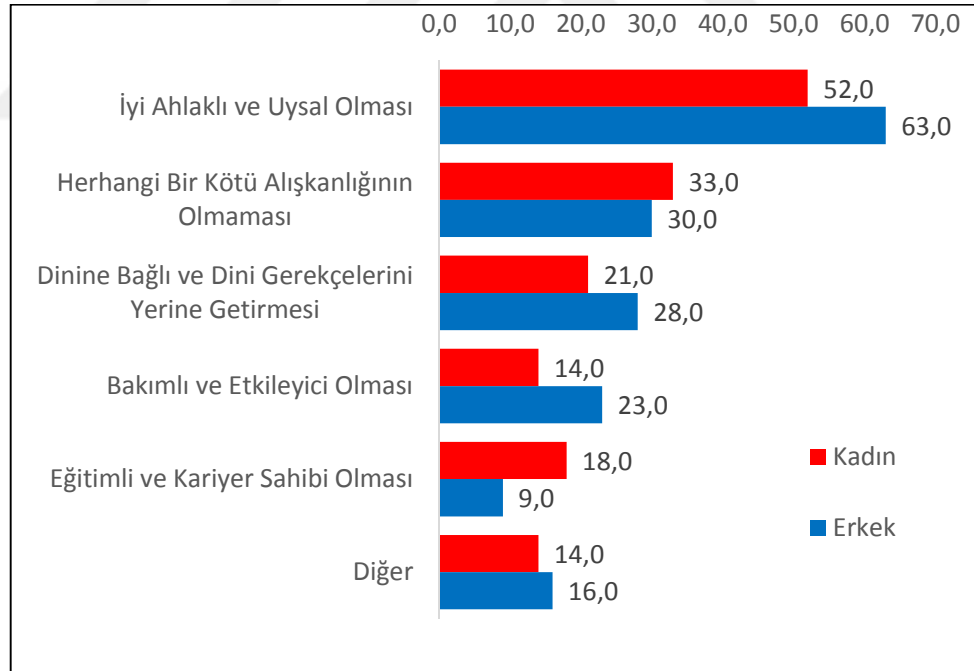
Lisansüstü öğretim seviyesi

- Sevdiğim için evlendim: % 69
- Aile kurmak için evlendim: % 25
- Çocuk sahibi olmak için: % 6

Eğitim durumuna göre, evli kişilerin evliliğe karar vermede, hangi faktörün daha önemli olduğu konusunda sevgi faktörü yine ön planda yer almaktadır. Bunu, aile kurmak ve çocuk sahibi olmak tercihleri takip etmektedir. Bu üç faktör, çoğu yaş gruplarında ön planda bulunmaktadır.

Evliliği etkileyen faktörlerin çeşitliliği en fazla ilköğretim ve orta öğretim seviyesindeki gruplarda bulunmaktadır. Bu faktörler, eğitim seviyesi arttıkça biraz daha azalmaktadır.

4.2.4.12. Genel Anlamda, Evlenmek İstedığınız Kişide Hangi Özelliklerin Var Olmasını İstediniz? (Cinsiyete Göre)

Şekil 88: Evlilik Öncesi Adaylarda Aranılan Özellikler (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Cinsiyete göre, evlenmek istenilen kişide aranan özellikler, denekler tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

Kadınlar

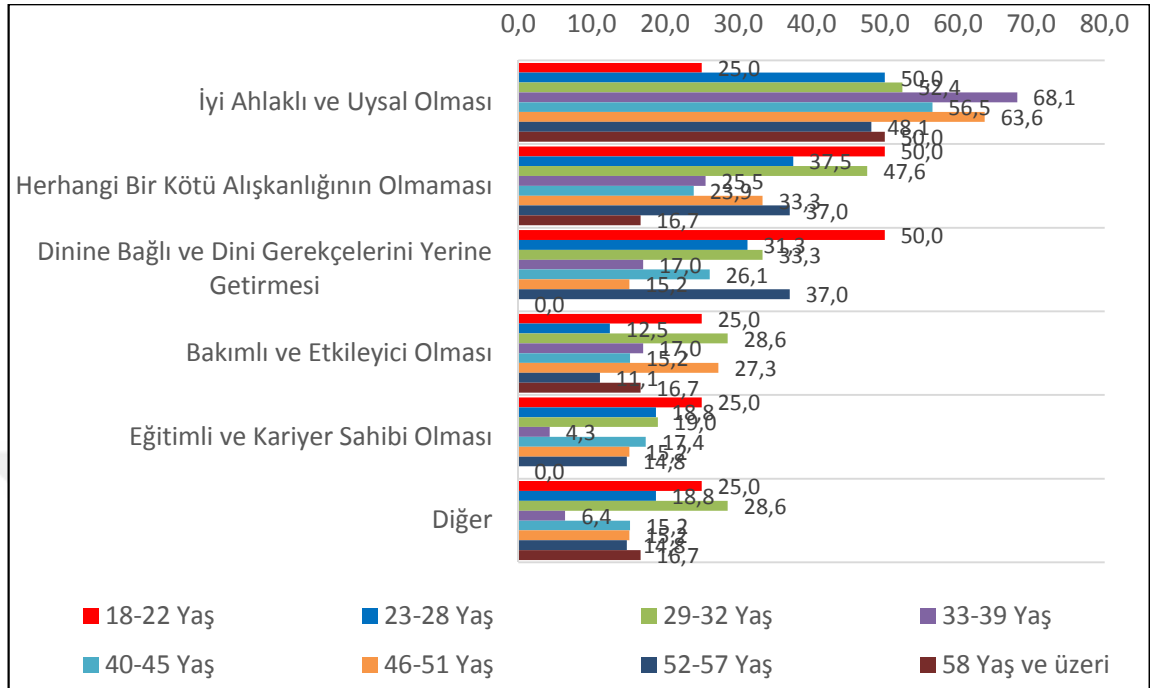
- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 52
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 33
- Dinine bağlı ve dini görevlerini yerine getiriyor olması. % 21
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 14
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 18
- Diğer özellikler: % 14

Erkekler

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 63
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 30
- Dinine bağlı ve dini görevlerini yerine getiriyor olması. % 28
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 23
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 9
- Diğer özellikler: % 16

Evli çiftler evlenmeden önce, ilk olarak eşinin iyi ahlaklı ve uysal olmasını istemişlerdir. Bu özelliği, kişinin kötü alışkanlığının olmaması izlemektedir. Üçüncü sırada ise, dine bağlılık ve dini görevleri yerine getirme özelliği aranmaktadır. Dördüncü sırada, bakımlı ve etkileycilik özelliği öne sürülmüştür. Eğitimli olması ve diğer özellikler, bu dört temel özelliğin dışında öne sürülmüş ve diğerlerinden daha düşük oranlar halinde ortaya çıkmıştır.

4.2.4.13. Genel Anlamda, Evlenmek İstedığınız Kişide Hangi Özelliklerin Var Olmasını İstediniz?(Yaşa Göre)

Şekil 89: Evlilik Öncesi Adaylarda Aranılan Özellikler (Yaşa Göre)

	18-22 Yaş	23-28 Yaş	29-32 Yaş	33-39 Yaş	40-45 Yaş	46-51 Yaş	52-57 Yaş	58 Yaş +
Baz	4	16	21	47	46	33	27	6

Yaş durumuna göre, evli denekler evlenecekleri kişide hangi özellikleri aradıklarını şu şekilde açıklamışlardır:

18-22 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: %25
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 50
- Dinine bağlı ve dini görevlerini yerine getiriyor olması. % 50
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 25
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 25
- Diğer özellikler: % 25

23-28 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: %50
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 38
- Dinine bağlı ve dini görevlerini yerine getiriyor olması. % 31
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 13
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 19
- Diğer özellikler: % 19

29-32 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 52
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 48
- Dinine bağlı ve dini görevlerini yerine getiriyor olması. % 33
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 29
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 19
- Diğer özellikler: % 29

33-39 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 68
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 26
- Dinine bağlı ve dini görevlerini yerine getiriyor olması. % 17
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 17
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 4
- Diğer özellikler: % 6

40-45 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 57
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 24
- Dinine bağlı ve dini görevlerini yerine getiriyor olması. % 26
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 15
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 17
- Diğer özellikler: % 15

46-51 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 64
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 33
- Dinine bağlı ve dini görevlerini yerine getiriyor olması. % 15
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 27
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 15
- Diğer özellikler: % 15

52-57 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 48
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 37
- Dinine bağlı ve dini görevlerini yerine getiriyor olması. % 37
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 11
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 15
- Diğer özellikler: % 15

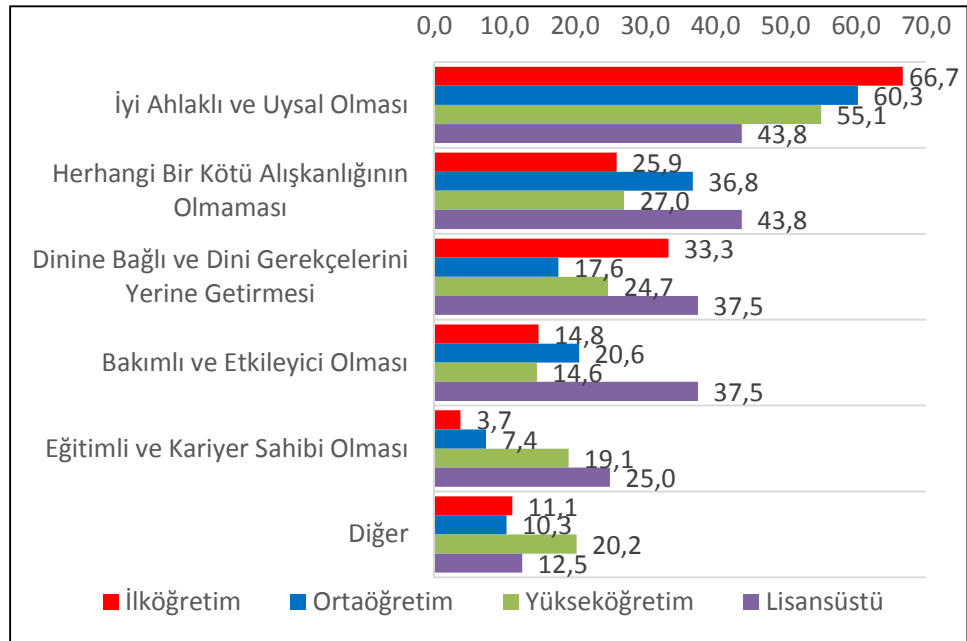
58 yaş ve üzeri

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 50
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 17
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 17
- Diğer özellikler: % 17

Yaş durumuna göre evli eşler, evlenecekleri kişide aradıkları vasıflar konusunda, hemen hemen bütün yaş gruplarında ilk sırayı iyi ahlaklı ve uysal olması olarak tespit etmişlerdir. İkinci sırada ise, kötü alışkanlığının olmaması; üçüncü sırada dindar olması ve bakımlı ve etkileyici olmasını temel şartlar olarak belirlemişlerdir.

Eğitimli ve kariyer sahibi olması, bu özelliklere ek olarak dile getirilmiştir. Bu yaş gruplarında sadece 58 yaş ve üzeri, dindarlık ile eğitimli ve kariyer sahibi olma özelliklerini dile getirmemişlerdir.

4.2.4.14. Genel Anlamda, Evlenmek İstedığınız Kişide Hangi Özelliklerin Var Olmasını İstediniz?(Eğitime Göre)

Şekil 90: Evlilik Öncesi Adaylarda Aranan Özellikler (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Deneklerin eğitim durumuna göre, evlenmek istedikleri kişide olması gereken özelliklere dair değerler aşağıdaki gibidir:

İlköğretim seviyesi

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 67
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 26
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 33
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 15
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 4
- Diğer özellikler: % 11

Orta öğretim seviyesi

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 60
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 37
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 18
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 21
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 7
- Diğer özellikler: % 10

Yükseköğretim seviyesi

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 55
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 27
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 25
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 15
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması : % 20

- Diğer özellikler: % 20

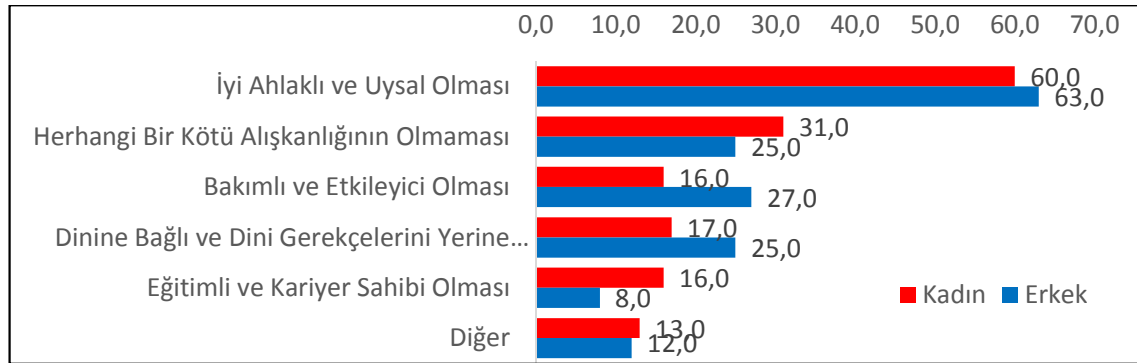
Lisansüstü seviyesi

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 44
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 44
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 38
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 38
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 25
- Diğer özellikler: % 13

Eğitim durumuna göre, evlenmek istenilen kişide olması gereken özelliklerin başında, iyi ahlak ve uysallık, kötü alışkanlığın olmaması, dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirme ile bakımlı ve etkileyici olması belli başlı dört faktör olarak dillendirilmiştir.

Buna eğitim ve kariyer sahibi olması hususunu da eklemek gerekiyor. Diğer özellikler ise, ayrıntılı olarak açıklanmamıştır.

4.2.4.15. Evlenmeden önce aradığınız özelliklerden hangilerinin eşinizde var olduğuna inandınız?(Cinsiyete Göre)

Şekil 91: Evlilik Öncesi Eşlerde Var Olduğuna İnanılan Özellikler (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Evlenmeden önce, aradığınız özelliklerden hangilerinin eşinizde var olduğuna inandınız sorusuna, aşağıdaki cevaplar verilmiştir:

Kadınlar

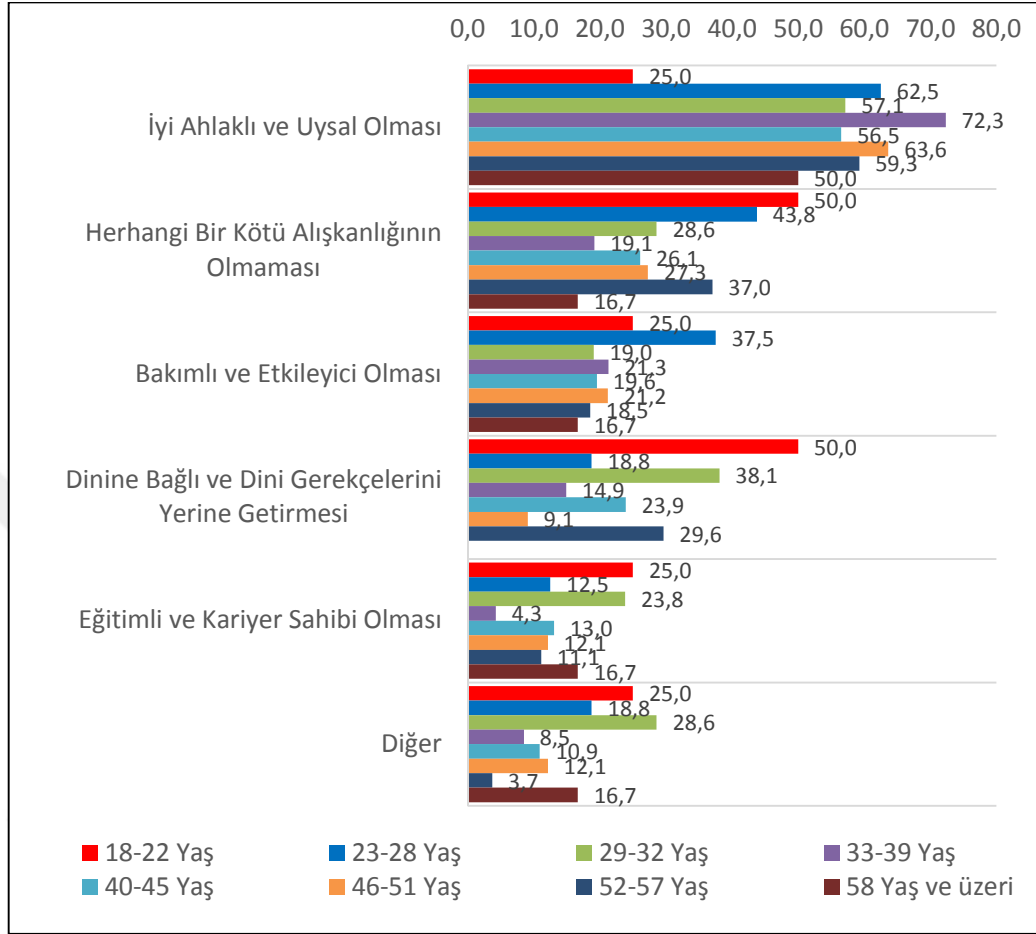
- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 60
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 31
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 17
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 16
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 16
- Diğer özellikler: % 13

Erkekler

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 63
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 25
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 25
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 27
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması % 8
- Diğer özellikler: % 12

Bu sorularda erkekler tarafından, iyi ahlaklı ve uysal oluş % 3, dinine bağlılık ve dini görevleri yerine getirmesi % 8, bakımlı ve etkileyici olması % 11 gibi özelliklerin oranları bayanlardan daha fazla ortaya çıkmıştır. Bayanlarda ise, Kötü alışkanlığın olmaması % 6, Eğitim ve kariyer sahibi olması gibi hususlar, % 8 oranında erkeklerden daha fazla belirtilmiştir.

4.2.4.16. Evlenmeden Önce Aradığınız Özelliklerden Hangilerinin Eşinizde Var Olduğuna İnandınız?(Yaşa Göre)

Şekil 92: Evlilik Öncesi Eşlerde Var Olduğuna İnanılan Özellikler (Yaşa Göre)

	18-22 Yaş	23-28 Yaş	29-32 Yaş	33-39 Yaş	40-45 Yaş	46-51 Yaş	52-57 Yaş	58 yaş ve Üstü
Baz	4	16	21	47	46	33	27	9

Yaş durumuna göre, eşlere, evlenmeden önce aradıkları özelliklerin hangilerinin eşlerinde olduğuna inandıklarına dair sorulan soruya şu cevaplar verilmiştir:

18-22 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 25
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 50
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 25

- Dinine baēlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 50
- Eēitimli ve kariyer sahibi olması: % 25
- Diēer zellikler: % 25

23-28 yaē arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 63
- Kötü alıēkanlıēının olmaması: % 44
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 38
- Dinine baēlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 19
- Eēitimli ve kariyer sahibi olması: % 13
- Diēer zellikler: %19

29-32 yaē arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 57
- Kötü alıēkanlıēının olmaması: % 29
- Dinine baēlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 38
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 19
- Eēitimli ve kariyer sahibi olması: % 24
- Diēer zellikler: % 29

33-39 yaē arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 72
- Kötü alıēkanlıēının olmaması: % 19
- Dinine baēlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 15
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 21

- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 4
- Diğer özellikler: % 9

40-45 yaşı arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 57
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 26
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 24
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 20
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 13
- Diğer özellikler: % 11

46-51 yaşı arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 64
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 27
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 9
- Bakımlı ve etkileyici olması: %21
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 12
- Diğer özellikler: % 12

52-57 yaşı arası

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 59
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 37
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 30
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 19
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 11

- Diğer özellikler: % 4

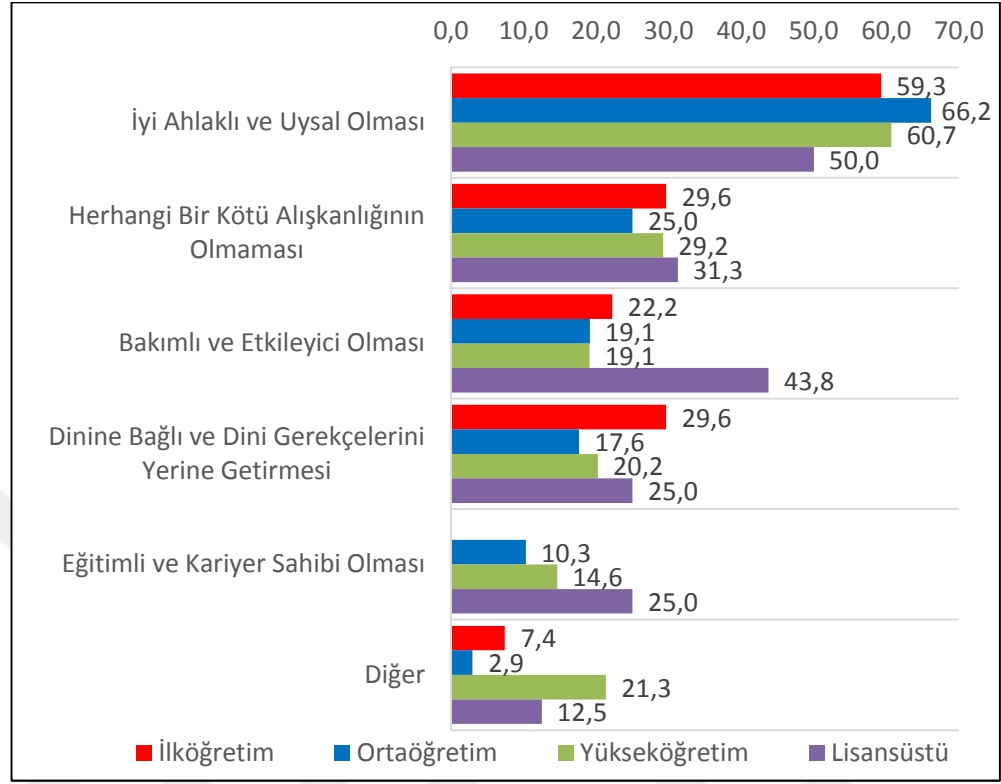
58 yaş ve üzeri

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 50
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 17
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 17
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 17
- Diğer özellikler: % 17

Verilen cevaplarda, iyi ahlaklı ve uysal olması faktörü, yaş gruplarına göre değişmektedir. Bu konuda en yüksek talep, 33-39 arası yaş grubunda ortaya çıkmıştır. Kötü alışkanlık meselesi, en fazla genç yaş gruplarında yüksek ölçüde istenmemektedir. Bakımlı ve etkileyicilik, 23-28 yaş grubunda en yüksek oranda istenirken, diğer yaş gruplarında aşağı yukarı eşit oranda beklenmektedir.

Dindar ve dini görevlerini yerine getirme beklentisi, 58 yaş ve üzeri grubunda istenmezken, diğer yaş gruplarında farklı seviyelerde beklenmektedir. Eğitim ve kariyer sahibi olunması, 18-20 arası ile 29-32 yaş arası gruplarında yüksek seviyede beklenirken, diğerlerinde daha düşük seviyede istenmiştir. Diğer özellikler 18-22 ile 29-32 yaş gruplarında yüksek oranda yer almıştır. Diğer yaş gruplarında ise, bu başlık altında bazı beklentilerin daha az oranda yer aldığı görülmektedir.

4.2.4.17. Evlenmeden Önce Aradığınız Özelliklerden Hangilerinin Eşinizde Var Olduğuna İnandınız? (Eğitime Göre)

Şekil 93: Evlilik Öncesi Eşlerde Var Olduğuna İnanılan Özellikler (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Eğitim durumuna göre, evlenmeden önce, eşlerinde, istenilen hangi özelliklerin var olduğuna inanıldığı sorusuna verilen cevaplar aşağıdadır:

İlköğretim seviyesi

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 59
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 30
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 30
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 22
- Diğer özellikler: % 7

Ortaöğretim seviyesi

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 66
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 25
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 18
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 19
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 15
- Diğer özellikler: % 3

Yükseköğretim seviyesi

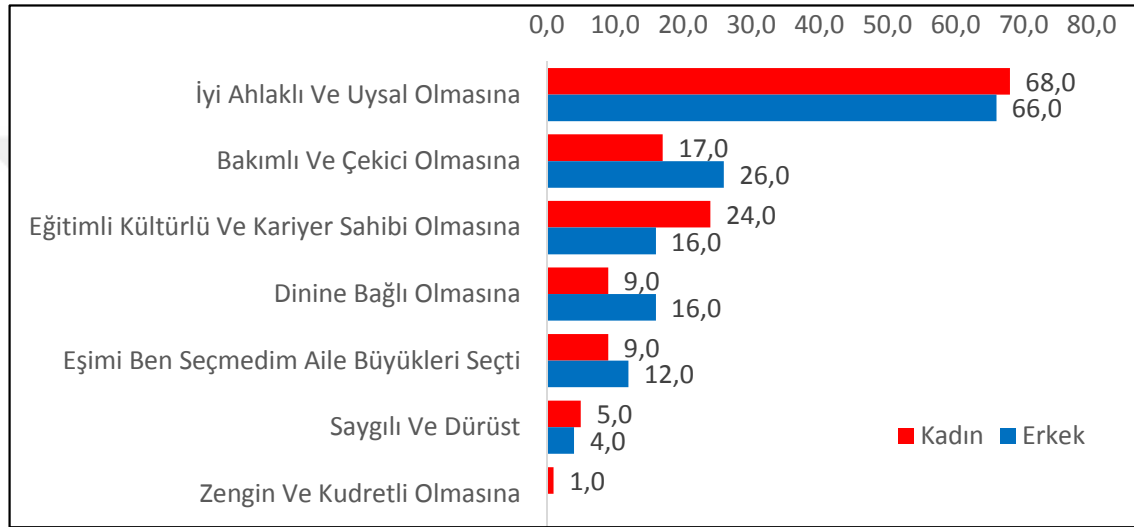
- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 61
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 29
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 20
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 19
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 25
- Diğer özellikler: % 21

Lisansüstü eğitim seviyesi

- İyi ahlaklı ve uysal olması: % 50
- Kötü alışkanlığının olmaması: % 31
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesi: % 25
- Bakımlı ve etkileyici olması: % 44
- Eğitimli ve kariyer sahibi olması: % 25
- Diğer özellikler: % 13

Eşlerin, kendi eşlerinde iyi ahlak ve uysallık oranı, en fazla orta öğretim seviyesinde görülmüştür. Kötü alışkanlığın olmaması talebi, en fazla Lisansüstü eğitim seviyesinde gerçekleşmiştir. Dinine bağlılık ve dini görevleri yerine getirme isteği en fazla, ilköğretim seviyesindeki eşlerde ortaya çıkmıştır. Bakımlı ve etkileyici olma özelliği ve eğitim-kariyer sahibi olma talebi, en çok lisansüstü eğitim seviyesinde arzu edilmiştir.

4.2.4.18. Eş Seçimini Eşinizin Hangi Özelliklerine Bakarak Yaptınız? (Cinsiyete Göre)

Şekil 94: Eşlerin Seçiminde Dikkate Alınan Özellikler (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Evli eşler, eş seçimini hangi özelliklere göre yaptıklarını, aşağıdaki bilgiler ile açıklamışlardır:

Kadınlar

- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 68
- Eğitilmiş, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına: % 24
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: % 17
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesine: % 9
- Eşimi ben seçmedim, aile büyükleri seçti: % 9

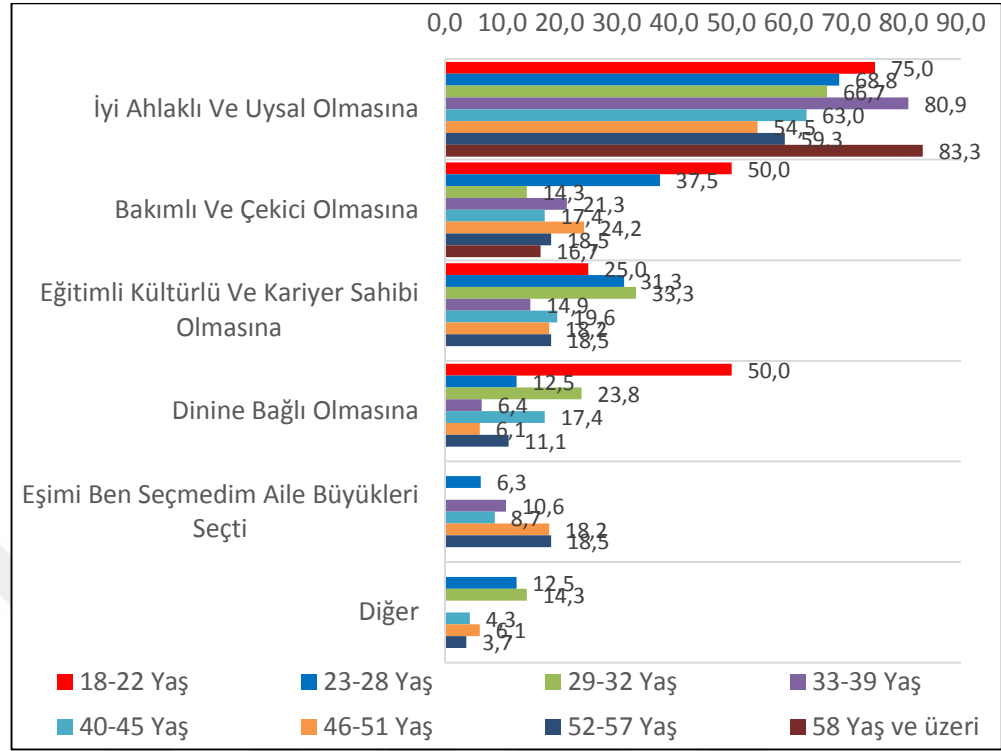
- Saygılı ve dürüst olmasına: % 5
- Zengin ve kudretli olmasına: % 1

Erkekler

- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 66
- Eğitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına: % 16
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: % 26
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesine: % 16
- Eşimi ben seçmedim, aile büyükleri seçti: % 12
- Saygılı ve dürüst olmasına: % 4

Verilen cevaplarda, iyi ahlaklı ve uysallığı kadınlar erkeklerden % 2 daha fazla istemektedirler. Eğitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasını bayanlar % 8 daha fazla arzu ederken, bakımlı ve etkileyici olma konusunda erkekler % 9 oranında daha fazla seçici olmaktadır. Dinine bağlı ve dini görevlerini yerine getirme konusunda erkekler, bayanlardan % 7 oranında daha fazla hassas görünmektedirler. Saygılı ve dürüst olunması hususunda, bayanlar % 1 daha fazla talepte bulunmaktadır. Bayanlar, erkeklerden farklı olarak %1’lik bir oranla eşlerinin zengin olmasını beklemektedirler.

4.2.4.19. Eş Seçimini Eşinizin Hangi Özelliklerine Bakarak Yaptınız? (Yaşa Göre)

Şekil 95: Eşlerin Seçiminde Dikkate Alınan Özellikleri (Yaşa Göre)

Eş seçiminin yaşa göre hangi özelliklere göre yapıldığı aşağıdaki verilerden anlaşılmaktadır:

18-22 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 75
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: % 50
- Eğitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına: % 25
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesine: % 50

23-28 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 69
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: % 38
- Eğitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına: % 31

- Dinine bağılı ve dini görevleri yerine getirmesine: % 13
- Eşimi ben seçmedim, aile büyükleri seçti: % 6
- Diğer: % 13

29-32 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 67
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: % 14
- Eğitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına: % 33
- Dinine bağılı ve dini görevleri yerine getirmesine: % 24
- Diğer: % 14

33-39 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 81
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: % 21
- Eğitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına: % 15
- Dinine bağılı ve dini görevleri yerine getirmesine: % 6
- Eşimi ben seçmedim, Aile büyükleri seçti: % 11

40-45 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 63
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: % 17
- Eğitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına: % 20
- Dinine bağılı ve dini görevleri yerine getirmesine: % 17
- Eşimi ben seçmedim, Aile büyükleri seçti: % 9
- Diğer: % 4

46-51 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 55
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: % 24
- Eğitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına: % 18
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesine: % 6
- Eşimi ben seçmedim, Aile büyükleri seçti: % 18
- Diğer: % 6

52-57 yaş arası

- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 59
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: % 19
- Eğitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına: % 19
- Dinine bağlı ve dini görevleri yerine getirmesine: % 11
- Eşimi ben seçmedim, Aile büyükleri seçti: % 19
- Diğer: % 4

58 yaş ve üzeri

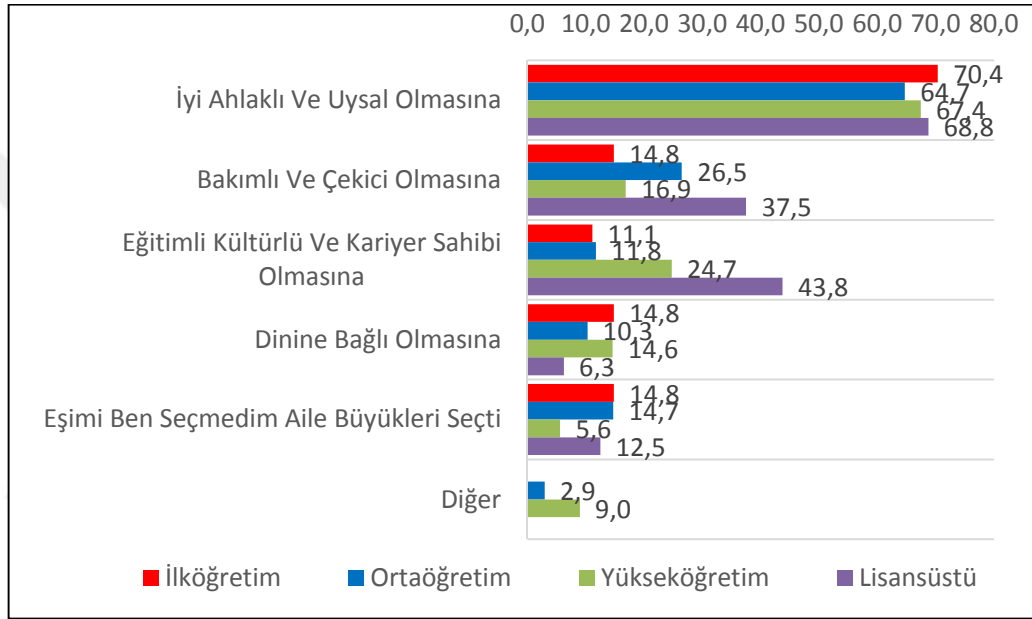
- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 83
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: %17

Verilen cevaplarda, 18-23 yaş grubunda eğitim, kariyer ve eşin aile tarafından seçimi söz konusu olmamıştır. Bakımlılık ve çekicilik en fazla bu yaş grubunda ortaya çıkmaktadır. Aynı yaş grubunda, iyi ahlaklılık ve uysallık, ikinci yüksek orandaki özellik olarak yer almaktadır. Aynı şekilde, dinine bağlılık özelliği en fazla 18-23 yaş grubunda arzu edilen bir özellik olarak görülmektedir. Birkaç yaş grubunda, eşlerin kendilerince değil, aile tarafından seçildiği belirtilmiştir.

Dört yaş grubunda, eşin seçimi ile ilgili ayrıntı verilmeyip, diğer faktör diyerek net cevaplar verilmemiştir. 58 yaş grubunda, sadece iyi ahlaklı ve bakımlı olma kriterleri aranmıştır.

Eğitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olma özelliği en fazla 29-32 arası yaş grubunda istenmiştir. Diğer faktörler seçeneği de yine bu yaş grubunda en fazla ifade edilmiştir.

4.2.4.20. Eş Seçimini Eşinizin Hangi Özelliklerine Bakarak Yaptınız?(Eğitime Göre)

Şekil 96: Eşlerin Seçiminde Dikkate Alınan Özellikleri (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Eğitim durumuna göre, hangi özellikleri esas alarak eş seçimi yapıldığı sorusuna, aşağıdaki şekilde cevaplar verilmiştir:

İlköğretim seviyesi

- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 70
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: % 15
- Eğitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına: % 11

- Dinine baēlı ve dini görevleri yerine getirmesine: % 15
- Eēimi ben seēmedim, aile büyüklerim seēti: % 15

Orta ğretim seviyesi

- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 65
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: % 27
- Eēitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına: % 12
- Dinine baēlı ve dini görevleri yerine getirmesine: % 10
- Eēimi ben seēmedim, aile büyükleri seēti: % 15
- Diēer zellikler: % 3

Yükseköğretim seviyesi

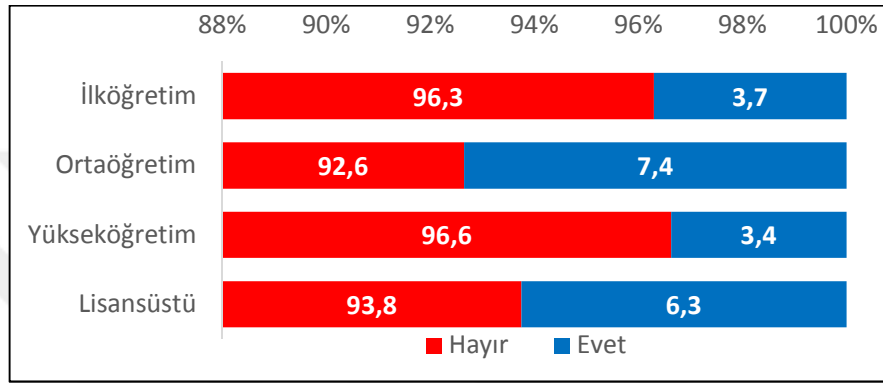
- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 67
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: % 17
- Eēitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına: % 25
- Dinine baēlı ve dini görevleri yerine getirmesine: % 15
- Eēimi ben seēmedim, aile büyükleri seēti: % 6
- Diēer: % 9

Lisansüstü ğretim seviyesi

- İyi ahlaklı ve uysal olmasına: % 69
- Bakımlı ve etkileyici olmasına: % 38
- Eēitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına: % 44
- Dinine baēlı ve dini görevleri yerine getirmesine: % 6
- Eēimi ben seēmedim, aile büyükleri seēti: % 13

Cevaplara göre, iyi ahlaklı ve uysal olma ve dinine bağlı olma ile dini görevleri yerine getirme niteliği, en çok ilköğretim seviyesinde ortaya çıkmaktadır. Bakımlı ve çekici olması, eğitilmiş, kültürlü ve kariyer sahibi olması özelliklerini en çok lisansüstü öğretim seviyesindekiler talep etmiştir. Eşlerinin aileleri tarafından seçildiğini belirtenler ise en fazla ilköğretim seviyesindekiler ve çok az bir farkla onu takiben orta öğretim seviyesindekiler dillendirmişlerdir.

4.2.4.21. Daha Önce Evlilik Yaptınız mı?(Eğitime Göre)

Şekil 97: Deneklerin Daha Önce Evlilik Yapmış Olma Durumu (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Daha önce evlilik yapıp yapılmadığı konusunda, evli denekler aşağıdaki cevaplar ile konuya açıklık getirmişlerdir:

İlköğretim seviyesi

- Hayır: % 96
- Evet: % 4

Orta öğretim seviyesi

- Hayır: % 93
- Evet: % 7

Yükseköğretim seviyesi

- Hayır: % 97

- Evet: % 3

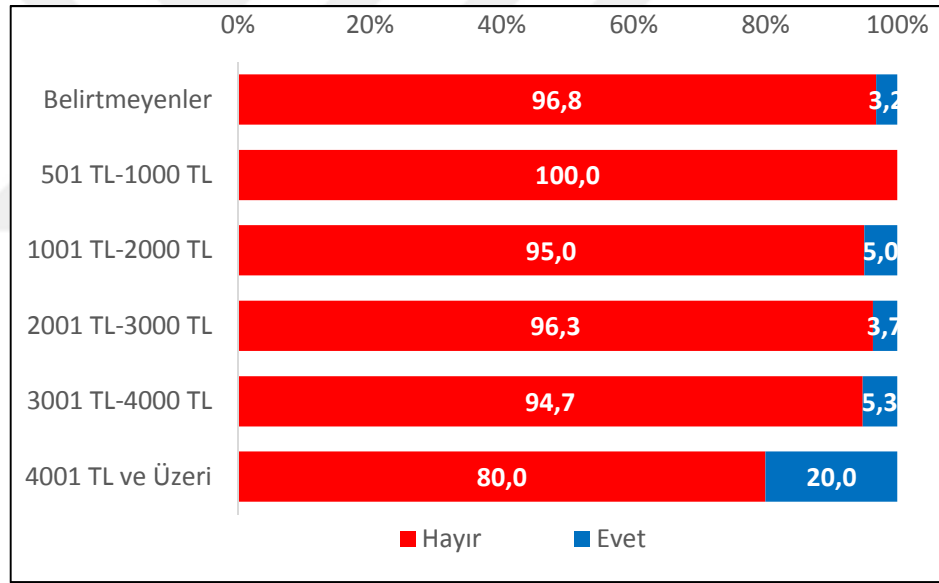
Lisansüstü eğitim seviyesi

- Hayır: % 94
- Evet: % 6

Verilen cevaplara bakıldığında, daha önce evlilik yapmış olanların oranı, ortaöğretim eğitim seviyesinde en fazla olmuştur. Onu, lisansüstü eğitim grubu takip etmektedir. Üçüncü sırada ise, ilköğretim grubu bulunmaktadır.

En az, ikinci veya daha fazla evlilik teşebbüsünde bulunan kesim Yükseköğretim seviyesindeki deneklerdir.

4.2.4.22. Daha Önce Evlilik Yaptınız mı?(Aylık Gelire Göre)

Şekil 98: Deneklerin Daha Önce Evlenmiş Olma Durumları (Aylık Gelire Göre)

	Belirtmeyenler	501 TL-1000 TL	1001 TL-2000 TL	2001 TL-3000 TL	3001 TL-4000 TL	4001 TL ve Üstü
Baz	62	10	40	54	19	15

Gelir seviyesi ile boşanma arasındaki ilişki, farklı gelir seviyelerindeki boşanma oranlarının karşılaştırılmasıyla elde edilmektedir:

Aylık gelirini belirtmeyenler

- Hayır: % 97

- Evet: % 3

501-100 TL gelirliler

- Hayır: % 100
- Evet: % 0

1001-2000 arası gelirliler

- Hayır: % 95
- Evet: % 5

2001-3000 arası gelirliler

- Hayır: % 96
- Evet: % 4

3001-4000 arası gelirliler

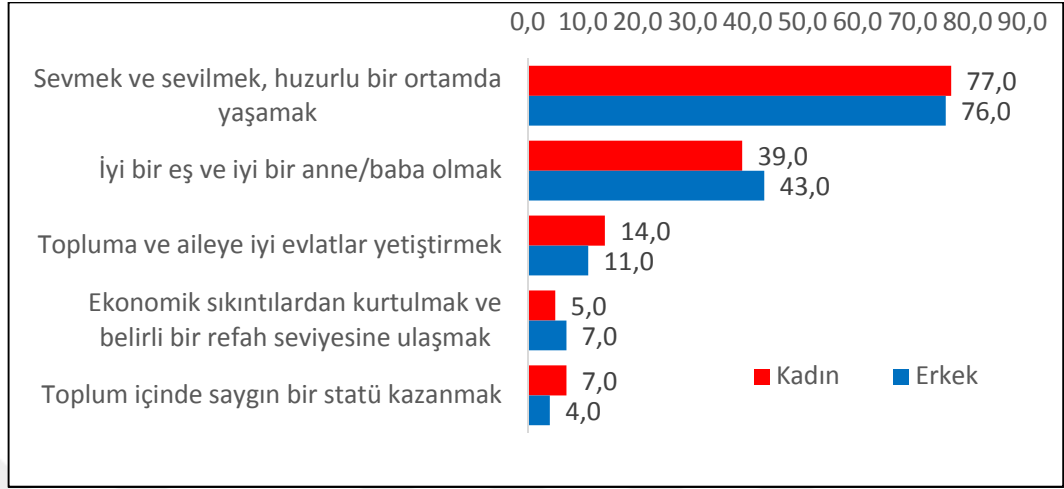
- Hayır: % 95
- Evet: % 5

4001 ve üzeri gelirliler

- Hayır: % 80
- Evet: % 20

Verilen cevaplardan anlaşılmaktadır ki, gelir seviyesi yükseldikçe, eşlerin boşanma oranları daha fazla artmaktadır. Bu konu ile ilgili daha detaylı bilgiler, konunun çeşitli boyutlarının ayrı bir araştırma konusu ile gerçekleştirilmesiyle elde edilebilecek niteliktedir.

4.2.4.23. Evliliğinizin İlk Yıllarında Eşinizden ve Evlilikten Beklentileriniz Nelerdi? (Cinsiyete Göre)

Şekil 99: Evliliğin İlk Yıllarında Deneklerin Evlilikten Beklentileri (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Evli denekler, evliliğin ilk yıllarında eşlerinden ve evlilikten beklentilerinin neler olduğunu, aşağıdaki bilgileri vererek açıklamışlardır:

Kadınlar

Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 77

İyi bir eş ve anne olmak: % 39

Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 14

Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak: % 5

Toplum içinde saygınlık kazanmak: % 7

Erkekler

Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 76

İyi bir eş ve baba olmak: % 43

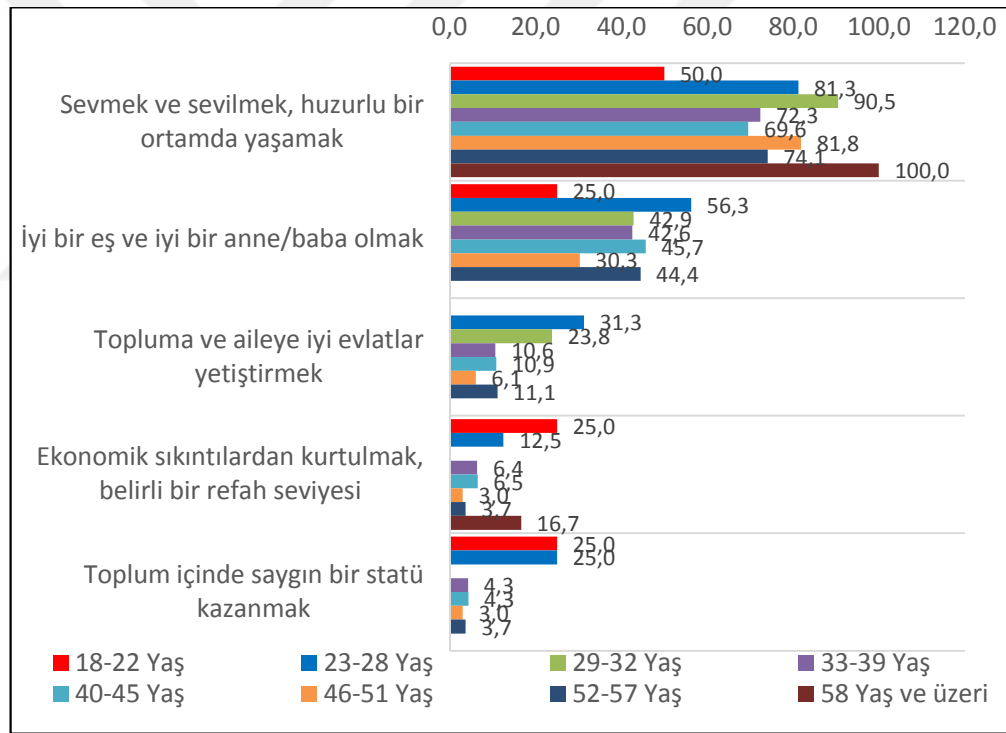
Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 11

Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak: % 7

Toplum içinde saygınlık kazanmak: % 4

Evli çiftlerin cevaplarında, sevmek, sevilme ve huzurlu ortamda yaşamak konusunda, bayanlar erkeklerden % 1’lik daha fazla istek içinde olmuşlardır. İyi bir eş ve anne/baba olmak konusunda, erkekler bayanlardan % 4’lük oranda farklı eğilimlerini belirtmişlerdir. Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek hususunda, bayanlar erkeklerden % 3’lük bir fazlalıkla görüşlerini belirtmişlerdir. Toplum içinde saygınlık kazanmak konusunda, bayan ve erkekler aynı oranlarda isteklerini belirtmişlerdir. Ekonomik sıkıntıdan kurtulma isteği, erkeklerde bayanlardan % 2 oranında daha fazla olmuştur.

4.2.4.24. Evliliğinizin İlk Yıllarında Eşinizden Ve Evlilikten Beklentileriniz Nelerdi?(Yaşa Göre)

Şekil 100: Evliliğin İlk Yıllarında Deneklerin Beklentileri (Yaşa Göre)

	18-22 Yaş	23-28 Yaş	29-32 Yaş	33-39 Yaş	40-45 Yaş	46-51 Yaş	52-57 Yaş	58 Yaş ve Üstü
Baz	4	16	21	47	46	33	27	6

Evliliklerinin ilk yıllarında evli deneklerin, eşlerinden ve evlilikten beklentilerinin neler olduğuna dair elde edilen bulgular şu şekildedir:

18-22 arası yaş grubu

- Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 50
- İyi bir eş ve anne/baba olmak: % 25
- Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak: % 25
- Toplum içinde saygınlık kazanmak: % 25

23-28 arası yaş grubu

- Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 81
- İyi bir eş ve anne/ baba olmak: % 56
- Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 31
- Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak: % 13
- Toplum içinde saygınlık kazanmak: % 25

29-32 arası yaş grubu

- Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 91
- İyi bir eş ve anne/baba olmak: % 43
- Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 24

33-39 arası yaş grubu

- Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 72
- İyi bir eş ve anne/baba olmak: % 43
- Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 11
- Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak: % 6
- Toplum içinde saygınlık kazanmak: % 4

40-45 arası yaş grubu

- Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 70
- İyi bir eş ve anne/baba olmak: % 46
- Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 11
- Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak: % 7
- Toplum içinde saygınlık kazanmak: % 4

46-51 arası yaş grubu

- Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 82
- İyi bir eş ve anne/baba olmak: % 30
- Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 6
- Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak: % 3
- Toplum içinde saygınlık kazanmak: % 3

52-57 arası yaş grubu

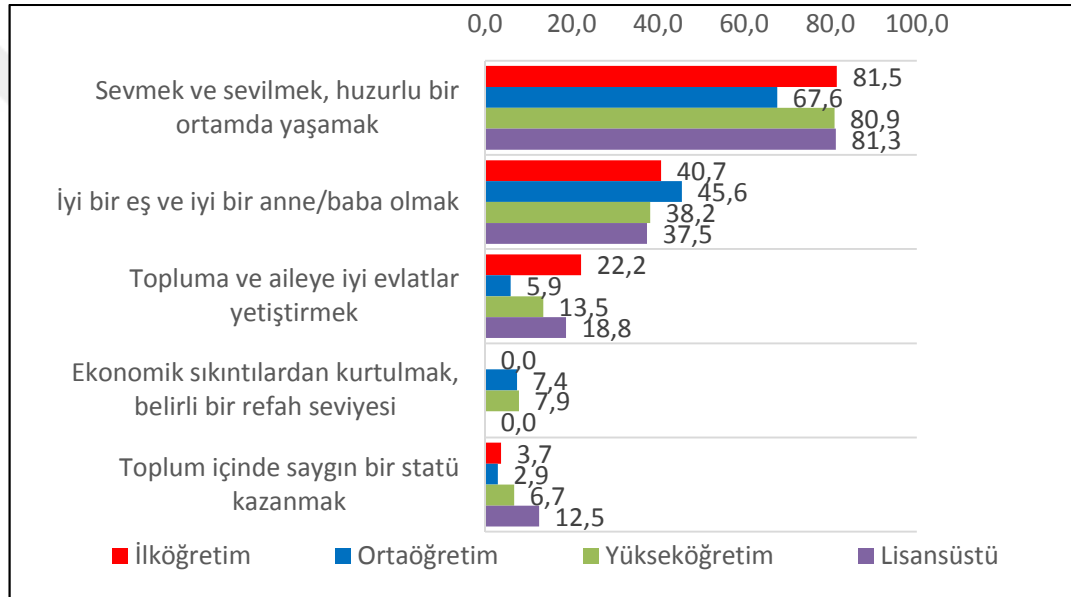
- Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 74
- İyi bir eş ve anne/baba olmak: % 44
- Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 11
- Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak: % 4
- Toplum içinde saygınlık kazanmak: % 4

58 yaş ve üzeri grubu

- Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 100
- Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak: % 17

Evliliğin ilk yıllarında eşinden ve evliliğinden en önemli beklentileri, değişik yaş grupları şu şekilde açıklamışlardır: Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak faktörü ile ekonomik sıkıntılardan kurtulmak ve belirli bir refah seviyesine ulaşmak isteği en fazla 58 yaş ve üzeri grubunda ortaya çıkmıştır. İyi bir eş ve anne/baba olma arzusu ve Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek; 23-28 arası yaş grubunda gözlemlenmektedir. Toplum içinde saygınlık arzusu, 33-39 ve 40-45 yaş gruplarında en üst düzeyde bulunmaktadır.

4.2.4.25. Evliliğinizin İlk Yıllarında Eşinizden ve Evlilikten Beklentileriniz Nelerdi? (Eğitime Göre)

Şekil 101: Evliliğin İlk Yıllarında Deneklerin Beklentileri (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Eğitim seviyesine göre, deneklerin eşlerinden ve evliliklerinden beklentilerinin neler olduğu ile ilgili veriler şu şekildedir;

İlköğretim seviyesi

- Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 82
- İyi bir eş ve anne/baba olmak: % 41
- Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 22

- Toplum içinde saygınlık kazanmak: % 4

Ortaöğretim seviyesi

- Sevmek ve sevilme, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 68
- İyi bir eş ve anne/baba olmak: % 46
- Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 6
- Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak: % 7
- Toplum içinde saygınlık kazanmak: % 3

Yükseköğretim seviyesi

- Sevmek ve sevilme, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 81
- İyi bir eş ve anne/baba olmak: % 38
- Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 14
- Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak: % 8
- Toplum içinde saygınlık kazanmak: % 7

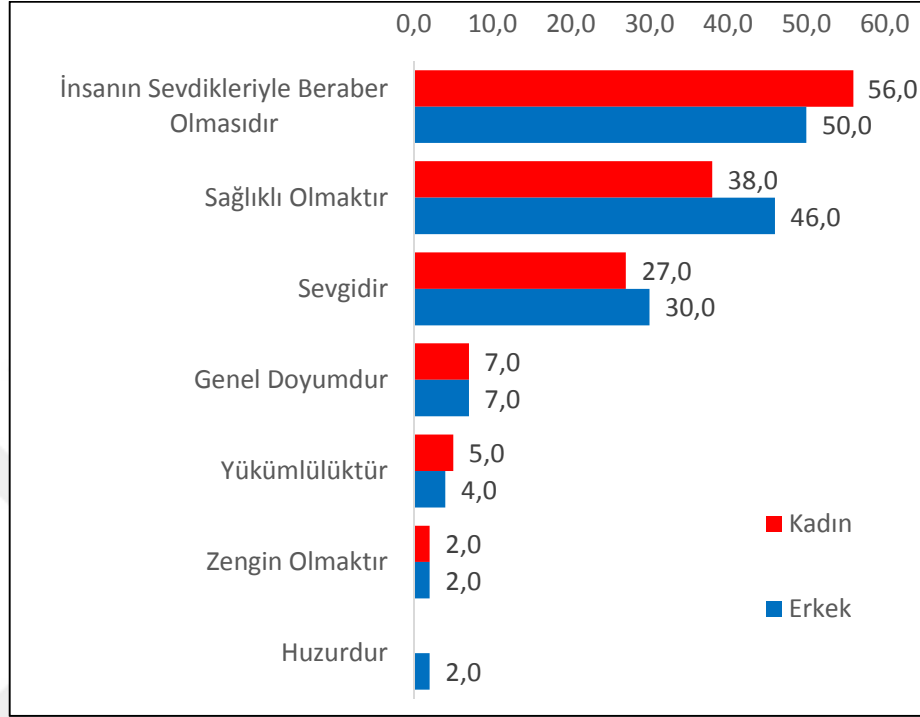
Lisansüstü eğitim seviyesi

- Sevmek ve sevilme, huzurlu bir ortamda yaşamak: % 81
- İyi bir eş ve anne/baba olmak: % 38
- Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek: % 19
- Toplum içinde saygınlık kazanmak: % 13

Sevmek ve sevilme, huzurlu bir ortamda yaşamak ve topluma, aileye iyi evlatlar yetiştirmek konusunda, en yüksek istek ilköğretim seviyesinden gelmiştir. İyi bir eş ve anne/baba olmak eğilimi, en fazla orta öğretim seviyesinde görülmektedir. Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak ve belirli bir refah seviyesine ulaşmak beklentisi, birbirine yakın bir oranda ortaöğretim ve yükseköğretim seviyesine sahip gruplarda görülmektedir.

Toplum içinde saygınlık kazanmak, lisansüstü eğitim seviyesinde, en yüksek oranda ortaya çıkmıştır.

4.2.4.26. Size Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir?(Cinsiyete Göre)

Şekil 102: Deneklere Göre Mutluluğun Genel Anlamı (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Denekler, kendilerine göre mutluluğun ne olduğunu aşağıdaki cümleler ile açıklamışlardır:

Kadınlar

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 56
- Sağlıklı olmaktır: % 38
- Sevgidir: % 27
- Genel doyumdur: % 7
- Yükümlülüktür: % 5
- Zengin olmaktır: % 2

Erkekler

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 50
- Sağlıklı olmaktır: % 46
- Sevgidir: % 30
- Genel doyumdur: % 7
- Yükümlülüktür: % 4
- Zengin olmaktır: % 2
- Huzurdur: % 2

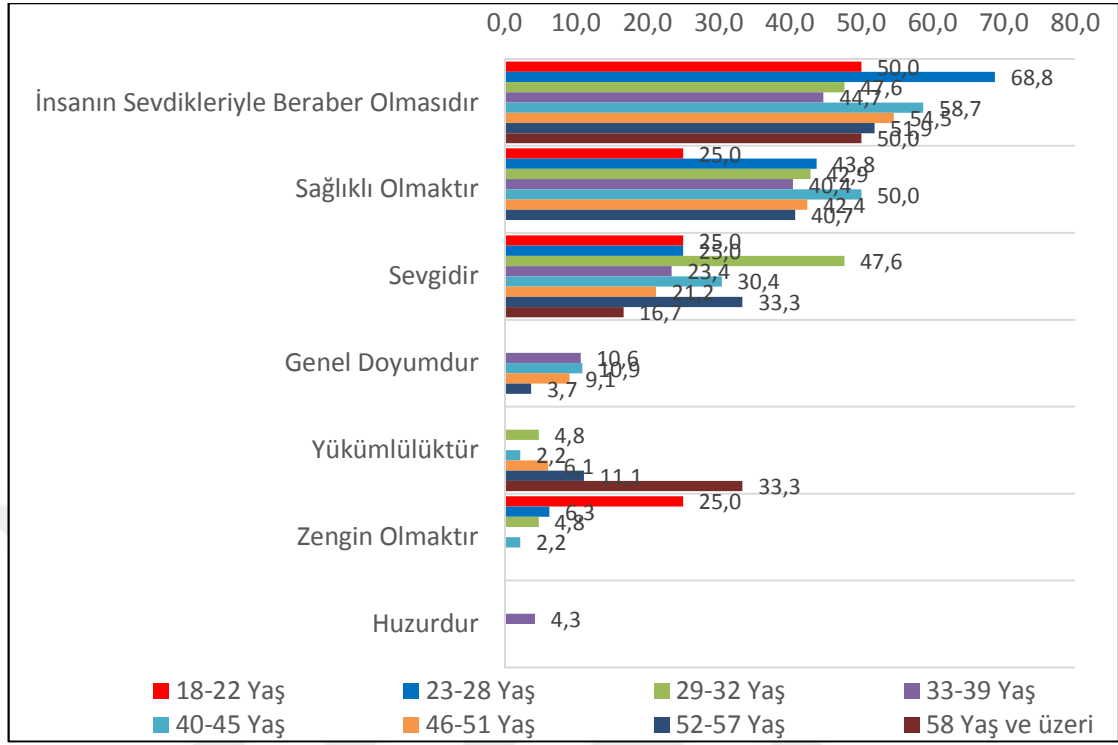
İnsanın sevdikleriyle beraber olmasının mutluluğu getirdiği konusunda bayanlar, erkeklerden % 6 ile daha yüksek oranda cevap vermişlerdir.

Sağlıklı olmanın mutluluğu getirebileceği görüşü konusunda erkekler, bayanlardan % 8 daha fazla değerlendirmede bulunmuşlardır.

Yükümlülüğün mutluluğa yol açabileceği konusunda kadınlar, erkeklerden % 1 puan daha önde olmuşlardır.

Mutluluğun insanın sevdikleri ile beraber olması ve sağlıklı olması gibi iki temel fonksiyonun olduğu bu cevaplar ile ortaya çıkmaktadır.

4.2.4.27. Size Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir?(Yaşa Göre)

Şekil 103: Deneklere Göre Mutluluğun Genel Anlamı (Yaşa Göre)

	18-22 Yaş	23-28 Yaş	29-32 Yaş	33-39 Yaş	40-45 Yaş	46-51 Yaş	52-57 Yaş	58 Yaş ve üstü
Baz	4	16	21	47	46	33	27	6

Yaş gruplarına göre, mutluluğun ne olduğu aşağıda verilen açıklamalar ile şekillenmektedir:

18-22 yaş grubu

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 50
- Sağlıklı olmaktır: % 25
- Sevgidir: % 25
- Zengin olmaktır: % 25

23-28 arası yaş grubu

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 69

- Sağlıklı olmaktır: % 44
- Sevgidir: % 25
- Zengin olmaktır: % 6

29-32 arası yaş grubu

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 48
- Sağlıklı olmaktır: % 43
- Sevgidir: % 48
- Yükümlülüktür: % 5
- Zengin olmaktır: % 5
- 33-39 arası yaş grubu
- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 45
- Sağlıklı olmaktır: % 40
- Sevgidir: % 23
- Genel doyumdur: % 11
- Huzurdur: % 4

40-45 arası yaş grubu

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 59
- Sağlıklı olmaktır: % 50
- Sevgidir: % 30
- Genel doyumdur: % 11
- Yükümlülüktür: % 2
- Zengin olmaktır: % 2

46-51 arası yaş grubu

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 55
- Sağlıklı olmaktır: % 42
- Sevgidir: % 21
- Genel doyumdur: % 9
- Yükümlülüktür: % 6

52-57 arası yaş grubu

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 52
- Sağlıklı olmaktır: % 41
- Sevgidir: % 33
- Genel doyumdur: % 4
- Yükümlülüktür: % 11

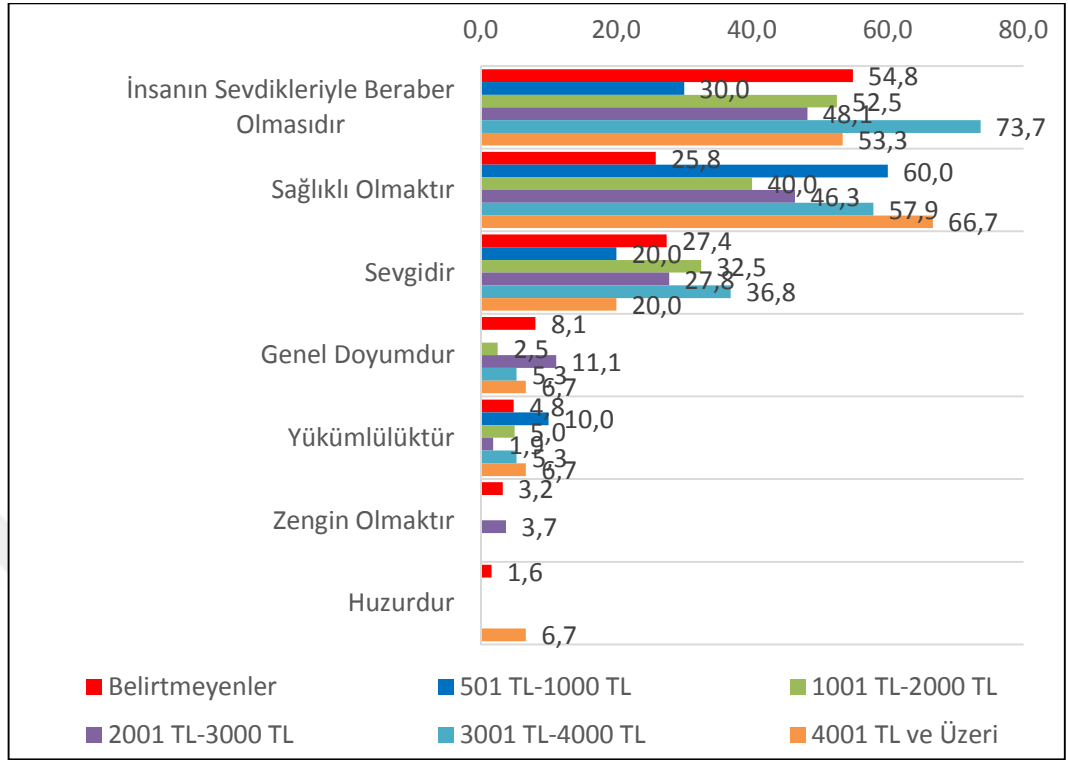
58 yaş ve üzeri grubu

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 50
- Sevgidir: % 17
- Yükümlülüktür: % 33

Çeşitli yaş gruplarında, mutluluk ile ilgili farklı beklentilerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu faktörlerin bazıları, belli yaş gruplarında yer almaz iken, diğerlerinde görülebilmektedirler.

Mutluluğun en belirgin unsurlarından ilk üçü ‘insanın sevdikleriyle beraber olması’, ‘sağlıklı olma durumu’ ve ‘sevgi’dir. İnsanların sevdikleriyle beraber olması görüşü, en fazla 23-28 arası yaş grubunda görülmektedir. İkinci mutluluk faktörü olarak görülen sağlıklı olma durumu en yüksek olarak, 40-45 yaş grubunda ortaya çıkmaktadır. Mutluluk faktörlerinden sevgi unsuru ise daha çok 29-32 yaş grubunda görülmektedir.

4.2.4.28. Size Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir?(Aylık Gelire Göre)

Şekil 104:Deneklere Göre Mutluluğun Genel Anlamı (Aylık Gelire Göre)

	Belirtmeyenler	501 TL-1000 TL	1001 TL-2000 TL	2001 TL-3000 TL	3001 TL-4000 TL	4001 TL ve Üstü
Baz	62	10	40	54	19	15

Gelir durumlarına göre deneklere mutluluğun ne olduğu sorusuna şu cevaplar alınmıştır:

Gelirini Belirtmeyenler

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 55
- Sağlıklı olmaktır: % 26
- Sevgidir: % 27
- Genel doyum: % 8
- Yükümlülüktür: % 5
- Zengin olmaktır: % 3
- Huzurdur: % 2

501-1000 TL gelir sahipleri

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 30
- Sağlıklı olmaktır: % 60
- Sevgidir: % 20
- Yükümlülüktür: % 10

1001-2000 TL gelir sahipleri

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 53
- Sağlıklı olmaktır: % 40
- Sevgidir: % 33
- Genel doyum: % 3
- Yükümlülüktür: % 5

2001-3000 TL gelir sahipleri:

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 48
- Sağlıklı olmaktır: % 46
- Sevgidir: % 28
- Genel doyumdur: % 11
- Yükümlülüktür: % 2
- Zengin olmaktır: % 4

3001-4000 TL gelir sahipleri

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 74
- Sağlıklı olmaktır: % 58
- Sevgidir: % 37

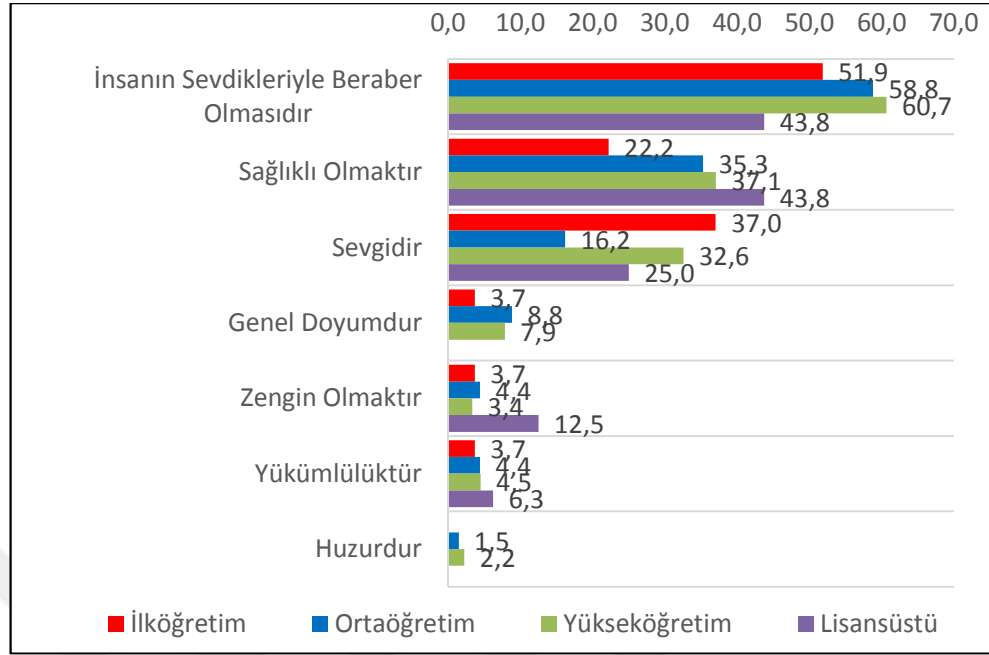
- Genel doyumdur: % 8
- Yükümlülüktür: % 5

4001 TL ve üzeri gelir sahipleri

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 53
- Sağlıklı olmaktır: % 67
- Sevgidir: % 20
- Genel doyumdur: % 7
- Yükümlülüktür: % 7
- Huzurdur: % 7

Gelir sahiplerine göre, mutluluk faktörlerinden İnsanın sevdikleriyle beraber olması faktörü 3001-4000 TL'lik gelir sahipleri tarafından tercih edilmiştir. Mutluluğun ikinci faktörü olan sağlık tercihi, 4001 TL ve üzeri gelir sahiplerince dile getirilmiştir. Mutluluk unsurlarından biri olan sevgi, 3001-4000 TL'lik gelir sahiplerince benimsenmiştir.

4.2.4.29. Eşinize Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir?(Eğitime Göre)

Şekil 105: Eşlere Göre Mutluluğun Genel Anlamı (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Eğitim durumuna göre, mutluluğun, deneklerin eşlerine göre hangi faktörlerle sağlanacağı konusunda şu görüşler öne sürülmüştür:

İlköğretim seviyesi

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 52
- Sağlıklı olmaktır: % 22
- Sevgidir: % 37
- Genel doyumdur: % 4
- Zenginliktir: % 4
- Yükümlülüktür: %4

Ortaöğretim seviyesi

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 59

- Sağlıklı olmaktır: % 35
- Sevgidir: % 16
- Genel doyumdur: % 9
- Zenginliktir: % 4
- Yükümlülüktür: % 4
- Huzurdur: % 2

Yükseköğretim seviyesi

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 61
- Sağlıklı olmaktır: % 37
- Sevgidir: % 33
- Genel doyumdur: % 8
- Zenginliktir: % 3
- Yükümlülüktür: % 4
- Huzurdur: % 2

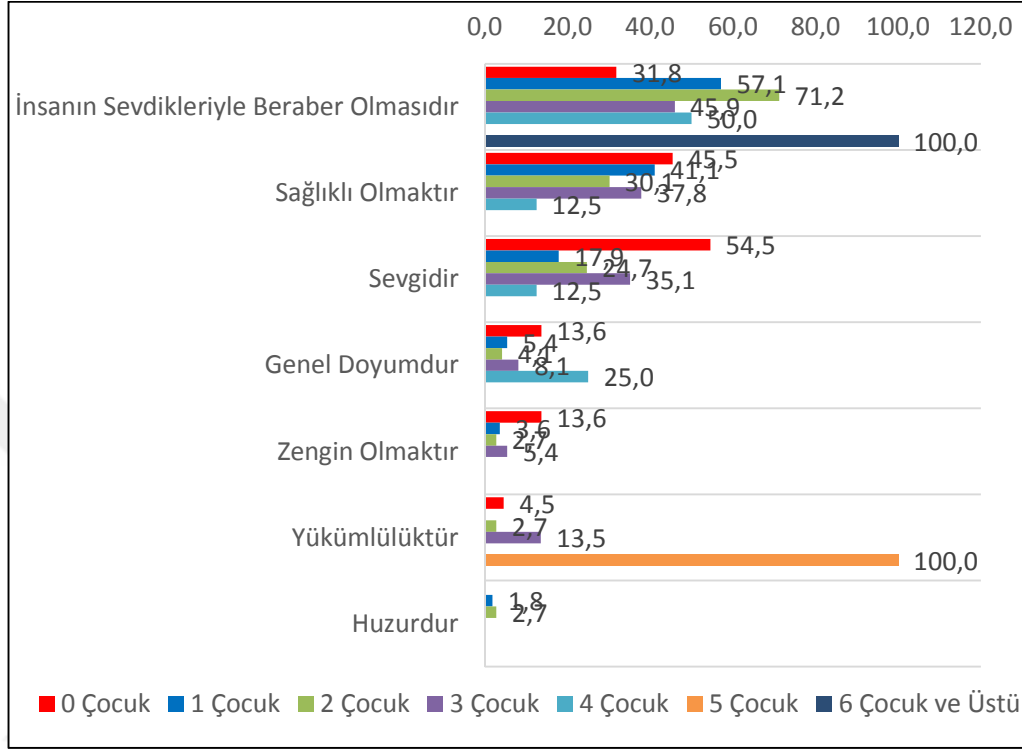
Lisansüstü eğitim seviyesi

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 44
- Sağlıklı olmaktır: % 44
- Sevgidir: % 25
- Zenginliktir: % 13
- Yükümlülüktür: % 6

Eğitim seviyesine göre, mutluluğun en yüksek unsuru olarak gösterilen,insanın sevdikleriyle beraber olması seçeneği, en fazla yüksek öğretim seviyesinde ortaya çıkmıştır. İkinci mutluluk faktörü olan sağlıklı olmak hususu, lisansüstü seviyede en

yoğun şekilde gerçekleşmektedir. Üçüncü faktör olarak sevgi hususu, ilköğretim seviyesinde yüksek bir oranda dile getirilmiştir.

4.2.4.30. Eşinize Göre Genel Anlamda Mutluluk Nedir?(Çocuk Sayısına Göre)

Şekil 106: Eşlere Göre Mutluluğun Genel Anlamı (Çocuk Sayısına Göre)

Denekler, çocuk durumuna göre eşlerinin mutluluk faktörlerini aşağıdaki şekilde değerlendirmişlerdir:

Çocuğu olmayanlar

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 32
- Sağlıklı olmaktır: % 46
- Sevgidir: % 55
- Doyumdur: % 14
- Zenginliktir: % 14
- Yükümlülüktür: % 5

1 Çocuğu Olanlar

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 57
- Sağlıklı olmaktır: % 41
- Sevgidir: % 18
- Doyumdur: % 5
- Zenginliktir: % 4
- Huzurdur: % 2

2 Çocuğu Olanlar

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 71
- Sağlıklı olmaktır: % 30
- Sevgidir: % 25
- Doyumdur: % 4
- Zenginliktir: % 3
- Yükümlülüktür: % 3
- Huzurdur: % 3

3 Çocuğu Olanlar

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 46
- Sağlıklı olmaktır: % 38
- Sevgidir: % 35
- Doyumdur: % 8
- Zenginliktir: % 5
- Yükümlülüktür: % 14

4 Çocuğu Olanlar

- İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır: % 50
- Sağlıklı olmaktır: % 13
- Sevgidir: % 13
- Doyumdur: % 25

5 Çocuğu Olanlar

- Yükümlülüktür: % 100

6 Çocuk ve Fazlası Olanlar

- Sağlıklı olmak: % 100

Çocuk sayısı dikkate alındığında, denekler eşlerinin mutluluk ile ilgili algılarını en çok şu üç başlık altında toplamışlardır. 6 ve fazlası çocuğa sahip olanların % 100'ü eşleri için mutluluğun sağlıklı olmak ile eş anlama geldiğini belirtmiştir.

Mutluluğun yükümlülükle aynı anlama geldiğini belirten % 100'lük bir diğer oran 5 çocuğa sahip olanlarda görölmektedir.

Eşlerine göre mutluluğun, insanın sevdikleriyle beraber olduğunu ifade eden çoğunluk %71 ile 2 çocuğa sahip deneklerce ifade edilmiştir.

Mutluluğun kaynağının sevgi olduğunu belirten eşler, çocuksuz ailelerde % 54 ile en yüksek oranı oluşturmaktadır.

Eşine göre mutluluğun genel doyum olduğunu ifade edenlerin oranı 4 çocuklu ailelerde %25 ile ilk sırayı almaktadır.

4.2.4.31. Size Göre Aile Nedir?(Cinsiyete Göre)

Şekil 107: Deneklere Göre Ailenin Genel Anlamı (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Ailenin ne olduğu konusunda, cinsiyet göre, deneklere yöneltilen sorulara şu cevaplar verilmiştir:

Kadınlar

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 47
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 40
- Sorumluluk ortamıdır: % 20
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 12
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 17
- Genel doyuma ulaşılan yerdir: % 11
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 7

Erkekler

- Sevginin yaşandığı yerdir: %38
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 44

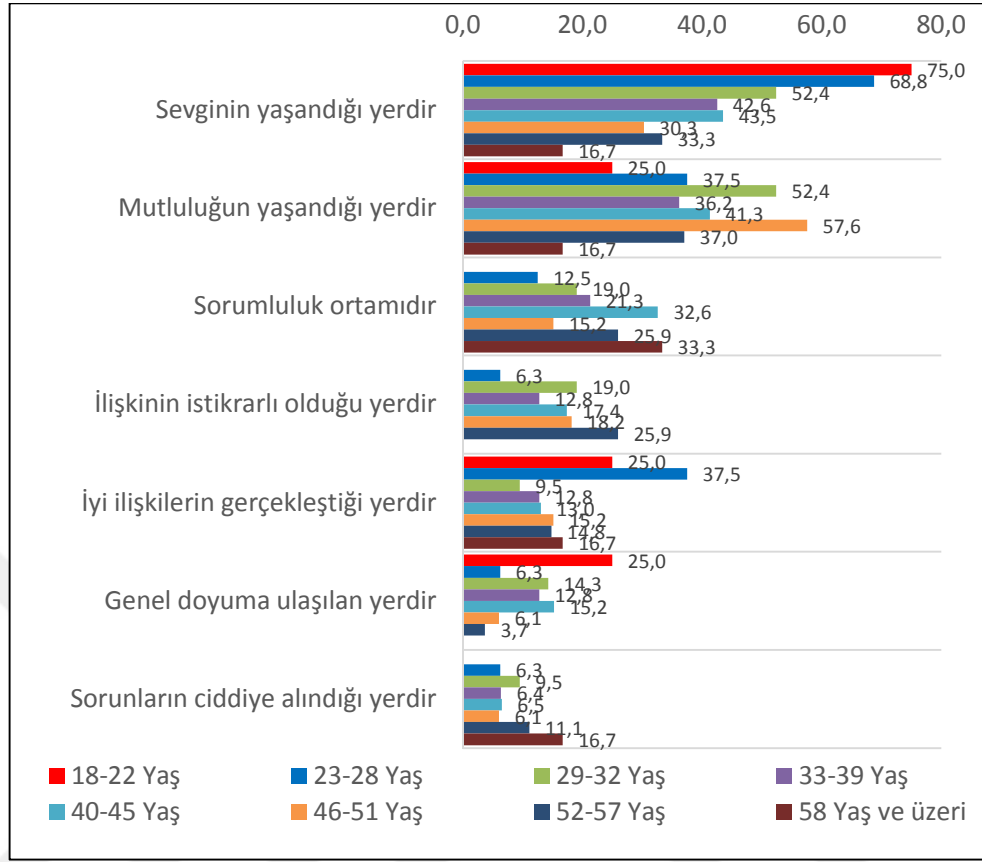
- Sorumluluk ortamıdır: % 25
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 20
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 14
- Genel doyuma ulaşılan yerdir: % 10
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 8

Verilen cevaplarda ilk sırayı, sevgi, mutluluk, sorumluluk ve ilişkilerin istikrarı ve iyi ilişkilerin gerçekleştiği yer konularını görmek mümkündür.

Bu konu, sevgi ve mutluluğu birlikte ele aldığımızda, Bayanlarda % 87'lik, Erkeklerde ise, % 82'lik bir oranın ortaya çıktığını görmekteyiz. İkinci konu ise, iyi ve istikrarlı ilişkiler, bayanlarda % 29, Erkeklerde ise, % 34 seviyesine ulaşmaktadır. Ailenin sorumluluk ortamı olarak algılanışı bayanlarda %20 civarında görülürken, erkeklerde bu oran % 25 olmaktadır.

Genel doyum ve sorunların ciddiye alındığı yer konusunda, bayan ve erkeklerde ortaya çıkan oranlar hemen hemen aynıdır.

4.2.4.32. Size Göre Aile Nedir?(Yaşa Göre)

Şekil 108: Deneklere Göre Ailenin Genel Anlamı (Yaşa Göre)

	18-22 Yaş	23-28 Yaş	29-32 Yaş	33-39 Yaş	40-45 Yaş	46-51 Yaş	52-57 Yaş	58 Yaş ve Üstü
Baz	4	16	21	47	46	33	27	6

Yaş durumuna göre evli deneklere ailenin ne olduğu ile ilgili sorulan sorulara şu cevaplar alınmıştır:

18-22 yaş seviyesi

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 75
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 25
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 25
- Genel doyuma ulaşılan yerdir: % 25

23-28 yaş seviyesi

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 69
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 38
- Sorumluluk ortamıdır: % 13
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 6
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 38
- Genel doyuma ulaşılan yerdir: % 6
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 6

29-32 yaş seviyesi

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 52
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 52
- Sorumluluk ortamıdır: % 19
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 19
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 10
- Genel doyuma ulaşılan yerdir: % 14
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 10

33-39 yaş seviyesi

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 43
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 36
- Sorumluluk ortamıdır: % 21
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 13
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 13

- Genel doyuma ulaşılan yerdir: % 13
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 6

40-45 yaş seviyesi

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 44
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 41
- Sorumluluk ortamıdır: % 33
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 17
- İyi ilişkilerin gerçekleştiğı yerdir: % 13
- Genel doyuma ulaşılan yerdir: % 15
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 6

46-51 yaş seviyesi

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 30
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 58
- Sorumluluk ortamıdır: % 15
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 18
- İyi ilişkilerin gerçekleştiğı yerdir: % 15
- Genel doyuma ulaşılan yerdir: % 6
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 6

52-57 yaş seviyesi

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 33
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 37
- Sorumluluk ortamıdır: % 26

- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 26
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 15
- Genel doyuma ulaşılan yerdir: % 4
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 11

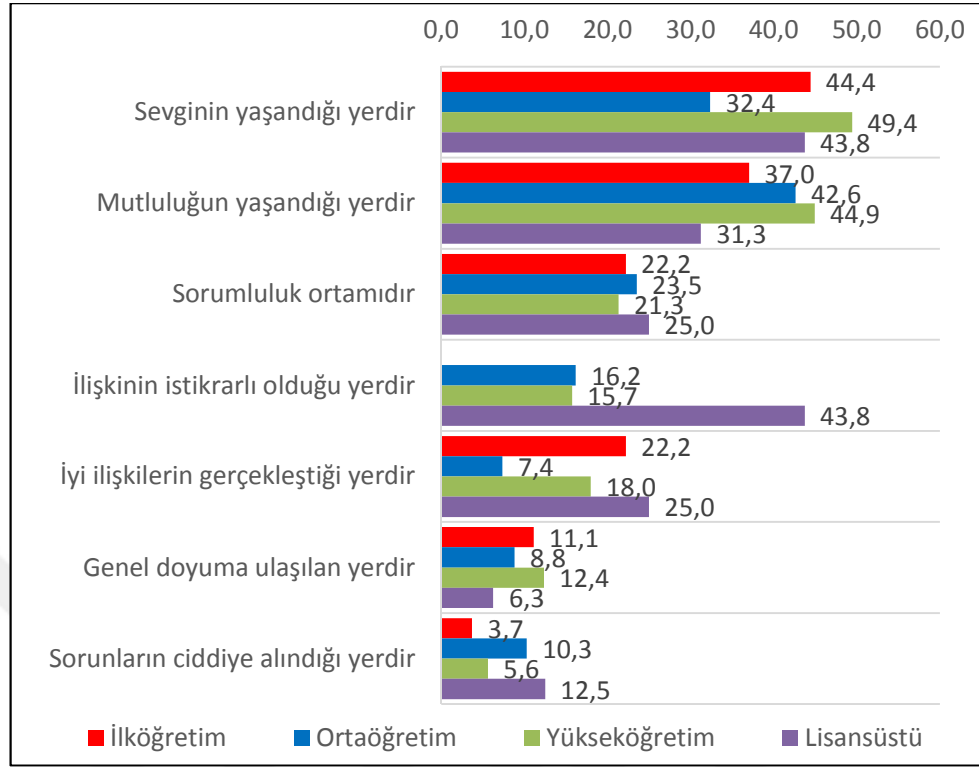
58 yaş ve üzeri seviyesi

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 17
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 17
- Sorumluluk ortamıdır: % 33
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 17
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 17

Alınan cevaplarda, farklı seviyelerde, ailenin ne olduğu hususunda değerlendirmeler olmaktadır. Sevginin yaşandığı yer konusunda en yüksek seviye, 18-23 yaş arasında görülmektedir. Mutluluğun yaşandığı yer konusunda, en yüksek oran 46-51 arası yaş grubu ilk sırada yer almaktadır.

Sorumluluk ortamı olarak aileyi ön plana alma konusunda 58 yaş ve üzeri en fazla yüksek oran ortaya koymaktadır. İlişkinin istikrarlı olduğu yer konusunda, 52-57 arası yaş grubu daha belirgin bir tercih yapmaktadır. İyi ilişkilerin gerçekleştiği yer hususunda da, 23-28 arası yaş grubu bu görüşünün aileyi temsil edeceğini belirtmiştir.

4.2.4.33. Size Göre Aile Nedir? (Eğitime Göre)

Şekil 109: Deneklere Göre Ailenin Genel Anlamı (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Eğitim durumuna göre, deneklerin aile algısı aşağıdaki faktörler açısından ele alınmaktadır:

İlköğretim seviyesi

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 44
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 37
- Sorumluluk ortamıdır: % 22
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 22
- Genel doyuma ulaşılan yerdir: % 11
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 4

Orta ğretim seviyesi

- Sevginin yaşandığı yerdur: % 32
- Mutluluğun yaşandığı yerdur: % 43
- Sorumluluk ortamıdır: % 24
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdur: % 16
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdur: % 7
- Genel doyuma ulaşılan yer: 9
- Sorunların ciddiye alındığı yerdur: % 10

Yükseköğretim seviyesi

- Sevginin yaşandığı yerdur: % 49
- Mutluluğun yaşandığı yerdur: % 45
- Sorumluluk ortamıdır: % 21
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdur: % 16
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdur: % 18
- Genel doyuma ulaşılan yer: 12
- Sorunların ciddiye alındığı yerdur: % 6

Lisansüstü öğretim seviyesi

- Sevginin yaşandığı yerdur: % 44
- Mutluluğun yaşandığı yerdur: % 31
- Sorumluluk ortamıdır: % 25
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdur: % 44
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdur: % 25

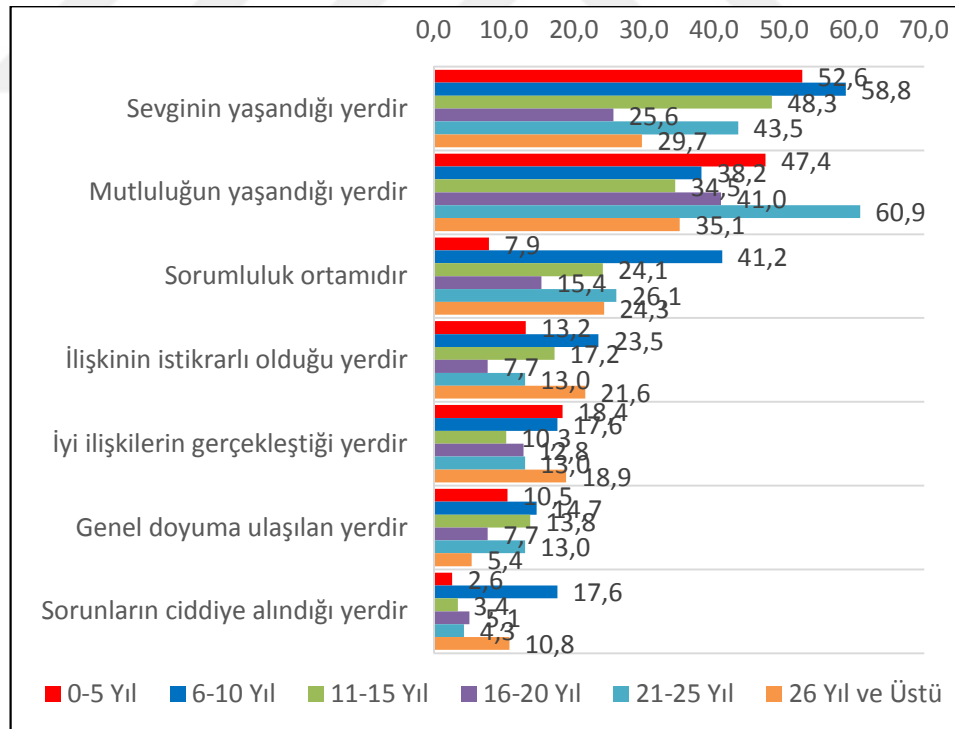
- Genel doyuma ulaşılan yer: 6
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 13

Eğitim durumuna göre, deneklerin aileyi tanımlamaları yedi başlıkta ortaya çıkmaktadır. Bunlar içinde, sevginin ve mutluluğun yaşandığı yer hususu, en yüksek oranını yüksek öğretim seviyesindeki deneklerde bulmaktadır.

Ailenin sorumluluk ortamı olduğunu en fazla söyleyen kesim, lisansüstü eğitim kesimi olmuştur. İlişkinin istikrarlı olduğu ve iyi ilişkilerin gerçekleştiği yer olarak ailenin değerlendirilmesi aynı şekilde lisansüstü öğretim seviyesinde yüksek oranda ortaya çıkmaktadır.

Genel doyuma ulaşılan yer anlayışı, en yüksek oranını yüksek öğretim seviyesinde bulmaktadır. Sorunların ciddiye alındığı yer olarak ailenin açıklanması, en fazla lisansüstü öğretim seviyesinde dillendirilmektedir.

4.2.4.34. Size Göre Aile Nedir? (Evlilik Süresine Göre)

Şekil 110: Deneklere Göre Ailenin Genel Tanımı (Evlilik Süresine Göre)

	0-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21-25 Yıl	26 Yıl ve Üstü
Baz	38	34	29	39	23	37

Evlilik süresine göre denekler aileyi şu başlıklara göre açıklamışlardır:

0-5 yıl arası evliler

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 52
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 47
- Sorumluluk ortamıdır: % 8
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 13
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 18
- Genel doyuma ulaşılan yer: 11
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 3

6-10 yıl arası evliler

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 59
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 38
- Sorumluluk ortamıdır: % 41
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 24
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 18
- Genel doyuma ulaşılan yer: 15
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 18

11-15 yıl arası evliler

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 48
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 35
- Sorumluluk ortamıdır: % 24
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 17

- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 10
- Genel doyuma ulaşılan yer: 14
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 3

16-20 yıl arası evliler

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 26
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 41
- Sorumluluk ortamıdır: % 15
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 8
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 13
- Genel doyuma ulaşılan yer: 8
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 5

21-25 yıl arası evliler

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 44
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 61
- Sorumluluk ortamıdır: % 26
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 13
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 13
- Genel doyuma ulaşılan yer: 13
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 4

26 yıl ve üstü evliler

- Sevginin yaşandığı yerdir: % 30
- Mutluluğun yaşandığı yerdir: % 35

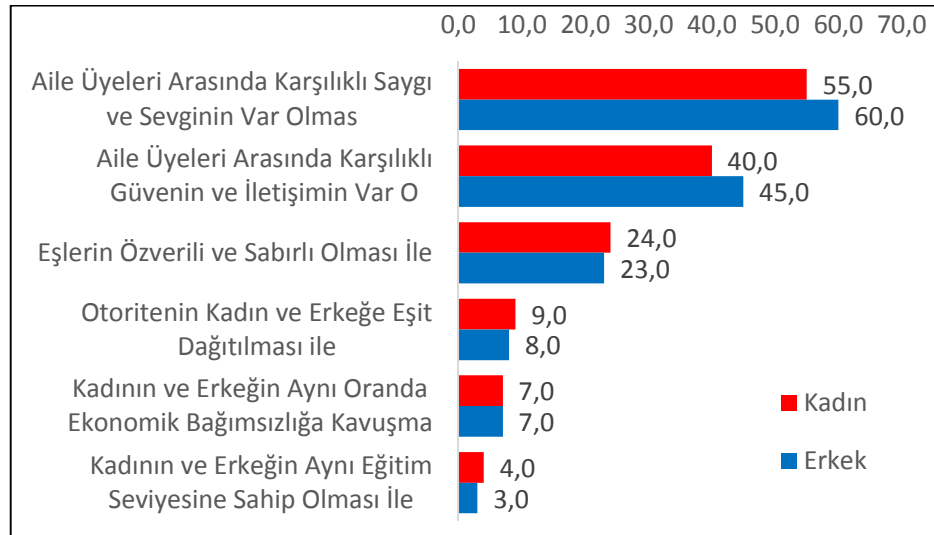
- Sorumluluk ortamıdır: % 24
- İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir: % 22
- İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir: % 19
- Genel doyuma ulaşılan yerdir: 5
- Sorunların ciddiye alındığı yerdir: % 11

Evlilik yılına göre, evli deneklerin aile ile ilgili değerlendirmelerinde sevginin yaşandığı yer faktörü en fazla 6-10 yıl arası evlilerde gözükmektedir.

Mutluluğun yaşandığı yer konusunda en yüksek oran, 21-25 yıl arası evliler tarafından belirtilmiştir. Evliliğin sorumluluk ortamı olduğu ve ilişkilerin istikrarlı olduğu yer anlayışı en fazla 6-10 yıl arası evliler tarafından belirtilmiştir.

Evliliğin iyi ilişkilerin gerçekleştiği yer görüşünde, en yüksek değerlendirmeyi 26 yıl ve üzeri evliler yapmıştır. Genel doyuma ulaşılan yer olarak ve sorunların ciddiye alındığı yer olarak, en yüksek tespit 6-10 yıl arası evliler tarafından yapılmıştır.

4.2.4.35. Size göre bir ailede mutluluk nasıl gerçekleşir? (Cinsiyete Göre)

Şekil 111: Deneklere Göre Mutluluğun Gerçekleşme Yolları (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Ailede mutluluğun nasıl gerçekleşebildiği hususunda, cinsiyet durumuna göre deneklerin değerlendirmesi aşağıdaki veriler doğrultusunda ortaya çıkmaktadır:

Kadınlar

- Aile üyeleri arasında karşılıklı saygı ve sevgiyle: % 55
- Aile üyeleri arasında karşılıklı güven ve iletişimle: % 40
- Eşlerin özverili ve sabırlı olmasıyla: % 24
- Otoritenin eşler arasında eşit dağıtılmasıyla: % 9
- Eşlerin aynı oranda ekonomik bağımsızlığıyla: % 7
- Eşlerin aynı eğitim seviyesine sahip olmasıyla: % 4

Erkekler

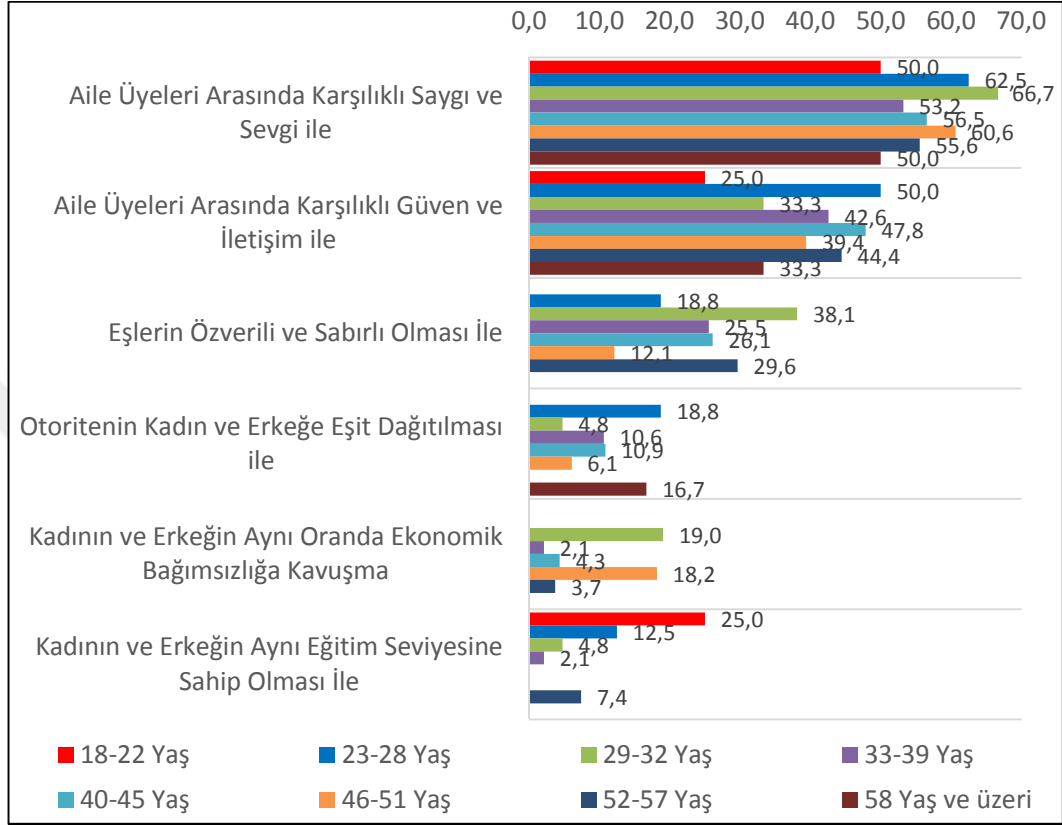
- Aile üyeleri arasında karşılıklı saygı ve sevgiyle: % 60
- Aile üyeleri arasında karşılıklı güven ve iletişimle: % 45
- Eşlerin özverili ve sabırlı olmasıyla: % 23
- Otoritenin eşler arasında eşit dağıtılmasıyla: % 8
- Eşlerin aynı oranda ekonomik bağımsızlığıyla: % 7
- Eşlerin aynı eğitim seviyesine sahip olmasıyla: % 3

Cinsiyet durumuna göre, ailede mutluluğun üç tane önemli faktörü ortaya çıkmaktadır. Bunlar; eşler arasında saygı ve sevgi, güven ve iletişim, özverili ve sabırlı olmalarıdır. Bunlar dışındaki üç faktör, oldukça az bir denek tarafından dile getirilmiştir.

Eşlerin karşılıklı sevgi ve saygı içinde olmaları ihtiyacı, erkeklerde, kadınlardan % 5'lik bir yüzde ile daha fazla dile getirilmiştir. Eşler arası güven ve iletişim faktörü aynı şekilde, erkekler arasında % 5 gibi fazla bir oranla benimsenmiştir. Eşlerin özverili ve sabırlı olması ve otoritenin eşit dağılımı hususları, bayanlarda % 1'lik bir oranla daha fazla gerekli görülmüştür. Eşlerin ekonomik yönden aynı oranda bağımsız olmaları görüşü her iki cinste de aynı oranda gerçekleşmiştir. Eşlerin mutluluk için aynı eğitim

seviyesinde olması konusu, çok az bir yüzde ile bayanlarda % 1'lık bir fazla talep bulmuştur.

4.2.4.36. Size Göre Bir Ailede Mutluluk Nasıl Gerçekleşir? (Yaşa Göre)

Şekil 112: Deneklere Göre Mutluluğun Gerçekleşme Yolları (Yaşa Göre)

	18-22 Yaş	23-28 Yaş	29-32 Yaş	33-39 Yaş	40-45 Yaş	46-51 Yaş	52-57 Yaş	58 Yaş ve Üstü
Baz	4	16	21	47	46	33	27	6

Yaş durumuna göre, ailede mutluluğun nasıl gerçekleşebileceği değişik yaş grupları tarafından aşağıdaki veriler ışığında açıklanmıştır:

18-23 arası yaş grubu

- Aile üyeleri arasında karşılıklı saygı ve sevgiyle: % 50
- Aile üyeleri arasında karşılıklı güven ve iletişimle: % 25
- Eşlerin aynı eğitim seviyesine sahip olmasıyla: % 25

23-28 arası yaş grubu

- Aile üyeleri arasında karşılıklı saygı ve sevgiyle: % 63
- Aile üyeleri arasında karşılıklı güven ve iletişimle: % 50
- Eşlerin özverili ve sabırlı olmasıyla: % 19
- Otoritelerin eşler arasında eşit dağıtılmasıyla: % 19
- Eşlerin aynı eğitim seviyesine sahip olmasıyla: % 13

29-32 arası yaş grubu

- Aile üyeleri arasında karşılıklı saygı ve sevgiyle: % 67
- Aile üyeleri arasında karşılıklı güven ve iletişimle: % 33
- Eşlerin özverili ve sabırlı olmasıyla: % 38
- Otoritelerin eşler arasında eşit dağıtılmasıyla: % 5
- Eşlerin aynı oranda ekonomik bağımsızlığıyla: % 19
- Eşlerin aynı eğitim seviyesine sahip olmasıyla: % 5

33-39 arası yaş grubu

- Aile üyeleri arasında karşılıklı saygı ve sevgiyle: % 53
- Aile üyeleri arasında karşılıklı güven ve iletişimle: % 43
- Eşlerin özverili ve sabırlı olmasıyla: % 26
- Otoritelerin eşler arasında eşit dağıtılmasıyla: % 11
- Eşlerin aynı oranda ekonomik bağımsızlığıyla: % 2
- Eşlerin aynı eğitim seviyesine sahip olmasıyla: % 2

40-45 arası yaş grubu

- Aile üyeleri arasında karşılıklı saygı ve sevgiyle: % 57

- Aile üyeleri arasında karşılıklı güven ve iletişimle: % 48
- Eşlerin özverili ve sabırlı olmasıyla: % 26
- Otoritelerin eşler arasında eşit dağıtılmasıyla: % 11
- Eşlerin aynı oranda ekonomik bağımsızlığıyla: % 4

46-51 arası yaş grubu

- Aile üyeleri arasında karşılıklı saygı ve sevgiyle: % 61
- Aile üyeleri arasında karşılıklı güven ve iletişimle: % 39
- Eşlerin özverili ve sabırlı olmasıyla: % 12
- Otoritelerin eşler arasında eşit dağıtılmasıyla: % 6
- Eşlerin aynı oranda ekonomik bağımsızlığıyla: % 18

52-57 arası yaş grubu

- Aile üyeleri arasında karşılıklı saygı ve sevgiyle: % 56
- Aile üyeleri arasında karşılıklı güven ve iletişimle: % 44
- Eşlerin özverili ve sabırlı olmasıyla: % 30
- Eşlerin aynı oranda ekonomik bağımsızlığıyla: % 4
- Eşlerin aynı eğitim seviyesine sahip olmasıyla: % 7

58 yaş ve üzeri grubu

- Aile üyeleri arasında saygı ve sevgiyle: % 50
- Aile üyeleri arasında karşılıklı güven ve iletişimle: % 33
- Otoritelerin eşler arasında eşit dağıtılmasıyla: % 17

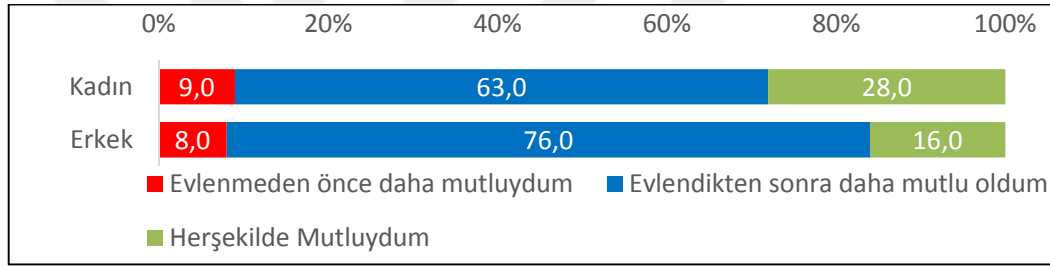
Yaş gruplarının mutluluk faktörleri, bazılarında daha geniş bir yelpaze oluştururken, diğer yaş gruplarında bu yelpaze daralmaktadır. Üç temel faktör olan saygı-sevgi,

karşılıklı güven-iletişim ve eşlerin özverili-sabırlı olması en yüksek yüzde ile ortaya çıkmaktadır.

Saygı ve sevgi, en fazla 29-32 arası yaş grubunda ifade edilmiştir. Karşılıklı güven ve iletişim ise, 23-28 arası yaş grubunda belirtilmiştir. Eşlerin özverili ve sabırlı olması özelliği de 29-32 arası yaş grubunda ön plana çıkmaktadır.

Diğer faktörler içinde, otoritelerin eşit dağılımı ve ekonomik bağımsızlığın eşitliği konusunda, 23-28 arası yaş grubu ilk sırada yer almıştır. Mutluluğu gerçekleştiren faktörlerden biri olan kadın ve erkeğin aynı eğitim seviyesine sahip olması gerekliliği 18-22 arası yaş grubunca en yüksek oranda vurgulanmıştır.

4.2.4.37. Evlenmeden Önce mi Daha Mutluydunuz Evlendikten Sonra mı Daha Mutlu Oldunuz? (Cinsiyete Göre)

Şekil 113: Deneklerin Evlilik Öncesi ve Sonrası Mutluluk Kıyaslaması

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Deneklerin evlilik öncesi ve sonrası mutluluk durumlarını kıyasladıklarında verdikleri cevaplar şu şekilde olmuştur:

Kadınlar

- Evlendikten sonra daha mutlu oldum: % 63
- Her iki durumda da mutluydum: % 28
- Evlenmeden önce daha mutluydum: % 9

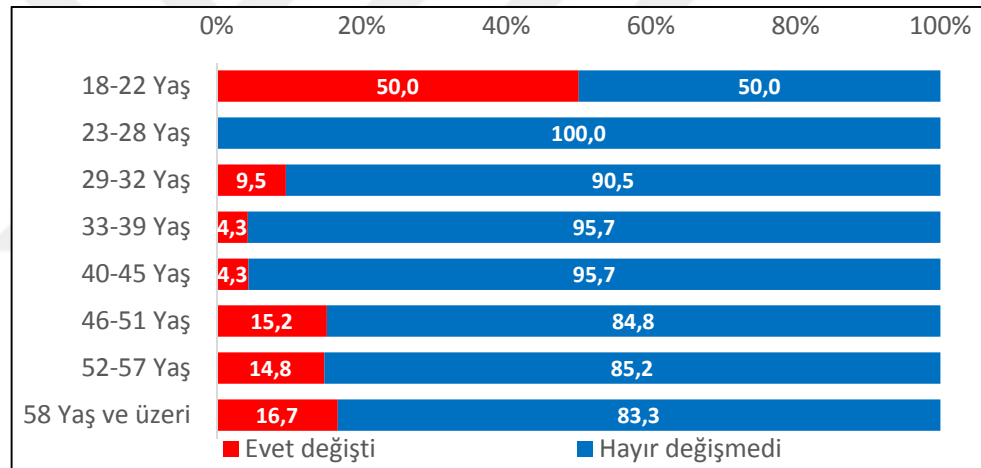
Erkekler

- Evlendikten sonra daha mutlu oldum: % 76

- Her iki durumda da mutluydum: % 16
- Evlenmeden önce daha mutluydum: % 8

Verilen cevaplar, erkeklerin evlendikten sonra daha çok mutlu olduklarını göstermektedir. Evlendikten sonra mutlu olan kadın oranının erkeklerle kıyaslandığında % 13 daha az olduğu görülür. Evlenmeden önce ve evlendikten sonra, her iki durumda da mutlu olduğunu belirten kadın oranı % 28 olurken, erkek oranı % 16 olmaktadır. Evlenmeden önce mutlu olduğunu beyan eden erkek ve kadın oranı birbirine yakın olmaktadır. Ancak evlilik öncesi mutluluk % 1’lik bir oranda kadınlarda daha fazla rastlanmaktadır.

4.2.4.38. Evlendikten Sonra Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Değişti mi?(Yaşa Göre)

Şekil 114: Evlilik Sonrası, Eşlerin Beklentilerindeki Değişim Durumu (Yaşa Göre)

	18-22 Yaş	23-28 Yaş	29-32 Yaş	33-39 Yaş	40-45 Yaş	46-51 Yaş	52-57 Yaş	58 Yaş ve üstü
Baz	4	16	21	47	46	33	27	6

Yaş durumuna göre, evlendikten sonra eşinizin sizden ve evlilikten beklentileri değişti mi sorusuna, aşağıdaki cevaplar verilmiştir:

18-22 yaş arası

- Değişti: % 50
- Değişmedi: % 50

23-28 yaş arası

- Değişmedi: % 100

29-32 yaş arası

- Değişti: % 10
- Değişmedi: % 91

33-39 yaş arası

- Değişti: % 4
- Değişmedi: % 96

40-45 yaş arası

- Değişti: % 4
- Değişmedi: % 96

46-51 yaş arası

- Değişti: % 15
- Değişmedi: % 85

52-57 yaş arası

- Değişti: % 15
- Değişmedi: % 85

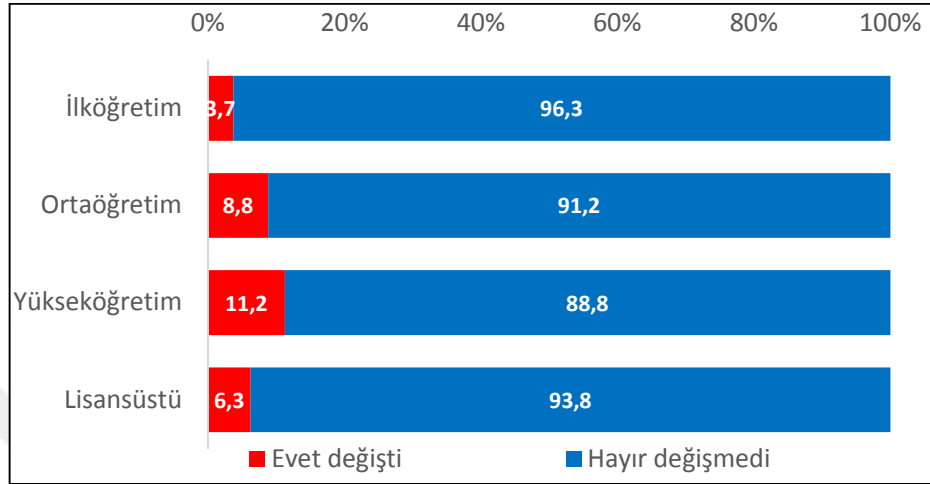
58 ve yukarısı yaş arası

- Değişti: % 17
- Değişmedi: % 83

Yaş durumuna göre, eşten ve evlilikten beklentilerin değişmesi en fazla 58 yaş ve üzeri grupta ortaya çıkmaktadır. Bu grubu, 52-57 ve 46-51 arası yaş grupları takip

etmektedir. Bu yaklaşım, ilerleyen yaş dönemlerinde eşler arasında, evliliğin değişen anlamı ve güçlülüğü konusunda bazı problemlerin yaşandığı izlenimi vermektedir.

4.2.4.39. Evlendikten Sonra Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Değişti mi?(Eğitime Göre)

Şekil 115: Evlilik Sonrası, Eşlerin Beklentilerindeki Değişim Durumu (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Eğitim durumuna göre, evlendikten sonra eşinizin sizden ve evlilikten beklentileri değişti mi sorusuna, aşağıdaki cevaplar verilmiştir:

İlköğretim seviyesi

- Değişti: % 4
- Değişmedi: % 96

Ortaöğretim seviyesi

- Değişti: % 9
- Değişmedi: % 91

Yükseköğretim seviyesi

- Değişti: % 11
- Değişmedi: % 89

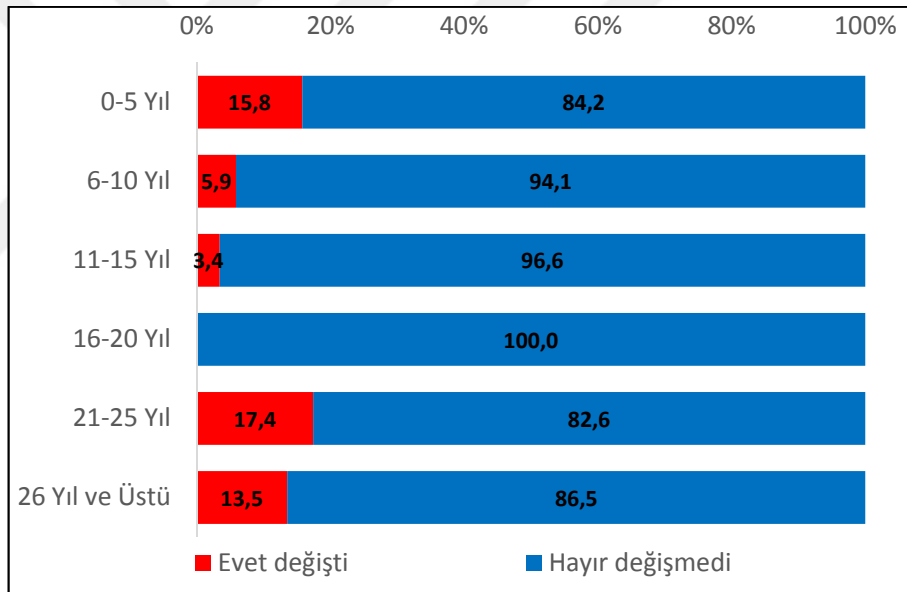
Lisansüstü öğretim seviyesi

- Değişti: % 6
- Değişmedi: % 94

Bu verilere göre, eğitim durumuna göre eşten ve evlilikten olan beklentilerin ciddi bir boyutta değişiklik göstermediği anlaşılmaktadır. Buna rağmen, beklentilerin değişmesi en fazla yükseköğretim seviyesinde hissedilmektedir.

Bu grubu, ortaöğretim seviyesi ve lisansüstü öğretim seviyesi takip etmektedir. Fakat bu değişim çok yüksek bir orana ulaşmış değildir.

4.2.4.40. Evlendikten Sonra Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Değişti mi?(Evlilik Süresine Göre)

Şekil 116:Evlilik Sonrası, Eşlerin Beklentilerindeki Değişim Durumu (Evlilik Süresine Göre)

	0-5Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21-25 Yıl	26 Yıl ve Üstü
Baz	38	34	29	39	23	37

Evlilik süresine göre denekler, eşlerinin kendilerinden ve evlilikten beklentilerinin değişip değişmemesine dair açıklamalarını, şu başlıklara göre yapmışlardır:

0-5 yıl arası evliler

- Değişti: % 16
- Değişmedi: % 84

6-10 yıl arası evliler

- Değişti: % 6
- Değişmedi: % 94

11-15 yıl arası evliler

- Değişti: % 3
- Değişmedi: % 97

16-20 yıl arası evliler

- Değişmedi: % 100

21-25 yıl arası evliler

- Değişti: % 17
- Değişmedi: % 83

26 yıl ve üstü evliler

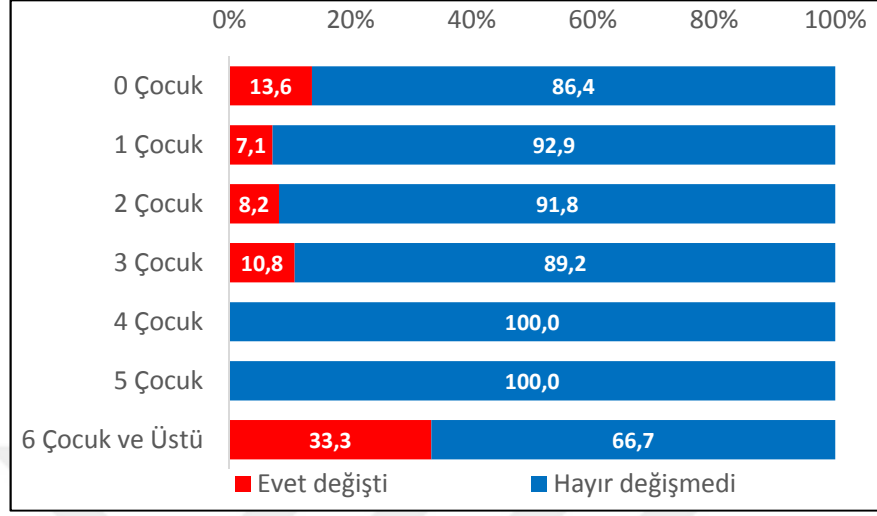
- Değişti: % 14
- Değişmedi: % 87

Evlilik yılına göre, deneklerin eşlerinin kendileri ve evlilikleri ile ilgili beklentileri büyük ölçüde değişiklik göstermemiştir.

Değişiklik durumu en fazla, 21-25 yıl evliler ile 0-5 yıl evliler arasında görülmektedir. Bunu 26 yıl ve üstü evliler takip etmektedir.

İki aşırı uç arasındaki bu benzerlik, evlilik süresinin uzunluğu veya kısalığı ile bu olayın bağlantılı olmadığını ortaya koymaktadır.

4.2.4.41. Evlendikten Sonra Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Değişti mi? (Çocuk Sayısına Göre)

Şekil 117: Evlilik Sonrası, Eşlerin Beklentilerindeki Değişim Durumu (Çocuk Sayısına Göre)

Çocuk sayısına göre, eşin denekten ve evliliğinden beklentilerinin değişip değişmediği konusunda, aşağıdaki cevaplar verilmiştir:

Çocuğu Olmayanlar

- Değişti: % 14
- Değişmedi: % 86

1 Çocuğu Olanlar

- Değişti: % 7
- Değişmedi: % 92

2 Çocuğu Olanlar

- Değişti: % 8
- Değişmedi: % 92

3 Çocuğu Olanlar

- Değişti: % 11

- Değişmedi: % 89

4 Çocuğu Olanlar

- Değişmedi: % 100

5 Çocuğu Olanlar

- Değişmedi: % 100

6 ve Daha Fazla Çocuğu Olalar

- Değişti: % 33
- Değişmedi: % 67

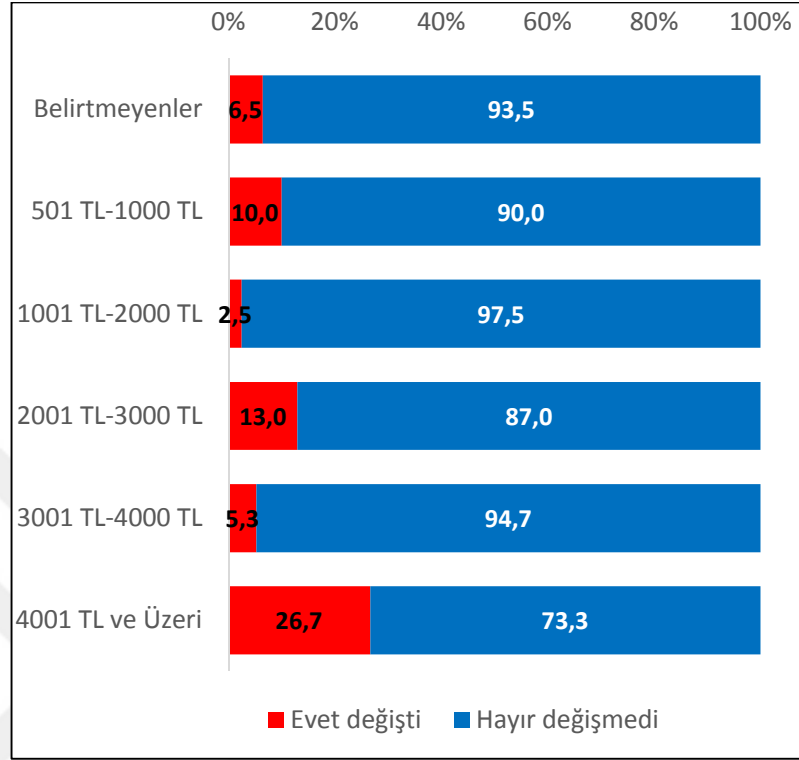
Çocuk sayısının yokluğu ve en üst düzey olan 6 ve daha fazla çocuğu olanlarda, çocuk sayısına bağı olarak eş ve evlilik konusundaki düşüncelerin değiştiğı, açık bir şekilde gözükmemektedir.

Burada pek anlaşılmayan konu, 4 ve 5 çocuklu ailelerde değişmeyen bu yaklaşım, neden 6 ve daha fazla çocukta çok büyük bir farkla değişmiş olmasıdır.

Bu üst grubun arkasından, değişme oranı daha düşük yüzdelerle 3, 2 ve 1 çocuklu ailelerde ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak çocuk sayısının çok fazla oluşu ve olmayışı, aile ve eşle olan bağılılığı azaltmış gibi görünmektedir.

4.2.4.42. Evlendikten Sonra Eşinizin Sizden ve Evlilikten Beklentileri Değişti mi?(Gelir Durumuna Göre)

Şekil 118: Evlilik Sonrası, Eşlerin Beklentilerindeki Değişim Durumu (Eğitime Göre)

	Belirtmeyenler	501 TL-1000 TL	1001 TL-2000 TL	2001TL-3000 TL	3001 TL-4000 TL	4001 TL ve üstü
Baz	62	10	40	54	19	15

Gelir durumuna göre, eşlerin kendi eşleri ve evlilikleri ile ilgili kanaatlerinin ne oranda değiştiği, aşağıdaki veriler ile ortaya çıkmaktadır:

Gelirlerini belirtmeyenler

- Değişti: % 7
- Değişmedi: % 94

501-1000 TL gelir seviyesindekiler

- Değişti: % 10
- Değişmedi: % 90

1001-2000 TL arası gelir seviyesindekiler

- Değişti: % 3
- Değişmedi: % 98

2001-3000 TL arası gelir seviyesindekiler

- Değişti: % 13
- Değişmedi: % 87

3001-4000 TL arası gelir seviyesindekiler

- Değişti: % 5
- Değişmedi: % 95

4001 TL ve üzeri gelir seviyesindekiler

- Değişti: % 27
- Değişmedi: % 73

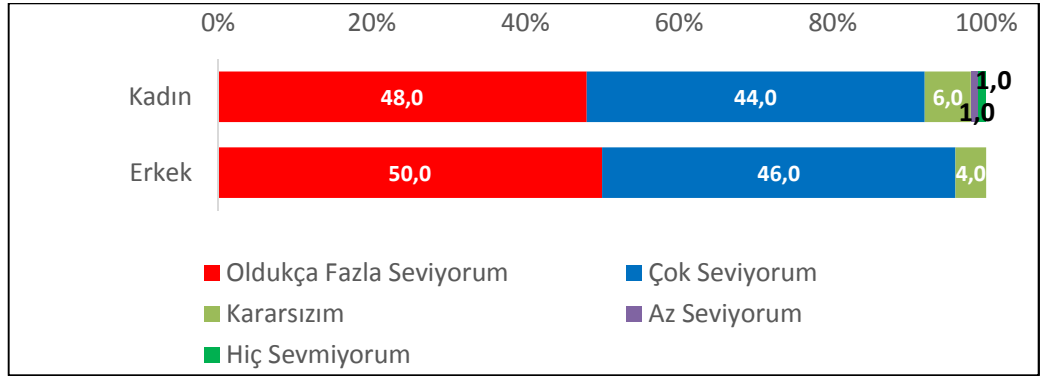
Gelir seviyesine göre, eş ve evlilik ile ilgili beklentilerin değişmesi ile ilgili verilerde, en büyük değişim, % 27'lik oranla, 4001 TL ve üzeri gelir seviyesinde görülmüştür.

Bunu, 2001-3000 TL arasındaki gelir seviyesinde % 13'lük bir değişme izlemektedir.

Üçüncü sırada ise, 501-1000 TL arası gelir seviyesinde % 10 değişme ile kendini göstermektedir.

Bu değişmede, pek mantıklı bir özellik görülmemekle birlikte, gelir fazlalığının kişileri eğlence, ekonomik ve sosyal faaliyetler gibi ev hayatının dışındaki fonksiyonlara yönlendirdiği söylenebilir.

4.2.4.43. Eşinizi ne Kadar Seviyorsunuz?(Cinsiyete Göre)

Şekil 119: Deneklerin Eşlerini Sevme Durumu (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Evli çiftler eşlerine yönelik sevgileriyle ilgili şu görüşleri ifade etmişlerdir:

Kadınlar

- Oldukça fazla seviyorum: % 48
- Çok seviyorum: % 44
- Az seviyorum: % 1
- Kararsızım: % 6
- Az seviyorum: % 1
- Hiç sevmiyorum: % 1

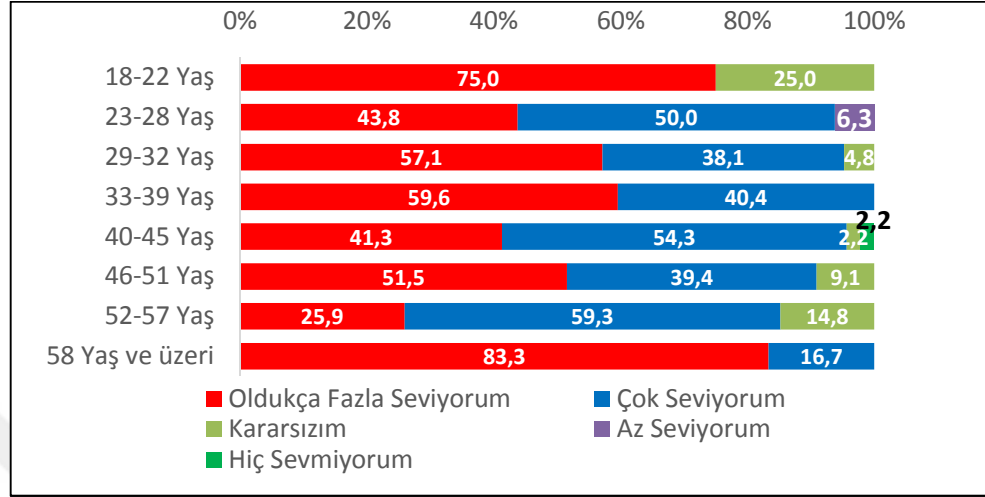
Erkekler

- Oldukça fazla seviyorum: % 50
- Çok seviyorum: % 46
- Kararsızım % 4

Bu cevaplara göre, eşlerin birbirini çok sevme ve oldukça sevme oranı erkeklerde, kadınlardan % 2 puan daha fazla çıkmıştır. Bayanlarda az seviyorum ve hiç sevmiyorum seçeneği varken, erkeklerde bu seçenek görülmemektedir. Sevgi

konusunda bayanlar % 6 oranında kararsız kalırken, erkeklerde bu oran % 4 civarındadır.

4.2.4.44. Eşinizi Ne Kadar Seviyorsunuz? (Yaşa Göre)

Şekil 120: Deneklerin Eşlerini Sevme Durumu (Yaşa Göre)

	18-22 Yaş	23-28 Yaş	29-32 Yaş	33-39 Yaş	40-45 Yaş	46-51 Yaş	52-57 Yaş	58 Yaş ve üzeri
Baz	4	16	21	47	46	33	27	6

Yaş durumuna göre, eşlerini ne kadar sevdiklerini, denekler aşağıdaki bilgilerle açıklamışlardır:

18-22 yaş arası

- Oldukça fazla seviyorum: % 75
- Kararsızım: % 25

29-32 yaş arası

- Oldukça fazla seviyorum: % 44
- Çok seviyorum: % 50
- Az seviyorum: % 6

33-39 yaş arası:

- Oldukça fazla seviyorum: % 60

- Çok seviyorum: % 40

40-45 yaş arası

- Oldukça fazla seviyorum: % 41
- Çok seviyorum: % 54
- Kararsızım: % 2
- Hiç sevmiyorum: % 2

46-51 yaş arası

- Oldukça fazla seviyorum: % 52
- Çok seviyorum: % 39
- Kararsızım: % 9

52-57 yaş arası

- Oldukça fazla seviyorum: % 26
- Çok seviyorum: % 59
- Kararsızım: % 15

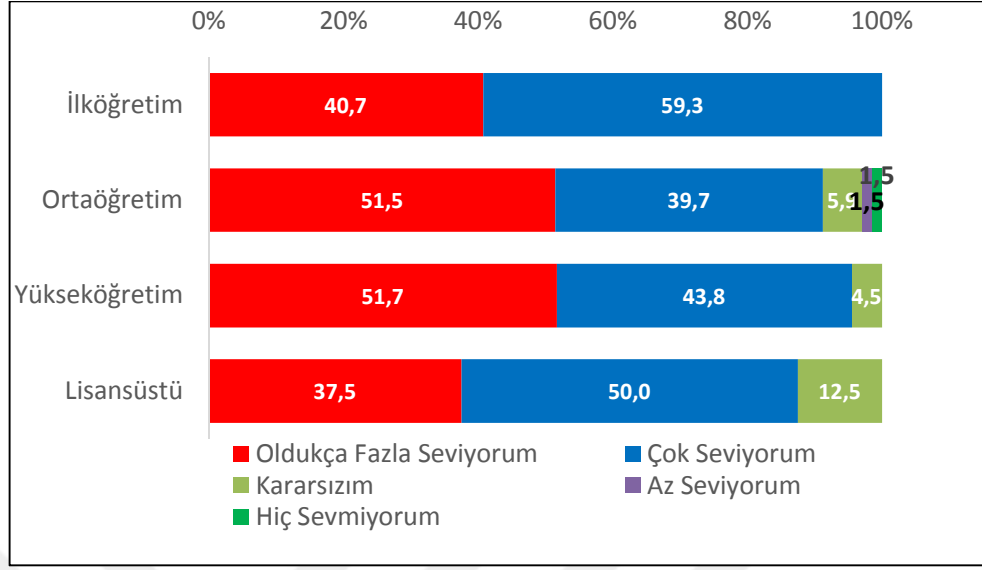
58 yaş ve üstü

- Oldukça fazla seviyorum: % 83
- Çok seviyorum: % 17

Yaş gruplarına göre, ağırlıklı eğilim, eşini oldukça sevmek ve çok sevmek seçenekleri etrafında toplanmaktadır. Bu konuda kararsız olanlar, oran fazlalığına göre 52-57 arası yaş grubu, 46-51 arası yaş grubu ve 40-45 arası yaş grubunda ortaya çıkmıştır.

Çok sevme konusunda ilk sırada, 52-57 arası yaş grubu gelmektedir. Oldukça fazla sevme konusunda 58 yaş ve üzeri grubu ön planda bulunmaktadır.

4.2.4.45. Eşinizi Ne Kadar Seviyorsunuz? (Eğitime Göre)

Şekil 121: Deneklerin Eşlerini Sevme Durumu (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Eğitim durumuna göre, deneklerin eşlerini sevme durumu şu şekilde açıklanmıştır:

İlköğretim seviyesi

- Oldukça fazla seviyorum: % 41
- Çok seviyorum: % 59

Ortaöğretim seviyesi

- Oldukça seviyorum: % 52
- Çok seviyorum: % 40
- Kararsızım: % 5
- Az seviyorum: % 2
- Hiç sevmiyorum: % 2

Yükseköğretim seviyesi

- Oldukça fazla seviyorum: % 52
- Çok seviyorum:% 44
- Kararsızım: % 4

Lisansüstü öğretim seviyesi

- Oldukça fazla seviyorum: % 38
- Çok seviyorum:% 50
- Kararsızım: % 13

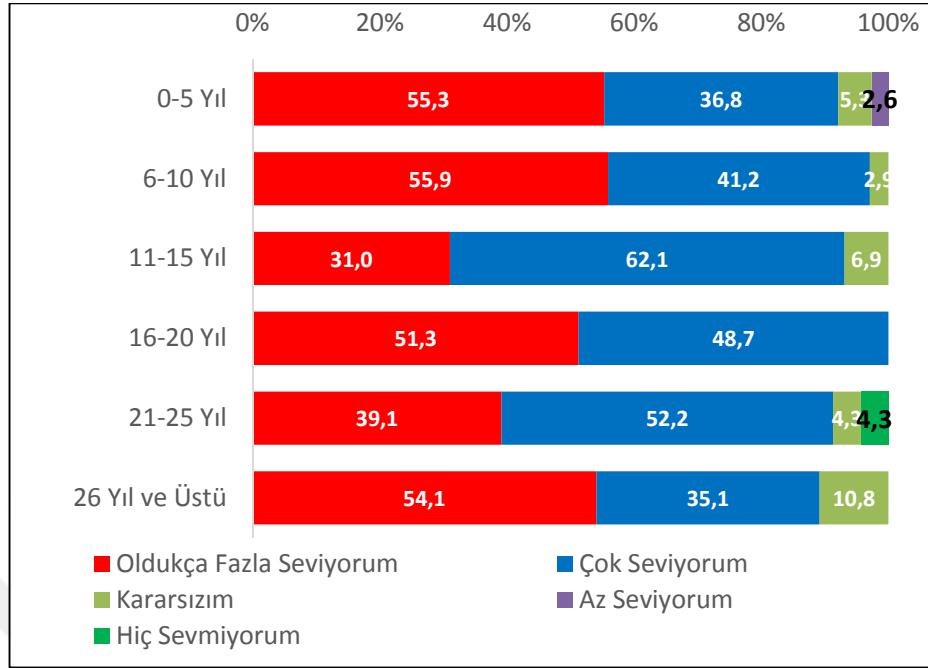
Eğitim durumuna göre, eşlerin kendi eşlerine karşı olan sevgilerinin ifadesi, oldukça fazla seviyorum ve çok seviyorum başlıkları altında ilk sıralarda yer alan değerler olarak ortaya çıkmaktadır. Kararsızlık, bazı eğitim gruplarında kendini hissettiren üçüncü bir seçenek olarak görülmektedir. Sadece ortaöğretim seviyesindeki deneklerde çok az oranda az seviyorum ve hiç sevmiyorum tercihleri görülmüştür.

Oldukça çok seviyorum seçeneği en fazla ortaöğretim ve yükseköğretim seviyesindekiler tarafından dile getirilmiştir.

Çok seviyorum seçeneği ise en fazla ilköğretim seviyesinde görülmüştür.

Sevgi konusunda kararsızlık faktörü ise, lisansüstü öğretim seviyesindekilerde en yüksek oranı bulmuştur.

4.2.4.46. Eşinizi Ne Kadar Seviyorsunuz? (Evlilik Süresine Göre)

Şekil 122: Deneklerin Eşlerini Sevme Durumu (Evlilik Süresine Göre)

	0-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21-25 Yıl	26 Yıl ve Üstü
Baz	38	34	29	39	23	37

Evlilik süresine göre, eşlerin eşlerini ne ölçüde sevdikleri aşağıdaki veriler ile anlaşılmaktadır:

0-5 yıl arası evliler

- Oldukça çok seviyorum: % 55
- Çok seviyorum: % 37
- Kararsızım: % 5
- Az seviyorum: % 3

6-10 yıl arası evliler

- Oldukça çok seviyorum: % 56
- Çok seviyorum: % 41
- Kararsızım: % 3

11-15 yıl arası evliler

- Oldukça çok seviyorum: % 31
- Çok seviyorum: % 62
- Kararsızım: % 7

16-20 yıl arası evliler

- Oldukça çok seviyorum: % 51
- Çok seviyorum: % 49

21-25 yıl arası evliler

- Oldukça çok seviyorum: % 39
- Çok seviyorum: % 52
- Kararsızım: % 4
- Hiç sevmiyorum: % 4

26 yıl ve üstü evliler:

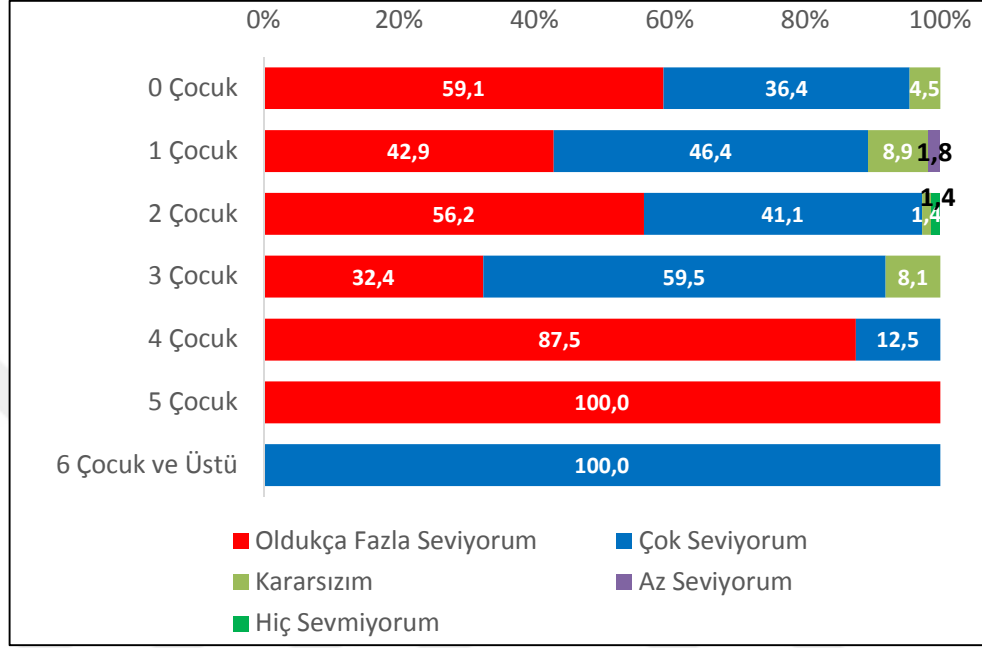
- Oldukça çok seviyorum: % 54
- Çok seviyorum: % 35
- Kararsızım: % 11

Evli eşler, evlilik yıllarına göre, eşlerini sevme konusunda yine, oldukça sevmek ve çok sevmek konusunda, en yüksek oranda bulunmaktadırlar. Eşini oldukça sevmek konusunda ilk sırayı, 6-10 yıl arası evliler ve az bir farkla 0-5 yıl arası evliler alırken, eşini çok sevmek konusunda en yüksek oran 11-15 yıl arası evlilerde görülmektedir. Sevgi konusunda en yüksek kararsızlık 26 yıl ve üzeri evlilerde ortaya çıkmaktadır.

Bu kararsızlığın çok uzun süreli bir evlilik sonunda çıkması, enteresan bir konudur. Evliliğin yüklerinin artması ve uzun yıllar beraber olmanın getirmiş olduğu monotonluk, evliliklerde heyecanların azalması böyle bir duyguyu ortaya çıkarmış

olabilir. Uzun süreli evliliklerin sıkıntıya düşmesinde eşlerin karşılıklı veya tek taraflı olarak sevgi ikilemi yaşamalarının ve kendi dışlarındaki faktörlerin rol oynadığı konusunda genel bir kanaat bulunmaktadır.

4.2.4.47. Eşinizi Ne Kadar Seviyorsunuz? (Çocuk Sayısına Göre)

Şekil 123: Deneklerin Eşlerini Sevme Durumu (Çocuk Sayısına Göre)

	0 Çocuk	1 Çocuk	2 Çocuk	3 Çocuk	4 Çocuk	5 Çocuk	6 Çocuk ve Üstü
Baz	22	56	73	37	8	1	3

Çocuk sayısına göre, eşlerini ne kadar sevdikleri ile ilgili soruya, evli denekler aşağıdaki cevapları vermişlerdir:

Çocuğu Olmayanlar

- Oldukça fazla seviyorum: % 59
- Çok seviyorum: % 36
- Kararsızım: % 5

1 Çocuğu Olanlar

- Oldukça fazla seviyorum: % 43

- Çok seviyorum: % 46
- Kararsızım: % 9
- Az seviyorum: % 2

2 Çocuğu Olanlar

- Oldukça fazla seviyorum: % 56
- Çok seviyorum: % 41
- Kararsızım: % 1
- Hiç sevmiyorum: % 1

3 Çocuğu Olanlar

- Oldukça fazla seviyorum: % 32
- Çok seviyorum: % 60
- Kararsızım: % 8

4 Çocuğu Olanlar

- Oldukça fazla seviyorum: % 88
- Çok seviyorum: % 13

5 Çocuğu Olanlar

- Oldukça fazla seviyorum: % 100

6 ve Daha Fazla Çocuğu Olanlar

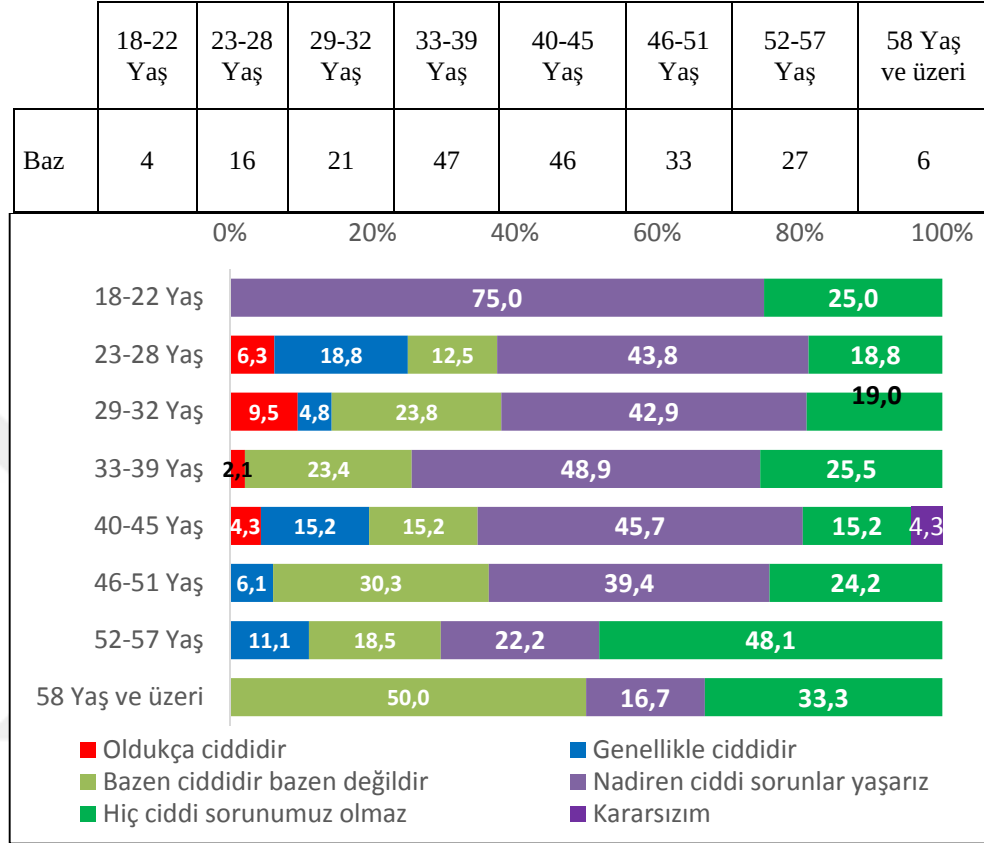
- Çok seviyorum: % 100

Çocuk durumuna göre eşlere yönelik sevgi konusunda yine, oldukça fazla sevmek ve çok sevmek, evli çiftlerin en fazla yoğunlaştığı cevaplar olmuştur.

Bunun dışında, eşlerine karşı sevgi konusunda kararsız olan eşler de bulunmaktadır. Bunların oranı, en yüksek seviyede 1 çocuklu ailelerde görülmüştür.

6 çocuk ve daha fazlasında ‘çok seviyorum’ cevabı tek seçenek olurken, 5 çocuklu ailelerde ‘oldukça çok seviyorum’ tercihi ön planda yer almıştır.

4.2.4.48. İlişkinizdeki Sorunlar Ne Kadar Ciddidir?(Yaşa Göre)

Şekil 124: İlişkide Yaşanan Sorunların Ciddiyet Derecesi (Yaşa Göre)

Evli çiftlere ilişkilerdeki sorunların ne ölçüde ciddi olduğu konusunda sorulan sorulara aşağıdaki cevaplar verilmiştir:

18-22 yaş arası

- Nadiren ciddi sorunlar yaşarsınız: % 75
- Hiç ciddi problemimiz olmaz: % 25

23-28 yaş arası

- Oldukça ciddi: % 6
- Genellikle ciddi: % 19

- Bazen ciddi, bazen değil: % 13
- Nadiren ciddi sorunlar yaşarız: % 44
- Hiç ciddi problemimiz olmaz: % 19

29-32 yaş arası

- Oldukça ciddi: % 10
- Genellikle ciddi: % 5
- Bazen ciddi, bazen değil: % 24
- Nadiren ciddi sorunlar yaşarız: % 43
- Hiç ciddi sorunumuz olmaz: % 19

33-39 yaş arası

- Oldukça ciddi: % 2
- Bazen ciddi, bazen değil: % 23
- Nadiren ciddi sorunlar yaşarız: 49
- Hiç ciddi problemimiz olmaz: % 26

40-45 yaş arası

- Oldukça ciddi: % 4
- Genellikle ciddi: % 15
- Bazen ciddi, bazen değil: % 15
- Nadiren ciddi sorunlar yaşarız: % 46
- Hiç ciddi problemimiz olmaz: % 15
- Kararsızım: % 4

46-51 yaş arası

- Genellikle ciddi: % 6
- Bazen ciddi, bazen değil: % 30
- Nadiren ciddi sorunlar yaşarız: % 39
- Hiç ciddi problemimiz olmaz: % 24

52-57 yaş arası

- Genellikle ciddi: % 11
- Bazen ciddi bazen değil: % 19
- Nadiren ciddi sorunlar yaşarız: % 22
- Hiç ciddi problemimiz olmaz: % 48

58 ve yukarısı yaş arası

- Bazen ciddi, bazen değil: % 50
- Nadiren ciddi sorunlar yaşarız: % 17
- Hiç ciddi problemimiz olmaz: % 33

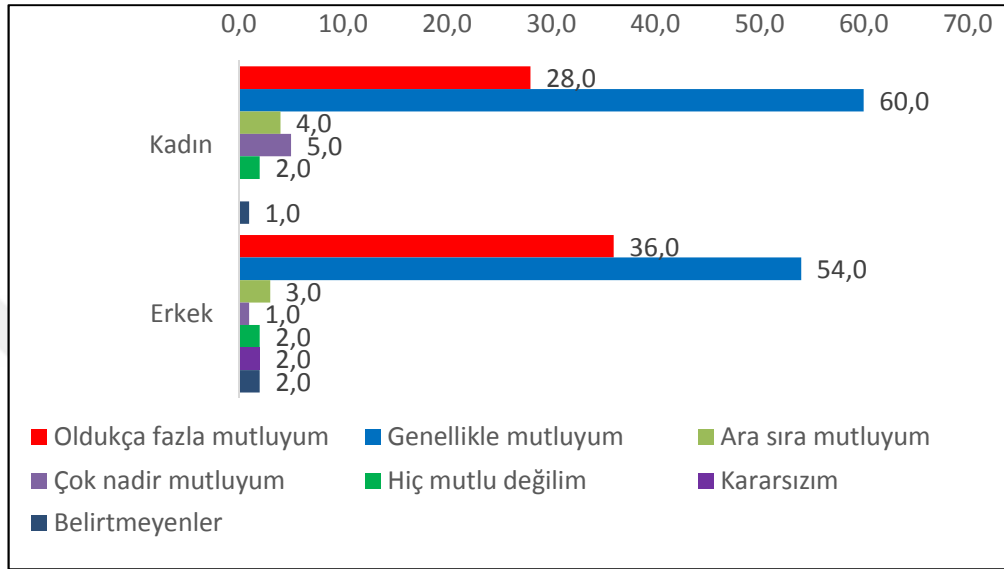
Yaş durumlarına göre, ilişkilerdeki sorunların niteliği konusunda, genel olarak evlilerin çok ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmadıkları anlaşılmaktadır. Yaş durumlarına göre sorunların niteliği değişmektedir.

Oldukça ciddi problemlerin en yüksek oranı, 29-32 yaş arasında ve en fazla % 10 civarındadır. Bu durum, sekiz yaş grubunun ancak dördünde gözükmektedir. Genellikle ciddi sorunlar, 23-28 arası yaş grubunda ve % 19 civarında ortaya çıkmaktadır. Bu tür problemler, beş farklı yaş grubunda meydana gelmiştir.

Nadiren ciddi sorunlar yaşama konusu, bütün yaş gruplarında görülmekte ve en fazla 18-23 yaş grubunda % 75'lik sınır noktasına ulaşmaktadır.

Bazen ciddi, bazen değil türündeki problemler de en fazla 58 yaş ve üzeri gruplarında % 50'lik oranda bulunmaktadır. Hiç problemimiz olmaz diyenler içinde en yüksek oran, 52-57 arası yaş grubunda fark edilmekte ve % 48'lik orana karşılık gelmektedir.

4.2.4.49. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Evliliğinizde Ne Kadar Mutlusunuz? (Cinsiyete Göre)

Şekil 125: Evlilikte Deneklerin Mutluluk Durumu (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Cinsiyete göre deneklere, ne kadar mutlu olduklarına dair sorulan sorulara şu cevaplar alınmıştır:

Kadınlar

- Oldukça fazla mutluyum: % 28
- Genellikle mutluyum: % 60
- Ara sıra mutluyum: % 4
- Çok nadir mutluyum: % 5
- Hiç mutlu değilim: %2

Erkekler

- Oldukça fazla mutluyum: % 36
- Genellikle mutluyum: %54
- Ara sıra mutluyum: % 3
- Çok nadir mutluyum: % 1
- Hiç mutlu değilim: % 2
- Kararsızım: % 2

Verilerden anlaşılacağı üzere, deneklerin büyük bir oranı evliliklerinde oldukça mutlu ve genellikle mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Oldukça fazla mutlu olduğunu belirten erkekler bayanlara göre % 8 oranında daha fazla. Ancak, genellikle mutlu olduğunu belirten kadınların oranı ise erkeklerden % 6 oranında daha çok görülmektedir.

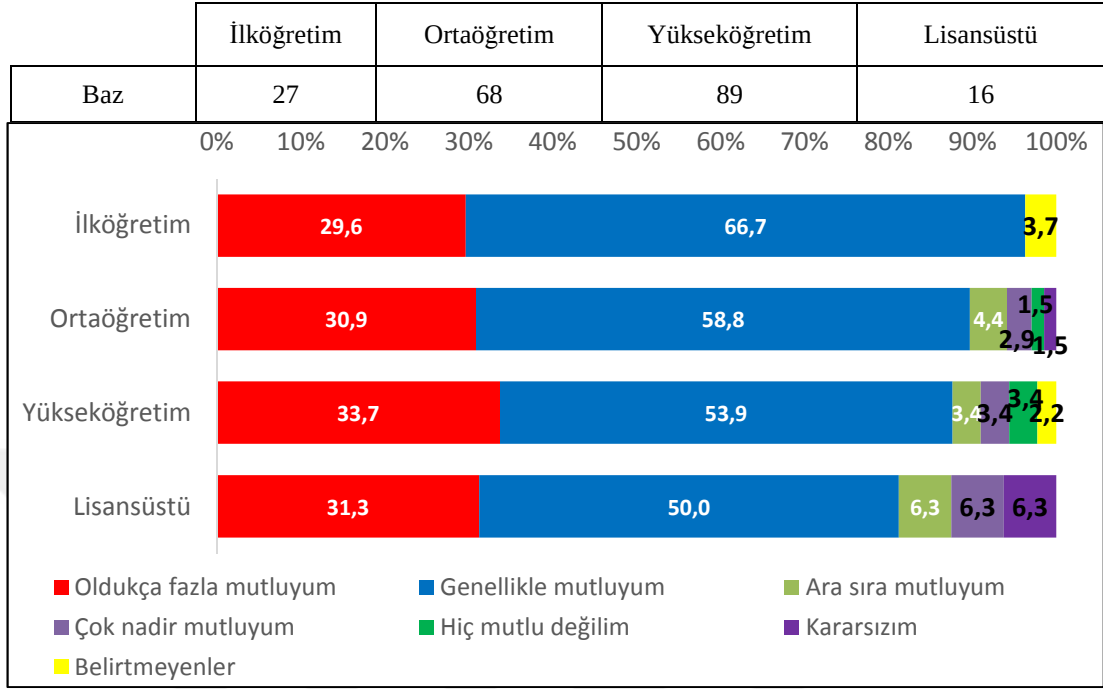
Toplu bir değerlendirme yapıldığında kadınların % 88'i ve erkeklerin % 90'ı mutlu olduğunu ifade etmiştir.

Ara sıra mutlu olanların oranı pek yüksek olmamakla beraber kadınlarda erkeklere nazaran % 1'lik bir fazlalık göstermektedir.

Çok nadir mutlu olan, hiç mutlu olmayan ve kararsızların oranlarına bakıldığında kadınlarda % 7, erkeklerde ise % 5 şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Tablodaki değerlere göre, evlilik hayatında erkeklerin kadınlardan daha fazla mutlu olduğu görülmektedir.

4.2.4.50. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Evliliğinizde Ne Kadar Mutlusunuz? (Eğitime Göre)

Şekil 126: Evlilikte Deneklerin Mutluluk Durumu (Eğitime Göre)

Eğitim durumuna göre, ankete katılan evlilere tüm yönleriyle evliliklerinde ne kadar mutlu oldukları ile ilgili yöneltilen soruya aşağıdaki başlıklar altında şu cevapları vermişlerdir:

İlköğretim seviyesindekiler

- Oldukça fazla mutlu: %30
- Genellikle mutlu: % 67
- Belirtmeyenler: % 4

Ortaöğretim seviyesindekiler

- Oldukça fazla mutlu: % 31
- Genellikle mutlu: % 59
- Ara sıra mutlu: % 4

- Çok nadir mutlu: % 3
- Kararsız: % 2

Yükseköğretim seviyesindekiler

- Oldukça fazla mutlu: % 34
- Genellikle mutlu: % 54
- Ara sıra mutlu: 3
- Çok nadir mutlu: % 3
- Hiç mutlu değil: %3
- Belirtmeyenler: % 2

Lisansüstü seviyesindekiler

- Oldukça fazla mutlu: % 31
- Genellikle mutlu: % 50
- Ara sıra mutlu: % 6
- Çok nadir mutlu: % 6
- Kararsız: % 6

Tablodan elde edilen verilere göre, eğitim seviyesi farklılıklarına rağmen evli çiftlerin çoğu oldukça mutlu ve genellikle mutlu olduğunu belirtmiştir.

Oldukça mutlu olduğunu belirten en yüksek oran, yükseköğretim seviyesindeki deneklerce ortaya konmuştur. Onun ardından aynı oranla lisansüstü ve ortaöğretim grupları ve çok az bir farkla ilköğretim grubu gelmektedir.

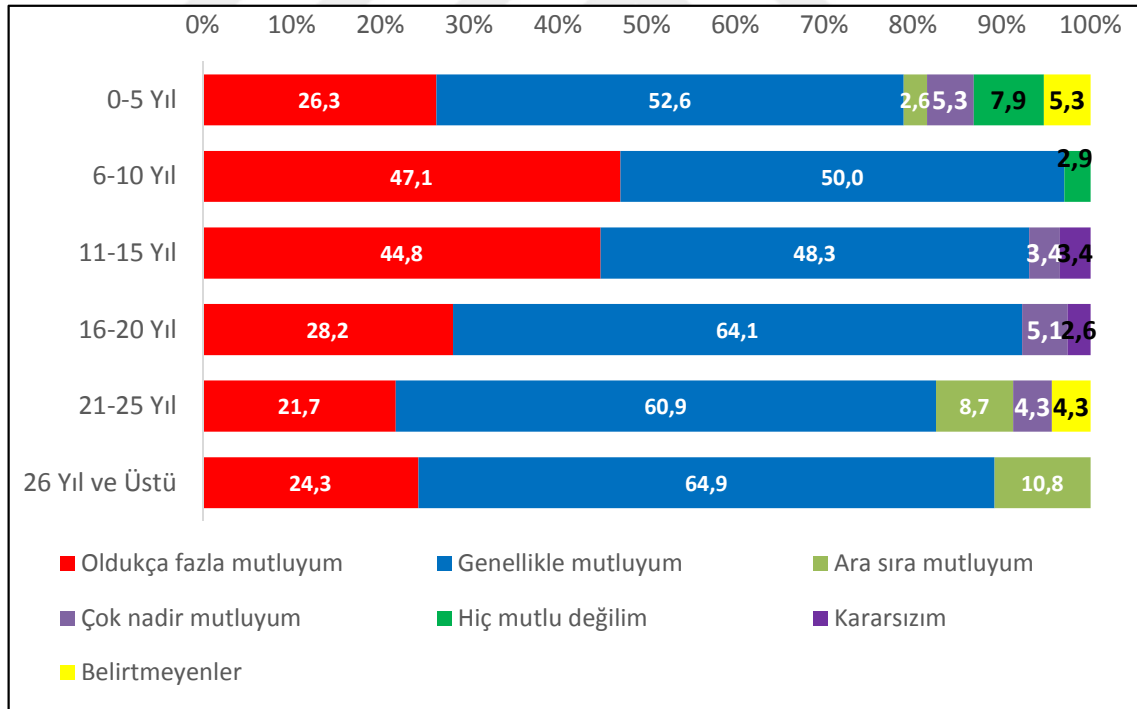
Genellikle mutlu olduğunu en çok beyan eden grup ilköğretim seviye grubu olmuştur. İkinci sırada ortaöğretim grubu, üçüncü ve dördüncü sıralarda ise yükseköğretim grubu ile lisansüstü grubu yer almaktadır.

Kümülatif bir değerlendirme yapmak gerekirse, mutlu olanların başında % 97 oranla ilköğretim seviyesine sahip grup yer almaktadır. Onun ardından % 90'lık bir oranla ortaöğretim seviyesine sahip grup gelmektedir.

Diğer seçeneklerin çoğunu mutlu olmayan grup şeklinde ele aldığımızda, en yüksek mutsuzluk oranı % 18 ile lisansüstü ve % 11 ile yükseköğretim ve ortaöğretim seviyesindekilerde ortaya çıkmaktadır. Mutlu olmayan ilkokul seviyesindekilerin oranı % 4 gibi düşük bir rakam olmaktadır.

Eğitim seviyesinin artmasına bağlı olarak, yaşam standartlarını bu doğrultuda yükseltmeye çalışan bireylerin bu beklentilerini diledikleri ölçüde gerçekleştirememeleri ve bunun yarattığı olumsuz sonuçlar mutsuzluklarında rol oynamaktadır.

4.2.4.51. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Evliliğinizde Ne Kadar Mutlusunuz?(Evlilik Süresine Göre)

Şekil 127: Evlilikte Deneklerin Mutluluk Durumu (Evlilik Süresine Göre)

	0-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21-25 Yıl	26 Yıl ve Üstü
Baz	38	34	29	39	23	37

Ankete katılan denekler, evlilik süresine göre ne ölçüde mutlu olduklarını şu şekilde belirtmektedirler:

0-5 yıl arası evliler

- Oldukça fazla mutluyum: % 26
- Genellikle mutluyum: % 53
- Ara sıra mutluyum: % 3
- Çok nadir mutluyum: % 5
- Hiç mutlu değilim: % 8
- Belirtmeyenler: % 5

6-10 yıl arası evliler

- Oldukça fazla mutluyum: % 47
- Genellikle mutluyum: % 50
- Hiç mutlu değilim: % 3

11-15 yıl arası evliler

- Oldukça fazla mutluyum: % 45
- Genellikle mutluyum: % 48
- Çok nadir mutluyum: % 3
- Kararsızım: % 3

16-20 yıl arası evliler

- Oldukça fazla mutluyum: % 28
- Genellikle mutluyum: % 64
- Çok nadir mutluyum: % 5

- Kararsızım: % 3

21-25 yıl arası evliler

- Oldukça fazla mutluyum: % 22
- Genellikle mutluyum: % 61
- Ara sıra mutluyum: % 9
- Çok nadir mutluyum: % 4
- Belirtmeyenler: % 4

26 yıl ve üstü evliler

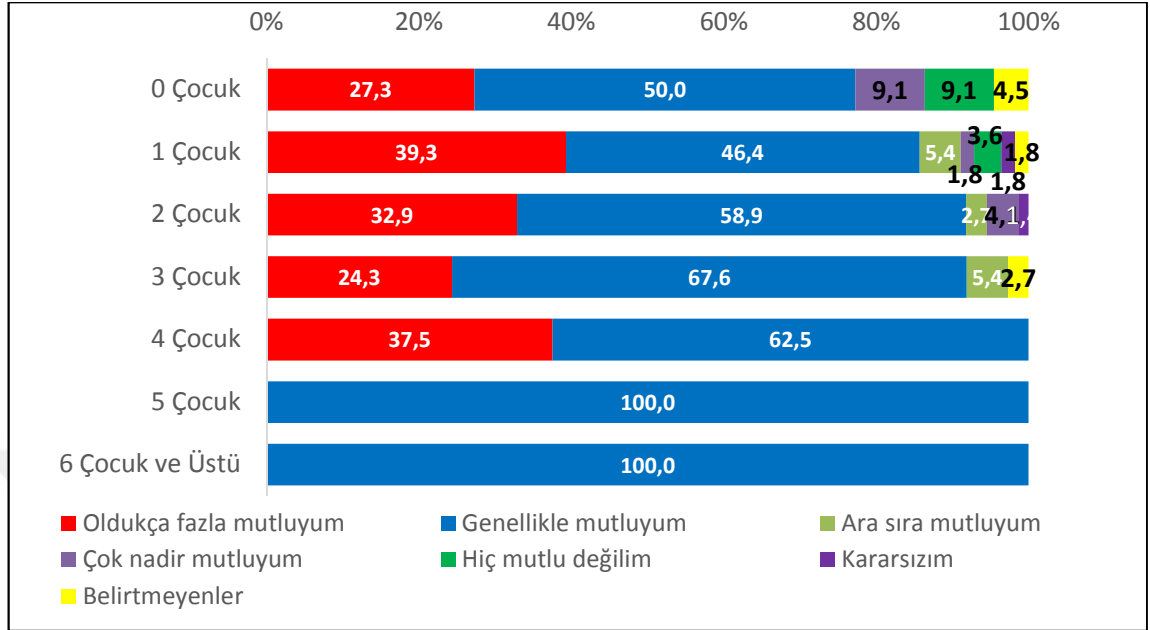
- Oldukça fazla mutluyum: % 24
- Genellikle mutluyum: % 65
- Ara sıra mutluyum: % 11

Evlilik yılına göre eşlerin mutluluk ile ilgili görüşleri öncelikle “genellikle mutluyum” tercihi ile doruk noktasına ulaşmaktadır. Bu konuda en yüksek belirti, 26 yıl ve üzeri evlilik grubunda % 65’lik bir yüzde ile ortaya çıkmaktadır.

Oldukça fazla mutluyum tercihi, mutluluk noktasında ikinci sırada yer almaktadır. Bu konuda en yüksek oran, 6-10 yıl arası evlilerde ve % 47’lik bir oran seviyesindedir.

Üçüncü sırada yer alan ara sıra mutluyum ifadesi, 28 yıl ve üzeri ile 21-25 yıl arası gruplarda ortaya çıkmakta ve 28 yaş ve üzeri grubunda % 11 seviyesinde bulunmaktadır.

4.2.4.52. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Evliliğinizde Ne Kadar Mutlusunuz? (Çocuk Sayısına Göre)

Şekil 128: Evlilikte Deneklerin Mutluluk Durumu (Çocuk Sayısına Göre)

	0 Çocuk	1 Çocuk	2 Çocuk	3 Çocuk	4 Çocuk	5 Çocuk	6 Çocuk ve Üstü
Baz	22	56	73	37	8	1	3

Sahip olunan çocuk sayısına göre denekler, mutluluk derecelerini aşağıdaki şekilde belirtmişlerdir:

Çocuğu olmayanlar

- Oldukça fazla mutlu: % 27
- Genellikle mutlu: % 50
- Çok nadir mutlu: % 9
- Hiç mutlu değil: % 9
- Belirtmeyenler: % 5

1 Çocuğu olanlar

- Oldukça fazla mutlu: % 39

- Genellikle mutlu: % 46
- Ara sıra mutlu: % 5
- Çok nadir mutlu: % 2
- Hiç mutlu değil: % 4
- Kararsız: % 2
- Belirtmeyenler: % 2

2 Çocuğu olanlar

- Oldukça fazla mutlu: % 33
- Genellikle mutlu: % 59
- Ara sıra mutlu: % 3
- Çok nadir mutlu: % 4
- Kararsızım: % 1

3 Çocuğu olanlar

- Oldukça fazla mutlu: % 24
- Genellikle mutlu: % 68
- Ara sıra mutlu: % 5
- Belirtmeyenler: % 3

4 Çocuğu olanlar

- Oldukça fazla mutlu: % 38
- Genellikle mutlu: % 62

5 Çocuğu olanlar

- Genellikle mutlu: % 100

6 Çocuk ve üstü olanlar

- Genellikle mutlu: % 100

Çocuk sayısına göre, çiftlerin evliliklerindeki mutluluk hallerinin büyük bir oranda, oldukça fazla mutluyum ve genellikle mutluyum seçeneklerinde yoğunlaştığı görülür.

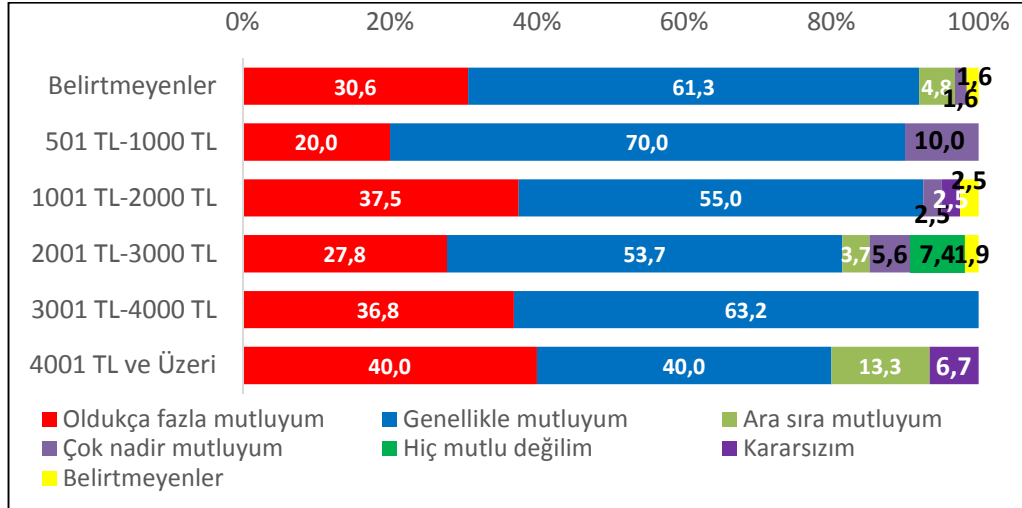
Oldukça fazla mutluyum diyenlerde en büyük oran % 39 ile 1 çocuk sahiplerinde görülürken, genellikle mutluyum diyenlerde en yüksek oran 5, 6 ve üstü çocuğa sahip ailelerde % 100 şeklinde görülmektedir.

Ara sıra mutlu olanları değerlendirmenin dışında tutacak olursak, mutlu olmayanların toplam değerleri ise şu şekilde ortaya çıkmaktadır.

En yüksek oran % 23 ile çocuksuz ailelerde, onun ardından, % 10 tek çocuklu, % 5 iki çocuklu ve % 3 ile üç çocuklu ailelerde görülmektedir.

Bu sonuçlara göre mutluluğun çocuk sayısı ile paralel bir şekilde arttığını söylemek yanlış olmayacaktır.

4.2.4.53. Tüm Yönleriyle Düşündüğünüzde Evliliğinizde Ne Kadar Mutlusunuz? (Gelir Durumuna Göre)

Şekil 129: Evlilikte Deneklerin Mutluluk Durumu (Gelir Durumuna Göre)

	Belirtmeyenler	501 TL-1000 TL	1001 TL-2000 TL	2001 TL-3000 TL	3001 TL-4000 TL	4001 TL ve Üzeri
Baz	62	10	40	54	19	15

Gelir durumlarına göre deneklerin mutluluk durumları aşağıdaki gibidir:

Belirtmeyenler

- Oldukça fazla mutlu: % 31
- Genellikle mutlu: % 61
- Ara sıra mutlu: % 5
- Çok nadir mutlu: % 2
- Belirtmeyenler: % 2

501 TL-1000 TL arası geliri olanlar

- Oldukça fazla mutlu: % 20
- Genellikle mutlu: % 70
- Çok nadir mutlu: % 10

1001 TL- 2000 TL arası geliri olanlar

- Oldukça fazla mutlu: % 38
- Genellikle mutlu: % 55
- Çok nadir mutlu: % 3
- Kararsız: % 3
- Belirtmeyenler: % 3

2001 TL- 3000 TL arası geliri olanlar

- Oldukça fazla mutlu: % 28
- Genellikle mutlu: % 54
- Ara sıra mutlu: % 4
- Çok nadir mutlu: % 6

- Hiç mutlu değil: % 7
- Belirtmeyenler: % 2

3001 TL- 4000 TL arası geliri olanlar

- Oldukça mutlu: % 37
- Genellikle mutlu: % 63

4001 TL ve üstü geliri olanlar

- Oldukça mutlu: % 40
- Genellikle mutlu: % 40
- Ara sıra mutlu: % 13
- Kararsız: % 7

Gelir durumları farklılık gösterdiği halde, ankete katılanların büyük bir çoğunluğunun mutlu kategorisine girdiği, elde edilen verilerden anlaşılmaktadır.

Gruplara göre incelendiğinde, oldukça mutlu olduğunu belirtenlerin oranı 4001 TL ve üzeri bir gelire sahip olanlarda en yüksek seviyede görülmektedir. Onun ardından geliri 3001 TL ile 4000 TL arası olanlar gelmektedir.

Genellikle mutlu olduğunu ifade edenlerde en yüksek oran ise geliri 501 TL ve 1000 TL arası olanlarda ortaya çıkmaktadır. Onu takip eden çoğunluk, 3001 TL ve 4000 TL arası gelire sahip olanlar ile gelirlerini belirtmeyenler olmaktadır.

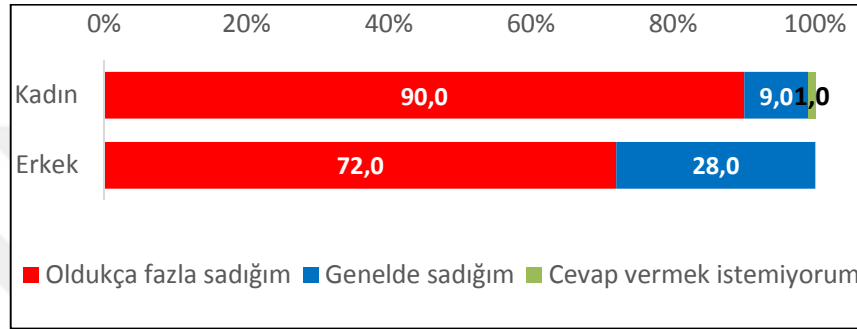
Burada dikkatleri çeken bir unsur, gelir seviyesi düşük olanların genel mutluluk oranının daha yüksek olmasıdır. Bundan hareketle elde edilen gelir seviyesi ile genel mutluluk seviyesi arasında zıt bir ilişki olduğunu söylemek gerekir.

Ekonomik standartlarını yükseltmek amacıyla daha fazla gelir etmeye çalışan kesimin daha fazla sorunlarla veya zorluklarla karşılaşılıyor olması, mutluluklarına olumsuz etki etmektedir.

Ara sıra mutlu olduklarını beyan edenleri değerlendirmenin dışında bırakarak, mutsuz olanların oranlarına bakıldığında % 15 gibi bir oranla geliri 2001TL ile 3000 TL arası olanların mutsuz oldukları görülür.

Onun ardından % 10 ile geliri 501 TL ile 1000 TL olanlar ve % 9 ile geliri 1001 TL-2000 TL arası olanlar gelmektedir. Geliri 3001 TL ile 4000 TL arasında olanlarda mutsuzluk faktörüne rastlanmamıştır.

4.2.4.54. Genelde, İlişkinize Ne Kadar Sadıksınız? (Cinsiyete Göre)

Şekil 130: Deneklerin İlişkilerindeki Sadakat Durumu (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Cinsiyete göre, ankete katılanlara, ilişkilerindeki sadakate yönelik sorulan soruya verilen cevaplar şu şekildedir:

Kadınlar

- Oldukça fazla sadığım: % 90
- Genelde sadığım: % 9
- Cevap vermek istemiyorum: % 1

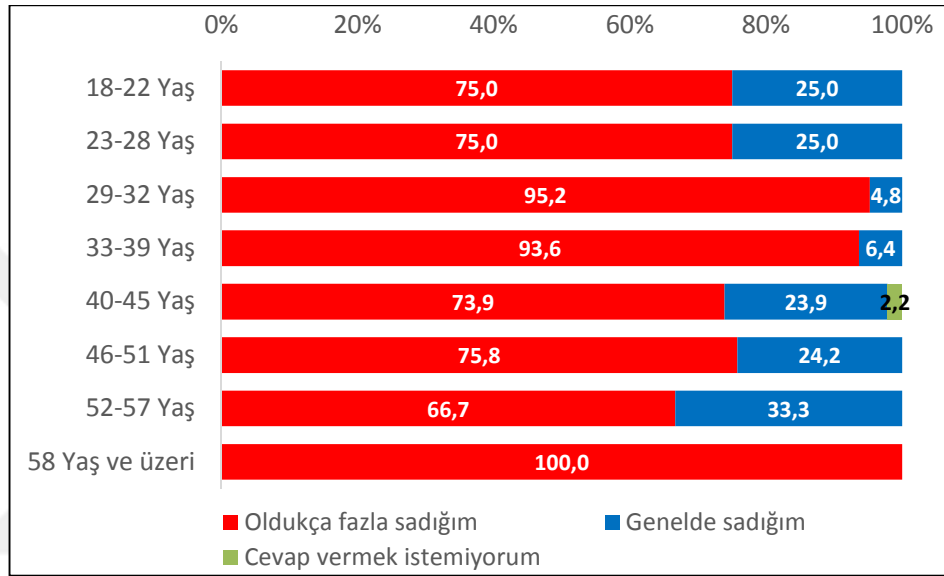
Erkekler

- Oldukça fazla sadığım: % 72
- Genelde sadığım: % 28

Tabloya bakıldığında evli çiftlerin büyük bir oranının ilişkilerine oldukça sadık kaldıkları görülmektedir. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde, kadınların sadakati erkeklerden % 18’lik bir fazlalığa sahip olmaktadır.

İlişkilerine genelde sadık olanların oranı erkeklerde % 28 iken kadınlarda % 9 olmaktadır. Ayrıca kadınların % 1’i bu soruya cevap vermek istememiştir.

4.2.4.55. Genelde, İlişkinize Ne Kadar Sadıksınız? (Yaşa Göre)

Şekil 131: Deneklerin İlişkilerindeki Sadakat Durumu (Yaşa Göre)

	18-22 Yaş	23-28 Yaş	29-32 Yaş	33-39 Yaş	40-45 Yaş	46-51 Yaş	52-57 Yaş	58 Yaş ve üzeri
Baz	4	16	21	47	46	33	27	6

Yaş faktörüne göre, ankete katılan evli çiftlerin ilişkilerine sadakat durumu aşağıdaki başlıklar altında şu şekilde verilmiştir:

18-22 yaş grubu

- Oldukça fazla sadığım: % 75
- Genelde sadığım: % 25

23-28 yaş grubu

- Oldukça fazla sadığım: % 75
- Genelde sadığım: % 25

29-32 yaş grubu

- Oldukça fazla sadığım: % 95
- Genelde sadığım: % 5

33-39 yaş grubu

- Oldukça fazla sadığım: % 94
- Genelde sadığım: % 6

40-45 yaş grubu

- Oldukça fazla sadığım: % 74
- Genelde sadığım: % 24
- Cevap vermek istemiyorum: % 2

46-51 yaş grubu

- Oldukça fazla sadığım: % 76
- Genelde sadığım: % 24

52-57 yaş grubu

- Oldukça fazla sadığım: % 67
- Genelde sadığım: % 33

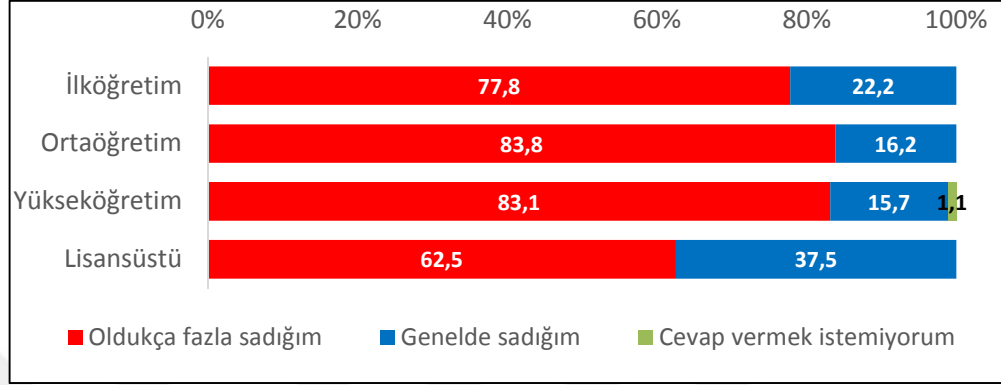
58 yaş ve üstünde olanlar

- Oldukça fazla sadığım: % 100

Yaş faktörüne göre oldukça fazla sadığım diyenlerin % 100'lük oranı 58 yaş ve üstü olanlardan geldiği görülmektedir. İkinci çoğunluğu 29-32 yaş grubu ve üçüncü çoğunluğu 33-39 yaş grubu takip etmektedir. Bu seçeneği en az işaretleyenler % 67 oranla 52-57 yaş grubu olmaktadır.

Genellikle sadığım diyenlerin oranı ise her yaş grubunda birbirine yakın oranlarda olmakla beraber en çok 52-57 yaş grubunda görülmektedir. Çok düşük bir oranda da olsa 40-45 yaş grubunda cevap vermek istemeyenler görülmektedir.

4.2.4.56. Genelde, İlişkinize Ne Kadar Sadıksınız? (Eğitime Göre)

Şekil 132: Deneklerin İlişkilerindeki Sadakat Durumu (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Eğitim durumlarına göre deneklerin ilişkilerine olan sadakati şu şekilde ifade edilmiştir:

İlköğretim seviyesindekiler

- Oldukça fazla sadığım: % 78
- Genelde sadığım: % 22

Ortaöğretim seviyesindekiler

- Oldukça fazla sadığım: % 84
- Genelde sadığım: % 16

Yükseköğretim seviyesindekiler

- Oldukça fazla sadığım: % 83
- Genelde sadığım: % 16
- Cevap vermek istemiyorum: % 1

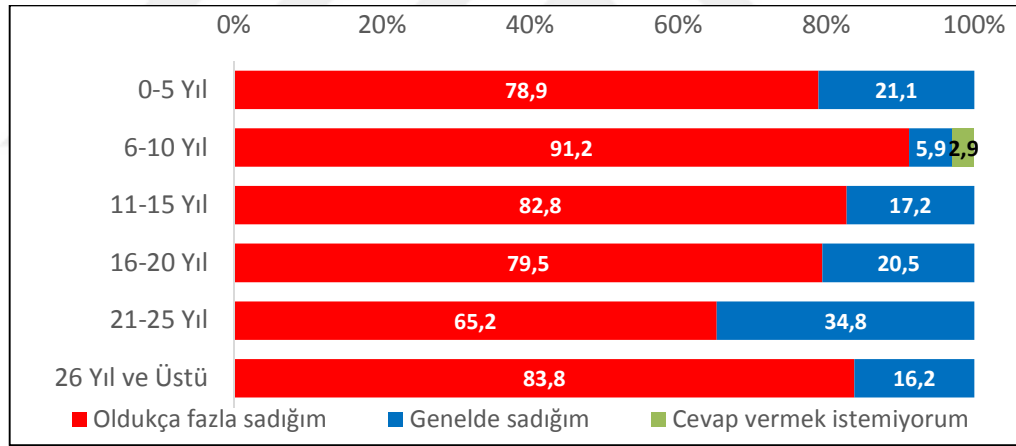
Lisansüstü seviyesindekiler

- Oldukça fazla sadığım: % 63
- Genelde sadığım: % 38

Eğitim faktörünü göz önünde bulundurularak, ilişkilerinde oldukça fazla sadık olduğunu beyan eden çoğunluğun % 84 oranla ortaöğretim seviyesine sahip grup içinde yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada % 83'lük oranla yükseköğretim ve % 78'lik oranla ilköğretim seviyesindekiler yer almaktadır. En düşük oran % 63 ile lisansüstü eğitime sahip olanlarda ortaya çıkmaktadır.

İlişkilerinde genelde sadık olduklarını ifade edenler çoğunlukla lisansüstü eğitim görmüş bireyler olmaktadır. Yükseköğretim seviyesinde olanların % 1'lik oranı bu soruya cevap vermek istememiştir.

4.2.4.57. Genelde, İlişkinize Ne Kadar Sadıksınız? (Evlilik Süresine Göre)

Şekil 133: Deneklerin İlişkilerindeki Sadakat Durumu (Evlilik Süresine Göre)

	0-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21-25 Yıl	26 Yıl ve Üstü
Baz	38	34	29	39	23	37

Deneklerin evlilik süresine göre ilişkilerine olan sadakat durumu şu şekilde belirtilmiştir:

0-5 yıl arası

- Oldukça fazla sadığım: % 79

- Genelde sadığım: % 21

6-10 yıl arası

- Oldukça fazla sadığım: % 91
- Genelde sadığım: % 6
- Cevap vermek istemiyorum: % 3

11-15 yıl arası

- Oldukça fazla sadığım: % 83
- Genelde sadığım: % 17

16-20 yıl arası

- Oldukça fazla sadığım: % 80
- Genelde sadığım: % 21

21-25 yıl arası

- Oldukça fazla sadığım: % 65
- Genelde sadığım: % 35

26 yıl ve üzeri

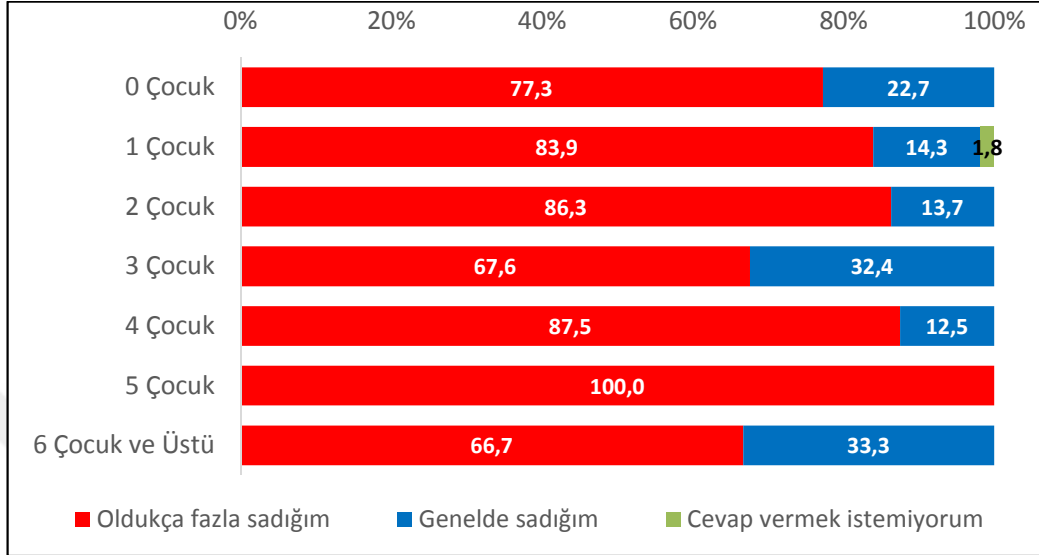
- Oldukça fazla sadığım: % 84
- Genelde sadığım: % 16

Evlilik süresine göre eşine oldukça sadık olduğunu belirtenlerin oranı bütün gruplarda yüksek görülmüştür. Çoğunluk 6-10 yıl arası evliliklerde görülürken, birbirine yakın bir oranla ikinci sırada 26 yıl ve üzeri evliler ile üçüncü sırada 11-15 yıl arası evliler yer almaktadır.

İlişkilerinde, genelde sadık olduğunu belirten çoğunluk en fazla % 35 oranla 21-25 yıl arası evliliklerde görülmektedir. Onu % 20,5'lik bir oran ile 16-20 yıl ve % 16'lık bir

oranla 26 yıl ve üstü evli olanlar takip etmektedir. Bu soruya 6-10 yıl arası evli gruptan % 3'lük bir oran cevap vermek istememiştir.

4.2.4.58. Genelde, İlişkinize Ne Kadar Sadıksınız? (Çocuk Sayısına Göre)

Şekil 134: Deneklerin İlişkilerindeki Sadakat Durumu (Çocuk Sayısına Göre)

	0 Çocuk	1 Çocuk	2 Çocuk	3 Çocuk	4 Çocuk	5 Çocuk	6 Çocuk ve Üstü
Baz	22	56	73	37	8	1	3

Sahip oldukları çocuk sayısına göre deneklerin ilişkilerine ne kadar sadık oldukları aşağıdaki başlıklar altında şu şekilde verilmiştir:

Çocuksuz olanlar

- Oldukça fazla sadığım: % 77
- Genelde sadığım: % 23

1 Çocuğu olanlar

- Oldukça sadığım: % 84
- Genelde sadığım: % 14
- Cevap vermek istemiyorum: % 2

2 Çocuğu olanlar

- Oldukça sadığım: % 86
- Genelde sadığım: % 14

3 Çocuğu olanlar

- Oldukça sadığım: % 68
- Genelde sadığım: % 82

4 Çocuğu olanlar

- Oldukça sadığım: % 88
- Genelde sadığım: % 13

5 Çocuğu olanlar

- Oldukça sadığım: % 100

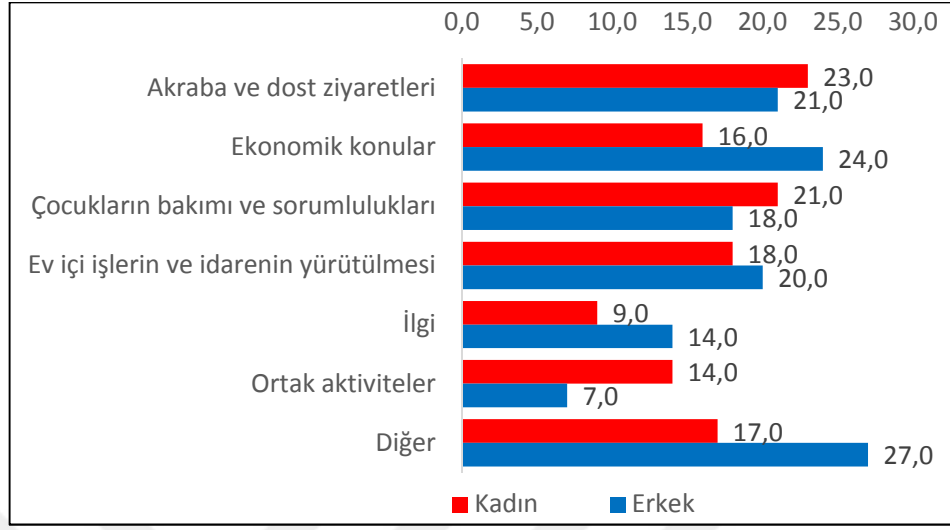
6 Çocuk ve fazlası olanlar

- Oldukça sadığım: % 67
- Genelde sadığım: % 33

Çocuk sayısına göre eşler arası sadakat durumu, 5 çocuğa sahip olanlarda % 100'lük bir oranla görölmektedir. Onun ardından % 87,5'lik bir oranla 4 çocuğa sahip olanlar ile %86'lık bir oranla 2 çocuğa sahip olanlar gelmektedir. 6 ve üstü çocuğa sahip olanlar en düşük oranda yer almaktadırlar.

İlişkilerinde genelde sadık olduklarını dile getirenlerde, çoğunluğa göre ilk sırayı 6 ve fazla çocuğa sahip olanlar yer alırken az bir farkla onu 3 çocuğu olanlar takip etmektedir. Çocuk sayısının sadakati belirleyen bir faktör olmadığını bu verilere bakarak söylemek mümkün olmaktadır.

4.2.4.59. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Fikir Ayrılığı Yaşarsınız? (Cinsiyete Göre)

Şekil 135: Deneklerin Eşleriyle Fikir Ayrılığı Yaşadığı Konular (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Ankete katılan evli denekler, eşleriyle hangi konularda fikir ayrılığı yaşadıklarını, aşağıdaki faktörlerle belirtmişlerdir:

Kadınlar

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 23
- Ekonomik konular: % 16
- Çocukların bakım ve sorumlulukları: % 21
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 18
- Karşılıklı ilgi: % 9
- Ortak aktiviteler: % 14
- Diğer hususlar: % 17

Erkekler

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 21

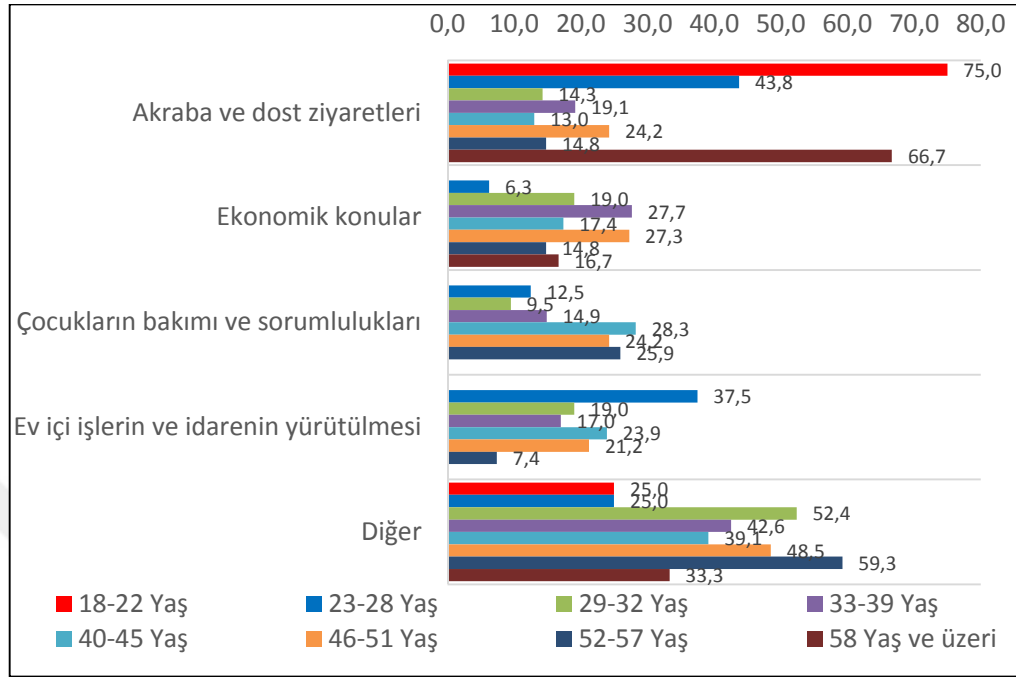
- Ekonomik konular: % 24
- Çocukların bakım ve sorumlulukları: % 18
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 20
- Karşılıklı ilgi: % 14
- Ortak aktiviteler: % 7
- Diğer hususlar: % 27

Evli çiftlerin anlaşılamadığı konuların başında sırasıyla; akraba ve dost ziyaretleri, ekonomik konular, çocuklarla ilgili işler, ev işleri, karşılıklı ilgi ve orta aktiviteler belirtilmiştir.

Akraba ve dost ziyaretleri, bayanlarda erkeklere göre % 2'lik daha fazla problem olarak görülmüştür. Ekonomik konular, erkeklerde bayanlardan % 8 puan daha fazla problemlili bir alan durumundadır.

Çocukların bakım ve sorumlulukları, bayanlarda erkeklerden % 3'lük daha önemli bir konu olarak görülmektedir. Ev içi işler ve idare konusu, erkekler tarafından % 2 daha fazla bir problem olarak kabul edilmiştir. Karşılıklı ilgi konusunda, erkekler bayanlardan % 5'lik oranda daha fazla bir beklenti içinde olmaktadır. Ortak aktiviteler hususunda, bayanlar erkeklerden % 7'lik bir puan fazlasıyla, beklenti içinde bulunmaktadır.

4.2.4.60. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Fikir Ayrılığı Yaşarsınız? (Yaşa Göre)

Şekil 136: Deneklerin Eşleriyle Fikir Ayrılığı Yaşadığı Konular (Yaşa Göre)

	18-22 Yaş	23-28 Yaş	29-32 Yaş	33-39 Yaş	40-45 Yaş	46-51 Yaş	52-57 Yaş	58 Yaş ve üzeri
Baz	4	16	21	47	46	33	27	6

Yaş unsuruna göre, eşlerin fikir ayrılığı yaşadığı konular şu şekilde belirtilmiştir:

18-22 yaş arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 75
- Diğer hususlar: % 25

23-28 yaş arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 44
- Ekonomik konular: % 6
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 13
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 38

- Diğer hususlar: % 25

29-32 yaş arası:

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 14
- Ekonomik konular: % 19
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 10
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 19
- Diğer hususlar: % 52

33-39 yaş arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 19
- Ekonomik konular: % 28
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 15
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 17
- Diğer hususlar: % 43

40-45 yaş arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 13
- Ekonomik konular: % 18
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 28
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 24
- Diğer hususlar: % 39

46-51 yaş arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: 24
- Ekonomik konular: % 27

- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 24
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: 21
- Diğer hususlar: % 49

52-57 yaş arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 15
- Ekonomik konular: % 15
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 26
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 7
- Diğer hususlar: % 59

58 yaş ve üstü

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 67
- Ekonomik konular: % 17
- Diğer hususlar: % 33

Yaş unsuruna göre, eşlerin anlaşılamadığı konulardan biri olan akraba ve dost ziyaretleri üç yaş grubunda en yüksek orandaki sorun olarak tespit edilmiştir. Bu gruplar sırasıyla, % 75 ile 18-22 yaş arası, % 67 ile 58 yaş ve üstü ve % 44 ile 23-28 yaş arası gruplar olmaktadır. Diğer gruplar da daha düşük bir yüzdeyle bu soruna vurgu yapmışlardır.

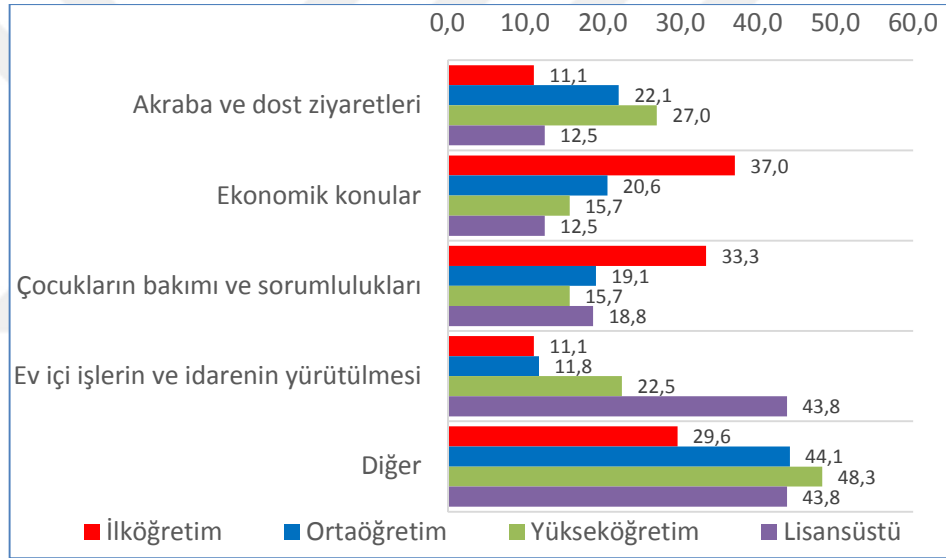
Dikkatleri çeken bir unsur, neredeyse bütün yaş gruplarının diğer hususlardaki sorunlarını yüksek bir yüzde ile belirtmiş olmalarıdır. Ancak bu hususların neler olduğu ifade edilmemiştir.

Ekonomik konularda en çok sorun yaşayan, % 28'lik bir oranla 33-39 ile % 27'lik bir oranla 46-51 yaş grupları olmaktadır. Diğer yaş gruplarında ekonomik sorun daha düşük yüzdelere ifade edilmiştir. 18-22 yaş grubunda bu faktör bir sorun olarak dile getirilmemiştir.

Çocukların bakımı ve sorumlulukları ile ilgili fikir ayrılıkları en fazla 40-45 yaş grubunda görülmektedir. Onu sırasıyla, 52-57 ve 46-51 yaş grupları takip etmektedir. Çocukların bakım ve sorumlulukları ile ilgili sorunların 18-22 yaş grubu ile 58 yaş ve üstü grupta yaşanmadığı tablodaki verilerden anlaşılmaktadır.

Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesinde en çok fikir ayrılıkları % 38’lik bir oranla 23-28 yaş grubunda yaşanmaktadır. Onun ardından % 24 ile 40-45 yaş grubu ve %21 ile 46-51 yaş grubu gelmektedir. Bir önceki seçenekte olduğu gibi, 18-22 ile 58 ve üstü yaş gruplarının, ev işleri ve idaresi ile ilgili sorun yaşamadığı görülmektedir.

4.2.4.61. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Fikir Ayrılığı Yaşarsınız? (Eğitime Göre)

Şekil 137: Deneklerin Eşleriyle Fikir Ayrılığı Yaşadığı Konular (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Ankete katılan evli deneklerin eğitim durumlarına göre, eşleriyle yaşadıkları fikir ayrılıkları başlıca şu konularda ifade bulmuştur:

İlköğretim seviyesi

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 11
- Ekonomik konular: % 37

- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 33
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 11
- Diğer hususlar: % 30

Ortaöğretim seviyesi

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 22
- Ekonomik konular: % 21
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 19
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 12
- Diğer: % 44

Yükseköğretim seviyesi

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 27
- Ekonomik konular: % 16
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 19
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 23
- Diğer hususlar: % 48

Lisansüstü eğitim seviyesi

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 13
- Ekonomik konular: % 13
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 19
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 44
- Diğer hususlar: % 44

Evli çiftlerin anlaşmazlığa düştüğü konuların başında ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi gelmektedir. Bu sorun en çok lisansüstü eğitim seviyesindeki deneklerce belirtilmiştir.

İkinci sırada ekonomik konularla ilgili sorunlar yer almaktadır. Bu sorunu tercih eden çoğunluk ilkokul seviyesindeki denekler olmuştur.

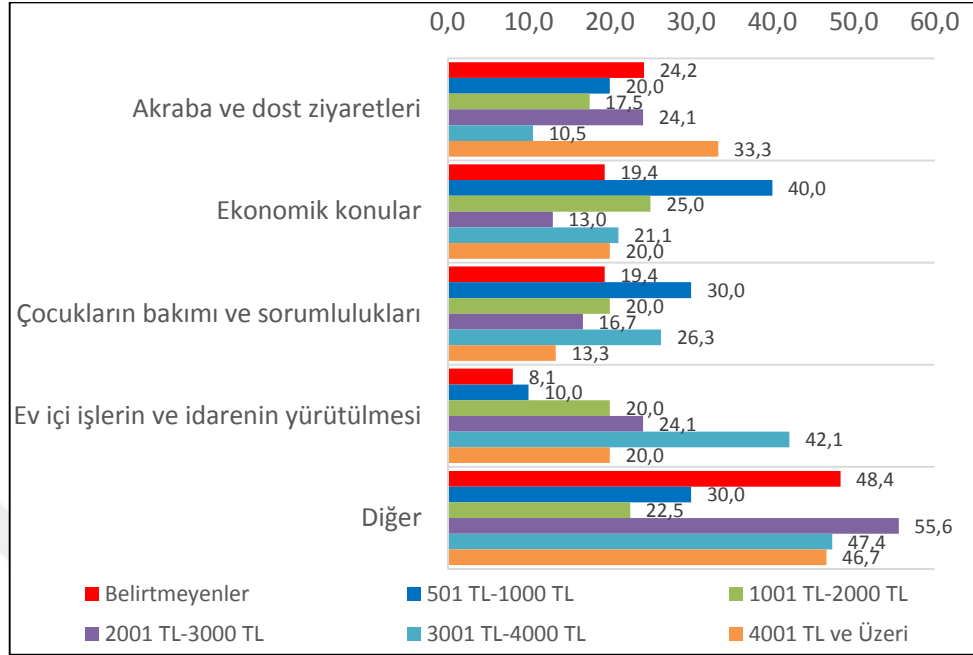
Üçüncü büyük sorun çocukların bakımı ve sorumlulukları ile ilgili konular üzerinde eşlerin anlaşamaması olmaktadır. Bu sorunu en çok dile getirenler ilköğretim seviyesine sahip denekler olmuştur.

Akraba ve dost ziyaretleri ile ilgili en çok sorun yaşayanlar yükseköğretim seviyesine sahip denekler olmaktadır.

İlköğretim seviyesinde bulunanlar hariç, diğer bütün gruplar tabloda yer alan sorunların dışında başka konularda anlaşmazlık yaşadıklarını 'diğer' seçeneğiyle yüksek bir oranda dile getirmişlerdir.

Buna dâhil olan sorunların ilgi, ortak aktiviteler, özveri ve cinsellik olduğu tahmin edilmektedir.

4.2.4.62. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Fikir Ayrılığı Yaşarsınız? (Gelir Durumuna Göre)

Şekil 138: Deneklerin Eşleriyle Fikir Ayrılığı Yaşadığı Konular (Gelir Durumuna Göre)

	Belirtmeyenler	501 TL-1000 TL	1001 TL-2000 TL	2001 TL-3000 TL	3001 TL-4000 TL	4001 TL ve Üzeri
Baz	62	10	40	54	19	15

Evli deneklerin gelir durumuna göre, eşleriyle anlaşamadıkları konular şu şekilde olmaktadır:

Gelirlerini Belirtmeyenler

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 24
- Ekonomik konular: % 19
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 19
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 8
- Diğer hususlar: % 48

501-1000 TL arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 20

- Ekonomik konular: % 40
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 30
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 10
- Diğer hususlar: % 30

1001-2000 TL arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 18
- Ekonomik konular: % 25
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 20
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 20
- Diğer hususlar: % 23

2001-3000 TL arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 24
- Ekonomik konular: % 13
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 17
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 24
- Diğer hususlar: % 56

3001-4000 TL arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 10
- Ekonomik konular: % 21
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 26
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 42
- Diğer hususlar: % 47

4001 ve üzeri geliri olanlar

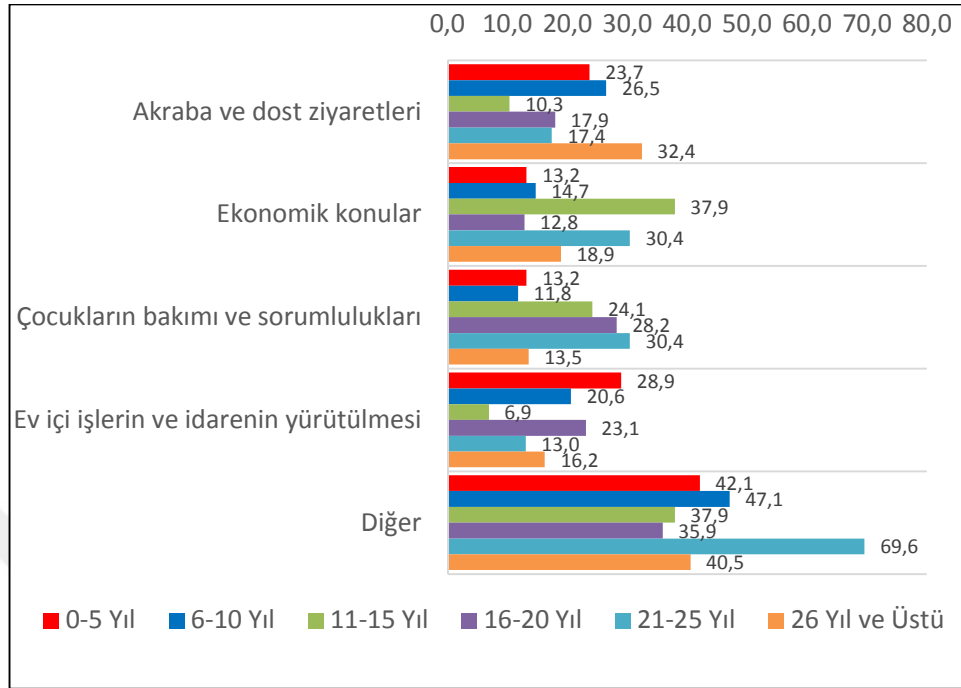
- Akraba ve dost ziyaretleri: % 33
- Ekonomik konular: % 20
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 13
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 20
- Diğer hususlar: % 47

Genel durum değerlendirildiğinde, gelir durumuna göre akraba ve dost ziyaretleri konusunda en fazla anlaşmazlık yaşayan çiftlerin 4001 ve üstü gelire sahip oldukları görülür. Onun hemen ardından, gelirlerini belirtmeyenler ve 2001-3000 TL arası gelire sahip olanlar yer almaktadır. Ekonomik konularda en çok anlaşmazlık yaşayanlar 501-1000 TL arası gelire sahip olanlar olmaktadır. İkinci sırada ise geliri 1001-2000 TL arası olanlar görülmektedir. Düşük bir aylık gelire sahip olanların daha fazla ekonomik konularda sorun yaşamaları doğal bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır.

Çocukların bakımı ve sorumlulukları ile ilgili en fazla fikir ayrılığı yaşayan çiftler % 30 oranıyla geliri 501-1000 TL arası olan düşük gelirliler olmaktadır. İkinci sırada ise % 26 ile 3001-4000 TL arası gelire sahip olanlar yer almaktadır. Diğer gelir grupları daha düşük bir yüzdeyle bu sırayı takip etmektedir.

Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi ile ilgili sorunlar çoğunlukla geliri 3001-4000 TL arası olanlarda görülürken bu sıralama, geliri 2001-3000 TL arası olanlarla devam etmektedir. Eşit bir orana sahip 1001-2000 TL ve 4001 ve üstü TL arası gelire sahip olanlar üçüncü sırada yer almaktadır. Bu sorunun, daha çok yüksek gelirli kesimde egemen oluşu, çiftlerin beraber dışarıda çalışması nedeniyle evin içindeki işlerin paylaşımı konusunda geleneksel yapının dışına çıkılmaya çalışılması sonucu ortaya çıktığı fikrini uyandırmaktadır. Diğer seçeneği, neredeyse bütün gelir türüne sahip gruplarda oldukça yüksek bir oranda tercih edilmiştir. Bu seçeneğin içinde yer alan, eşlerin birbirlerine karşı ilgisi, ortak aktivite, cinsel yaşam ve benzeri bazı konular ile ilgili sorunların var olduğunu göstermektedir.

4.2.4.63. Eşinizle Genellikle Hangi Konularda Fikir Ayrılığı Yaşarsınız? (Evlilik Süresine Göre)

Şekil 139: Deneklerin Eşleriyle Fikir Ayrılığı Yaşadığı Konular (Evlilik Süresine Göre)

	0-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21-25 Yıl	26 Yıl ve Üstü
Baz	38	34	29	39	23	37

Evlilik süresine göre eşlerin fikir ayrılığı yaşadığı konular aşağıdaki başlıklara göre şu şekildedir:

0-5 yıl arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 24
- Ekonomik konular: % 13
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 13
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 29
- Diğer hususlar: % 42

6-10 yıl arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 27

- Ekonomik konular: % 15
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 12
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 21
- Diğer hususlar: % 47

11-15 yıl arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: %10
- Ekonomik konular: % 38
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 24
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 7
- Diğer hususlar: % 38

16-20 yıl arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 18
- Ekonomik konular: % 13
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 28
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 23
- Diğer hususlar: % 36

21-25 yıl arası

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 17
- Ekonomik konular: % 30
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 30
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 13
- Diğer hususlar: % 70

26 yıl ve üstü

- Akraba ve dost ziyaretleri: % 32
- Ekonomik konular: % 19
- Çocukların bakımı ve sorumlulukları: % 14
- Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi: % 16
- Diğer hususlar: % 41

Evlilik süreleri göz önünde bulundurulduğunda, akraba ve dost ziyaretleri konusunda en çok fikir ayrılığı yaşayanlar % 32 ile 26 yıl ve üstü evli gruptakiler olmaktadır. Daha düşük bir yüzde ile onu 6-10 yıl ve 0-5 yıl arası evli olanlar takip etmektedirler.

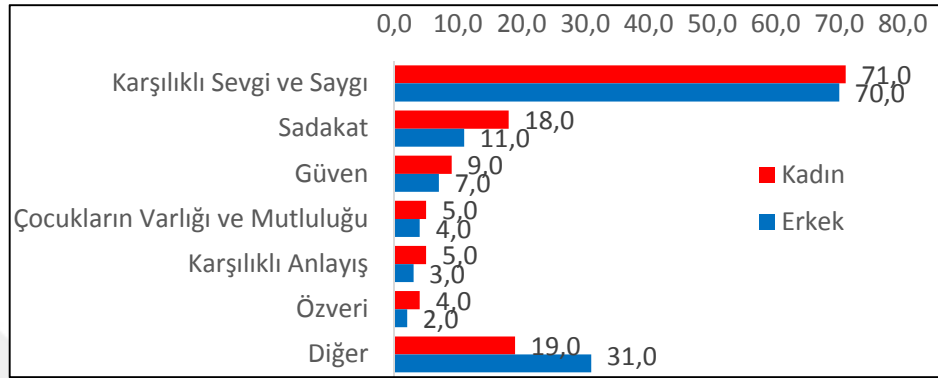
Ekonomik konuda en çok fikir ayrılığına düşenler % 38'lik bir oranla 11-15 yıl arası evliler olmaktadır. . İkinci sırada 21-25 yıl arası evliler, üçüncü sırada ise 26 ve fazla yıl evli olanlar yer almaktadır. Aslında, evlilik süresi uzadıkça eşlerin ekonomik durumlarını istikrarlı hale sokmaları beklendiği halde, tablodaki sonuçlar bunun aksi bir durumu ortaya koymaktadır. Böyle olmasının nedeni, eşlerin uzun vadeli ekonomik yatırımlara girdikleri halde, gelir durumlarında dalgalanmalar nedeniyle ekonomik istikrarı sağlayacak dengeyi yakalayamamaları olabilir.

Çocukların bakımı ve sorumlulukları konusunda en fazla anlaşmazlık yaşayanlar, çoğunlukla 21-25 yıl ve onun ardından, 16-20 yıl arası evli denekler olmaktadır. Daha sonra bunu çoğunluk sırasına göre, 11-15 yıl, 26 yıl ve üstü, 0-5 yıl ve 6-10 yıl arası evliler takip etmektedirler. Bu sonuçlardan hareketle, çocukların gençlik dönemlerine denk gelen 16-25 yıl arası evliliklerde bu tür sorunların daha fazla yaşanması beklenen bir durum olmaktadır.

Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi konusunda en fazla sorun yaşayan kesim 0-5 yıl arası evli kesimi olmaktadır. Kadının değişen toplumsal rolünün etkilerinin, yeni evli çiftler üzerinde daha fazla hissedilmesi, eşlerin geleneksel rollerinin ve beklentilerinin değişmesi, kısa süreli evliliklerde bu tür sorunlara kaynaklık etmektedir. Bu tür sorunları yaşayan ikinci grup 16-20 yıl arası evliliklere sahip deneklerden oluşmaktadır. Üçüncü sırada 6-10 yıl arası evlilikler yer almaktadır. Altı farklı grubun büyük bir

çoğunluğu ‘diğer’ seçeneğiyle, eşleri arasında farklı konulara dayalı olarak fikir ayrılığı yaşandığı vurgulanmıştır. Diğer seçeneği % 70 gibi büyük bir oranla en çok 21-25 yıl arası evlilerde görülmektedir.

4.2.4.64. Size Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör Nedir? (Cinsiyete Göre)

Şekil 140: Deneklere Göre Bir Evliliği Sürdüren En Önemli Faktör (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Evliliği devam ettiren faktörlerin neler olduğu konusunda, evli eşlerin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

Kadınlar

Karşılıklı sevgi ve saygı: % 71

- Sadakat: % 18
- Güven: % 9

Çocukların varlığı ve mutluluğu: % 5

- Karşılıklı anlayış: % 5
- Özveri: % 4
- Diğer hususlar: % 19

Erkekler

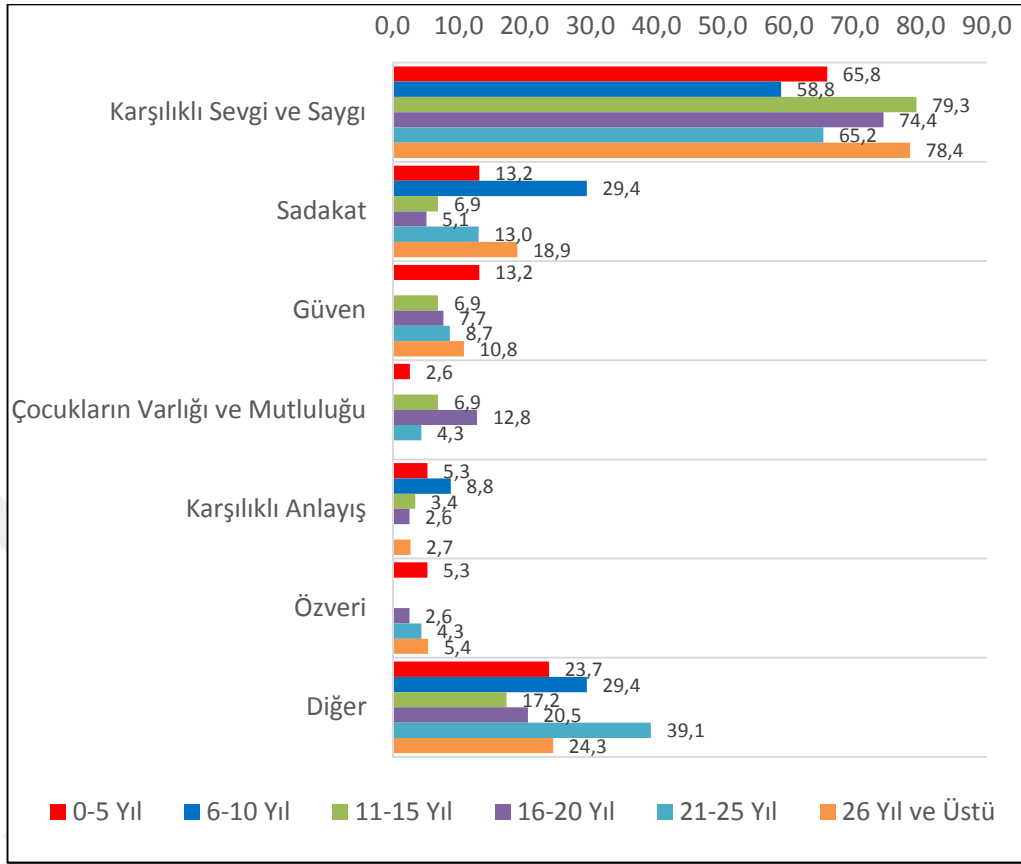
- Karşılıklı sevgi ve saygı: % 70
- Sadakat: % 11
- Güven: % 7
- Çocukların varlığı ve mutluluğu: % 4
- Karşılıklı anlayış: % 3
- Özveri: % 2
- Diğer hususlar: % 31

Evliliğin sürdürülmesinde değer ve tutumların varlığı hususunda en önde gelen faktör, eşlerin birbirlerine duyduğu karşılıklı saygı ve sevgi unsuru olarak belirtilmiştir. İkinci sırada sadakat ve üçüncü sırada ise güven faktörleri vurgulanmıştır. Bu değerler, bayanlarda % 97'lik bir toplam oluştururken, erkeklerde % 88'lik bir orana ulaşmaktadır.

Çocukların varlığının da, dördüncü sırada evliliği ayakta tutan ve sürdüren bir faktör olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Anlayış ve özveri gibi evliliğin sosyal ve psikolojik destek değerlerini bu özelliklere eklemek gerekiyor. Diğer hususlar, erkeklerde % 32'lik bir seviyeye ulaşırken, bayanlarda bu faktör; % 19'larda kalmaktadır.

4.2.4.65. Size Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör Nedir? (Evlilik Süresine Göre)

Şekil 141: Deneklere Göre Bir Evliliği Sürdüren En Önemli Faktör (Evlilik Süresine Göre)

	0-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21-25 Yıl	26 Yıl ve Üstü
Baz	38	34	29	39	23	37

Evlilik süresine göre, evliliği devam ettiren en önemli faktörün ne olduğuna ilişkin deneklere sorulan soruya alınan cevaplar şu şekilde belirtilmiştir:

0-5 yıl

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 66
- Sadakat: % 13
- Güven: % 13
- Çocukların varlığı ve mutluluğu: % 3

- Karşılıklı anlayış: % 5
- Özveri: % 5
- Diğer hususlar: % 24

6-10 yıl arası

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 59
- Sadakat: % 29
- Karşılıklı anlayış: % 9
- Diğer hususlar: % 29

11-15 yıl arası

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 79
- Sadakat: % 7
- Güven: % 7
- Karşılıklı anlayış: % 3
- Diğer hususlar: % 17

16-20 yaş arası

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 74
- Sadakat: % 5
- Güven: % 8
- Çocukların varlığı ve mutluluğu: % 13
- Karşılıklı anlayış: % 3
- Özveri: % 4
- Diğer hususlar: % 21

21-25 yıl arası

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 65
- Sadakat: % 13
- Güven: % 9
- Çocukların varlığı ve mutluluğu: % 4
- Özveri: % 4
- Diğer hususlar: % 39

26 yıl ve üstü

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 78
- Sadakat: % 19
- Güven: % 11
- Karşılıklı anlayış: % 3
- Özveri: % 5
- Diğer hususlar: % 24

Tablodaki verilere göre, evlilik süresi dikkate alındığında, evliliği devam ettiren en önemli unsurun karşılıklı saygı ve sevgi olduğu neredeyse bütün gruplarda en yüksek yüzde ile ifade edilmiştir. Ancak, 11-15 yıl arası evli olanlar bu oranın en büyüğüne sahip bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü sırada 26 yıl ve üstü evli olanlar ile 16-20 yıl arası evli olanlar yer almaktadır. Diğer gruplar çok az bir farkla bu sıralamayı takip etmektedir.

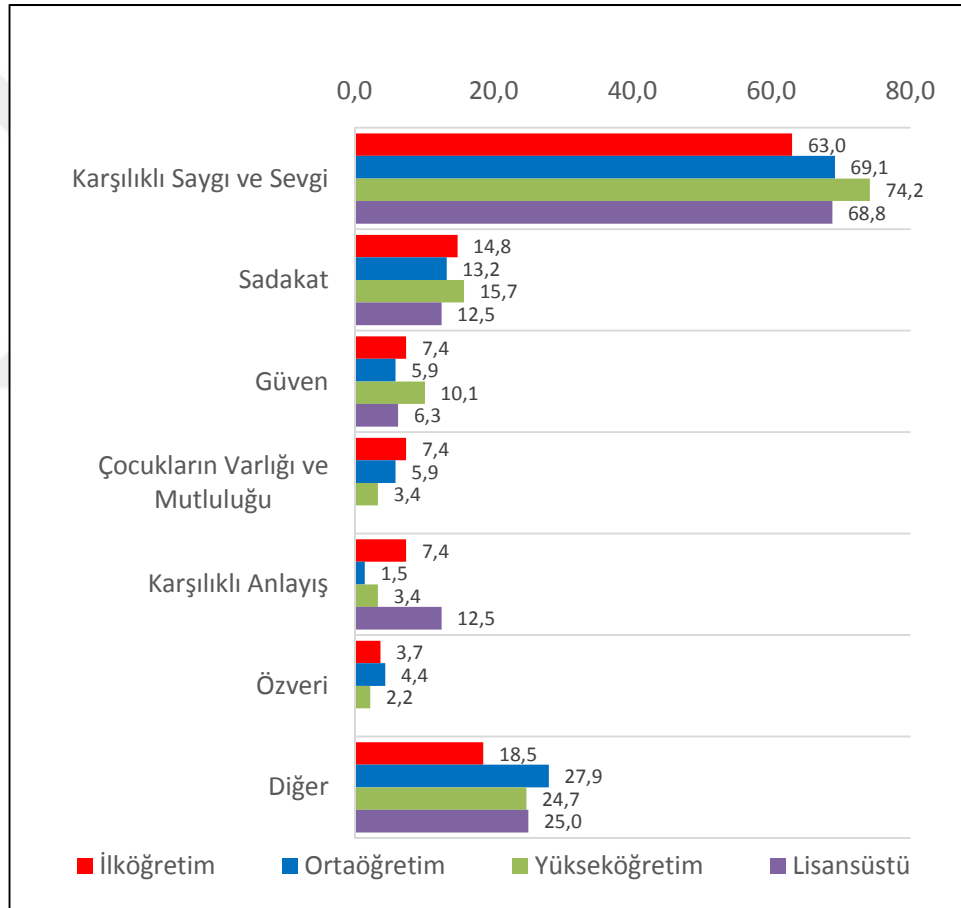
Evliliğin önemli unsurlarından olan sadakat seçeneği ise en çok 6-10 yıl arası evli olan deneklerce tercih edilmiştir. İkinci sırada 26 yaş ve üstü, üçüncü sırada ise aynı yüzdelik oranı ile 0-5 yıl ve 21-25 yıl arası evliler yer almaktadır.

Güven unsurunun önemini en çok vurgulayanlar, 0-5 yıl arası evli denekler olmuştur. 26 yıl ve üstü evliler ile 21-25 yıl arası evliler onun ardından gelmektedir.

Çocukların ailenin devamı olarak görülmesi seçeneği en fazla 16-20 yıl arası evlilerce ifade edilmiş olmakla beraber, diğer gruplarda yüksek oranda olmasa da bu seçenek tercih edilmiştir. Ancak, 6-10 yıl arası ve 26 yıl ve üstü evliler, çocuk unsurunun ailenin devamında önemli bir rol oynamadığını, bu seçeneği tercih etmeyerek belirtmişlerdir.

Eşler arası ilişkilerin sürdürülmesinde önemli olan anlayış ve özveri gibi unsurlar ayrıca düşük bir oranla önemli olduğu bazı evlilik süresi gruplarınca ifade edilmiştir. Aslında bütün bu özellikler ailenin varlığında önemli bir yere sahip olmaktadır.

4.2.4.66. Size Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör Nedir? (Eğitime Göre)

Şekil 142: Göre Bir Evliliği Sürdüren En Önemli Faktör (Eğitime Göre)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Lisansüstü
Baz	27	68	89	16

Eğitim durumuna göre deneklerin, evliliği devam ettiren en önemli faktörün ne olduğu sorusuna yönelik vermiş oldukları cevaplar aşağıdaki gibidir:

İlköğretim seviyesi

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 63
- Sadakat: % 15
- Güven: % 7
- Çocukların varlığı ve mutluluğu: % 7
- Özveri: % 4
- Diğer hususlar: % 19

Ortaöğretim seviyesi

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 69
- Sadakat: % 13
- Güven: % 6
- Çocukların varlığı ve mutluluğu: % 6
- Özveri: % 4

Yükseköğretim seviyesi

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 74
- Sadakat: % 16
- Güven: % 10
- Çocukların varlığı ve mutluluğu: % 3
- Karşılıklı anlayış: % 3
- Özveri: % 2

- Diğer hususlar: % 25

Lisansüstü eğitim seviyesi

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 69
- Sadakat: % 13
- Güven: % 6
- Karşılıklı anlayış: % 13
- Diğer unsurlar: % 25

Tablodaki verilerden anlaşılacağı üzere, karşılıklı saygı ve sevgi unsuru, evliliği devam ettiren en önemli faktör olarak bütün eğitim seviyesi gruplarında yüksek bir oranda ortaya çıkmaktadır.

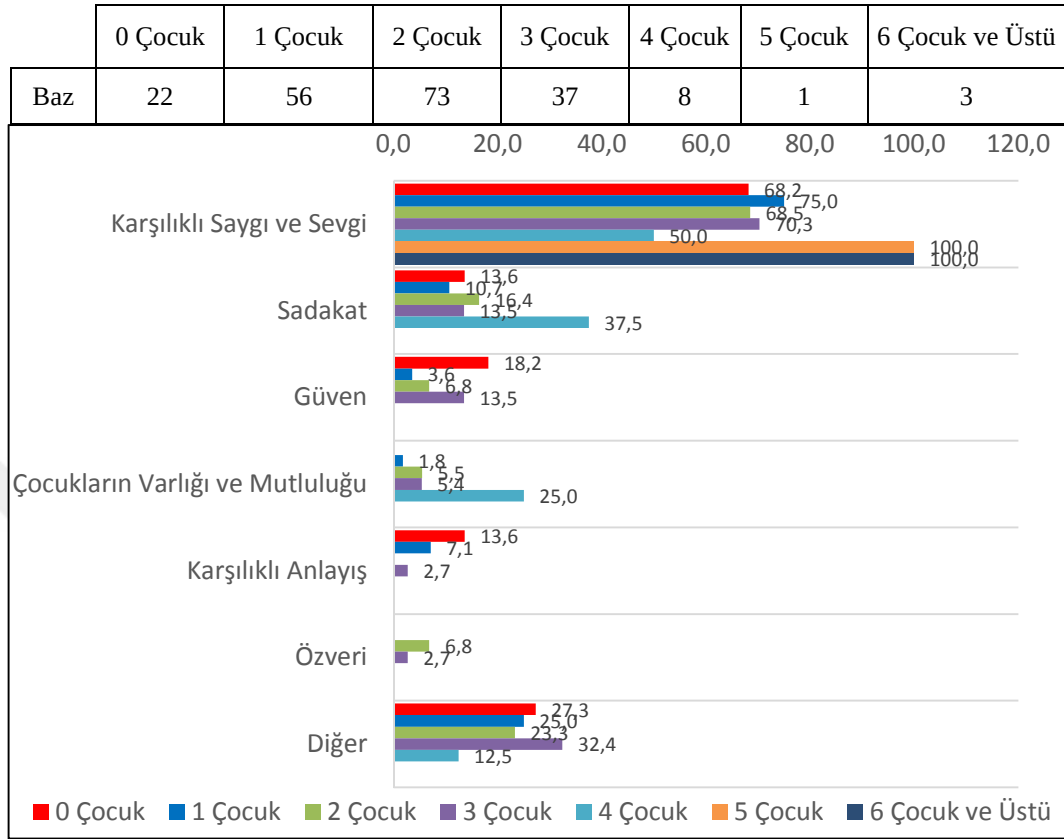
Bu gruplar içerisinde yükseköğretim seviyesindeki denekler ilk sırayı, ortaöğretim seviyesindekiler ikinci sırayı ve lisansüstü eğitime sahip olanlar üçüncü sırayı teşkil etmektedirler.

Sadakat unsuru birbirine yakın oranlarda ama çok daha düşük bir seviyede bütün gruplarda görülürken % 15,7 ile en çok yükseköğretim seviyesine sahip deneklerde yer almaktadır. Onu ilköğretim seviyesi, ortaöğretim seviyesi ve lisansüstü eğitim seviyesi takip etmektedir.

Güven unsurunu evliliğin devamı için şart gören çoğunluk % 10 ile yükseköğretim seviyesinde görülürken, az bir oran ile diğer gruplarda da buna rastlanmaktadır.

Çocukların varlığı ve mutluluğu faktörünü en fazla tercih eden çoğunluk ilköğretim seviyesinde % 7 iken, lisansüstü eğitim seviyesine sahip deneklerde bu tercih görülmemektedir. Anlayış ve özveri unsurları da düşük bir yüzde ile bazı deneklerce dile getirilmiştir.

4.2.4.67. Size Göre Bir Evliliği Devam Ettiren En Önemli Faktör Nedir? (Çocuk Sayısına Göre)

Şekil 143: Deneklere Göre Bir Evliliği Sürdüren En Önemli Faktör (Çocuk Sayısına Göre)

Çocuk sayısına göre, denekler evliliği sürdüren önemli faktörleri şu şekilde ifade etmişlerdir:

Çocuğu olmayanlar

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 68
- Sadakat: % 14
- Güven: % 18
- Karşılıklı anlayış: % 14
- Diğer hususlar: % 27

1 Çocuğu olanlar

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 75
- Sadakat: % 11
- Güven: % 4
- Çocukların varlığı ve mutluluğu: % 2
- Karşılıklı anlayış: % 7
- Diğer hususlar: % 25

2 Çocuğu olanlar

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 69
- Sadakat: % 16
- Güven: % 7
- Çocukların varlığı ve mutluluğu: % 6
- Özveri: % 7
- Diğer unsurlar: % 23

3 Çocuğu olanlar

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 70
- Sadakat: % 14
- Güven: % 14
- Çocukların varlığı ve mutluluğu: % 5
- Karşılıklı anlayış: % 3
- Özveri: % 3
- Diğer unsurlar: % 32

4 Çocuğu olanlar

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 50
- Sadakat: % 38
- Çocukların varlığı ve mutluluğu: % 25
- Diğer unsurlar: % 13

5 Çocuğu olanlar

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 100

6 Çocuk ve üstü olanlar

- Karşılıklı saygı ve sevgi: % 100

Evliliği sürdüren en önemli unsurun karşılıklı saygı ve sevgi olduğu, aynen diğer belirleyicilerde olduğu gibi, çocuk sayısına göre yapılan gruplandırmaların tümünde de en önemli unsur olarak ifade edilmiştir. Bu unsur özellikle 5 ve üstü sayıdaki çocuğa sahip olanlarca % 100'lük bir oran ile tercih edilmektedir.

İkinci önemli faktör olan sadakat, en çok 4 çocuklu deneklerce vurgulanmış ve daha düşük bir oranla diğer grupların hepsi tarafından seçilmiştir.

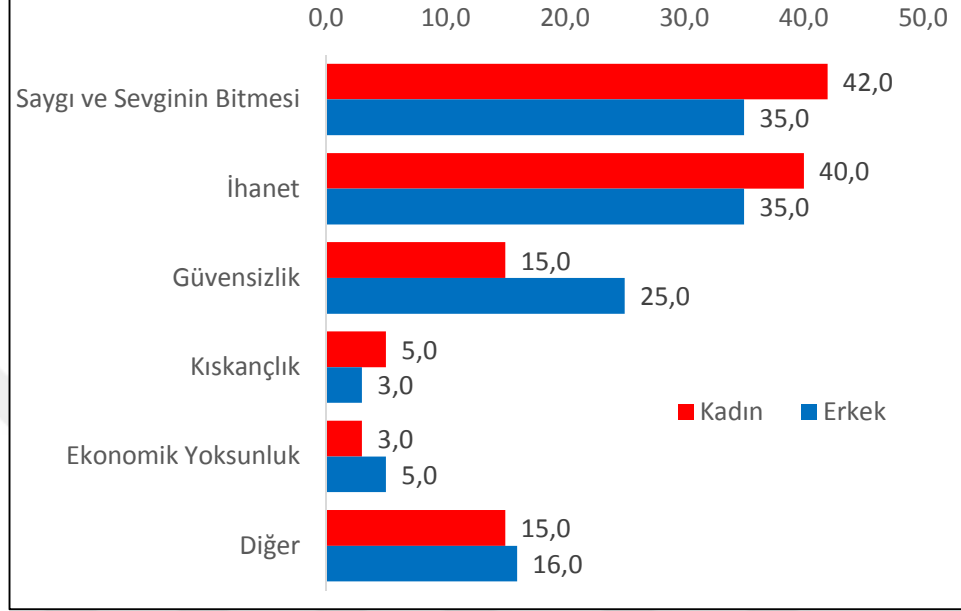
Üçüncü önemli unsur olarak karşımıza çıkan güven, en çok çocuksuz evlilerce tercih edilmiş, onu takiben ikinci sırada 3 çocuklu evlilerde görülmüştür. Bu faktör 4 çocuğu olan deneklerce önemli görülmemiştir.

Çocuğun evlilikleri sürdürmedeki önemli rolüne en çok vurguyu 4 çocuklu denekler yapmışlardır. 1,2 ve 3 çocuklu evliler düşük bir yüzdeyle de olsa bunun önemli olduğunu yaptıkları tercih ile ortaya koymuşlardır.

Çocuksuz denekler evlilikte çocuk unsurunun gerekliliğine vurgu yapmamışlar ama bunun yerine en yüksek yüzdeyle anlayış faktörünün altını çizmişlerdir. Aynı şekilde, 1 ve 3 çocuğu olan aileler de anlayışın önemine değinmişlerdir.

Özveri ile evliliğin yürüyeceği kanaati bu tabloya göre yüksek görünmemektedir. Düşük bir yüzde ile 2 ve 3 çocuklu aileler özverinin evlilikte önemli olduğuna vurgu yapmışlardır.

4.2.4.68. Size Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör Nedir? (Cinsiyete Göre)

Şekil 144: Deneklere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör (Cinsiyete Göre)

	Kadın	Erkek
Baz	100	100

Ankete katılan kadın ve erkek deneklere göre bir evliliği bitiren en önemli sebepler şunlardır:

Kadınlar

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 42
- İhanet: % 40
- Güvensizlik: % 15
- Kıskançlık: % 5
- Ekonomik yoksunluk: % 3
- Diğer unsurlar: % 15

Erkekler

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 35
- İhanet: % 35
- Güvensizlik: % 25
- Kıskançlık: % 3
- Ekonomik Yoksunluk: % 5
- Diğer unsurlar: % 16

Evliliği bitiren unsurların başında, her iki cinsten de yüksek oranda sevgi ve saygının bitmesi gelmektedir. Ancak bu unsur kadınlarda % 7 oranında erkeklerden daha fazla görülmektedir.

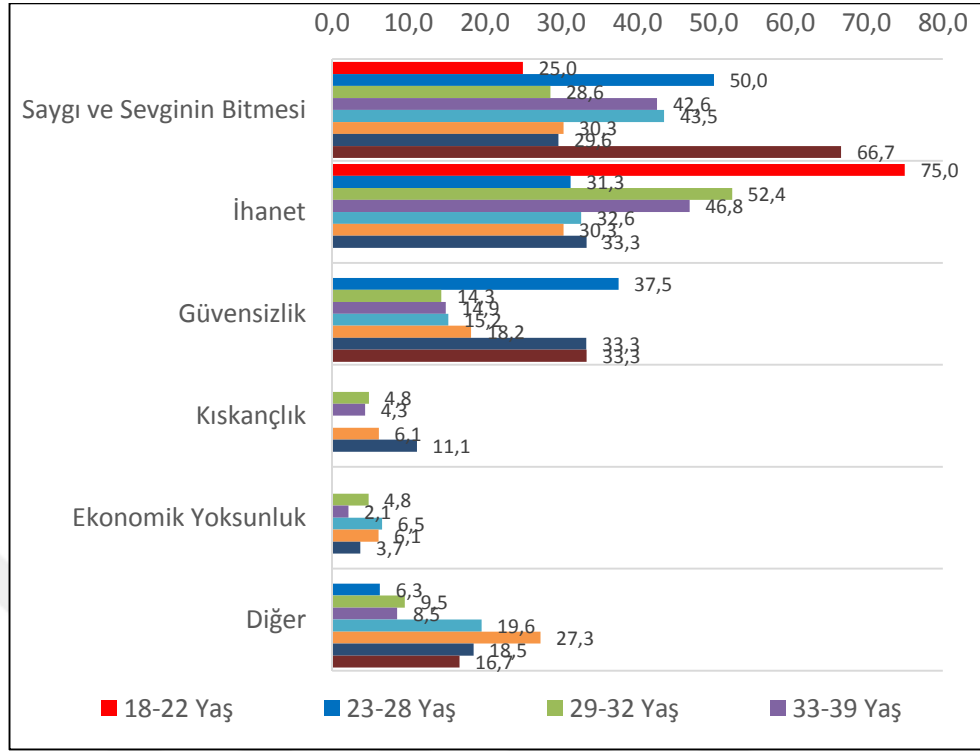
İkinci önemli seçenek yine her iki cinsten ihanet şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu seçenek ilkinin aksine erkeklerde % 7 oranında kadınlardan daha fazla tercih edilmektedir.

Güvensizlik evliliği en çok bitiren üçüncü faktör olarak kadınlarda % 15'lik, erkeklerde ise % 25'lik bir oranla vurgulanmaktadır.

Bu üç unsurun dışında kıskançlık ve ekonomik yoksunluk düşük bir yüzde ile hem erkeklerde hem de kadınlarda görülmektedir.

Kadınların % 15'i ve erkeklerin % 16'sı, evliliğe zarar verecek ve bitirecek diğer faktörlerin varlığına dikkat çekmiştir.

4.2.4.69. Size Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör Nedir? (Yaşa Göre)

Şekil 145: Deneklere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör (Yaşa Göre)

	18-22 Yaş	23-28 Yaş	29-32 Yaş	33-39 Yaş	40-45 Yaş	46-51 Yaş	52-57 Yaş	58 Yaş ve üzeri
Baz	4	16	21	47	46	33	27	6

Yaş gruplarına göre deneklerin evliliği sonlandıran faktörlerin ne olduklarına dair yapmış oldukları belirlemeler şu başlıklar altında ortaya çıkmaktadır:

18-22 yaş arası

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 25
- İhanet: % 75

23-28 yaş arası

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 50
- İhanet: % 31
- Güvensizlik: % 38
- Diğer unsurlar: % 6

29-32 yaş arası

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 29
- İhanet: % 52
- Güvensizlik: % 14
- Kıskançlık: % 5
- Ekonomik yoksunluk: % 5
- Diğer unsurlar: % 10

33-39 yaş arası

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 43
- İhanet: % 47
- Güvensizlik: % 15
- Kıskançlık: % 2
- Ekonomik yoksunluk: % 4
- Diğer: % 9

40-45 yaş arası

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 44
- İhanet: % 33
- Güvensizlik: % 15
- Kıskançlık: % 7
- Diğer unsurlar: % 20

46-51 yaş arası

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 30

- İhanet: % 30
- Güvensizlik: % 18
- Kıskançlık: % 6
- Ekonomik yoksunluk: % 6
- Diğer unsurlar. % 27

52-57 yaş arası

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 30
- İhanet: % 33
- Güvensizlik: % 33
- Kıskançlık: % 4
- Ekonomik yoksunluk: % 11
- Diğer unsurlar: % 19

58 yaş ve üzeri

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 67
- Güvensizlik: % 33
- Diğer unsurlar: % 17

Yaş unsuruna göre evliliği bitiren etkenlerin başında, ilk sırada büyük bir oranla sevgi ve saygının bitmesi, ikinci sırada ihanet ve üçüncü sırada güvensizlik gelmektedir.

Sevgi ve saygının bitmesiyle evliliğin biteceğini belirten en yüksek oran % 67 ile 58 yaş ve üstünde görülmektedir. Ardından % 50 ile 23-28 yaş grubu gelirken bunu % 44 ile 40-45 yaş grubu takip etmektedir. Diğer yaş grupları da daha düşük oranlarla bu sorunun ciddiyetine vurgu yapmaktadırlar.

İhanet ile evliliğin sonlanacağına en çok % 75'lik bir oranla 18-22 yaş grubu kanaat getirmektedir. Bunu sırasıyla, 29-32 ve 33-39 yaş grupları izlemektedir. 58 yaş ve üstü

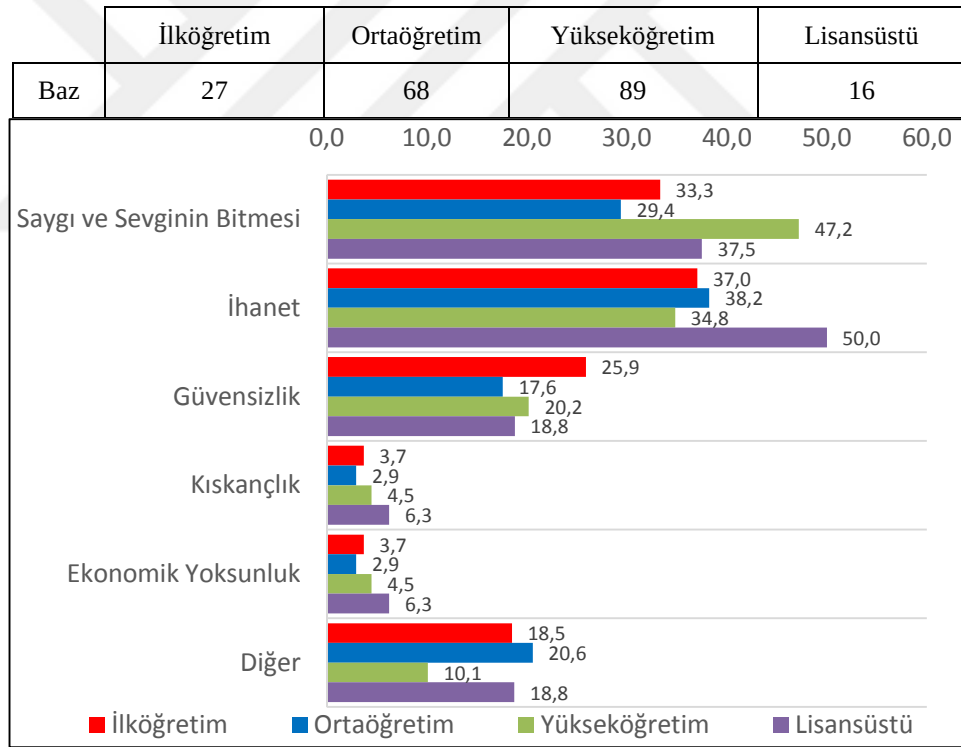
evli deneklerin, ihanetin evliliği bitireceğine ihtimal vermedikleri tablodan anlaşılmaktadır.

Güvensizlik 18-22 yaş grubu dışındaki diğer bütün gruplarda önemli bir sorun olarak görülmüştür. En yüksek oran sırasıyla, 23-28, 52-57 yaş arası ve 58 yaş ve üstündeki gruplarda görülmektedir.

Kıskançlık ve ekonomik yoksunluk gibi diğer sorunların evliliği bitireceğine olan inanç, oldukça düşük bir yüzde ile 18-22 yaş grubu dışında kalan diğer bütün gruplarda ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda sayılan faktörlerin dışında, evliliği sonlandıracak başka sebeplerin olduğu 18-22 yaş grubu dışında kalanlarca dile getirilmiştir.

4.2.4.70. Size Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör Nedir? (Eğitime Göre)

Şekil 146: Deneklere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör (Eğitime Göre)

Sahip olunan eğitim seviyesine göre evliliği bitiren en önemli faktörün ne olduğuna dair sorulan soruya alınan cevaplar şu şekildedir:

İlköğretim seviyesi

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 33
- İhanet: % 37
- Güvensizlik: % 26
- Kıskançlık: % 4
- Ekonomik yoksunluk: % 4
- Diğer unsurlar: % 19

Ortaöğretim seviyesi

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 29
- İhanet: % 38
- Güvensizlik: % 18
- Kıskançlık: % 3
- Ekonomik yoksunluk: % 3
- Diğer unsurlar: % 21

Yükseköğretim seviyesi

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 47
- İhanet: % 35
- Güvensizlik: % 20
- Kıskançlık: % 5
- Ekonomik yoksunluk: % 5
- Diğer unsurlar: % 10

Lisansüstü eğitim seviyesi

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 38
- İhanet: % 50
- Güvensizlik: % 19
- Kıskançlık: % 6
- Ekonomik yoksunluk: % 6
- Diğer unsurlar: % 19

Tablodaki verilere bakarak deneklerin eğitim durumlarına göre belirlenen, evliliğin sonlanmasına yol açan en önemli üç unsurun saygı ve sevginin bitmesi, ihanet ve güvensizlik olduğunu söylemek mümkündür.

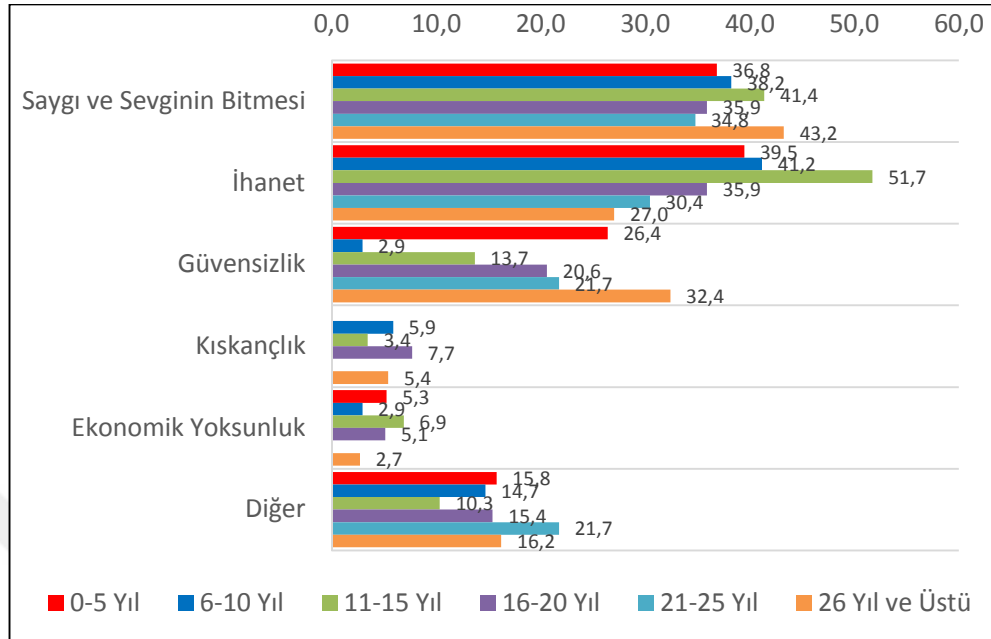
Sevgi ve saygının bitmesiyle evlilik kurumunun sonlanabileceğini en fazla savunan, % 47 ile yükseköğretim seviyesindeki grup olmuştur. İkinci sırada lisansüstü eğitim seviyesine, üçüncü sırada ilköğretim ve son sırada ortaöğretim seviyesine sahip denekler gelmektedir.

İhanet seçeneğini tercih eden en yüksek oran lisansüstü eğitime sahip olan deneklerde görülmektedir. Onu, birbirine yakın yüzdelerde ortaöğretim, ilköğretim ve yükseköğretim seviyesindekiler takip etmektedir.

Güvensizlik, % 26 ile en çok ilköğretim seviyesindekilerce tercih edilmiştir. İkinci sırada yükseköğretim, üçüncü sırada lisansüstü eğitim ve son sırada ortaöğretim seviyesine sahip denekler tercihlerini bu yönde kullanmışlardır.

Kıskançlık ve ekonomik yoksunluk, az bir oranla da olsa bütün eğitim gruplarınca birer sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

4.2.4.71. Size Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör Nedir? (Evlilik Süresine Göre)

Şekil 147: Deneklere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör (Evlilik Süresine Göre)

	0-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21-25 Yıl	26 Yıl ve Üstü
Baz	38	34	29	39	23	37

Evlilik sürelerine göre, deneklerin evliliği bitiren unsurların neler olacağı ile ilgili görüşleri şu başlıklar altında toplanmıştır:

0-5 yıl arası

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 37
- İhanet: % 40
- Güvensizlik: % 26
- Ekonomik yoksunluk: % 5
- Diğer unsurlar: % 16

6-10 yıl arası

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 38

- İhanet: % 41
- Güvensizlik: % 3
- Kıskançlık: % 6
- Ekonomik yoksunluk: % 3
- Diğer unsurlar: % 15

11-15 yıl arası

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 41
- İhanet: % 52
- Güvensizlik: % 14
- Kıskançlık: % 3
- Ekonomik yoksunluk: % 7
- Diğer unsurlar: % 10

16-20 yıl arası

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 36
- İhanet: % 36
- Güvensizlik: % 21
- Kıskançlık: % 8
- Ekonomik yoksunluk: % 5
- Diğer: % 15

21-25 yıl arası

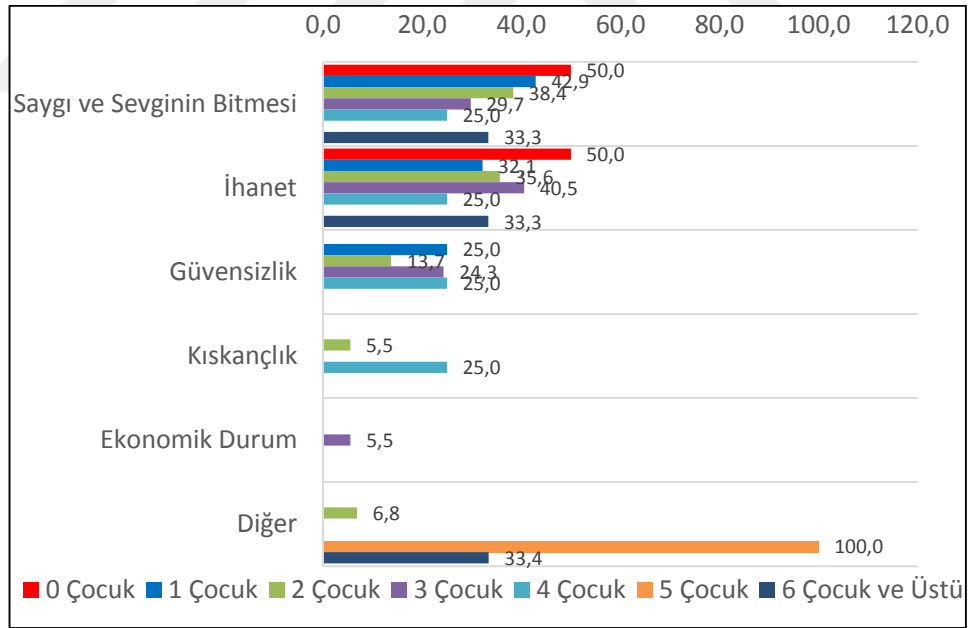
- Saygı ve sevginin bitmesi: % 35
- İhanet: % 30

- Güvensizlik: % 22
- Diğer unsurlar: % 22

26 yıl ve üstü

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 43
- İhanet: % 27
- Güvensizlik: % 32
- Kıskançlık: % 5
- Ekonomik yoksunluk: % 3
- Diğer unsurlar: % 16

4.2.4.72. Size Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör Nedir? (Çocuk Sayısına Göre)

Şekil 148: Deneklere Göre Bir Evliliği Bitiren En Önemli Faktör (Çocuk Sayısına Göre)

	0 Çocuk	1 Çocuk	2 Çocuk	3 Çocuk	4 Çocuk	5 Çocuk	6 Çocuk ve Üstü
Baz	22	56	73	37	8	1	3

Sahip olunan çocuk sayısına göre, evliliği sonlandıran sebeplerin neler olduğu, deneklerce şu şekilde ortaya konmuştur:

Çocuğu olmayanlar

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 50
- İhanet: % 50

1 Çocuğu olanlar

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 43
- İhanet: % 32
- Güvensizlik: % 25

2 Çocuğu olanlar

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 38
- İhanet: % 36
- Güvensizlik: 14
- Ekonomik yoksunluk: % 6
- Diğer unsurlar: % 7

3 Çocuğu olanlar

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 30
- İhanet: % 41
- Güvensizlik: % 24
- Kıskançlık: % 6

4 Çocuğu olanlar

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 25

- İhanet: % 25
- Güvensizlik: % 25
- Ekonomik yoksunluk: % 25

5 Çocuğu olanlar

- Diğer unsurlar: % 100

6 Çocuk ve üstü olanlar

- Saygı ve sevginin bitmesi: % 33
- İhanet: % 33
- Diğer unsurlar: % 34

Tablodan elde edilen veriler, çocuk sayısına göre denekler evliliği bitiren en önemli üç unsur olarak saygı ve sevginin bitmesi, ihanet ve güvensizliği ortaya koymuşlardır.

Saygı ve sevginin bitmesi en çok, çocuksuz ailelerde evliliği bitiren bir sebep olarak görülürken, bu sıralamayı 1 çocuklu ve 2 çocuklu aileler yaptıkları tercihlerle izlemektedir. Birbirine yakın oranlarla diğer gruplar bu soruna vurgu yapmışlardır.

İhanet, saygı ve sevginin bitmesi sorununa yakın bir yüzde ile ikinci önemli problem olarak aynı şekilde en çok çocuksuz ailelerde ortaya çıkmaktadır. İkinci sırada 3 çocuklu denekler ve üçüncü sırada 2 çocuklu denekler bu sorunun önemine değinmişlerdir.

Güvensizlik, 1 çocuklu ve 4 çocuklu deneklerde % 25'lik oranda aynı çoğunlukta ilk sırayı alırken, % 24 ile ikinci sırayı 3 çocuklu ve dördüncü sırayı 2 çocuklu gruplar oluşturmaktadır.

Kıskançlık % 6 ile sadece 3 çocuklu deneklerce bir sorun olarak kabul edilmiştir. Evliliği bitiren diğer unsurların var olduğu 2, 5, 6 ve fazlası çocuğa sahip olan gruplarca belirtilmiştir.

4.3. Nicel ve Nitel Çalışmalarda Ortak Temalar ile İlgili Verilerin Karşılaştırması

Nitel ve nicel çalışmalarda katılımcılara benzer temalar ile ilgili sorulan sorulara karşılık alınan cevapların karşılaştırması şu şekilde ortaya çıkmaktadır:

4.3.1.Aile

Mülakat sonuçlarına göre özetlenecek olursa, aile algısında öne çıkan unsurlar şunlar olmaktadır:

Aileyi, birlik, beraberlik ve bütünlük kategorisi içinde tanımlamaya çalışan erkeklerin oranı % 85'tir. Burada kast edilen hem manevi hem de fiziksel bir birlikteliktir. Karşı cinsten iki kişinin birbirlerini severek ve isteyerek kurmuş oldukları, temelinde çıkar beklemeden yapılan özveri, samimiyet, sıcaklık, dayanışma, güven, huzur, sevgi ve mutluluk duygularının yer aldığı, aralarında kan bağı olsun veya olmasın, çocuklarla ve diğer üyelerle pekişen, gelişen, büyüyen bir yuva ve sığınma yeri, yani bir barınaktır. Mülakata katılan % 5 gibi düşük bir erkek oranı da aileyi, çocuklara sosyalleşmenin ve toplumsal kuralların ilk öğretilildiği yer olarak tanımlamıştır.

Kadın oranının % 90'ından fazlası, aileyi tanımlarken şu unsurların altını çizmiştir: Aile, evlilik ile kurulan ve gelişen, saygı, sevgi, anlayış, güven, paylaşım, dayanışma ve hoşgörü temelleri üzerine kurulan bir birlikteliktir. Ayrıca, aile, aralarında kan bağı olan üyelerden oluşabileceği gibi, kan bağı aranmaksızın, gönül bağı ile birbirine bağlı olan fertlerden de oluşabilir. Bu ifadeye göre, insanlar kiminle aynı çatı altında yaşıyorsa ve mutlu oluyorsa, onları ailesi olarak kabul eder, yani kan bağı her zaman şart olmamaktadır.

Bunun yanı sıra, nitel çalışmada yer alan kadın ve erkek katılımcıların % 10 oranı, aileyi tanımlarken anne, baba ve çocuk sınırlandırmasına dikkat çekerek, çekirdek aile algısını ortaya koymuştur.

Aile, sosyal bir varlık olan insanın yaşamını anlamlı kılar, onu yalnızlıktan korur ve onun yalnızlık duygusuyla baş etme yetisi olarak ortaya çıkar. Evlilik ile kurulan aile zamanla çocukların olmasıyla da gelişir ve güçlenir. Ancak ailenin gelişmesi ve bütünlüğünü koruması için mutlu, sağlıklı, eğitilmiş anne, baba ve çocuklardan oluşan bir yapıya kavuşturulmalıdır. Ailenin bütün bu olumlu işlevlerinin dışında bazı

olumsuzlukları da bulunmaktadır. İyi temennilerle kurulan aile, daha sonra kalıplaşmış alışkanlıklarla devam eden bir birlikteliğe dönüşür. Bu durum aile üyeleri için hayatı alışkanlıklara, monotonluğa ve sıradanlaşmaya götürür. Eşlerin yaşam heyecanını, özgürlüklerini ve yaratıcılıklarını kısıtlayıcı yönüyle aile bazı olumsuz fonksiyonlara sahip olabilmektedir.

Anket sonuçlarına bakıldığında, erkekler için aile algısı, önem sırasına göre şu faktörlerde anlam bulmaktadır:

Nicel çalışmada, ailenin tanımına dair ortaya çıkan algı çoğunlukla sevgi, mutluluk, sorumluluk ve ilişkilerin istikrarı şeklinde görülmektedir. Buna göre, aile sevginin yaşandığı yerdir diyen kadın oranı % 47, erkek oranı % 38 olmaktadır. Aileyi mutluluğun yaşandığı yer olarak tanımlayan kadın oranı ise % 40 iken erkeklerde bu oran % 44 olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kadınların % 20 ve erkeklerin % 25'i aileyi bir sorumluluk ortamı olarak algıladığını belirtmiştir.

Aile, mutluluğun ve sevginin yaşandığı yerdir. Sorumlulukların alındığı ve yerine getirildiği önemli bir ortamdır. İlişkiler aile içinde istikrarlıdır. Aile, iyi ilişkilerin olduğu, genel anlamda doyumun gerçekleştiği ve sorumlulukların ciddiye alındığı yer olmaktadır.

4.3.2. Evlilik

Görüşme yapılan erkeklerin çoğu evlilik ile ilgili yaptıkları açıklamalarda birçok ortak unsura vurgu yapmışlardır. Evliliğin tanımı yapılırken genel olarak nikâh, beraberlik, paylaşım, mutlu bir birliktelik, hayatın akışını sürdürme ve neslin devamını sağlama süreci, karşılıklı sevgi, güven, korumacı duyguların varlığı gibi temalar kullanılmıştır. Bunlardan hareketle evliliğin toplumumuzda hala gerekli ve ikili ilişkiler açısından bir olumluluk simgesi olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

Kadınlarla evlilik üzerine yapılan görüşmelerde öne çıkan temalar daha çok, paylaşım, hayatların birleştirilmesi, ikili ilişkilerde istikrar, aynı çatı altında gönüllü birliktelik, sorumluluk, toplumsal standartları yerine getirme gerekliliği, mutlu bir yuvanın kurulması ve karşılıklı sevgi üzerine inşa edilmiş bir hayatın, iyi ve kötü bütün koşullarda paylaşılması olmuştur. Evlilik sorumluluklarla dolu bir durumdur ve yasal açıdan bağlayıcıdır.

Nicel araştırma sürecinde deneklere, evliliğin anlamından ziyade bir evliliği sürdüren ve bitiren en önemli unsurların neler olduğu sorulmuş, böylelikle evliliğin dayandığı prensipler ile ilgili fikirlerine başvurulmuş ve şu cevaplar alınmıştır:

Erkeklerle ve kadınlara göre bir evliliği devam ettiren önemli unsurlar karşılıklı sevgi ve saygı, sadakat, güven, çocukların varlığı ve mutluluğu, karşılıklı anlayış ve özveri olmuştur.

Evliliği bitiren unsurlar ise hem erkeklerde hem de kadınlarda aynı şekilde benzer bir öncelik sıralaması izlemektedir. Bu sıralama, saygı ve sevginin bitmesi, ihanet, güvensizlik, kıskançlık ve ekonomik yoksunluk olmaktadır.

Bu bilgilerden hareketle, ankete katılan deneklere göre evliliğin genel anlamda karşılıklı sevgi, saygı, sadakat ve güvene dayalı ilişkilerin olduğu, bu ilişkilerin çocukların varlığı ile pekiştiği bir beraberlik olarak algılandığı görülür.

4.3.3. Mutluluk

Mülakat yapılan erkeklerin mutluluk ile ilgili algıları genel olarak, huzurlu olmak, huzurlu bir ortamda bulunmak, iç huzura kavuşmak, sorunlar karşısında pozitif düşünerek kendi kendini telkin etmek şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bunların dışında görülen diğer mutluluk tanımlamaları, insanın eşiyle ve çocuklarıyla beraber kendi ailesini kurmuş olması, bireysel üretkenlik ve dinamik olma hali, bir şeyleri başarma sonucu yaşanan tatmin şeklinde olmaktadır. Sağlıklı iletişim kurma yollarının insanı mutlu ettiği, iletişim kopukluğunun ise anlaşmazlıklara sebep olduğu ayrıca belirtilmiştir.

Kadınlara göre mutluluk daha çok ailenin ve çocukların var oluşunda, onların mutluluğunda ve sağlıklı olma hallerinde anlam bulmaktadır. Buna ek olarak, insanın sevdikleriyle beraber olması, ailede herkesin gerek zihinsel gerekse bedensel olarak sağlıklı ve huzurlu olmasını sağlayan normal yaşam standartlarına sahip olması, mutluluk olarak ifade edilmiştir. Pragmatik açıdan mutluluğu ele alan görüşe göre, iç huzuru ve mutluluğu olmayan bir insan başkalarını mutlu edemez. Dolayısıyla kişinin kendisi mutluluğun merkezinde olmalıdır.

Mutluluk konusu ile ilgili anket verilerine bakıldığında, erkekler ile kadınların mutluluk kavramını algılayış şekli benzer olduğu halde, nitel araştırmada elde edilen veriler öncelik sıralamasında farklılık göstermektedir.

Ankete katılan kadın ve erkek deneklere göre mutluluk her şeyden önce insanın sevdikleriyle beraber olmasıdır ve sağlıklı olmaktır. Mutluluğun sevgi olduğu söylemi, genel doyum, yükümlülük ve zengin olma koşullarıyla devam etmektedir. Düşük bir oranda erkekler, mutluluğun huzur olduğunu belirttiği halde kadınlarda böyle bir belirti görülmemiştir. Nitel araştırmada hem kadınların hem de erkeklerin çoğu mutluluğu ‘huzur’ ile ilişkilendirirken, nicel çalışmada bunu çok az sayıda erkeğin dile getirmesi ve kadınlar tarafından hiç vurgulanmamış olması bir çelişki oluşturmaktadır.

4.3.4. Evlilik Şeklinin Mutluluk ile Bağlantısı

Görüşme yapılan erkeklerin büyük bir oranı, evlilik şekli (aşk evliliği, görücü usulü, ailenin kararıyla gerçekleşen evlilik, internet evliliği vs.) ile mutluluk arasında direk bir ilişki olduğunu savunmuş ve geleneksel yolla yapılan ya da benzer kültüre sahip eşlerden oluşan evliliklerin daha çok mutluluk getirdiğini ifade etmiştir. Benzer kültürel değerler, benzer davranış ve inanış kalıplarına yol açacağı için, bu değerlere sahip eşlerin daha az çatışma yaşayacakları, evliliklerinin daha uyumlu olacağı, evliliklerinin aileler tarafından daha fazla kabul göreceği ve dolayısıyla bunun daha çok aile desteği sağlayacağı belirtilmiştir.

Yukarıda açıklanan sebeplerin çoğu kadınlar tarafından da dile getirilmiş ve evlilik öncesi hem eşlerin hem de eş ailelerinin birbirlerini tanımalarının ve birbirlerini kabul etmelerinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

Evlilik şekli ile mutluluk arasında bir bağlantı olmadığını savunan az sayıdaki erkek ve kadın katılımcılara göre, aileler arası uyumdan ziyade eşler arası uyum, anlaşma ve özveri önemlidir. Eşler arasında yeterince sevgi varsa bu sayılan özelliklerin kendiliğinden gerçekleşeceği söylenmiştir. Onlara göre önemli olan, evlilikte mevcut koşullara uyum sağlayabilmektir.

Geleneksel yollarla yapılan evliliklerin evli çift üzerinde kontrol mekanizması oluşturması, özgürlüklerini kısıtlaması ve çocukların geleneksel bir terbiye ile

büyütülmesi gibi sebeplerden dolayı mutsuzluğa yol açtığı, yine düşük orandaki erkek ve kadınlar tarafından mülakatlar esnasında belirtilmiştir.

Anketlerde evliliklerinin hangi yolla gerçekleştiğine yönelik sorulan soruya, erkeklerin yarısından çoğu ‘aşk evliliği’ diye cevap vermiştir. İkinci çoğunluk görücü usulü evlilik yapmışken bunu sırasıyla akraba evliliği, kendi kararıyla evlenme, arkadaşları aracılığıyla ve ısrarıyla evlilik yapma ile internetten tanışarak, anlaşarak yapılan evlilikler izlemektedir.

Ankete katılan kadınların cevapları da çoğunlukla benzerlik göstermiştir. Aynı şekilde katılımcıların yarısından çoğu aşk evliliği, % 35’i görücü usulü, diğer kalanlar da akraba evliliği ve internette tanışarak, anlaşarak evlilik yapmışlardır.

4.3.5. Evliliklerde Karşılaşılan Sorunların Kaynakları

Nitel çalışmada hem erkeklerin hem de kadınların büyük bir kısmı, ailedeki anlaşmazlıkların çoğunun ekonomik sıkıntılara dayandığını dile getirmiştir. Bunun dışında iletişim eksikliği/iletişimsizlik, hoşgörü ve anlayış eksikliği, saygı görmeme, bencillik, çocuklarla ilgili tavırlarda tutarsızlık, kıskançlık ve üçüncü şahıslardan kaynaklanan müdahaleler altı çizilen diğer ortak sorunlar olmuştur.

Kadınlar görüşmelerde yukarıda belirtilen sorunlardan farklı olarak, eşler arası güvensizlik, eşlerin kendilerini baskı yoluyla değiştirme çabaları, aşırı bencillik, ilgisizlik, karşıdakini anlamak için yeterince çaba göstermemek, karşıdakinin beklentilerinin farkında olmamak, sadakatsizlik ve düzensizlik gibi sorunları dile getirmişlerdir. Ayrıca eşlerin birbirlerini iyi tanımadan veya zorlama ile yapılan evliliklerde sürekli çatışmaların var olduğunun da altını çizmişlerdir.

Nicel araştırma verilerine göre erkekler en çok ekonomik konularda eşleriyle fikir ayrılığı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunun ardından akrabalık ve dost ziyaretleri, ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi, çocukların bakımı ve sorumlulukları, ilgi ve ortak aktiviteler konusunda sorunlarla karşılaştıkları anlaşılmaktadır.

Kadınlara göre en çok akraba ve dost ziyaretlerinden kaynaklanan çatışmalar yaşanmaktadır. Bunu çocukların bakımı ve sorumlulukları ile ilgili sorunlar takip etmektedir. Ardından, önem sırasına göre ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi,

ekonomik konular, ortak aktiviteler ve ilgi ile ilgili sorunlar gelmektedir. Kadın ve erkeklerde aile içi ilişkilerde eşlerin farklı sorunlara odaklandıkları görülür.

4.3.6. Evlilik Sonrası Beklentilerde Meydana Gelen Değişiklikler ve Nedenleri

Mülakata katılan erkeklerin % 90'ı evlilikten sonra beklentilerinin değiştiğini söylemiştir. Bu değişikliklerin sebepleri şu şekilde belirtilmiştir;

Evlendikten sonra bayanlar ekonomik açıdan daha rahat bir yaşam standardına sahip olmak istemektedir. Bu daha fazla gelir, eşya ve mülk anlamına gelmektedir. Ama bunun dışında, hayat pahalılığı, sorumlulukların artması ve koşulların değişmesi bu beklentilerin değişmesinde etkili olmaktadır. Birbirini iyi tanımadan yapılan evliliklerde kişisel uyumsuzluklar, hırslar, evliliği yönlendirme ve otoriteyi elde tutma isteği beklentilerin değişmesine neden olmaktadır.

Beklentilerin değişmediğini savunan erkekler, bunu eşlerin birbirlerini iyi tanımalarına, birbirlerine karşı dürüst ve açık olmalarına bağlamaktadırlar. Evlenmeden önce birbirlerini iyi tanıyan, gelecekte karşılaşılabilecek sorunlar için alınacak tedbirlerin, başvurulacak mekanizmaların neler olacağı üzerine konuşup fikir birliğine ulaşmış çiftlerden oluşan evliliklerde beklentilerde pek bir farklılığın gözlenmeyeceği vurgulanmıştır.

Erkeklerde olduğu gibi kadınların çoğu mülakatlarda beklentilerin değiştiğini, evliliğin ilk zamanlarında büyük ve ideal olan beklentilerin daha küçüldüğünü ve realist olduğunu ifade etmişlerdir. Çiftlerin çocuk sahibi olması sonucu yaşamlarını onlara göre yönlendirmeleri, eş sıfatının yanında anne ve baba rollerinin üstlenilmesi beklentilerde değişikliğe sebep olmaktadır.

İçinde yaşanılan toplumsal çevre, bu çevreye uyum isteği, ailenin ekonomik yapısının beklendiği doğrultuda bir özellik göstermemesi, belli bir yaşam standardını yakalama isteği gibi dış faktörler eşlerin evlilikten ve birbirlerinden beklentileri üzerinde etkili olmaktadır. Ayrıca yaş ilerledikçe insan daha rahat ve mutlu olacağı bir hayata ulaşma beklentisine girmektedir.

Beklentilerin değişmediğini savunan kadın katılımcıya göre ise evlilikte beklenti, evliliği sürdürmektir ve diğer bütün koşullar buna hizmet eder. O nedenle beklentiler değişmez ve değişmemelidir.

Anket sonuçlarına bakıldığında deneklerin % 88'inin beklentilerinin değiştiği, % 12'sinin değişmediği görülür. Evlendikten sonra çocukların olması, eşlerin beklentilerini bu yönde değiştirmelerini gerekli kılmış ve alınan birçok karar bu faktöre göre belirlenmeye başlamıştır. Ayrıca kariyer yapma beklentilerinden vazgeçmek pahasına da olsa çocuklara iyi bir gelecek inşa etmek amacıyla beklentiler daha fazla bir artış göstermiştir.

Eşler çocuklar ve ev ile ilgili sorumlulukların paylaşılması konusunda birbirlerinden daha fazla çaba ve özveri beklentisine girmişlerdir. Önceleri uzun vadeli planlar ve beklentiler söz konusu iken, evlilik sonrası planlar ve beklentiler kısa vadeli ve pratik faydaya yönelik olmaya başlamıştır. Beklentilerin azalmasına etki eden faktörler olarak evlilikte arzu edilen mutluluk seviyesinin yakalanamaması, paylaşımların azalması, fikir ayrılıkları ve geçim sıkıntısı yer almaktadır.

4.3.7. Geleneksel ve Modern Aile Kıyaslaması

Mülakata katılan erkeklerin ve kadınların çoğu geleneksel ailenin modern aileye göre birçok açıdan daha fazla avantaja sahip olduğunu belirtmiştir. Özellikle iş hayatı içerisinde yer almaya başladıktan sonra, evine, eşine ve çocuklarına istediği ilgiyi ve sevgiyi verememenin sıkıntısını yaşayan kadınlar açısından eski tip ailelere duyulan özlem oldukça fazladır. Bunun sebepleri şu şekilde ifade edilmiştir:

Geleneksel ailede ilişkiler hiyerarşik saygı üzerine kurulduğu halde daha sıcak ve samimi olmaktadır. Güven, paylaşma ve dayanışma daha fazla görülür. Çocuklar hem sevgi ve ilgi açısından hem de bilgi ve beceri açısından daha iyi yetiştirilmektedir. Toplumun ve ailenin değerleri gençler tarafından daha kolay kabul görür, yani itaat ve uyumluluk geleneksel ailede yaygındır. Aile içinde herkesin rolü ve statüsü belirlenmiştir, roller karmaşık ve iç içe girmiş değildir. Aile büyüklerinin müdahil ve etkin olması genç evlilerin karşılaştıkları sorunların çözümünde etkili olmaktadır. Aile üyeleri arasında tahammül ve sabır modern aileye kıyasla daha fazla görülür. Çocukların sosyalleşmesi daha iyi gerçekleşmektedir

Daha az orandaki kadın ve erkek katılımcılar yaptıkları kıyaslamada modern ailenin daha avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Geleneksel aileden farklı olarak modern aile daha az ve esnek kurallara sahiptir. Ekonomik açıdan kadının erkeğe destek olması onu özgürleştirmekte ve hem sosyalleşmesine hem de bilinçlenmesine imkân tanımaktadır. Böylelikle ailedeki konumunu güçlendirerek kadına daha fazla saygınlık ve önem kazandırmaktadır.

Ailedeki otoritenin eşler arasında eşit paylaşılması erkeğin yükünü azaltmıştır. İlişkilerin hiyerarşik saygıya göre değil de sevgiye göre şekil alması ve roller arasındaki çizgilerin yumuşamış olması modern ailenin diğer avantajları olmaktadır.

Kararsız olan bazı katılımcılar ise her iki aile tipinin hem avantajları hem de dezavantajları olduğunu bu nedenle şekil olarak modern aile arzu edildiği halde geleneksel ailenin birçok özelliğinin günümüz ailesinde hala devam ettiğini belirtmişlerdir.

Anketlerde bu konu ile ilgili sorulan sorulara alınan cevaplar deneklerin geleneksel ve modern aile kıyaslamasında hangi tarafa daha yakın durdukları hakkında bilgi vermektedir. Kadınların % 55'i ve erkeklerin % 60'ı evlilikte mutluluğun gerçekleşme yolunun karşılıklı saygı ve sevgi olduğunu belirtmiştir.

Geleneksel ailelerde ilişkilerin hiyerarşik saygıya dayandığı hatırlanacak olursa, karşılıklı saygı ve sevgi beklentisi daha çok modern ailenin bir özelliği olarak algılanabilir. Fakat bu, geleneksel ailede karşılıklı saygının yokluğu şeklinde yorumlanmamalıdır. Mutluluğun yolunun karşılıklı güven ve özveriden geçtiğini belirten toplam kadın oranı % 64, erkek oranı ise % 68'dir. Karşılıklı güven ve özveri modern ailede var olan özellikler olmakla beraber, bu özelliklerin geleneksel ailede daha güçlü bir şekilde hissedildiği daha önce görüşme yapılan katılımcılarca belirtilmişti.

Modern ailenin '*otoritenin kadın ve erkeğe eşit dağılımı*', '*kadın ve erkeğin aynı oranda ekonomik bağımsızlığa kavuşması*' ve '*kadın ve erkeğin aynı eğitim seviyesine sahip olması*' gibi özellikleri toplam olarak % 20 kadınlarda, % 18 erkeklerde dile getirilmiştir. Görüldüğü üzere, sayısal veriler erkeklerin ve kadınların daha çok geleneksel aileye yakın durduklarını ortaya koymaktadır.

4.3.8. Ailenin Devamı ve Mutluluğu

Mülakata katılan erkeklerin ve kadınların büyük bir çoğunluğu ailenin mutluluğunu engelleyen iki önemli sorunun ortadan kaldırılması gerektiğine vurgu yapmıştır. Bunlardan ilki ekonomik yoksunluk, diğeri ise aile üyeleri arasındaki saygı eksikliği olmaktadır.

Erkeklerle göre ailelerini geçindirebilecekleri iş alanlarının olması, işsizliğe çözüm bulunması, çalışma ücretlerinin, çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve iş saatlerinin kısaltılması onların aileleriyle daha fazla zaman geçirmelerine, ilgi göstermelerine ve normal bir yaşam standardına kavuşturmalarına yardımcı olacaktır.

Çocukların sağlığı, eğitimi ve güvenliği gibi fonksiyonların devlet tarafından teminat altına alınması ailelerin çocukları için duydukları kaygıları ortadan kaldıracaktır. Eşler arasındaki karşılıklı saygı, sevgi, biz bilinci, paylaşım, ilgi, özveri, sağlıklı iletişim, sorumlulukların farkında olma ve bu bilinçle hareket etme, adil işbirliği ve işbölümü, karşılıklı anlayış, iyimser ve yapıcı olma, ortak aktivitelerde bulunma ve dış müdahalelerin engellenerek aile sınırlarının korunması ailenin mutluluğunu sağlayan faktörler olarak erkekler tarafından dile getirilmiştir.

Kadınlar ise yukarıdaki açıklamalara ek olarak, yaşlılar ve çalışan ebeveynlerin çocukları için, devletin desteğiyle ve karşılanabilir bir maliyetle, yeterli sayıda yaşlı bakımevleri, kreşler ve yuvaların açılması gerektiğini eklemiştir. Buna ek olarak, kadınların çalışma saatlerinin kısa ve ücretlerinin daha tatminkâr olması çocuklara daha iyi bir bakım ve ilgi sağlamak açısından zorunlu görülmüştür. Ayrıca eşler arasında gerginliğin tırmandığı dönemler için, eşlerin güvenip yardım alabilecekleri, hem psikolojik hem de fizyolojik zararlardan korunabilecekleri yeterli sayıda sosyal destek birimlerinin açılması gerektiği belirtilmiştir.

Nicel çalışmanın sonuçlarına göre erkek ve kadın deneklerin çoğu, aile üyeleri arasında karşılıklı saygı ve sevginin varlığını mutluluğun esası olarak görmektedir. Bunu ifade eden kadın oranı % 55, erkek oranı ise % 60 olmaktadır. Belirtilen ikinci seçenek, kadınların % 40'ı ve erkeklerin % 45'i tarafından karşılıklı güven ve sağlıklı iletişim olmuştur. Üçüncü seçenek ise özveri ve sabır (kadınlarda % 24, erkeklerde % 23) şeklindedir. Bu sıralamayı düşük oranda, evdeki otoritenin kadın ve erkek arasında eşit

dağılımı, kadın ve erkeğin aynı oranda gelire ve eğitim seviyesine sahip olması gibi tercihler takip etmiştir.

4.4. Hipotezlerin Sınanması

4.4.1. Alt Hipotezlerin Sınanması

1. Türk toplumu için mutluluğun ve ailenin özdeş olduğu görüşü araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlarla desteklenmektedir. Bu bulgulara göre mutluluk insanın sevdikleriyle beraber olmasıdır, sağlıklı olmaktır ve sevgidir. Aile ise sevginin ve mutluluğun yaşandığı yer, sorumluluk ortamıdır. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün (2010: 301) yaptığı “Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması” bu bulguyu destekler sonuçları ortaya koymaktadır.

2. Araştırma sonucu elde edilen bulgular Türk ailesinin çoğunlukla çekirdek aileye dönüştüğünü, hane halkı sayısının düştüğünü göstermektedir. Bu sonuçlar TÜİK raporlarında yer alan verilerle örtüşmektedir. Çocuklu çiftlerden oluşan hane halkı oranı 2012’de % 54 iken (TÜİK, 2013), 2015’te bu oran 66,9 olmuştur (TÜİK, 2016). Bayer’in çalışmasında, günümüz ailesinin büyük bir çoğunluğu çekirdek aile yapısında görüldüğü halde, aile içi ilişkilerin, geleneksel yapının egemen olması nedeniyle geleneksel aile yapısını yansıttığı belirtilmektedir (2013: 114). Sanayileşmeyle beraber geleneksel geniş aileden çekirdek aileye geçilmiş, aile üyeleri arasında ilişkiler değişmiş, yardımlaşmanın ve dayanışmanın yer aldığı aile tipinden daha bireysel ve çıkarlarını üstün tutan aile tipine geçilmiştir. Bu özellik aile bireyleri arasındaki ilişkiler zayıflatmış ve aile tüketim birimi haline gelmiştir (Ünal, 2013: 591). Bütün bu veriler, gittikçe küçülen Türk ailesinin geleneksel aileye nazaran daha az mutlu olduğu ve yalnızlaştığı yönündeki hipotezi doğrulamaktadır.

3. Araştırmanın bulguları eşler arasında, karşılıklı sevginin yüksek olduğunu ortaya koymakla beraber, evliliklerde görülen önemli sorunların ekonomik zorluklar, yoğun çalışma saatleri ve ailenin diğer fertleriyle fikir ayrılığı olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar günümüzde evliliklerin sevgi temelli olduğundan ikili ilişkiler bazında doyum sağladığı, ama geniş ailenin dayanışmacı ve sosyal özelliklerinden uzak olacağı için daha fazla sorunlar ve zorluklar barındırarak mutluluğu olumsuz etkilediği düşüncesini desteklemektedir. Yelsma ve Athappilly’nin (1988: 37-54) görücü usulü evlilik yapmış

çiftlerin aşk evliliği yapmış çiftlere göre evlilik doyumu puanlarının daha yüksek olduğunu ortaya koyan çalışması ve Ünal'ın “gelirin yeterli olmaması” ve “harcamalar konusunda” eşlerin fazla sorun yaşadıklarını gösteren çalışması, öne sürülen düşünce ile örtüşmektedir (Ünal, 2013: 594).

4. Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlara göre evlilik için aranan en önemli üç özellik ‘iyi ahlak ve uysallık’, ‘herhangi bir kötü alışkanlığın olmaması ve ‘dini bağlılık ve dini vecibeleri yerine getirmek’ olmaktadır. Bu durum, öne sürülen ‘modern ailenin geleneksel değerleri devam ettirme ve mutluluğu bu değerlerle yakalama eğiliminde olduğu ve gittikçe muhafazakârlaştığı’ hipotezini doğrulamaktadır. Ayrıca Türk toplumunda modernleşme çabalarına rağmen özellikle aile ve evlilik gibi alanlarda yer alan geleneksel değerlerin yerini ve önemini koruduğu Çelik'in (2000: 32) çalışmasında ortaya konmuştur. İyi huyluluğun evlilik doyumunun önemli bir ögesi olduğunu, iyi uyum gösteren kişilerin ve iyi uyum gösteren eşleri olan kişilerin evliliklerinde daha mutlu oldukları Blum ve Mehrabian (1990: 93-125) tarafından dile getirilmiştir. Bu iki çalışma edinilen bulguları desteklemektedir.

5. Araştırma bulgularına göre ailelerde en çok karşılaşılan mutsuzluk faktörleri ekonomik sıkıntılar, aşırı çalışıyor olmak ve üçüncü şahıslarla anlaşamamak olmaktadır. Bu sonuç Türk aile yapısının daha çok sosyoekonomik değişimlerden etkilendiğini savunan bulguyu doğrular niteliktedir. Ekonomik kaynakların aile içinde güç dengelerini belirlemesi, ekonomik açıdan aile yaşantısında temel ihtiyaçları karşılayacak yeterli gelirin olmaması, harcamaların kontrolünü kimin yapacağı gibi ekonomik konularla ilgili sorunların aile mutluluğu ve uyumu üzerinde etkili olduğunu Şener ve Terzioğlu (2002: 8) bir çalışmada ortaya koymuştur. Ayrıca Şener'in, kadının, iş hayatına girmesiyle ailede bir eş ve anne olarak görevini yerine getiremediğini belirten çalışması (2009: 290) gibi Bayer'in de (2013: 119) kadının birçok rolü üstlenerek ağır bir yükün altına girdiğini ifade etmesi, öne sürülen hipotezin bulgularıyla örtüşmektedir.

6. Araştırmanın bulguları, evlendikten sonra bireylerin daha mutlu olduklarını sebepleriyle beraber ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, evliliğin psikososyal getirileri nedeniyle insanları daha mutlu ettiği bulgusunu haklı çıkarmaktadır. Tuzla Rehberlik ve Araştırma Merkezinin (1992: 10) yayınladığı “ Mutlu Aile Projesi” çalışmasında yer

alan evliliğin birçok kişi için her açıdan bir sığınak olduğu görüşü yukarıdaki bulguları desteklemektedir.

7. Araştırma bulguları, Türk ailesinde mutluluğun en yüksek olduğu dönemlerin, evliliğin ilk beş yılı olduğunu ortaya koyarak bununla ilgili öne sürülen hipotezi doğrulamaktadır. Yalçın'ın "Evlilik Uyumu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki" adlı çalışmasında, denekler evlilik süresine göre evlilik ilişkilerini değerlendirirken evliliklerinin, ilk yıllarda "iyi" ve "çok iyi" olduğunu söyleyenlerin oranı oldukça yüksek çıkmıştır. Vergin'in (2002: 128) çalışmasından elde edilen bulgular evlilik uyum puan ortalamasının 6-10 yıllık evli olan gruptan itibaren düşmeye başladığı, ailelerin genişleme dönemine girmesiyle ekonomik ve psikososyal sorunlarının artması, eşlerin birbirlerine ayırdıkları zaman miktarının azalması veya evliliğin monotonlaşması gibi sebepleri ortaya koymaktadır. Bu durum, evliliklerin ilk yıllarda mutluluk seviyesinin en yüksek olduğu görüşünü desteklemektedir.

8. Araştırma bulguları eşlerin evlenmeden önce evlilikten beklentilerinin sevmek ve sevilmek, huzurlu ve mutlu bir aile ortamına kavuşmak, iyi bir anne-baba ve eş olmak, topluma iyi evlatlar yetiştirmek olduğunu göstermiştir. Köklerini toplumsal değerlerden alan Türk ailesinin, evlilikten beklentilerinin sosyokültürel ve ahlaki değerler doğrultusunda olacağı hipotezi araştırmanın verileriyle desteklenmektedir. Kadının kendisini algılamasıyla ilgili Balkır'ın yaptığı bir çalışmada, "başarılı kadın" denildiğinde akla "iyi bir eş, iyi bir anne" geldiği belirtilmiştir (Akt. Bayer, 2013: 119). Tuzla Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nin hazırladığı (2013: 28) 'Mutlu Aile Projesi'nde, evlenecek kişide aranan özelliklerin her şeyden önce ahlak, eğitim, mantık, terbiye, nezaket ve şeref olduğu ortaya konmuştur. Bu çalışmalar, evlilik beklentilerinin sosyokültürel ve ahlaki değerler yönünde olduğu hipotezini doğrulamaktadır.

9. Araştırmadan elde edilen bulgular geleneksel yolla evlilik yapanların, evlilik sonrası beklentilerinde değişiklik olmadığı yönündeki hipotezi doğrulamaktadır. Ancak geleneksel yollarla evlilik yapmayanların düşük bir oranında beklentilerinin değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum istisnaidir ve hipotezin doğruluğuna etki etmez. Bayer'in çalışması (2013: 104-105) geleneksel ailelerde, geleneklere ve göreneklere dayalı normların aile içi ilişkileri belirlediğini ve çekirdek ailenin daha kırılgan olduğunu ortaya koymuştur. Bir başka çalışmada Lye ve Biblarz geleneksel

eşlerin geleneksel olmayanlara göre evliliklerinden daha yüksek doyum aldıklarını belirtmişlerdir (1993: 157-188). Bu bulgular geleneksel yolla yapılan evliliklerde beklentilerin değişmeyeceği hipotezini desteklemektedir.

4.4.2. Ana Hipotezin Sınanması

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar Türk ailesinin geleneksel yapı ile modern yapı arasında sıkışmış bir geçiş ailesi olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun dışında, Türk aile değerlerinde farklılıklar yaşandığı ve bu nedenle yeni tip ailenin çoğunlukla yozlaştığı, bencilleştiği, yalnızlaştığı ve bu olumsuzlukların aile içi ilişkilere de yansıdığı araştırmanın diğer bulguları arasında yer almakta ve bu bulgular ana hipotezimizi doğrulamaktadır. Geleneksel değerlerin yerini alan ve bozucu etkilere sahip değerlerin bazıları Ünal'ın çalışmasında önemli boşanma sebepleri olarak tespit edilmiştir (Ünal, 2013: 595). Bunların bazıları; aileyi tüketime özendiren kitle iletişim araçları, teknolojik ve ekonomik gelişmeler, televizyonda dikte edilen çarpık ilişkilerin normalleştirilmesi, kadının aile sorumluluklarına ek olarak uzun işgücü istihdamında yer alması ve kadının ucuz işgücü istihdamından yararlanma arzusu, dini, ahlaki değer ve algıların zayıflaması olmaktadır. Bunlar dışında, aşırı bireyselleşmenin ürünü olarak, eşler arasında yaşanan problemlerde aile büyüklerinin problemin çözümüne yardımcı olamaması, eşlerin birbirlerine tahammülsüzlüğü, ilgisizliği, saygısızlığı, bencilliği, sadakatsizliği ve iletişimsizliği aileyi yıpratıcı değer bozulmaları olmaktadır.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün yürüttüğü, Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması sonuçları (2010: 4), karşılaşılan ekonomik sorunların ve sosyal yansımalarının aile içi ilişkileri olumsuz etkilediğini, ailenin değer eğitimi ve aktarımı görevlerini yerine getiremez olduğunu ortaya koymuştur.

Şener ve Terzioğlu'na göre, eşlerin değer sistemlerindeki farklılıklar, aileyi ilgilendiren tüm konularda ortak ve erişilebilir aile amaçlarını belirlemelerini ve bunlara ulaşmak için çaba sarf etmelerini olumsuz yönde etkilemekte, dolayısıyla bu da evliliklerde sorun kaynağı olabilmektedir (2002: 4). Bütün bu sonuçlar ana hipotezin bulgularıyla örtüşmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada Türk ailesinde eşlerin mutluluğu nasıl algıladıkları, mutluluk değerlerinin neler olduğu ve evlilikte beklentilerinin değişip değişmediği incelenmiştir. Çalışma sonunda şu sonuçlar elde edilmiştir;

Türk ailesinin geleneksel yapı ile modern yapı arasında sıkışmış bir geçiş ailesi olduğu söylenebilir. Sosyoekonomik ve teknolojik değişimlere bağlı olarak bazı değerlerin değişmesi ve kayba uğraması ailenin varlığı ve birliği için tehdit unsuru oluştursa bile genel anlamda Türk ailesi mutlu bir ailedir.

Mutluluk hem kadınlar hem de erkekler tarafından “sevilen kişilerle beraber olma” şeklinde algılanmaktadır. Aile mutluluğun, huzurun ve sevginin yaşandığı bir yuva, bir sığınak olmaktadır. Türk ailesinde en önemli mutluluk değerleri aile ve sağlıktır. Ailenin en önemli işlevi bireylere sevgi ortamını sağlamasıdır. Yapılan evliliklerin büyük bir oranının sevgi nedeniyle gerçekleştiği ve bunun sonucu olarak, hem kadınların hem de erkeklerin evlendikten sonra daha mutlu oldukları sonucu elde edilmiştir. Evliliğin ilk yılları, eşlerin mutluluk seviyesinin en yüksek olduğu dönemlerdir.

Türk ailesi gittikçe küçülen, yalnızlaşan, bireyselleşen ve sosyal destekten uzaklaşan çekirdek aile modeline dönüşmektedir. Bu özelliklerinden dolayı günümüz ailesi geleneksel geniş aileden daha az mutludur.

Türk ailesinde evliliklerin önemli bir oranı görücü usulle yapılıyor olsa bile çoğunluk eş seçimini kendisi yapıyor ve ailenin rızasını alıyor. Bu tür evliliklerde sevmek ve sevilme bağlamında duygusal doyum yüksektir. Ancak ailenin en çok karşılaştığı sorunlar ekonomik yoksunluklar, yoğun çalışma saatleri ve ailenin diğer fertleriyle yaşanan fikir ayrılıkları olmaktadır.

Evlilik için aranan en önemli üç özellik ‘iyi ahlak ve uysallık’, ‘herhangi bir kötü alışkanlığın olmaması ve ‘dini bağlılık ve dini vecibeleri yerine getirmek’ olmaktadır. Bu durum bireylerin geleneksel aileye özlem duyduğunu, geleneksel değerleri devam ettirmek istediklerini ortaya koymaktadır. Mutluluğu bu değerlerle yakalama eğiliminde olan aileler gittikçe muhafazakârlaşmaktadır.

Türk ailesinin çoğu evlilik öncesi birbirini tanıma süreci yaşamaktadır. Birbirini yeterince tanıyarak evlenen çiftlerde evlilikten beklentilerde bir farklılık olmamaktadır. Evlilik öncesi yeterince birbirini tanıma süreci yaşamadan yapılan evliliklerde az da olsa beklentiler değişmektedir. Çiftlerin evlilikten beklentileri genellikle toplumun geleneksel rol beklentileriyle örtüşmektedir. Bu beklentiler; iyi bir anne-baba ve eş olma, topluma iyi evlatlar yetiştirme yönündedir.

Türk aile yapısının mutluluğu ve işleyişi, kaybolmaya başlayan geleneksel, yerli ve insani değerlerin tekrar canlandırılmasıyla ve bu değerlerin Türk aile yapısına uyarlanabilen çağdaş tecrübe ve uygulamaları dikkate almakla mümkündür. Araştırma bulguları, Türk aile yapısını şekillendiren kültürel ve sosyoekonomik koşulların, özel ve kamu kuruluşlarınca yapılacak birtakım düzenlemelerle iyileştirilmeye ihtiyacı olduğunu ortaya koymuştur.

ÖNERİLER

Çalışma verilerine dayanarak teşhis edilen ve ailenin işlevselliğini bozan bir takım sorunların çözümüne yardımcı olacağı düşünülen ve aynı zamanda “yeni bir aile modeli” için ideal özellikler oluşturabilecek, toplumsal yapının hemen her kesiminden insanlara görev yükleyen önerilerin bazıları şu şunlardır:

1. Ailelere sorunlarla mücadele etme sürecinde özel ve kamu kurum ve kuruluşları bireylerin başvurabileceği ve profesyonel anlamda sonuç alabilecekleri hizmetler sunulmalıdır.
2. Belediyeler ve diğer ilgili kamu kurum ve kuruluşları (gençlik merkezleri, halkevleri, kültür merkezleri vb.) ailece yapılacak aktivitelere imkân tanıyan, ailelerin bütçelerini zorlamayacak, uygun tesisleri inşa etmeli veya bu girişimleri desteklemelidir.
3. Aile üyeleri birbirleriyle daha fazla zaman geçirmeli, ortak aktivitelerde yer almalı ve ailece daha kaliteli zaman geçirmenin yollarına bakmalıdırlar. Eşler hem birbirlerine hem de çocuklara ilgi göstermelidirler.
4. Özel eğitim ve ilgi gerektiren çocuklara sahip ailelerin okullarda yaşadıkları sorunlar en büyük mutsuzluk kaynaklarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür sorunların giderilebilmesi için mevcut eğitim sisteminin Batıdaki eğitim standartlarına ve kalitesine kavuşturulması şart olmaktadır. İdarecilerin ve öğretmenlerin bu tür çocuklara nasıl davranmaları gerektiği ile ilgili özel bir eğitimden geçirilmesi, problemli çocuklara karşı hoşgörölü olmaları konusunda bilinçlendirilmesi ve çocukların bu tür bilinçsiz baskılara karşı korunması gerekmektedir.
5. Rehberlik Merkezlerinin yüzeysel ve profesyonellikten uzak çalışmaları gözden geçirilmeli ve daha kaliteli bir hale getirilmelidir. Psikolog ve psikiyatlardan yardım almanın çok maliyetli oluşu ve ailelerin uzun süreli bir tedaviyi karşılama gücünden yoksun oluşu göz önünde bulundurularak bununla ilgili iyileştirmelerin yapılması ve pratik çözümlerin sunulması önemlidir. Bu tür hizmet ve tedavilerin maliyetleri ile ilgili aileye ekonomik destek sağlanmalı, gerektiğinde mali yük, ilgili kurum ve kuruluşlarca karşılanmalıdır.

6. Çevrenin baskısına maruz kalan sıra dışı çocuklara sahip ailelerin mağduriyetlerini gidermeye yönelik sosyal sorumluluk projeleri geliştirilmelidir.
7. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çalışan kadına yönelik düzenlemeler yapmalı, çalışan kadınlar ekonomik açıdan desteklenmeli ve çalışma saatleri kısa tutulmalıdır.
8. Çalışan ebeveynlerin çocuklarını bırakabilecekleri, işyerlerine yakın, güvenli ve mali külfet getirmeyen kreş veya çocuk bakımevlerinin yaygınlaşması teşvik edilmeli. Belli bir sayı üzerinde eleman çalıştıran işyerlerine kreş açma zorunluluğu getirilmelidir.
9. Evli çiftlere, aile bütçesini yönetme, doğru yatırım ve birikim yolları, akıllı tüketici olma gibi konularda eğitim seminerleri verilmelidir. Herhangi bir sebeple borçlarını ödemekte zorluk çekenler için uygun ödeme plan ve politikaları oluşturulmalıdır.
10. Yeteneklerine ve eğitimlerine göre bireylerin doğru mesleklere yönlendirilmesi, kolayca iş hayatında yer almalarına yardımcı olacak mesleki kursları isteyenlere bu hizmetlerin koşulsuz sunulması önemlidir. İş başvurularında yaş ve cinsiyet ayırımının ortadan kalkması dezavantajlı insanların önünü açacaktır.
11. İnsan ilişkilerinden kaynaklanan sorunların engellenmesi için ahlaki ve manevi değerleri gündeme getirecek kaliteli, şiddetten uzak, eğitici ve eğlendirici aile ve çocuk programları, belgeseller vb. yayınlar ilgili organlarca teşvik edilmelidir.
12. Küreselleşmenin ve teknolojik gelişmenin olumsuz etkilerini aza indirmek için eğitim kurumları, kitle iletişim araçları, aile büyükleri sorumluluk almalıdır. Eğitim kurumlarının kalitesi arttırılmalı, kitle iletişim araçları bir tüketim toplumu yaratma amacı yerine aile değerlerini ve bütünlüğünü özendirmeye yönelik programlar yapmalı, sivil toplum örgütleri çağdaş evrensel değerleri topluma benimsetme faaliyetlerini yürütmeli ve aile büyükleri yeni evlilere sorunlarını çözmede yardımcı ve aracı olmalıdırlar.
13. Aile hekimliği gibi, aile danışmanlıkları da yaygınlaştırılmalıdır. Evlenecek kişilere evlilik, aile kurma sorumluluğu ve bilinci kazandıracak, ideal bir anne ve baba olmanın yollarını öğretecek, sorunlarla baş etme yollarını gösterecek bilgiler verilmelidir.

14. Çocuklara eğitimciler ve ebeveynler, teknolojinin sebep olduğu riskleri anlatmalı, çocukların sıkça gittiği internet kafeler sıkı bir şekilde denetlenmelidir.
15. Değişen değerlerle beraber gençlerle yaşanan kuşak çatışmasını azaltmak için aile büyüklerine, ebeveynlere, eğitim kurumlarında görev yapan rehber öğretmenlere, rehberlik merkezlerindeki danışmanlara ve aile danışmanlarına önemli görevler düşmektedir. Değişimin nitelikleri ve sonuçları hakkında ailenin bilinçlenmesi, buna katkı sağlayacak kişisel gelişim ve uyum programlarının yayımlanması ve okullarda bu seminerlerin hem çocuklara hem de ailelere verilmesi sorunu kısmen azaltacaktır.
16. Son yıllarda Türkiye’de eğitimin kalitesinde yaşanan düşüklük, manevi birçok değerlerden yoksun bir genç neslin yetişmesine yol açmıştır. Bunun önüne geçmek toplumsal yapımıza uygun, toplumun sadece belli bir kesimine hizmet etmeyen, modern ve evrensel ilkelerin de göz ardı edilmediği ve insan unsurunun ön plana çıkarıldığı, yerel değerlerin korunduğu bir eğitim sistemini oluşturmak ve gelecek nesilleri buna göre yetiştirmek eğitimcilerin ve araştırmacıların yerine getirmesi gereken bir görev olmaktadır.
17. Eğitim bir bütün olarak ele alınmalı ve öğrencilerle beraber ailenin diğer üyelerini kapsayan eğitim programları hazırlanmalıdır. Gerekirse eğitim ailelere taşınmalı, onların evinde doğal ortamda bilgi aktarımını sağlayacak koşullar yaratılmalıdır. Ülkemizde son birkaç yıldır bazı illerde gönüllülük ilkesine dayalı olarak, öğretmenler velileri kendi evlerinde ziyaret ederek öğrenciler hakkında bilgi toplamaktadırlar. Buna benzer, ama sadece öğrenciyi değil, ailenin tüm üyelerini kapsayan projeler ilgili bakanlıklarca hem maddi hem de manevi açıdan desteklenmeli ve aile üyeleri arasında manevi değerlere dayalı bir birlik ve bütünlük bilinci yaratılmalıdır.
18. Aile içi şiddeti önlemek için kişilere öfke kontrolü, iyi ilişkiler kurma, sağlıklı iletişim yolları, kendini ifade etme, etkili konuşma yöntemleri, karşıdakini anlama, kadın ve erkek psikolojisiyle beraber çocuk ve ergenlik psikolojisini anlamaya yönelik kişisel gelişim seminerlerinin yaygın bir şekilde verilmesi önemlidir.

19. Caydırıcı etkilerini arttırmak için şiddete yönelik suçların yaptırımlarının ağırlaştırılması ve bu konuda disiplinler arası işbirliği gerekmektedir. Hem şiddeti uygulayanlara hem de şiddete maruz kalanlara psikolojik tedavi hizmetleri sağlanmalıdır.
20. Devlet politikalarının aileyi koruyucu ve destekleyici uygulamaları günlük hayata geçirmesi, ailenin ekonomik yükünü hafifletmesi, yaşlılar ve çocuklar için iyi koşullara sahip bakımevleri, yuvalar ve kreşleri açması çalışan anne ve babanın kaygılarını önemli derecede azaltacaktır. Sosyal destek birimlerinin sayısını artırması kadına şiddeti ve kadın ölümlerini azaltacaktır.
21. Sağlıklı bir aile sistemi oluşturmak Aile Enstitüsü kurulmalı ve sosyal hizmet uzmanları, sosyologlar, psikologlar, hukukçular, pedagoglar ve diğer disiplinlerde yer alan meslek elemanları ortak çalışmalar yürütmeli ve daha yapıcı aile politikaları üretmelidir.
22. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde yürütülen sosyal destek programları daha pratik sonuçlar verecek uygulamalara yönelmelidir. Günümüzde her ne kadar evlilik öncesi eğitim, aile eğitimi ve boşanma süreci ile ilgili programlar varsa da bu tür hizmetler çoğu kişi tarafından bilinmemekte ve bu hizmetlere ulaşamamaktadır. Bu servislerin daha çok bilinir ve ulaşılır hale getirilmesi için çalışmaların yoğunlaştırılması gerekmektedir.
23. Ailenin kendi üyeleri arasında saygı ve sevgi temeline dayalı olarak kurulacak iyi bir etkileşim, güven, anlayış, sadakat, dayanışma ve koruma duygularının yoğun yer aldığı ilişkiler ağı, o ailenin hem varlığını devam ettirmesine hem de mutlu olmasına katkı sağlayacaktır.
24. Kadının değişen statüsü gereği daha fazla yük altına girdiği bu dönemlerde erkeklerin daha anlayışlı, hoşgörülü ve destekleyici olmaları gerekmektedir. Bunu eşleriyle yapacakları paylaşımlarla ortaya koymalı ve kadına hak ettiği değeri vererek göstermelidirler. Kadınlar da Türk aile yapısının karakteristik özelliklerini gözden kaçırmamalı ve erkeklerin yeni duruma uyum sürecini kolaylaştırmalı ayrıca gerektiğinde anlayışlı olmalıdırlar.
25. Akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin devam ettirilmesi, ailenin sosyalleşmesi ve zor durumla karşılaşınca yardım alacağı kanallara başvurabilmesi açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ACIPAYAMLI, O. 1974 “ *Türkiye’de Doğumla İlgili Adet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*”, Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları, s. 136
- AKSEKİ, A.H. 1989 “*İslam Dini*”, Nur Yayınları, s. 262
- ALTUNIŞIK, R., COŞKUN, R., BAYRAKTAROĞLU, S., ve YILDIRIM, E. 2010 “*Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*”, SPSS Uygulamalı 6. Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya
- ANDERSON, E. & TAYLOR, H. 2002 “*Sociology*”, Wadsworth, US, 417-419
- AZİZ, A. 1982 “*Toplumsallaşma Ve Kitleli İletişim*”, Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu Yayınları No:2, Ankara, s. 17-18
- BAHAR, H.İ. 2009 “*Sosyoloji*”, 3.Baskı, Uşak Yayınları, Ankara
- BALCIOĞLU, İ. 2011 “*Şiddet ve Toplum*”, Bilge Yayınları, İstanbul
- BASAGM, 2010 “*Aile Yapısı Araştırması 2006*”, Ed. Mustafa Turgut, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, s. 32
- BARNARD, A. & BURGESS, T. 1997 “*Sociology Explained*”, Cambridge University Press, 450-478
- BİLEN, M. 1983 “*Ailede, Kurumlarda ve Toplumda Sağlıklı İnsan İlişkileri*”, Teknik Basım San. Ankara
- BİLGİN, V. 2003 “*Fakih ve Toplum: Osmanlı’da Sosyal Yapı ve Fıkıh*”, İstanbul, İz Yayıncılık, 92
- BLACKLEDGE, D. & HUNT, B. 1985 “*Sociological Interpretations of Education*”, London, Croom Helm, p. 2-5
- BOURDIEU, P. 1977 “*Cultural Reproduction and Social Reproduction*”, J. Karabel and A.H. Halsey (der.), Power and Ideology in Education, New York, Oxford University Press, p. 503
- BOURDIEU, P. 1986 “*The Forms of Capital*”, G. Richardson (der.), Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education, New York: Greenwood Press, p. 241-258
- BROCK, G.W. & BARNARD, C.P. 1999 “*Procedures in Marriage and Family Therapy*”, (3rd ed.), Boston: Allyn and Bacon, 366

- CANATAN, K. ve YILDIRIM, E. 2013 “*Aile Sosyolojisi*”, Açılım Kitap, İstanbul, s.36-70, 90-150
- CEVİZCİ, A. 2000 “*İlkçağ Felsefesi Tarihi*”, Asa, Bursa, s. 225
- CHARMAZ, K. 2003 “*Grounded Theory*”, J.A. Smith (Ed.), *Qualitative Psychology* içinde s.81-110, Sage, London
- COHEN, T.F. 2005 “*The Meaning of Marriage and the Family*”, In: Strong, B. & DeVault, C. & Cohen, T.F., *The Marriage and Family Experience, Intimate Relationships in a Changing Society*, Thomson, USA, p.6
- COLEMAN, J.S. 1990 “*Equality and Achievement in Education*”, Boulder: Westview Press, p. 335-337
- CRESWELL, J. W., PLANO CLARK, V. L., GUTMANN, M. L., & HANSON, W. E. 2003 “*Advanced Mixed Methods Research Designs*” . In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), *Handbook Of Mixed Methods In Social & Behavioral Research*, p. 209-240, Thousand Oaks, CA, Sage
- CUTRONA, C. E. 1996 “*Social Support as A Determinant of Marital Quality: The Interplay of Negative and Supportive Behaviors*”, *Handbook of Social Support and Family*, 173-194
- DANIŞMEND, İ.H. 1994 “*Türk Irkı Niçin Müslüman Oldu*” (3. Baskı). İstanbul: Burak Yayınları, s. 222
- DOĞAN, İ. 2001 “*Osmanlı Ailesi*”, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 57-58
- DOYLE, J.A. 1985 “*Sex and Gender: The Human Experience*”, Dubuque, IA: William C. Brown, p. 190-193
- ECEVİT, Y. 1998 “*Türkiye’de Ücretli Kadın Emeginin Toplumsal Cinsiyet Temelinde Analizi, 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*”, Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 267
- ERDOĞAN, İ. 2003 “*Pozitivist Metodoloji*”, Bilimsel Araştırma Tasarımı İstatistiksel Yöntemler Analiz ve Yorum, ERK, Ankara.
- ERDOĞMUŞ, Z. 1988 “*Türkiye’de Terörist Eylemlerin Sebepleri*”, MEB Yayınları, İstanbul, s. 18
- ERÖZ, M. 1977 “*Türk Ailesi*”, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, s. 17
- FARABİ, 1977 “*El-Medinetül Fazıla*”, Çev. Ahmet Arslan, Vadi Yay., s. 90
- FARABİ, 1993 “*Mutluluk Yoluna Yönelme*”, Çev. Hanifi Özcan, İzmir, s. 24-27
- FIELD, J. 2008 “*Sosyal Sermaye*”, Çev. Bahar Bilgen, Bayram Şen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., s. 26-29

- FINDIKOĞLU, Z.F. 1950 “*Metodoloji Nazariyeleri*”, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul
- FITCHTER, J. 1990 “*Sosyoloji nedir?*”, (Çev. N. Çelebi), Toplum Yayınları, Konya, s. 87
- FROMM, E. 1982 “*Sevme Sanatı*”, Say Yayınları, İstanbul, s. 47-50
- GAZALİ, İ. 2000 “*Mutluluk ve Saadet Hazinesi, Kimya-yı Saadet*”, Tercüme: Ali Arslan, Merve Basım Yay. LTD. Şti., İstanbul, s. 20-22
- GIDDENS, A. 2012 “*Sosyoloji*”, hazırlayan Cemal Güzel, Kırmızı Yay., İstanbul, s. 246-248
- GLADDING, S.T. 2012 “*Aile Terapisi, Tarihi, Kuram ve Uygulamaları*”, Çev. İ. Keklik, İ. Yıldırım), Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği, Ankara, s. 33
- GLASSER, B. and STRAUSS, A. 1967 “*The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*”, Chicago, Aldine Publishing Company
- GÖKALP, Z. 2001 “*Türkçülüğün Esasları*”, İstanbul, Kum Saati Yayınları, s. 178
- GÖKALP, Z. 2005 “*Türkçülüğün Esasları*”, (Sadeleştiren: Yalçın Toker), İstanbul, Toker Yayınları, s. 67
- GÖKÇE, B. 1971 “*Gecekondu Gençliği*”, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, s. 24
- GÖLE, N. 2008 “*İç İçe Girişler: İslam ve Avrupa*”, Çev. Ali Berktaş, İstanbul, Metis, s. 100
- GREENE, J. C. (2005). “*The Generative Potential Of Mixed Methods Inquiry*”, International Journal of Research & Method in Education, 28(2): 207 – 211.
- GÜVENÇ, B. 1984 “*İnsan ve Kültür*”, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 273-276
- HANÇERLİOĞLU, O. 1986 “*Toplum Bilim Sözlüğü*”, Remzi Kitabevi, İstanbul
- HANÇERLİOĞLU, O. 2000 “*Felsefe Ansiklopedisi*”, Kavramlar ve Akımlar, Cilt 4, Remzi Kitabevi, İstanbul, s. 158-195
- HAVILAND, W. A. 2002 “*Kültürel Antropoloji*”, Çev. H. İnanc, Kaknüs Yayınları, İstanbul
- KAÇMAZOĞLU, H. B. 2008 “*Türkiye’de Sosyoloji*”, (İsimler ve Eserler) I, Der. M. Çağatay Özdemir, Phoenix, Ankara, s. 815-817
- KAFESOĞLU, İ. 1997 “*Türk Milli Kültürü*”, İstanbul: Ötüken Yayınları, s. 226-228
- KARAMAN, H. 1984 “*İslam Hukuku*”, Nesil Yayınları, İstanbul, 233

- KATZ, D. and KAHN, R.L. 1978 *"The Social Psychology of Organizations."*, Wiley, New York, p. 1-13
- KLEIN, D.M. & WHITE, J.M. 1996 *"Family Theories: An Introduction"*, Sage Publications, Thousand Oaks & London & New Delhi, p. 98-102, 190-192
- KONGAR, E. 1985 *"Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği"*, Remzi Kitabevi, İstanbul, s.427
- KOŞAR, N. 1989 *"Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı"*, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, s.171
- KRICH, A. 1995 *"Aşkın Anatomisi"*, Çev. Mehmet Harmancı, Say Yayınları, İstanbul, s. 18
- KUŞ, E. 2009 *"Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri: Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nicel mi? Nitel mi?"* (3. Baskı), Anı Yayıncılık, Ankara
- LITWAK, E. 1965 *"Extended Kin Relations in an Industrial Democratic Society, Social Structure and the Family Generational Relations"*, Ed. E. Shanas & Gordon F. Streib, Prentice Hall, New Jersey, p. 313-314
- MARSHALL, G. 1999 *"Sosyoloji Sözlüğü"*, Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim Ve Sanat Yayınları, Ankara, s. 760
- MCCOY, C.W. 1996 *"Reexamining Models of Healthy Families"*, Contemporary Family Therapy, 18, p.243-256
- MINUCHIN, S. 1974 *"Families and Family Therapy"*, Cambridge, MA: Harvard University Press
- MURDOCK, G.P.1949 *"Social structure."* New York, Macmillan Co.
- MURPHY, R. 1979 *"Sociological Interpretations of Education"*, Mc Graw Hill, p.85M
- NEAL, M.A. 1965 *"Values and Interests in Social Change"*, Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall, Inc., 1965, p. 9-10
- ORTAYLI, İ. 2009 *"Osmanlı Toplumunda Aile"*, İstanbul, Timaş Yayınları, s. 17-19
- OZANKAYA, Ö. 1979 *"Toplum Bilimine Giriş"*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara, s. 233
- ÖRNEK, S.V. 1979 *"Geleneksel Kültürümüzde Çocuk"*, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 203
- ÖRNEK, S.V. 2000 *"Türk Halkbilimi"*, Ankara Kültür Bakanlığı Yayınları, s.132-133
- ÖZGÜVEN, İ. E. 2001 *"Ailede İletişim ve Yaşam"*, PDREM Yayınları, Ankara

- PUNCH, K. F. 2011 “*Sosyal Araştırmalara Giriş, Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*”, Çev. D. Bayrak, H. B. Arslan, Z. Akyüz, Siyasal Kitabevi, Ankara
- ROZAN, N. 1992 “*Çalışan Anne ve Çocuğu*”, Ana-Baba Okulu, Remzi Kitabevi, İstanbul, 225-239
- RUSSELL, B. 1993 “*Evlilik ve Ahlak*”, Çev. Vasıf Eranus, Say Yay., Ankara
- SALK, L. 1998 “*Çocuğun Duygusal Sorunları*”, Remzi Kitabevi, Yedinci Baskı, İstanbul, s.171
- SAYGILI, S. ve ÇANKIRILI, A. 2006 “*Annemi İstiyorum, Çalışan Anneler ve Problemlili Çocuklar*”, Elit Kültür Yayınları, İstanbul, s.12
- SCONZANI, J. 1995 “*Contemporary Families and Relationship*”, Reinventing responsibilities. New York: McGraw-Hill, Inc.
- SİNA, I. 1960 “*Şifa, el-İlahiyat*”, Neşr. Komisyon, Kahire, c.2, s.428-429
- STABB, S.D. 2005 “*What the Research Tells Us*”, In M. Harway (Ed.), *Handbook of Couples Therapy*, New York: Wiley, p.440
- STINNETT, N. and DEFRAIN, J. 1984 “*Secrets of Strong Families*”, Boston, Little, Brown, p. 83-85
- STRAUS, A. and CORBIN, J. 1994 “*Grounded Theory Methodology: An Overview*”, N.K. Denzin and Y.S. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research*, Thousand Oaks, CA, Sage, s. 273-285
- STRAUS, M.A., GELLES, R.J. & STEINMETZ, S.K. 2009 “*Behind closed doors: Violence in the American Family*”, Transaction Publishers, New Brunswick (U.S.A.) and London (U.K.)
- ŞENER, A., TERZİOĞLU, G. “*Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*”, Başbakanlık aile araştırma kurumu başkanlığı, 2002, s. 8
- ŞENER, E. 1984 “*Cumhuriyet Türkiye’sinde İctihatların Işığında Aile Yapısının Değişimi*”, Türkiye’de Ailenin Değişimi, Yasal İncelemeler, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Ankara, s.3, 109-127
- ŞENER, S. 2009 “*Sosyoloji Sosyal Bilimlere Alternatif Yaklaşım*”, İnkılab Yayınları, İstanbul, s.285-294
- ŞENER, S. 2013b “*Aile ve Gençlik Sosyolojisi, Sosyoloji-Sosyal Bilimlere Alternatif Yaklaşım*”, İnkılab Yayınları, İstanbul, s.305-328
- TAEUBER, I.B. & TAEUBER, C. 1972 “*People of the United States in the 20th Century*”, US Bureau of the Census, 1972

- T.C. BAŞBAKANLIK AİLE ARAŞTIRMA KURUMU, 1992 “*Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*”, Ankara, s.8-45
- T.C. BAŞBAKANLIK AİLE VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, 2009, “*Boşanma Nedenleri Araştırması*”, Ankara, 106-107
- T.C. BAŞBAKANLIK AİLE VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, 2010 “*Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması*”, Ankara, Manas Yayınları, s.300-301
- T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (MEB), 2011 “*Aile ve Tüketici Hizmetleri: Aile Yapısı*”, Ankara, s. 24-29
- TEZCAN, M. 1985 “*Eğitim Sosyolojisi*”, Ankara Üniversitesi basımevi, Ankara, 158
- TEZCAN, M. 1993 “*Eğitim Sosyolojisinde Çağdaş Kuramlar ve Türkiye*”, Ankara Üniv. Eğt. Bil. Fak. Yayınları, No: 170, Ankara, s.17-31
- TEZCAN, M. 1997 “*Gençlik Sosyolojisi ve Antropoloji Araştırmaları*”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 178, s.111-195
- TİMUR, S. 1972 “*Türkiye’de Aile Yapısı*”, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, s.3
- THEODORSON, G. A. & THEODORSON, A.G. 1969 “*A Modern Dictionary of Sociology.*”, New York, Thomas Y. Cromwell Company, p.167
- THOMAS, M.B. 1992 “*An Introduction to Marital and Family Therapy: Counseling toward Healthier Family Systems across the Life Span*”, Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice Hall, p.64
- TURNER, J.H., BEEGHLEY, L., POWERS, C.H. 2012 “*Sosyolojik Teorinin Oluşumu*”, Çev. Ümit Tatlıcan, Sentez Yayıncılık, İstanbul
- TUZLA BELEDİYESİ, 2013 “*Mutlu Aile Proje Kitabı 3*”, Tuzla Araştırma ve Rehberlik Merkezi, İstanbul
- TÜMER, G. ve KÜÇÜK, A. 1988 “*Dinler Tarihi*”, Ankara, s.60
- UÇAR, M.A. 2003 “*Aile İçi Şiddet ve Ailenin Korunması Yasası*”, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 26
- ÜLKEN, H. Z. 1967 “*İslam Felsefesi Kaynakları ve Tesirleri*”, Eski Yunandan Çağdaş Düşünceye Doğru, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, s.89-109
- WALLACE R.A. and WOLF, A. 2012 “*Çağdaş Sosyoloji Kuramları*”, Çev. Leyla Elburuz, M. Rami Ayas, Doğu Batı Yayınları, Ankara, s.42, 108-109, 275-278
- YASA, İ. 1960 “*Sindel Köyü*”, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara, s.59

- YAVUZER, H. 1988 “*Çocuk Psikolojisi*”, 14. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, s.22-25
- YAZICIOĞLU, Y. ve ERDOĞAN, S. 2004 “*Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*”, Ankara, Detay Yayıncılık
- YAZIR, E. H. 2007 “*Kur’an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*”, Huzur Yayınevi, İstanbul, s.34-106, 110-514
- YILDIRIM, A. VE ŞİMŞEK, H. 2005 “*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*”, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. 2008 “*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*”, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- YLLO, K.A. 1993 “*Through a feminist lens: Gender, power and violence*”, In R.J. Gelles & D.R. Loseke (Eds.), *Current controversies on family violence* (pp. 47-62), Newbury Park: Sage

Sürekli Yayınlar

- ABALI, S. ve KÖMÜRCÜ, N. (2008). “Evlilikte cinsel sorunlar boşanma nedeni midir?”, Kadın Cinsel Sağlığı Derleme, 1, 270-272
- AHN, N. GARCIA, J. R. & JIMENO, J. F. 2004 “*The Impact of Unemployment on Individual Well-Being in the EU*”, European Network of Economic Policy Research Institutes, Working paper, No:29.
- AIDA, Y., & FALBO, T. 1991, “*Relationships Between Marital Satisfaction, Resources, and Power Strategies*”, Sex Roles , 24 , 43-56
- ALUŞ, Y. 2015 “*Kültürel ve Toplumsal Gerçekliğimiz Açısından Aile Anlayışlarının ve Türk Ailesinin Değerlendirmesi*”, (PESA) Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 1(1) s.15-22
- ALUŞ, Y. 2015 “*Türk Ailesinde Mutluluk Algısı ve Değerleri*”, (SKAD) Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi 1(2), s. 151-175
- AMAN, F. 2012 “*Bronislaw Malinowski’nin Kültür Teorisi*”, Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:21, Sayı:1
- BAKİ, A., GÖKÇEK, T. 2012 “*Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış*”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:11, Sayı: 42, s. 2
- BAYAT, F. 2010 “*Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Şamanlar*”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research Volume: 3 Issue: 13 WOMAN STUDIES (Special Issue), p.44-51
- BAYER, A., 2013 “*Değişen Toplumsal Yapıda Aile*”, Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1.8., s. 104-105
- BELSKY, J. 1981 “*Early Human Experience: A Family Perspective*”, Developmental Psychology, 17, s.3-23.
- BLUM, J. S., & MEHRABIAN, A. 1999 “*Personality And Temperament Correlates Of Marital Satisfaction*”, Journal of Personality, 67, 93-125.
- BOLAY, S.H. 2001 “*KAM, Ömer Ferit*”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 24
- BRAUNGART, R.G. 1974 “*The sociology of generations and student politics: A comparison of the functionalist and generational unit models.*”, Journal of Social Issues 30(2), p. 31-54
- BÜLBÜL, Ş. ve GİRAY, S. “*Sosyodemografik Özellikler ile Mutluluk Algısı Arasındaki İlişki Yapısının Analizi*”, Ege Akademik Bakış, Cilt 11, özel sayı, s. 113-123
- CAN, Y. 2013 “*Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Cinsiyet Temelleri: Niğde Örneği*”, Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks 5(1), 203-216

- CANSEL, E. 1991 “*Sosyal Devlet ve Aile*”, Aile Yazıları II, Kültürel Değerler ve Sosyal Değişme, Bilim Serisi 5/2, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1991, s. 53
- COLEMAN, J.S. 1958 “*Relational Analysis: The Study of Social Organizations with Survey Methods*”, Human Organization, v. 17, No. 4, p.28-36
- ÇAĞ, P. ve YILDIRIM, İ. 2013 “*Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler*”, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4(39), s. 13-23
- ÇELİK, C. 2000 “*Değişim Sürecinde Türk Aile Yapısı Ve Dini Paradigmatik Anlam Ve İşlev Farklılaşması*”, Dergi Karadeniz 8(8), s. 32
- CUTLER, H. A. & RADFORD, A. 1999 “*Adult Children of Alcoholics: Adjustment to a College Environment*”, The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families, 148-153
- DZIMIRI, C. 2014 “*Marry the Girl Next Door (Endogamy)*”, IOSR Journal of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS) Volume 19, Issue 1, Ver. IV (Jan. 2014), pp.114-118
- EKİCİ, F.Y. 2014 “*Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi*”, International Journal of Social Science, Number: 30, s. 209-224
- ERDENTUĞ, A. 1991 “*Çeşitli İnsan Topluluklarında Aile Tipleri*”, Aile Yazıları I, Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç, Bilim Serisi 5/1, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, s.321-370
- ERÖZ, M. 1991 “*Türk Ailesi: Aile Yazıları I*”. Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, s. 3-6
- FINDIKOĞLU, Z.F. 1991 “*Türk Aile İktimaiyatı*”, Aile Yazıları I, Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç, Bilim Serisi 5/1, 152, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, s.1-42
- GOODMAN, L.A. 1961 “*Snowball Sampling*”, The Annals of Mathematical Statistics, V.32, No.1, p. 148-170.
- GÖKÇE, B. 1978 “*Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım*”, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:1, s.7-21
- GÖKÇE, B. 1991 “*Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme*”, Aile Yazıları I, Temel Kavramsal Yapı ve Tarihi Süreç, Bilim Serisi 5/1, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, s.206-216
- GÜRBÜZ, M. 2007 “*Yüreğir’e Göç Eden Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özellikleri ve Şehirleşme Sürecindeki Değişimi*”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Coğrafya Dergisi, 15, 1–2

- HABLEMİTOĞLU, Ş. 2009 “*Toplumsal Cinsiyet Yazıları Kadınlara Dair Birkaç Söz*”, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul s. 67
- HAYWARD, M. & ZHANG, Z. 2006 “*Gender, The Marital Life Course, And Cardiovascular Disease In Late Midlife*”, Journal of Marriage and Family, 68(3), 639-657.
- HEATH, H. ve COWLEY, S. 2004 “*Developing A Grounded Theory Approach: A Comparison of Glaser and Strauss*”, International Journal of Nursing Studies, 41, 141-150.
- HILL, R. 1971 “*Modern systems theory and the family: A confrontation.*”, Social Science Information, Vol. 10, issue 5, p.7-26, 20p
- HORTAÇSU, N. 1999 “*The first year of the family-couple initiated marriages of a Turkish sample: A longitudinal investigation*”, International Journal of Psychology 34 (1), 29-41
- HÜNLER, O. S. ve GENÇÖZ, T. 2003 “*Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü*”, Türk Psikoloji Dergisi, 18(51), 99-108
- ILGAR, M. Z. Ve ILGAR, S.C. 2013 “*Nitel Bir Araştırma Deseni Olarak Gömülü Teori (Temellendirilmiş Kuram)*”. İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 2013 Güz, s. 202-204
- İÇLİ, G. 1997 “*Aile Araştırmalarında Yöntem ve Yaklaşım*”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 3(3), 59-68
- JOHNSON, R.A. KAST, F.E. & Rosenzweig, J.E. 1964 “*Systems Theory and Management*”, Management Science, Vol. 10, p.367-370
- JOHNSON, R. B., & ONWUEGBUZIE, A. J. 2004 “*Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come*”, Educational Researcher, 33(7): 14-26.
- KIRAY, M. 1968 “*Values, Social Stratification and Development*”, Journal of Social Issues, Vol. XXIV, No: 2, p.87-100
- KOÇYİĞİT, O.T. 2012 “*İnfertilite Ve Sosyo-Kültürel Etkileri*”, İnsanbilim Dergisi, 1(1): 27-38
- KONGAR, E. 1970 “*Türkiye’de Aile:Yapısı, Evrimi ve Bürokratik Örgütlerle İlişkisi*”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, TODAİ Yay., Ankara, s.62-65
- KONGAR, E. 1991 “*Türkiye’de Aile: Yapısı, Evrimi ve Bürokratik Örgütlerle İlişkileri*”, Aile Yazıları II, Kültürel Değerler ve Sosyal Değişme, Bilim Serisi 5/2, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, s. 63-91

- KURT, A. 1999 “*Dini Kaynakların Çokeşliliğe İlişkin Görüşleri ve Osmanlılarda Çokeşlilik*”, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 8(1), s. 183
- KÜÇÜKKURT, M. 1990 “*Ailenin Psikolojik Fonksiyonları*”, Türkiye Aile Yıllığı, Ankara, T.C. Başbakanlık Aile Kur. Bşk. Yay., s.83-94
- LEWIS, R. A., & SPANIER, G. B. 1979 “*Theorising About the Quality and Stability of Marriage*”, In W.R.Burr (Ed.), Contemporary Theories About the Family , Vol.1. (pp.268-294). New York: The Free-Press
- LYE, D. N., & BİBLARZ, T. J. 1993 “*The Effects of Attitudes Toward Family Life and Gender Roles on Marital Satisfaction*”, Journal of Family Issues, 14, 157-188
- MARET, E. & FINLAY, B. 1984 “*The distribution of household labor among women in dual-earner families*”, Journal of Marriage and the Family 46: 357-364
- MYERS, D.G. & DIENER, E. 1995 “*Who is happy?*” Psychological science, A Journal of the Association for Psychological Science, 6(1), p.10-19
- OBALAR, S. ve ADA, S. 2010 “*Ekolojik Bakış Açısı Ve Sosyal Kapital Kuram Çerçevesinde Öğrencilerin İlk Okuma Yazma Becerilerinin İncelenmesi*”, M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 32, s.142
- OCAK, H. 2012 “*Kınalızade Ali Efendi’de Mutluluk Ahlakı Kavramının Felsefi Temelleri*”, Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi/ Journal of Social Sciences, Sayı no:1, s.115-136
- ONAY, İ. 2012 “*Eski Türk Toplumunda Aile Düzeni ve Bunun Dini, Siyasi Hayata Yansımaları*”, The Journal of Academic Social Science Studies. (5/6), s. 347-357
- ONWUEGBUZIE, A. J., VE LEECH, N. L. 2004 “*Enhancing The Interpretation of “Significant” Findings: The Role of Mixed Methods Research*”, The Qualitative Report, 9(4): 770-792.
- PINA, D.L. 1993 “*The Division of Household Labor and Wives’ Happiness: Ideology, Employment, and Perceptions of Support*”, Journal of Marriage and Family, 11/1/1993, Vol. 55, Issue 4, p. 901-912
- ROSS, C.E., MIROWSKY, J. & HUBER, J. 1983 “*Dividing work, sharing work, and in-between: Marriage patterns and depression*”, American Sociological Review V.48(16) :809-823
- ROSS, C. E. & MIROWSKY, J. 2002 “*Family Relationships, Social Support and Subjective Life Expectancy*”, Journal of Health and Social Behaviour, 43(4), 469- 489.
- RUBLE, N.M. and TURNER, W.L. 2000 “*A systemic Analysis of the Dynamics and Organization of Urban Street Gangs*”, The American Journal of Family Therapy, 28:117-115-132

- SARIASLAN, H. 1984 "Sistem Analizinin Temelleri" Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 39, sayı 1, s.51-63
- SAYIN, Ö. 1987 "Aile İçi İlişkilerin Toplum ve Birey Boyutunda Çözümlemesi", E.Ü. Edebiyat Fak. Sosyoloji Dergisi, sayı 1, s.80
- SAYIN, Ö. 1990 "Aile Sosyolojisi", Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, s. 2
- SELİM, S. 2008 "Türkiye’de Bireysel Mutluluk Kaynağı Olan Değerler Üzerine Bir Analiz: Multinomial Logit Model", Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt 17, Sayı: 3, 345-358
- SINHA, S.P. 1989 "Marital Adjustment and Personal Space Orientation", The Journal of Social Psychology, 130(5), 633-639
- SOKOLSKI, D.M. & HENDRICK, S.S. 1999 "Marital Satisfaction", American Journal of Family Therapy, 26(1), 39-49
- SOTGIU, I., GALATI, D., MANZANO, M. and ROGNONI, E. 2011 "The Subjective Components of Happiness and Their Attainment: a cross cultural comparison between Italy and Cuba", Journal of Happiness Studies, Vol.12, p.353-371
- SPITZE, G.D. 1986 "The division of task responsibility in U.S. households: Longitudinal adjustments to change", Social Forces V.64(3): 689-701
- STACK, S. & ESHLEMAN, J. R. 1998 "Marital Status and Happiness", A 17-nation study. Journal of Marriage and Family, 60(2), 527-536.
- STRAUS, M.A. 2008 "Dominance and symmetry in partner violence by male and female university students in 32 nations", Children and Youth Services Review, V.30, Issue 3, 252-275
- ŞAHİNKAYA, R. 1991 "Türk Aileleri Hangi Yönlerden Birbirlerine Farklılıklar Gösterirler", Aile Yazıları I, Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç, Bilim Serisi 5/1, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, s.37-42
- ŞENER, A. ve TERZİOĞLU, G. 2008 "Bazı Sosyo-Ekonomik Ve Demografik Değişkenler İle İletişimin Eşler Arası Uyuma Etkisinin Araştırılması", Aile ve Toplum Dergisi, 10(4), 7-20
- TAN, M. 1990 "Eğitim Sosyolojisinde Değişik Yaklaşımlar: İşlevselci Paradigma ve Çatışmacı Paradigma", Ank. Üniv. Eğt. Bil. Fak. Dergisi, Cilt 23, sayı:2, Ankara, s.565
- TANYAŞ, B. 2014 "Nitel Araştırma Yöntemlerine Giriş: Genel İlkeler ve Psikolojideki Uygulamaları", Eleştirel Psikoloji Bülteni, Sayı: 5, s. 29-30

- TASHAKKORİ, A., & TEDDLİE, C. 1998 “*Mixed Methodology: Combining Qualitative And Quantitative Approaches*”, Applied Social Research Methods Series (Vol.46). Thousand Oaks, CA: Sage
- TEZER, E. 1992 “*Evlilik Doyumu Ve İş Doyumu: Bir Ön Çalışma*”, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 1(3), 24-26.
- ÜLKEN, H. Z. 1991“*Aile*”, Aile Yazıları I, Temel Kavramsal Yapı ve Tarihi Süreç, Bilim Serisi 5/1, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, s. 28
- ÜNAL, V., 2013 “*Geleneksel Aileden Çekirdek Aileye Geçiş Sürecinde Boşanma Sorunu ve Din*”, Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 26, s. 590
- VEENHOVEN, R. 1991 “*Is Happiness Relative?*”, Social Indicators Research, Vol.24, s.1-35
- VERGİN, N. 1991 “*Toplumsal Değişme ve Türkiye’de Aile*”, Aile Yazıları 2, T.C. Başbakanlık Aile Kurumu Başkanlığı, Ankara, 309-320
- WILLIAMS, K. 2003 “*Has the Future of Marriage Arrived? A Contemporary Examination of Gender, Marriage and Psychological Well-Being*”, Journal of Health and Social Behavior, 44, 470-487
- WHITE, L.K. 1983 “*Determinants of spousal interaction: Marital structure or marital happiness*”, Journal of Marriage and Family, V. 45, No: 3, p.511-519
- YALÇIN, H., 2014 “*Evlilik Uyumu ile Sosyodemografik Araştırmalar Arasındaki İlişki*”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt 3, Sayı: 1, Makale 24
- YELSMA, P., & ATHAPPILLY, K. (1988). “*Marital satisfaction and communication practices: Comparisons among Indian and American couples*”, Journal of Comparative Family Studies (1988): 37-54.
- YILDIRIM, E. 2005 “*Bir Modernite Rüyası: Ailenin Sonu mu?*”, Ankara, T.C. Başbakanlık, Aile ve Toplum Dergisi, Sayı 8, s.93
- YOGEV, S. & BRETT, J. 1985 “*Perceptions of the division of housework and childcare and marital satisfaction*”, Journal of Marriage and the Family, V.47, No: 3, 609-618

Diğer Yayınlar

Raporlar

- ASHENCAEN CRABTREE, S., SHIEL, C. and ALUS, Y. 2015 “*Loaded dice? Barriers to Women’s Progression*”, Bournemouth University, s.1-9
- FIELDS, J. & CASPER, L. 2001 “*America’s families and living arrangements*”, Current Population Reports Series p-20, no. 537
- LIM, H., FARMER, H., ALUS, Y., ASHENCAEN CRABTREE, S., WILLETTS, C., PARKER, J., CRUMP, E., and PILLARISSETTI, B. 2015 “*Swimming Upstream: Identifying Student Anxieties and Solutions*”, Project Report, Poole, England: Centre for Social Work, Sociology & Social Policy, Bournemouth University
- The New Economics Foundation (NEF), 2012 “*The Happy Planet Index: 2012 Report*”, A Global Index of Sustainable Well-being), UK, London, p.1-26
- RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU (RTÜK), 2013 “*Türkiye’de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması*”, RTÜK Kamuoyu, Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi Başkanlığı. Ankara: Bizim Matbaa
- ESMER, Y. 2012 (WVSA), “*Türkiye Değerler Atlası*”, Dünya Değerler Araştırması Derneği, İstanbul

Tezler

AVCI, M. 2010 “ *İslam Öncesi Türk Devletlerinin Sosyal Hayatında Kadının Rolü*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, s. 86-110

ÇİMEN, Ş. E. 2007 “*Görücü Usulü ve Anlaşarak Evlenen Bireylerin Çeşitli Sosyal Psikolojik Faktörler Yönünden Karşılaştırması*”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı, Ankara, s. 59

DÜZENLİ, F. 2011 “*Geleneksel Türk Ailesindeki Dönüşümün Sosyal Politikaya Etkisi*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, s.61

KÖNEZOĞLU, B. 2006 “*Aile ve Ailenin Korunması*”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Konferanslar/Seminerler/Kongreler/Bildiriler

BÜYÜKDÜVENÇİ, S. 1993 “*Felsefe Kongresi Bildirisi*”

www.dusundurensözler.blogspot.com/2008/03/aristoteleste-mutluluk-kavrami.html

HAMBY, S.L. & SUGARMAN, S.B. 1996 “*Power and partner violence: A meta-analytic review*”, In S.L. Hamby (Chair), Theorizing about gender socialization and power in family violence, Symposium conducted at the annual meeting of the American Psychological Association Annual Meeting, Toronto, Ontario

ŞENER, S. 2014a “*Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Rolü*”, Sosyal Kalkınma Perspektifinden Doğu Marmara Kadın ve Çocuk Semineri, Doğu Marmara Kalkınma Ajansı Yay., Kocaeli, s. 116-131

ŞENER, S. 2014b “*Yerli Sosyal Bilim Anlayışı*”, Konferans, Kasım 2014, Namık Kemal Üniversitesi

VEENHOVEN, R. 2006 “*Sociology’s Blind Eye for Happiness*”, Paper presented at the 16th World Congress of Sociology at Durban, South Africa, s.4-5

İstatistikî Kayıtlar

CASPER, L. & O’CONNELL, M. 2000 “*Family and household composition of the population*”, In M.J. Anderson (Ed.), Encyclopedia of the U.S. Census (pp. 210-213), Washington DC: CQ Press

STATISTICS CANADA, 2006 “*Census of Canada*”, Statistics Canada, Census of Canada, Retrieved from:
<http://www12.statcan.ca/English/census01/home/index.cfm>

UNITED NATIONS, 1997 “*Principles and recommendations for populations and housing censuses*”, Statistical Papers, Series M., no.67, Rev.1

Yayımlanmamış Çalışmalar

HORWITZ, S. 2007 “*Markets, Maslow, and the Evolution of the Modern Family*”, unpublished ms., St. Lawrence University, p.9-10

ŞENER, S. 2013a “*Toplumsal Değişim Dersi Konuşmaları*”, Ders Notları, Sakarya

Haber Bültenleri

- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK), 2012 “*Yaşam Memnuniyeti Araştırması 2011*”, Sayı:10770, 9 Mart 2012,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10770>
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK), 2014 “*Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması*”, Sayı: 16053, 9 Mayıs 2014,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16053>
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK), 2014 “*Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2013*”, Sayı: 16051, 26 Mart 2014,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16051>
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK), 2015 “*İstatistiklerle Aile 2014*”, Sayı: 18624, 5 Mayıs 2015 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18624>
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK), 2015 “*Yaşam Memnuniyeti Araştırması 2014*”, Sayı 18629, 13 Şubat 2015,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18629>
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK), 2016 “*İstatistiklerle Aile, 2015*”, Sayı: 21523, 11 Mayıs 2016,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21523>
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK), 2016 “*Yaşam Memnuniyeti Araştırması 2015*”, 21518, 23 Şubat 2016,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21518>
- TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU (TÜRK-İŞ), 2015 “*TÜRK-İŞ Haber Bülteni: Ağustos 2015 Açlık ve Yoksulluk Sınırı*”, 333. Bülten, Ankara
- UYUR, A. ve EROĞLU, Ö. 2004, <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/01/05/gun102.html>

İnternet Kaynakları

- AYDIN, M. 1998 “İslam’da Ailenin Yeri ve Önemi”, Mehir Yaz., s.26-29,
http://isam.org.tr/pdfdrg/D01775/1998_2/1998_2_AYDINM.pdf
- EMİN, M. 2014 <http://www.milliyet.com.tr/suriyelilerle-evlilik-ticarete/gundem/ydetay/1828673/default.htm>
- INSEE, 1999 “French Population Census”, March 1999, Retrieved from:
http://www.recensement.insee.fr/RP99/rp99/pae_accueil.paccueil.
- STRATTON, M. 2002 “Understanding family data—2001 Census of Population and Housing”, Paper presented at the Australian Population Association Conference. Sydney, Australia. Retrieved from:
<http://www.abs.gov.au/websitedbs/c311215.nsf/0/77F742BC09070CD7CA256E100834861?Open>
- T.C.A., TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI, 2011 “ Kanun No: 2709, Kabul Tarihi, 07.11.1982” http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf
- T.D.K., TÜRK DİL KURUMU, 2016
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.57999452809084.98110735
- TÜYEN, Z. 2013 <http://blog.radikal.com.tr/yasam/mutlulugun-resmi-29187>
- U.N. NON-GOVERNMENTAL LIAISON SERVICE [NGLS], 2002 Roundup, Retrieved from: <http://www.un-ngls.org/documents/pdf/roundup/ru92kids.pdf>
- DEMİRDALİÇ, E. 2015 <http://edemirdalic.blogspot.com.tr/2015/01/herbert-blumer.html>

EKLER

EK 1: ANKET SORULARI

ANKET SORULARI

A. Demografik Sorular

1. Cinsiyetiniz

- a) Kadın b) Erkek

2. Yaşınız

- a)18-22 b)23-28 c)29-32 d)33-39
e)40-45 f)46-51 g)52-57 h) 58-+

3. Doğum Yeriniz

4.Eğitim Durumunuz

- a) İlköğretim b) Ortaöğretim c) Yükseköğretim d) Lisan
e) Başka

5. Evlilik Süreniz (yıl olarak)

- a) 0-5 b) 6-10 c) 11-15 d) 16-20 e) 21-25 f) 26 ve üstü

6. Çocuk Sayısı

- a) 0 b)1 c)2 d)3 e)4 f)5 g) 6 ve üstü

7. Meslek

- a) Sizin mesleğiniz b) eşinizin mesleği

8. Aylık Gelir

- a) Sizin geliriniz b) eşinizin geliri c)cevapsız

9. Dini mezhep tercihi

- a) Sizin mezhebiniz b) eşinizin mezhebi c) cevapsız

10. Evde yaşayan kişi sayısı kaçtır?

- a) 1-3 b) 4-7 c) 8 ve yukarısı

11. Evde kimler yaşamaktadır?

- a) Karı b) Koca c) Bekâr çocuklar d) Evli çocuklar e) Dayı
f) Amca g) Teyze h) Hala i) Nine j) Dede
k) Diğer (belirtiniz)

B. Evlilik Öncesi Eşler Arası İlişkiler

12. Evlenmeden önce eşinizle tanışıyor muydunuz?

- a) Evet b) Hayır

13. Evlenmeden önce eşinizle aranızda özel anlamda duygusal bir bağ var mıydı?

- a) Evet b) Hayır c) Cevapsız

14. Evlilik öncesi birbirinizi tanıma (flört) dönemi yaşadınız mı?

- a) Evet b) Hayır c) Cevapsız

15. Evliliğiniz hangi yolla gerçekleşti?

- a) Görücü usulü b) Aşk evliliği c)diğer (belirtiniz)

16. Evlendiğinizde siz ve eşiniz kaç yaşındaydınız?

- Ben Eşim

17. Evliliğinize kim karar verdi?

- a) Ben ve eşim b) Ailem c) Ben ve ailem birlikte d) Diğer (belirtiniz)...

18. Evlenmeye karar vermenize yol açan en önemli sebepler nelerdi?

- a) Evliliğe ben karar vermedim, benim kararım dışında gelişti.
b) Aile ve/veya çevre baskısından kurtulmak için evlenmek istedim
c) Sevdiğim için evlendim. d) Çocuk sahibi olmak için evlendim.
e) Diğer (belirtiniz)

19. Genel anlamda, evlenmek istediğiniz kişide hangi özelliklerin var olmasını istediniz?

- a) Dinine bağlı ve dini gerekçelerini yerine getirmesi
b) Herhangi bir kötü alışkanlığının olmaması (sigara, içki, kumar, aldatma gibi)
c) Ekonomik yönden güçlü olması d) Bakımlı ve etkileyici olması
e) Eğitimli ve kariyer sahibi olması f) İyi ahlaklı ve uysal olması
g) Başka (belirtiniz)

20. Evlenmeden önce aradığınız özelliklerden hangilerinin eşinizde var olduğuna inandınız?

- a) Dinine bağlı ve dini gerekçelerini yerine getirmesi
b) Herhangi bir kötü alışkanlığının olmaması c) Ekonomik yönden güçlü olması
d) Bakımlı ve etkileyici olması e) Eğitimli ve kariyer sahibi olması
f) İyi ahlaklı ve uysal olması g) Başka (belirtiniz)

21. Evlenmeden önce eşiniz evlilik için seçeceği eşte en çok hangi kriterlere önem verirdi?

- a) Dine bağlılık ve dini gerekçeleri yerine getirmesine
- b) Herhangi bir kötü alışkanlığının olmamasına
- c) Ekonomik yönden kendine yetmesine veya güçlü olmasına
- d) Bakımlı ve çekici olmasına
- e) Eğitimli ve kariyer sahibi olmasına
- f) İyi ahlaklı ve uysal olmasına
- g) Başka (belirtiniz)

22. Eş seçimini eşinizin hangi özelliklerine bakarak yaptınız?

- a) Eşimi ben seçmedim, aile büyükleri seçti
- b) Dinine bağlı olmasına
- c) Zengin ve kudretli olmasına
- d) Bakımlı ve çekici olmasına
- e) Eğitimli, kültürlü ve kariyer sahibi olmasına
- f) İyi ahlaklı ve uysal olmasına
- g) Başka (belirtiniz)

23. Daha önce evlilik yaptınız mı?

- a) Hayır
- b) Evet, (kaçıncı evlilik)

24. Eşiniz daha önce evlilik yaptı mı?

- a) Hayır
- b) Evet (kaçıncı evlilik)

25. Evliliğinizin ilk yıllarında eşinizden ve evlilikten beklentileriniz nelerdi?

- a) Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak
- b) Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak, belirli bir refah seviyesine ulaşmak
- c) İyi bir eş ve iyi bir anne/baba olmak
- d) Toplum içinde saygın bir statü kazanmak
- e) Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek
- f) Başka (belirtiniz)

26. Evliliğinizin ilk yıllarında eşinizin sizden ve evlilikten beklentileri nelerdi?

- a) Sevmek ve sevilmek, huzurlu bir ortamda yaşamak
- b) Ekonomik sıkıntılardan kurtulmak ve belirli bir refah seviyesine ulaşmak
- c) İyi bir eş ve anne/baba olmak
- d) Toplum içinde saygın bir statü kazanmak
- e) Topluma ve aileye iyi evlatlar yetiştirmek
- f) Başka (belirtiniz)

C. Eşlerin Mutluluk Algısı ve Mutluluk Beklentisi

27. Size göre genel anlamda mutluluk nedir?

- a) Sağlıklı olmaktır
- b) Zengin olmaktır
- c) Genel doyumdur
- d) İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır
- e) Sevgidir
- f) Yükümlülüktür
- g) Başka (belirtiniz)

28. Eşinize göre genel anlamda mutluluk nedir?

- a) Sağlıklı olmaktır
- b) Zengin olmaktır
- c) Genel doyumdur
- d) İnsanın sevdikleriyle beraber olmasıdır
- e) Sevgidir
- f) yükümlülüktür
- g) Başka (belirtiniz)

29. Size göre aile nedir?

- a) Sevginin yaşandığı yerdir
- b) Mutluluğun yaşandığı yerdir
- c) Genel doyuma ulaşılan yerdir
- d) İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir
- e) Sorunların ciddiye alındığı yerdir.
- f) Sorumluluk ortamıdır
- g) İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir
- h) Başka (belirtiniz)

30. Eşinize göre aile nedir?

- a) Sevginin yaşandığı yerdir
- b) Mutluluğun yaşandığı yerdir
- c) Genel doyuma ulaşılan yerdir
- d) İlişkinin istikrarlı olduğu yerdir
- e) Sorunların ciddiye alındığı yerdir
- f) Sorumluluk ortamıdır
- g) İyi ilişkilerin gerçekleştiği yerdir
- h) Başka (belirtiniz)

31. Size göre ailenin en önemli görevi nedir? Tek bir seçenek işaretleyiniz.

- a) İnsanın ihtiyaç duyduğu sevgi ortamını sağlaması
- b) Kadını ve çocukları sosyal ve ekonomik yönden koruması
- c) Neslin devamını sağlaması
- d) Kadın, erkek ve çocuklar arasında işbirliğini ve dayanışmayı sağlaması
- e) Kadına, erkeğe ve çocuklara toplumda saygınlık kazandırması
- f) Başka (belirtiniz)

32. Eşinize göre ailenin en önemli görevi nedir? Tek bir seçenek işaretleyiniz.

- a) İnsanın ihtiyaç duyduğu sevgi ortamını sağlaması
- b) Kadını ve çocukları sosyal ve ekonomik yönden koruması
- c) Neslin devamını sağlaması
- d) Kadın, erkek ve çocuklar arasında işbirliğini ve dayanışmayı sağlaması
- e) Kadına, erkeğe ve çocuklara toplumda saygınlık kazandırması
- f) Başka (belirtiniz)

33. Size göre bir ailede mutluluk nasıl gerçekleşir?

- a) Kadının ve erkeğin aynı oranda ekonomik bağımsızlığa kavuşmasıyla
- b) Kadının ve erkeğin aynı eğitim seviyesine sahip olmasıyla
- c) Aile üyeleri arasında karşılıklı saygı ve sevginin var olmasıyla
- d) Aile üyeleri arasında karşılıklı güvenin ve iletişimin var olmasıyla
- e) Eşlerin özverili ve sabırlı olmasıyla

f) Otoritenin kadın ve erkeğe eşit dağıtılmasıyla g) Başka (belirtiniz)

34. Eşinize göre bir ailede mutluluk nasıl gerçekleşir?

- a) Kadının ve erkeğin aynı oranda ekonomik bağımsızlığa kavuşmasıyla
- b) Kadının ve erkeğin aynı eğitim seviyesine sahip olmasıyla
- c) Aile üyeleri arasında karşılıklı saygı ve sevginin var olmasıyla
- d) Aile üyeleri arasında karşılıklı güvenin ve iletişimin var olmasıyla
- e) Eşlerin özverili ve sabırlı olmasıyla

f) Otoritenin kadın ve erkeğe eşit dağıtılmasıyla g) Başka (belirtiniz)

35. Evlenmeden önce mi daha mutluydunuz evlendikten sonra mı daha mutlu oldunuz?
Neden?

- a) Evlenmeden önce daha mutluydum, çünkü:
- b) Evlendikten sonra daha mutlu oldum, çünkü:
- c) Diğer (belirtiniz)

36. Sizce eşiniz evlenmeden önce mi daha mutluydu yoksa evlendikten sonra mı daha mutlu oldu? Neden?

- a) Evlenmeden önce daha mutluydu, çünkü:
- b) Evlendikten sonra daha mutlu oldu, çünkü:
- c) Diğer (belirtiniz)

37. Evli olduğunuz süre içinde mutlu olduğunuz durumu yüzde ile ifade edecek olursak, hangi dönemlerde yüzde kaç mutluydunuz?

- a) 0-5 yıl, % b) 6-10 yıl % c) 11-15 yıl % d) 16-20 yıl % e) 21-25 yıl %
- f) 26-30 yıl % g) 31-35 yıl % h) 36 yıl ve üstü %
- i) Kararsızım

38. Evli olduğunuz süre içinde eşinizin mutluluk durumunu yüzde ile ifade edecek olursak, eşiniz hangi dönemlerde yüzde kaç mutluydu?

- a) 0-5 yıl % b) 6-10 yıl % c) 11-15 yıl % d) 16-20 yıl % e) 21-25 yıl %
- f) 26-30 yıl % g) 31-35 yıl % h) 36 yıl ve üstü%
- i) Kararsızım

39. Evlendikten sonra eşinizden ve evlilikten beklentileriniz değişti mi?

- a) Evet değişti (lütfen 40. ve 41.soruları cevaplayınız)
- b) Hayır değişmedi (lütfen 42.soruya geçiniz)

40. Beklentileriniz nasıl değişti?

- 41.** Beklentileriniz neden değişti?
- 42.** Evlendikten sonra eşinizin sizden ve evlilikten beklentileri değişti mi?
- a) Evet değişti (lştfen 43 ve 44.soruları cevaplayınız.)
- b) Hayır değişmedi (lştfen 45.soruya geçiniz)
- 43.** Eşinizin beklentileri nasıl değişti?
- 44.** Eşinizin beklentileri neden değişti?
- 45.** Evlendikten sonra eşinizden ve evlilikten olan beklentilerinizin karşılığını bulabildiniz mi?
- a) Evet bulabildim (hangileri gerçekleşti lştfen açıklayınız)
- b) Hayır bulamadım (hangileri gerçekleşmedi lştfen açıklayınız)
- c) Kararsızım
- 46.** Evlendikten sonra eşiniz, sizden ve evlilikten olan beklentilerinin karşılığını bulabildi mi?
- a) Evet bulabildi (hangileri gerçekleşti? Lştfen açıklayınız)
- b) Hayır bulamadı (hangileri gerçekleşmedi? Lştfen açıklayınız)
- c) Kararsızım
- 47.** Eşinizi ne kadar seviyorsunuz?
- a) Oldukça fazla seviyorum b) ok seviyorum c) Kararsızım
- d) Az seviyorum e) Hiç sevmiyorum f) Nefret ediyorum
- 48.** Eşiniz sizi ne kadar seviyor?
- a) Oldukça fazla seviyor b) ok seviyor c) Kararsızım
- d) Az seviyor e) Hiç sevmiyor f) Nefret ediyor
- 49.** Genelde ne sıklıkta eşinizle aranızdaki ilişkinin iyi gittiğini dşşşnşrsşnşz?
- a) Aramız hep iyi b) Aramız genelde iyi c) Aramız bazen iyi bazen kştş
- d) Aramız nadiren iyi e) Aramız hiç iyi olmuyor f) Kararsızım
- 50.** İlişkinizdeki sorunlar ne kadar ciddidir?
- a) Oldukça ciddidir b) Genellikle ciddidir
- c) Bazen ciddidir bazen değildir d) Nadiren ciddi sorunlar yaşarız
- e) Hiç ciddi sorunumuz olmaz f) Kararsızım
- 51.** Tşm yşnleriyle dřřřndřđřnřzde evliliğinizde ne kadar mutlusunuz?
- a) Oldukça fazla mutluyum b) Genellikle mutluyum c) Ara sıra mutluyum
- d) ok nadir mutluyum e) Hiç mutlu değilim f) Kararsızım

52. Tüm yönleriyle düşündüğünüzde eşinizin evliliğinizde ne kadar mutlu?
- a) Oldukça fazla mutlu b) Genellikle mutlu c) Ara sıra mutlu
d) Çok nadir mutlu e) Hiç mutlu değil f) Kararsızım
53. Evliliğinizde sizi en çok mutlu eden faktörler nelerdir?
54. Evliliğinizde sizi en çok mutsuz eden faktörler nelerdir?
55. Eşinizi evliliğinizde en çok mutlu eden faktörler nelerdir?
56. Eşinizi evliliğinizde en çok mutsuz eden faktörler nelerdir?
57. Genelde, ilişkinize ne kadar sadıksınız?
- a) Oldukça fazla sadığım b) Genelde sadığım c) Nadiren sadığım
d) Hiç sadık değilim e) Cevap vermek istemiyorum
58. Genelde, eşiniz ilişkinize ne kadar sadıktır?
- a) Oldukça fazla sadıktır b) Genelde sadıktır c) Nadiren sadıktır
d) Hiç sadık değildir e) Cevap vermek istemiyorum
59. Eşinizle genellikle hangi konularda fikir ayrılığı yaşarsınız?
- a) Çocukların bakımı ve sorumlulukları b) Ekonomik konular c) İlgi
d) Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi e) Evin dışındaki işlerin yürütülmesi
f) Ortak aktiviteler g) Akraba ve dost ziyaretleri h) Cinsellik
i) Özveri j) Diğer (belirtiniz)
60. Eşinizle genellikle hangi konularda uzlaşırsınız?
- a) Çocukların bakımı ve sorumlulukları b) Ekonomik konular c) İlgi
d) Ev içi işlerin ve idarenin yürütülmesi e) Evin dışındaki işlerin yürütülmesi
f) Ortak aktiviteler g) Akraba ve dost ziyaretleri h) Cinsellik
i) Özveri j) Diğer (belirtiniz)
- 61 a. Size göre bir evliliği devam ettiren en önemli faktör nedir?
- 61 b. Size göre bir evliliği bitiren en önemli faktör nedir?
- 62 a. Eşinize göre bir evliliği devam ettiren en önemli faktör nedir
- 62 b. Eşinize göre bir evliliği bitiren en önemli faktör nedir?

EK 2: MÜLAKAT SORULARI

MÜLAKAT SORULARI

1. Aile, evlilik ve mutluluk kavramlarını kendi değer yargılarınıza göre açıkla mısınız?

Aile:

Evlilik:

Mutluluk:

2. Evlenme şekli ve içinde yaşanan aile türü mutluluğu ne şekilde etkiler?

3. Evlilikte karşılaşılan sorunların kaynağı genelde nedir?

4. Evlilik öncesi ve sonrası eşlerin birbirlerinden ve evlilikten beklentilerinde bir değişiklik oluyor mu? Oluyorsa, nasıl bir değişiklik oluyor?

5. a) Sizce eski geleneksel aile mi yoksa yeni aile mi daha mutlu? Neden?

b) Eski geleneksel aile günümüz ailesinden nasıl bir farklılık göstermektedir?

c) Kadının iş hayatına atılmasının aileye nasıl bir etkisi vardır?

d) Kadının iş hayatında yer alıp almama durumuna göre evdeki sorumluluklar kadın ve erkek arasında ne şekilde paylaşılmalıdır?

e) Erkeğin kontrolünde olan aile otoritesinin kadınla paylaşılması konusunda neler düşünüyorsunuz?

f) Teknoloji aile bireylerini ve aile ilişkilerini ne şekilde etkilemiştir?

g) Kültürümüze sonradan giren yabancı değerlerin aileye olan olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?

6. Aile içindeki şiddet ve anlaşmazlıkların kaynağında yatan sebepler nelerdir? Bunların medyada sıkça yer alması sizi ve ailenizi nasıl etkilemektedir?

7. Ailenin devamı ve mutluluğu ile ilgili görüşler ve alınması gereken önlemler nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Yadigar ALUŞ, 11 Mart 1971 tarihinde Mardin’de doğdu. 1988 yılında Sakarya Tansu Çiller Ticaret Lisesi’nden mezun oldu. 1989 yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü’nde lisans eğitimine başladı ve 1993 yılında buradan mezun oldu. 1994 yılında Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Sosyoloji Bölümünde Uygulamalı Sosyoloji alanında yüksek lisans eğitimine başladı ve burada 1997’de yüksek lisansını tamamladı. 2004 ve 2007 yılları arasında Amerika’nın Michigan Eyaletinde Macomb Community College ve Lawrence Technological University’de Mühendislik ile ilgili eğitim almıştır. 2011 yılından beri Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Sosyoloji bölümünde doktora öğrenimine devam etmektedir. Farklı illerde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı liselerde Rehber öğretmenlik, Sosyoloji ve Felsefe Grubu öğretmenliği yapmanın yanı sıra İngiltere’de Londra’da Eğitim Danışmanlığı yapmış ve aynı ülkede Bournemouth Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak görev almıştır.